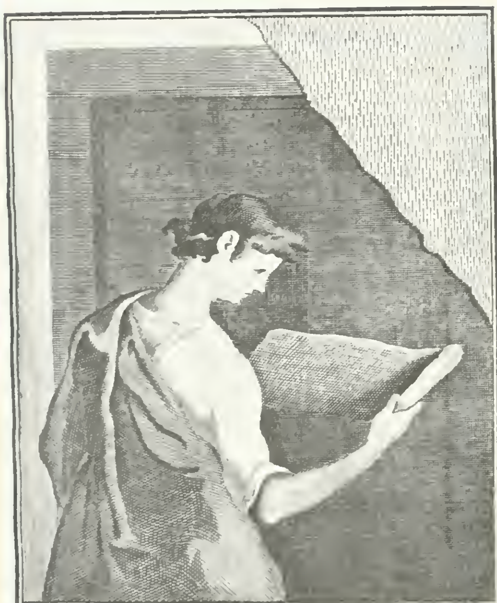

SOUPIS
PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVA

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVÉHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

XII.

POLITICKÝ OKRES SUŠICKÝ.

NAPSALI

DR. KAREL HOSTAŠ A FERDINAND VANĚK.

V PRAZE 1900.
NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

SUŠICKÉM.

NAPSALI

DR. KAREL HOSTAŠ A FERDINAND VANĚK.

V PRAZE 1900.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

TISKL ALOIS WIESNER V PRAZE.

PŘEDMLUVA.

Soupis, který tuto veřejnosti odevzdáváme, je prací let 1898 a 1899. Politický okres Sušický, obsahující soudní obvody Sušický, Hartmanický a Kašpersko-Horský (z nich posléze jmenovaný převahou, okres Hartmanický pak skoro výhradně německým lidem jest obýván), jest rázu veskrze hornatého a lesnatého, tvoře téměř v celé své rozlehlosti součásť Šumavy. Zalidnění kraje stalo se až v době historické, osady v horách a hvozdech položené vznikly dokonce teprve v 17. a 18. stol., čímž lze vysvětliti úplný nedostatek vykopanin praehistorických.

Nezdá se, že by s prvním věrozvěstcem zdejšího kraje, pověstným německým mnichem a poustevníkem Vintířem současně byla počala nějaká činnost stavitelská. To stalo se asi teprve působením domácích klášterů v Doxanech, Břevnově a Ostrově, jakož i bavorského kláštera Windberského, z nichž ony byly v držení některých menších, pod Sušicí ležících statků, mnichové Windberští pak obstarávali duchovní správu v území, zabraném bavorskými hrabaty z Luku, k němuž přináležela velká část okresu Sušického i město samo na sklonku 12. a ještě i ve 13. stol.

Z této doby pocházejí první stavby kostelní v zdejší krajině (Albrechtec, Petrovice, Bukovník, Budětice, Mouřenec, Zdouny, Zbynice a j.), zajímavé svatyňky ranní gotikou zbudované, při nich věže však drží se ještě starších, románských tradicí.

Činnost stavitelská věku 14. týkala se v prvé řadě měst Sušice a Hor Kašperských, jichž založení Janem Lucemburským poskytlo příležitosti k nákladnějším stavbám duchovním i světským, v řadě druhé byly to obdivuhodné hrady Velhartice a Kašperk, oba ještě dnes k předním památkám toho druhu ve vlasti naší počítané, jimiž stavitelství hradní z této doby skvěle se dokumentuje. Do století 15. spadá znovuzřízení a rozšíření pozoruhodného kostela Nezamyslického, do století 16. a 17. charakteristické sklenutí lodě jeho a některé nové stavby zámecké, Hrádek, Mokrosuky, Žihobec a Žichovice.

Doba baroku, v jiných krajích tak okázale vystupující, přenesla se přes krajinu zdejší, aniž by byla zanechala jediného pozoruhodnějšího památníku, neboť stavby světské i církevní, které dobou tou v nově založených osadách povstaly, provedeny byly z větší části staviteli, jimž širšího rozhledu v říši forem se nedostávalo.

Pokud týče se zařízení vnitřního, neliší se okres zdejší v ničem od krajů jiných, barok a novodobé truhlářství převládá u většiny jich. Vzácnější památkou jsou však dvě gotické archy (Velhartice, Hory Kašperské), jimž náleží čestné místo v řezbářství domácím.

Dovedných kameníků domácích byl nedostatek. Jeví se to jak ve zpracování architektonických článků, tak i na práci kamenných epitafů, omezující se pouze na vytesání nebo vyrytí erbu a písma; tu zejména veliký úpadek pozorovati lze v 17. stol., z kteréž doby písmo dlabané i ryté nad primitivnost se nepovznáší a v celkovém uspořádání nedostatek krasocitu až zaráží. Že nepodajnost materiálu, žula, nemalou měrou k tomu přispívá, jest na bíledni.

Památky umění zvonařského a konvářského pocházejí většinou z měst sousedních; zda též v Sušici zvonařství bylo provozováno (a zdá se, že bylo), o tom důkazů z památek zachovaných jsme nenabyli.

Umění malířské nezapustilo hlubších kořenův a stejného je as významu jako v sousedním Klatovsku.

Z výsledků tuto uvedených vychází na jevo, že umělecká činnosť v kraji tomto, v počátcích dosti slibná, v dobách následujících z příčin, jichž tuto vypočítati vedlo by poněkud daleko, k nějakému dalšímu rozvoji se nepovznesla.

Na konci nemůžeme nezmíniti se o četných výrobcích Šumavského sklářství, s nimiž ve zdejších vesnických kostelích skoro všude se potkáváme. Sklářský průmysl, jehož počátky v krajině zdejší až do 15. stol. dají se sledovati, nabyl tu utěšeného rozvoje a zanechal tu nejrůznější výrobky ze 17. a 18. stol. (lustry, svícny, lucerny, rámce obrazů a různé předměty dekorační), z nichž mnohé o znamenitém vkusu a dovednosti svědčí.

Ve příčině výpravy tohoto soupisu dodati dlužno, že veškeré půdorysy, řezy a kresby, jakož i mnohé fotografie pro reprodukci jsou prací spoluspisovatele profesora F. Vaňka, fotografie ostatní K. Hahna v Klatovech, Chris. Šmídta v Sušici a Jos. Teichla v Horách Kašperských.

S povděkem vzpomínáme na tomto místě laskavého přijetí a vzácné ochoty velebného duchovenstva, slavných zastupitelstev obecních a správ školních. Obzvláštními pak díky zavázáni jsme starostovi okresu sušického, vysokorodému pánu Ferdinandu hraběti Chotkovi, starostovi král. města Sušice panu K. Uhlovi a vůbec všem, kdož jakýmkoli způsobem nám přišli vstříc a dílo toto podporovali.

V KLATOVECH, dne 14. února 1900.

Spisovatelé.

Albrechtec.

(Albrechtice, Albrechtsried.)

Gabriel J. A., Královské město Sušice a jeho okolí str. 115 (s vyobrazením) a v Arch. Pam. IV. 26. VIII. 387. — Kuchynka R. v Methodu XIV. 126; týž v Šumavanu z r. 1893, 223. — Braniš J., Dějiny středověk. umění v Čechách I. 50, 52, 57. Arch. Pam. XVII. 214. — Liber annotatorius memorabilium eccl. paroch. Albrechticensis, počíná rokem 1774. — Matriky: I. od r. 1654, II. 1700.

Osada založena v značné výši ve hvozdu pomezním králem Vladislavem I. a darována ve 12. stol. klášteru Windberskému v Dol. Bavořích, v jehož držení zůstal statek po více než šest století.

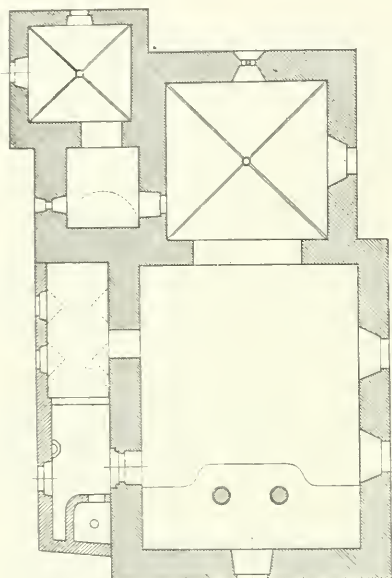
V bezprostřední blízkosti na nejvyšším temenu hory Sedlo (u lidu též »rytířské Sedlo«) rozsáhlé hradiště se spečenými valy, tvaru eliptického, jehož velká osa skoro 600 kroků, menší as 100 kroků čítá. Val na straně západní, severní a východní táhne se nepřetržitě, kdežto na straně jižní srázné stěny skalní tvoří přirozené hrazení.

FARNÍ KOSTEL, zasvěcený P. Marii a svatým apoštolům Petru a Pavlu, založen byl králem Vladislavem I. a posvěcen synem jeho Albrechtem, arcibiskupem Solnohradským dne 5. února 1179; byl od po-

Obr. 1. Albrechtec. Kostel sv. Petra a Pavla.

čátku pod správou řeholníků praemonstratských bavorského kláštera ve Windberku, kteří sem až do r. 1803, t. j. do zrušení kláštera Windberského vládou bavorskou své členy za duchovní správce dosazovali. Téhož roku kostel i se statkem k němu příslušícím připadl náboženskému fondu, avšak po dražebním odprodeji statku postaven byl pod patronát majitele jeho. Poněvadž doba založení historicky jest pověřena a původní stavba v podstatě se zachovala až na naše časy, jest kostel jak po stránce historické, tak i po stránce kulturní důležitým památníkem stavitelství domácího, any objevují se na něm vedle tradic ještě románských již první stopy gotiky.

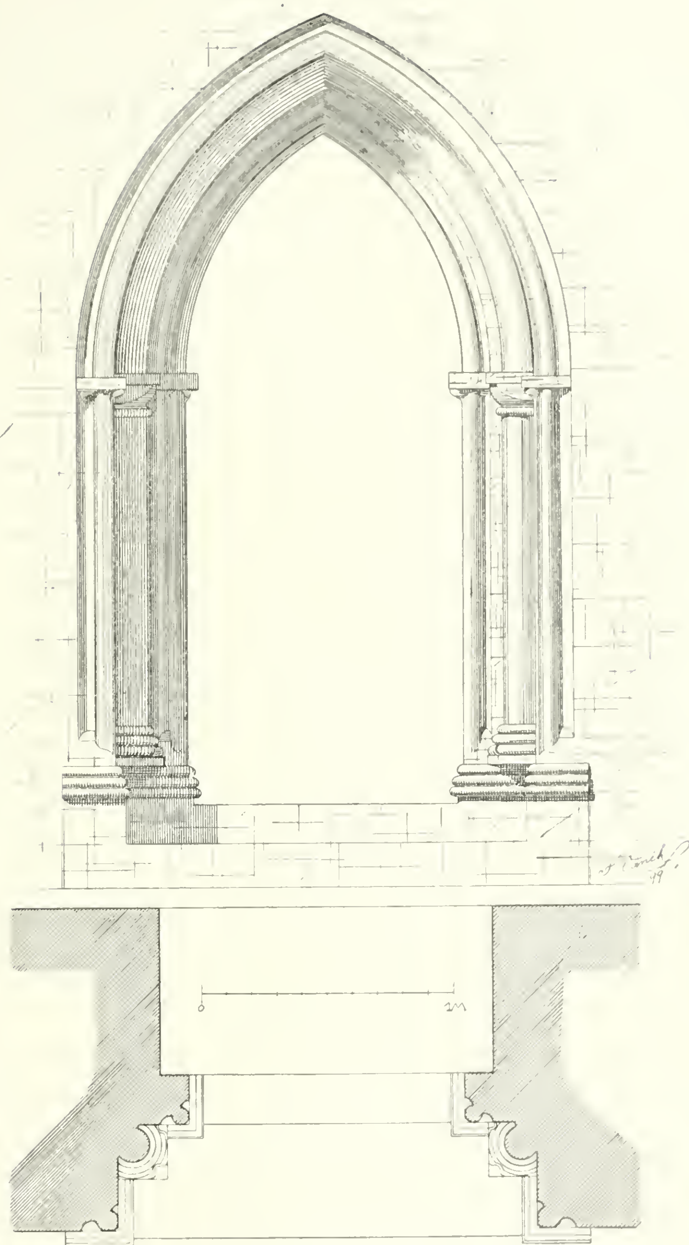

Obr. 2. Albrechtec. Půdorys kostela.

Původní stavba, orientovaná, z lámaného kamene, omítnutá, obsahuje podélnou loď, čtvercový chor a při něm věž. Později (asi v 15. stol.) přistavěna sakristie a chor nově sklenut. R. 1778 nová empora dřevěná založena na místě staré na oblých kamenných sloupech, roku následujícího proražen nový vchod v západním průčelí a přistavěna na sever kaple P. Marie. (Obr. 2.)

Loď, krytá mansardovou střechou šindelovou, má v západním průčelí obyčejný polokruhový vchod (1779) a hladký zděný štít, v jehož vrcholu plechový kohout; podélné strany mají po dvou oknech do vnitř vyšpaletovaných, nahoře polokruhových, ale valně (2·10 *m*) rozšířených. Spodní část severní strany zakrývá kaple P. Marie s barokovými okny, valeně sklenutá; z ní otvírá se do lodě zajímavý portál ranně gotický (vyobr. 3.), ve světlosti 1·00 *m* široký, do vrcholu 2·40 *m* vysoký. Ostění, založené na článkovaném trnoži, tvoří pravoúhlý ústupek, v němž postaven oblý sloupek s patkou (deska s nárožními listy a tři bezprostředně na sebe položené oblouny) a hlavicí nezřetelného tvaru krychlového, jejíž krycí deska prodlužuje se ve způsobě oblamované římsy na rozích lupeny osazené přes ostatní články. Přední nároží tvoří hruškový prut, vnitřní obloun. Veškeré profily ostění pokračují nad římsou, tvoříce 60° lomený oblouk. Presbyterium užší a nižší, pravoúhle uzavřené, má v čele původní okno s ostěním do polokruhu vyklenutým a na obě strany vyšpaletovaným, profilování otvoru tak je zvětrale, že se nedá tvar vrcholu stanoviti, sloupkem na venek polygonálním děleno jest na dvé; na straně jižní je okno tvarem i rozměry stejné s okny lodními. Mezi presbytářem a lodí je zděný štít, dělící obě střechy od sebe.

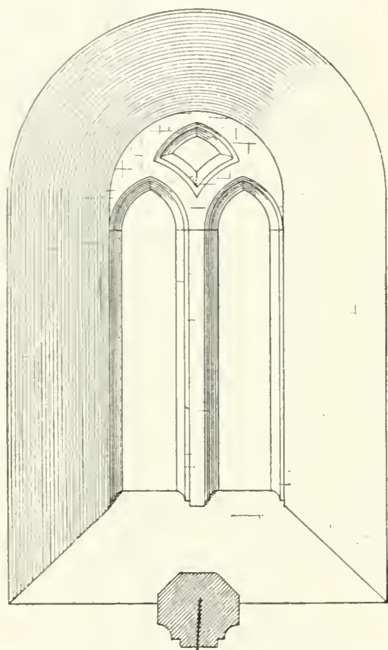

Obr. 3. Albrechtec. Portál.

K choru přiléhá v levo trojpatrová věž s jehlanovou střechou, v její přízemí úzké obdélníkové okénko, v hořejším patře podvojná okna, jichž pilíře a záklenky cihlové nahražují původní kamenné části. Kout mezi věží a zbývající částí choru vyplňuje, vybočujíc nad závěr chorový, později vystavěná kaple a spolu sakristie.

Vnitřek. Loď 11·34 *m* dlouhá, 8·65 *m* široká, opatřena jest rovným stropem; z ní otvírá se lomený oblouk triumfální s hladkými boky, přepásanými jednoduchou římsou, do presbytáře o tři stupně zvýšeného, jehož křížové klenutí o 1 m vyšší než strop lodní buď zcela bylo přestavěno aneb nově žebry opatřeno současně, když se zakládala podobně klenutá vedlejší sakristie. Žebra klenby jsou dvakrát žlábkovaná a jsouce bez konsolků, nasazují na vystouplých patkách klenbových, svorník jest hladký; klenbové kápě sférické, kupolovitě vystupující.

Z chóru vedou prosté gotické dvéře o lomeném oblouku do podvěžní kobky valeně sklenuté, odtud pak polokruhový oblouk, v jehož pravém boku jako zvláštnosť kamenná kropenka konsolovitá s dvěma důlkovými prohlubněmi na vodu, do sakristie, jejíž křížová klenba se žebry a hladkým svorníkem stejná jest s klenbou chórovou a kterou osvětluje prosté, segmentem sklenuté okno na straně východní.

Obr. 4. Albrechtec. Okno v závěru chórovém.

Tři oltáře, vesměs renaissanční, jsou velmi dobrého díla řezbářského ze 17. stol. Hlavní oltář, jehož mensa kamenná má nad predellou mezi dvěma sloupy nový obraz sv. Petra a Pavla (bez ceny), v hořejším architektonicky výborně řešeném nástavci menší slušný obraz sv. Norberta, po jehož stranách spatřují se poloviční postavy dámy a pána v kroji 17. stol. (donátoři?). Na vedlejších oltářích nový obraz Nanebevzetí P. Marie, v pravo mučení sv. Vavřince, obraz prostřední ceny z konce 17. stol.

Kazatelna jest primitivní práce baroková z r. 1777.

V lodi visí na stěně v levo slabý obraz na plátně malovaný, 1·60 *m* vys., 1·20 *m* šir. (poč. 18. stol.), představující Solnohradského arcibiskupa Albrechta mezi anděli, korunu a žezlo držícími, v pozadí architektura v krajině, dole nápis:

B · Albertus Wladislai Regis Boëmiæ et Huiꝭ Loci Fundatoris Filius · Sac : Can : Ord · Premonstꝛ· | Profesꝭ in Monte Sion Pragæ, et inde Assumptꝭ in Archiepum Salisburg : Consecravit hanc Ecclesiam | in Honorem B : V : MARIAE et S : S : Petri et Pauli · ~ Anno saLVtIs et InCarnati VerbI qVInta MensIs IanVarII ·

Na pravé straně dobrá kopie P. Marie Windberské v slušně řezaném rámu rokokovém.

Kamenná křtitelnice s polovice do zdi zapuštěná (zdá se býti bez patky), osmiboká, stěn hladkých, stejného as stáří s kostelem.

Kalich s hladkou číší a barokovou nohou tepané práce (slabý) z 18. stol.

Svícny mosazné, soustruhované, čtyři velké a dva menší, ze 17. stol.

Zvony; 1. Výška 0·75 *m*, průměr 1·0 *m*, nahoře opis majuskulemi:

TENTO § ZWON § GEST § SLIT § KE ZTI § CHWALE § PANV § BOHV § A § S § PETRV § 1 § 5 § 70 §

Pod tím věnec z visutých listů akantových, dole gotická vinutina, noha pletená se lvími hlavami.

2. Výška 0·70 *m*, průměr 0·90 *m*. Na čepci čtyři hlavičky andílků a opis čtyřmi řádkami:

ANNO 1651. IN HONOREM IESV CHRI ET B : V : MARIÆ ET S : S : APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI ☛

SVB ADM RDO DNO DNO PRÆLATO-MICHAELE FVX CELEBERRIMI MONASTERY WINDBERGENSIS ☛

ET FRATRVM ILLORVM VITO SARTORIO ET PHILIPPO HOTTERER PAROCHORVM ALBRECHETICY CAM····ANA ISTA FACTA ET ☛

A NOVO ADIVVANTE HOMIMVN DIE 30 SEPTEMBRIS FVSA EST.

Pod tím pásek ornamentální, k němu přiléhají čtyři akanty střídavě se čtyřmi hlavičkami andílků, na boku obrázky Ukřižovaného, P. Marie, svatých Petra a Pavla a menší postava biskupa s berlou a kalichem po straně; medalionek zvonaře Štěpána Pricqueye v Klatovech. Ucha pletená

3. Malý zvon má nápis: Perner in Budweis 1851.

Na faře: Missale secundum ritum et ordinem sacri ord. Praemonstratensis, Parisiis 1578, s ozdobnými figurálními initiálkami.

Z náhrobních kamenů deska s nezřetelným znakem a nápisem německým, z něhož se čte letopočet 1782 a několik kusých slov, svědčí as rytíři Václavu z Puteani. V chóru několik malých čtvercových desk z Kehlheimského mramoru, vesměs to epitafů zemřelých zde správců duchovních z kanonie Windberské ze 17. a 18. století.

Bílenice.

TVRZ, která zde již v dobách dávných stávala při dvoře poplužním, přeměněna byla v stol. 18. po připojení dvoru k panství Žichovickému na sýpku. Dosud patrné jsou stopy někdejšího obytného stavení prozrazující úpravou 17. stol.

Budětice.

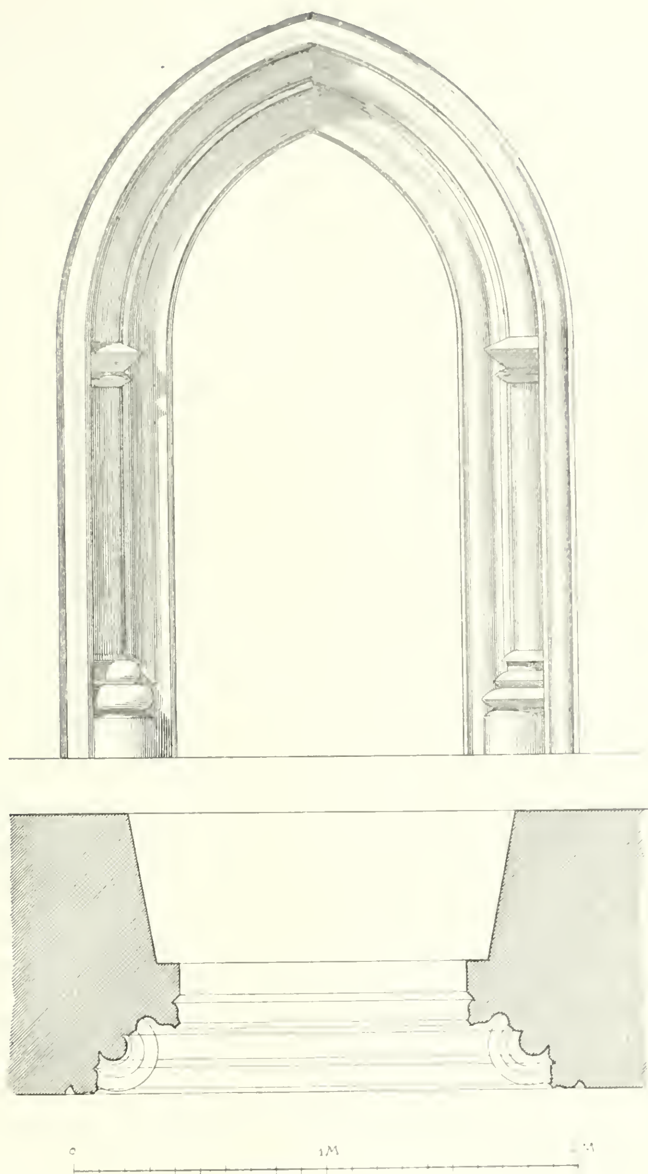
Sommer Joh. Gottfr., Das Königreich Böhmen. — Trajer Joh., Beschreibung der Diöcese Budweis. — Gabriel J. A., Královské město Sušice a jeho okolí, str. 113. — Kuchynka Rud., v Methodu, XVI., 125, 137; týž v Šumavanu 1893, f. 222. — Sedláček Aug., Hrady, zámky a tvrze XI. 97 a v Mittheil. der Centr.-Com. 1890, XVI. 263. — Braniš, J, Dějiny středov. umění I. 50, 52, II. 171, Archaeol. Pam. XVII. 210. — Matriky počínají I. r. 1645, II. r. 1677. — Pamětní kniha od r 1649.

Osada, původně královský majetek, dostala se ve 13. stol. v držení Dluhomila, předka pánů z Vilhartic; týž buď sám, anebo jeho synové založili na blízkém vrchu Čbánu hrad, z něhož zbyly na naše časy jen mnohonásobné valy. Počátkem 15. stol. přešel hrad a ves koupí v držení pánů Švihovských na Rábí a zůstal v majetku pánů Rábských až na naše časy; z nich rod Dlouhoveských z Dl. Vsi našel v zdejším chrámu Páně posledního odpočinku.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (farní) připomíná se jako farní poprvé r. 1355 (Lib. conf. I.). Větší opravy a proměny vnitřní vykonány r. 1765. Jednoduchá románská stavba z 13. stol., orientovaná z lámaného kamene, na rozích osazená kvádry a omítnutá. V čele západního průčelí věž, v nové době šindelovým jehlancem krytá; ve spodních patrech úzká, čtverhranná okénka, nad nimi 1·40 *m* šir., 1·71 *m* vys. otvory podvojných románských oken, z nichž však sloupky a náběžníky vybourány, v nejvyšším patře jednoduchá okna s polokruhovým obloukem též z původní stavby. Obdélníková loď, původně vyšší, taškami krytá, osazena jest na obou koncích zděnými štíty, z nichž západní vybíhá při základně v kančí hlavy (vedle portálu jediné zbytky původní kamenické výzdoby). Podélné strany lodi prolomeny byly původně třemi románskými, dosti širokými okny, z těch jediné zachovalo se okno při hudební empoře na straně jižní, jemu protiležící jest zazděno, ostatní okna r. 1765 šablonovitě rozšířením předělána.

Presbyterium, o málo užší lodě a s touto nyní stejně vysoké, uzavřeno jest polokruhem a kryto strmou, prejzovou střechou, zdi jeho prolomeny dvěma na obě strany vyšpaletovanými, ale též později rozšířenými okny s nepravidelným šišatým zaklenutím, čelné okénko jest zazděno. O jižní bok presbyteria opírá se sakristie, osvětlená na straně východní malým gotickým oknem; sklenuta jsouc valeně, zdá se býti s kostelem stejného stáří.

Dovnitř kostela vchází se buď hladkými polokruhovými dveřmi v kobce podvěžní valeně sklenuté, anebo portálem v jižní straně lodní. Týž celkovým tvarem a profilováním ostění jeví charakteristické zvláštnosti slohu přechodního: patky vytvořené ze dvou hladkých torů na straně levé a ze tří překlopených echinů na pravé straně, tři pruty lemující boky a lomený oblouk otvoru 2·48 *m* vysokého a 1·13 *m* širokého, z těch krajní jsou hrotité, prostřední, oblý sloupek jest v patě oblouku přepásán talířovitým prstenem na místě hlavice (viz vyobr. 5.).

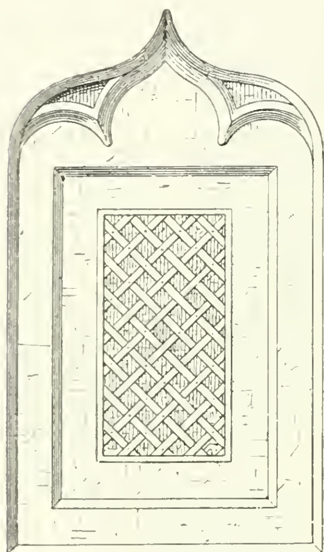
Obr 5. Budětice. Portál kostela.

Síň chrámová 10·90 *m* dlouhá, 9·64 *m* široká, kryta jest plochým stropem; oblouk triumfální, velmi tupě lomený a na hranách silně ubraný, se stopami římsy, vniká svým vrcholem nad nynější strop, pročež byl v lodi nově zaklenut eliptickým obloukem; týž přechází bez ústupku do choru 7·18 *m* širokého, i se závěrem 6·30 *m* hlubokého a tak nepravidelného, že těžko udati, byl-li původně polokruhový neb polygonální. Nepravidelností ještě větší vyznamenává se klenba, jež v lomené valbě zvedá se nad přední jeho

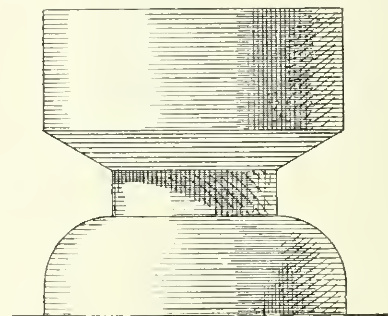
částí a přechází v jakousi konchu, do níž zabíhají lunety tří polokruhem sklenutých oken, při výše jmenované opravě rozšířených. Na pravé straně jednoduché, gotické, čtverhranné dvéře vedou do sakristie. Na straně evangelijní čtverhranné sanktuarium, ovroubené žlábkovaným rámcem vybíhajícím v Tudorský oblouk s kružbovým trojlistem (vyobr 6.).

Oltáře tři: hlavní, s bezcenným olejovým obrazem, je prostá baroková stavba s tabulovým nástavcem, vyměněná za starou archu r. 1765.

Dva boční oltáře renaissanční, ale bezcenné, s novými sochami Panny Marie a sv. Jana Nep., zdobí pěkné sošky 0·60—0·70 *m* vysoké: sv. Kateřina a Barbora, sv. Josef a Pavel řasováním a zejména výraznou charakteristikou hlav zajímavé řezby ze 17. stol.; na týchž oltářích sochy 0·85 *m* vysoké: sv. Jan Křt., Zikmund Václav a Ludmila méně již podařené, ač stejného s hořejšími stáří.

Obr. 6. Budětice. Sanctuarium.

Obr. 7. Budětice. Křtitelnice.

Kasule ze zelené vzorkované tkaniny, na ní applikován dorsální kříž, bůstkami, dracounem a hedbávím bohatě vyšívaný: nahoře Nejsvět. Trojice, v levém rameni sv. Petr, v pravém sv. Pavel, uprostřed Kristus na kříži v silném reliefu na plátěné podložce (velmi poškozený), pod ním Matka Boží s Jesulátkem, nejníže sv. Ondřej. Z počátku 16. stol.

Kasule ze 17. stol.: dorsální kříž z třešňového sametu skvostně dekorovaný rozvilinami ze zlaceného drátu, postranice červený brokát.

Kasule ze 17. stol., velmi sešlá, na ní čtyři reliefní figurky svatých (symboly pro chatrnost nezřetelné), ze staršího ornátu vzaté.

Svícen mosazný, soustruhovaný 0·27 *cm* vysoký.

Cínová kropenka tvaru komolého, šestibokého jehlance, na boku rytý erb Dlouhoveských s písmeny I · A · C · D · Z · D · (Jan Albrecht Chanovský Dlouhoveský z Dlouhévsi) a letopočtem 1551 (nesprávně vyryt rok 1351; srov. pam. kn., kotlíček cejnový od p. Jana Albr. Chanov.).

Křtitelnice žulová, 0·80 *m* vysoká, 0·80 *m* široká, hladká nádoba ze 13. stol. (vyobr. 7.).

Zvony: 1. Výška 0·70 *m*, průměr 0·90 *m*, na těle tři hlavičky andělů, poprsí Matky Boží v oblacích, sv. Petra a Pavla, mezi nimi otisk pečeti pana Jana Chanovského, dále skupina Ukřižovaného, Marie a Jana, posléze Jana Křt. s pečetí faráře Brexeliusa. Nápis čtyřřádkový na plášti římskými minuskulemi:

† Anno 1651 tento zwon gest Prelity, ke cti a chwale bozi blahoslawene Pannie Marygi a Sva · APo · Petra a Pawla ☛ | z obzwlafftnim, nakladem, Vrozeneho a stateczneho Pana Iana Albrechta Chanowskeho, Dlauhoweskeho z dlau ☛ | he wfy nahradiSti wiffehradie, Rabi, a Budieticzych, collatora toho chramu Panie, a ginych millownikuw zaduffy ☛ | tohoto zaczafu · · M · Knieze Iana Frantifska brexeliufsa Fararze Budieticzkeho tehoz chramu Panie.

Pod tím řada svislých palmetek. Starý, rozražený zvon dle knihy pam. měl nápis:

Mille quingentezimo XIIII. Ave maria gratia plena Dominus tecum.

Tento zvon byl přelit r. 1651 od Štěpána Pricqueye a Melichara Michaelina v Sušici za městem, kde se lid z města Sušice pochovává a vysvěcen od arcibiskupa kardin. Harracha, jenž právě v Sušici dne 16. září kladl základní kámen ke kostelu kapucínů. (Pam. kniha farní; Rybička A.: O českém zvonařství, 59).

2. Výška 0·36 *m*, průměr 0·47 *m*, opis minuskulemi v jedné řádce:

ave ∘ marya [mark] grac a + plena + domynus + tecum +

na boku pod slovem domynus bezmála plně plastická soška Spasitele, 12 *cm* zvýší, an drže v levici zeměkouli nebo beránka, pravicí žehná. Z konce 14. století.

3. Výška 0·32 *m*, průměr 0·42 m, kolem čepce majuskulemi římskými:

GOSS MICH IOHANN CHRISTIAN SCHVNCKA IN PRAG 1765

pod tím festony, v jejichž středu slunečnice, na boku relief sv. Josefa a nápis s druhé strany:

JOSEPH GRAF V. KYNSKy.

Na hambalku zvonice letopočet 1723.

Náhrobníky: 1. Deska z červeného mramoru 2·00 *m* dlouhá, 1·02 *m* široká, na ní vyobrazen rytíř ve zbroji v životní velikosti, levou ruku maje opřenu o bok, pravicí o přilbu na podstavci s erbem Chanovských-Dlouhoveských, vše s vyspělou technikou pracováno. Opis gotickými minuskulemi zní:

Letha 1606 w Strzedu po Pamatcze Swa: trzy | Kraluw to gest II dne Januarij Vmrzel Vrozeny a Statecžny Rytirz Pan Mauricz Chanowsky Dluhowesky z dluhe wsy a na Raby na poly 9 hodinie Niemecz | kiy Kano gehozto Duffy Pan Bůh racz Milosstiw Beyti a w Poczet Swych milych wolenych Przigiti.

2. Vedle leží deska z červeného mramoru 1·62 *m* dlouhá, 0·83 *m* široká, ve spodní polovici erb Chanovských-Dlouhoveských ploše dlabaný, v kartuši hořejší polovice nápis devítiřádkový latinskými majuskulemi:

TV LEŽJ, VROZENI, A STATECZNI | RITJRŽ, P · KRISTOF CHANOWSKI | Z DLAVHE WSI, G · M · C · RADDA, | SAVDCE ZEMSKJ, KRALOWSKI | MJSTODRZICI, A PVRKRABIE | KRAGE HRADECKIHO, W KRA | LOWSTWJ CESKJM, VMRZEL | LETA PANIĚ, 1 · 6 · 28 · WE STRE | DV SSTWRTAV W POSTIE·

3. Deska z červeného mramoru 2·10 *m* dlouhá, 1·04 *m* široká, v hořejších dvou třetinách erb, pod ním kartušová tabulka; opis a nápis got. minuskulemi, jen na konci čitelný, zněl dle správného opisu v pamětní knize:

(Letha 1598 w Patek po S· Katerzinie w Hodinie·· na notz powolan gest····Staterzny Rytirz P. Adam Chanowsky Dluhowesky z Dluhe wsy Na Raby a Chanowiczych, kterez wěku sweho byl 94 Lytha a tuto podhō: gest. Gehožto Dussy P. Buh racz milostiw byti, a) w poczet wole nych swych Přijgjtj.

4. Deska z červeného mramoru 1·94 *m* dlouhá, 0·90 *m* široká, na ní postava paní v životní velikosti, ležící na podušce s rukama spjatýma, při pravé noze erb rytířského rodu Bukovanských, opis gotickými minuskulemi:

(Letha 1604 w Autery) po pamatcze Obieto | wanj Panný Marygе to gelſij: 23 dne Nowjembryſ w noczj na ſtrzedū půl 4. hodjne nyemeczký w no | czj Vmrzela Vrozena Panij Markyta Bu | kowanska z Bukowan (a na Raby, gegjžto Dulſy Pan Buh racž miloſtiw beyti, a w poczet wierny přijgjtj.)'

5. Uprostřed kostela nad kryptou kámen žulový 1·01 *m* široký, 1·90 *m* dlouhý s nápisem:

ANNO | MDCLXXXV | V· MARTII | PIE OBIIT | PERILLVSTRIS | AC | GENEROSVS DNVS | IOANNES HENRI | CVS CHANOWSKI | DE | LONGA VILLA | DN9 IN RABI | ET | BVDIETICZ IN | CVIVS MEMORIAM | POSTERI HOC MONV | MENTVM POSVERE | REQVIEM SEMPITER | NAM EXORANTES·

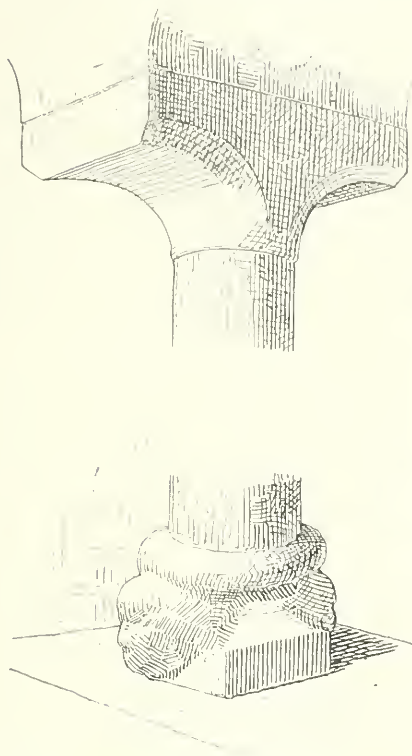
6. Vedle menší kámen žulový, 1·15 *m* dlouhý, 0·60 *m* široký s nápisem:

PERILLVSTRIS | IVNIOR | WENCESLAVS | MARIA RHEN | DE RHEN | ÆTATIS SVÆ VNI | VS ANNI | ET TRIVM MENSIVM | A· MDCCLIX D· IX IVLII·

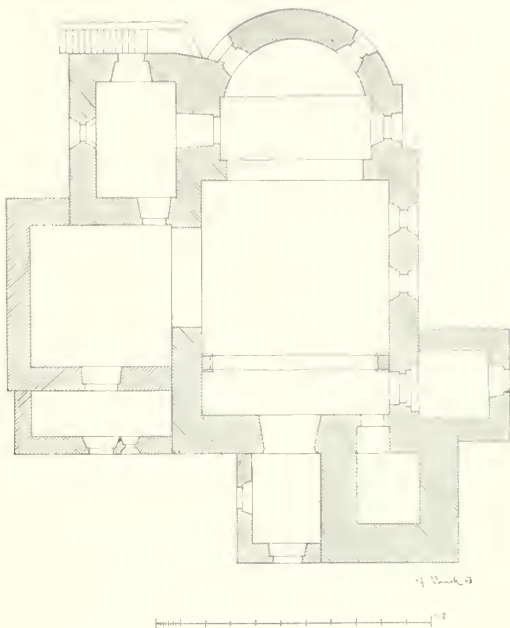
Bukovník.

Trajer Joh., l. c. — Gabriel J. A., l. c., 125. — Kuchynka Rud., v Methodu XVI. 136; týž v Šumavanu 1893, XXVI. 222. — Braniš J. Dějiny středověkého umění v Čechách I., 50, 52. — Matriky mají zápisy od r. 1652, řádně vedeny jsou od r. 1672. — Liber momorabil. založena r. 1759 farářem Frant. Kybou, bakal.

Bukovník byl ve 13. stol. sídlem rodu erbovního; kde stávala tvrz, nelze dnes přesně udati.

Obr. 8. Bukovník. Sedlo a patka sloupku román. okna.

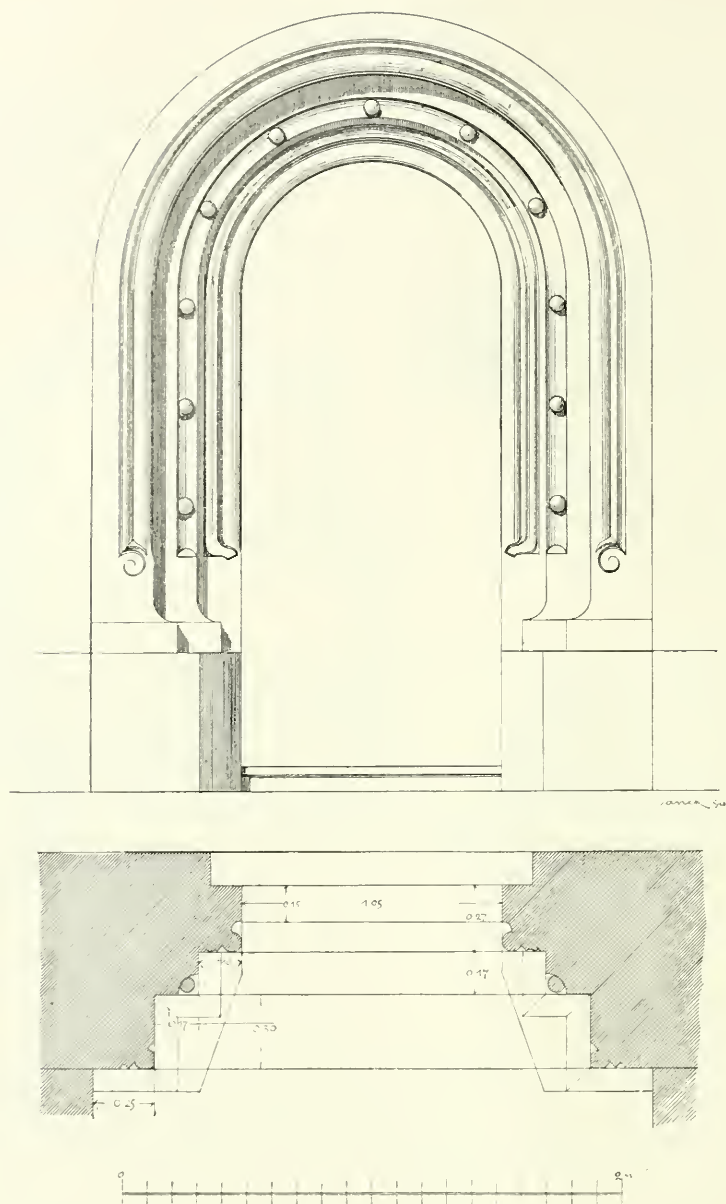

Obr. 9. Bukovník. Půdorys kostela.

KOSTEL SV. VÁCLAVA (farní), připomíná se jako farní poprvé r. 1360 (Lib. Conf. I.), v letech 1620—1703 spravován byl farářem Nezamyslickým, odtud opět vlastním farářem osazen, zůstává pod patronátem držitele zemského statku Mačického.

Stavba orientovaná, původem románská z 12. stol., zachovala se ve zdivu celá; ne-li současně, jistě záhy potom připojena k ní nynější sakristie; r. 1690 od základu vyzdvižena kaple k uctění sv. Josefa (nyní P. Marie) a spolu hrobka nákladem paní Jany Chanovské z Dlouhé Vsi, roz. Ježovské z Lub, při které příležitosti probourána severní strana lodi a vnitřek kostela štukovými ornamenty vyzdoben.

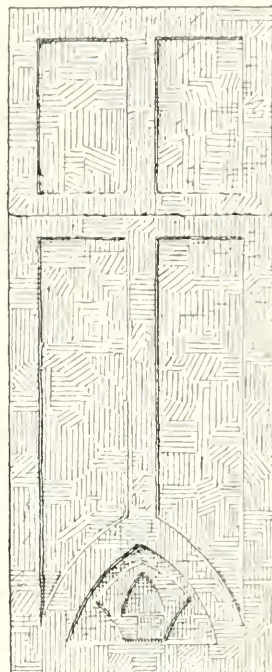
V jihozápadním rohu lodi zvedá se věž s bání zvonovitou, úzkými obdélníkovými okénky v patrech nižších prolomená: v nejvyšším patře zachovalo se ze tří podvojných oken románských ono na severní straně;

Obr. 10. Bukovník. Portál kostela.

jeho otvor, 1·32 *m* vysoký, 0·98 *m* široký rozdvojen jest oblým sloupkem s patkou velice již zvětralou a jak se zdá, v nárožích plinthu hlavičkami osazenou, dřík přechází bezprostředně v náběžník na hranách skrojený. (viz obr. 8.) L o ď obdélníková, mající v západním průčelí vedle věže ještě kobku s vchodem v před povydanou, spojena zde s předsíní kaple P. Marie jediným hladkým štítem. Do předsíně kaple vsazena vrchní část gotického

profilovaného okna (bezpochyby z čela sakristie vyňatého). V jižní podélné straně lodi, hned při věži, kobka valeně sklenutá zakrývá jediný románský portál, v otvoru 1·08 *m* široký, 2·64 *m* vysoký, s kamenným obložením o dvou pravoúhlých koutech, vnitřní výstupek má žlábek osazený jedenácti hladkými pupeny, přední profilován je oblounem hrotitým, vnitřní oblounem hladkým (viz vyobr. 10). Tři okna na téže straně, rozšířená a segmentovými oblouky překlenutá, osvětlují vnitřek. Presbyterium užší a nižší, taženo jest přímou zdí 2·25 *m* dlouhou, jež krátkým ústupkem přechází v polokruhovou apsidu; tato východní část, štíhlou prejzovou střechou nad jednoduchou deskovou římsou krytá, oddělena jest od taškové střechy lodní starým zděným štítem. Na apsidě vymalován jest v čele novější erb některého kollatora (půl kola v pravé, vodorovné modré břevno v bílé levé polovici), pod ním je zazděné románské okénko (druhá dvě byla rozšířena a přetvořena).

Obr. 11. Bukovník. Náhrobník.

Kaple na straně severní má v čele na sever obráceném renaissanční štít s výklenkem, v němž vetchá dřevěná socha sv. Jana Křt. Touto přístavbou a založením oratoře nad sakristií byla celá tato strana své původní podoby zbavena.

Vnitřek. Loď, 9·42 *m* dlouhá, 7·23 m široká, kryta jest rovným stropem; v západní její části založena jest později empora na jediném eliptickém pásu, tu též hned při vstupu vedou polokruhem sklenutá dvířka do podvěžní koby valeně sklenuté. Na straně levé souvisí loď širokým, tupě lomeným obloukem s kaplí P. Marie, prostou čtverhrannou to prostorou s nižším rovným stropem.

Oblouk triumfální, polokruhový, původně as hladký, pokryt nyní štukovým rámováním z konce 17. stol. Chór, o stupeň zvýšený, je klenut v přední své části valeným pásem, apsis pak polobání; v levo vedou prosté dvéře do sakristie o dva stupně snížené a valeně sklenuté.

Z vnitřního zařízení zmínky zasluhuje pouze barokový oltář v kapli P. Marie, dobré soustavy, ač slabé sochařské práce z konce 17. stol., olejový obraz Matky Boží a s. Dominika, nový, maloval r. 1879 *F. Maischeider*.

Tumby všech oltářů jsou dřevěné.

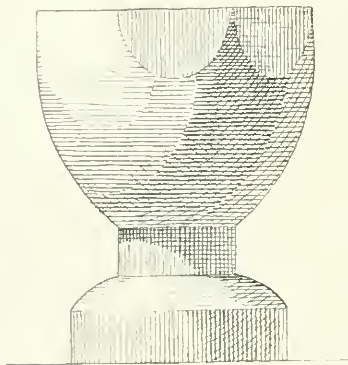
Náhrobníky: 1. Deska žulová 1·80 *m* dlouhá, 0·71 *m* široká, na ní vydlabán plochý kříž na podstavci z lom. oblouku, v němž odznak podobající se biskupské mitře; nápisu nikde neviděti, snad ze 14. věku (vyobr. 11).

2. Deska žulová, nad vchodem do krypty v kapli P. Marie, 1·70 *m* dlouhá, 0·89 *m* široká, v hořejší polovici ve věnci vavřínovém sdružené erby Ježovských z Lub a Boryňův ze Lhoty. Nápis:

POHRZEB VROZENEHO A | STATECZNEHO RITIRZE | PANA ADAMA
WILIMA GIEZ | OWSKEHO · Z LVB · NA KAL | ENITZICH A MATZITZICH
| SPOLV · Z MANŽELKOV | SWOV . ZOFFIGI · DOROTOV · | GIEZOWSKOV.
ROZENAV · | BORINKOV · ZELHOTI · TEZ | IJ · BVDOCZICH · GEGICH
AT · ODPOCZIWAGI | WPOKOGI I · 6 · 90 ·

Na ostatních osmi náhrobnících jen slabé obrysy erbů, ale nikde již ani stopy písma.

Kalich stříbrný 0·23 *cm* vys., kupa zlacená, na ní košíček stříbrný, se zlacenými ozdobami výborné tepané práce (mezi barokovými páskovými točenicemi tři andílčí hlavičky), nodus a patka podobného dekoru. Značka velice nezřetelná představuje malostranský erb s letopočtem 1725, vedle štítek s monogramem »LL« svědčil by zlatníku Leop. Lichtenschoffovi.

Obr. 12. Bukovník. Křtitelnice.

Dva svícny mosazné, soustruhované 0·21 *m* vys., ze 16. stol.

Na hlavním oltáři tři páry empirových svícnů měděných, postříbřených.

Zvony tři: 1. Výška 0·52 *m*, průměr 0·68 *m* s reliefem sv. Václava a ornament. obrubou na spodním okraji, velmi podařená lijecká práce Karla Bellmanna z r. 1864.

2. Výška 0·47 *m*, průměr 0·60 *m*; má při koruně vlys, pod ním festony, na těle špatně vylitý erb Zádubských ze Schönthalu, letopočet 1814 a figurka sv. Jana Křt.

3. S latinským nápisem, ulit byl r. 1864 též Karlem Bellmannem.

Zvony 1. a 3. přelity byly ze starých zvonů, jež měly dle pam. knihy tyto nápisy; větší:

Anno Christi Millesimo quingentesimo primo pro honorè Dei Cunctipotentis ejusque Atlethae Wenceslai Ducis Divi fusa est ista campana ad Ecclesiam Bukovnik per manus Magistri Jacobi de Strakonicz Amen.

Menší: Anno Domini Millesimo Quingentesimo decimo ista campana consecrata est ad laudem Summi Conditoris et Virginum.

Dvě sochy dřevěné: Kristus a sv. Petr, 0·92 *m* vys., velice sešlé a zurážené, slabé stopy polychromie, obličeje výrazné a velmi zručně řezané, ze 16. stol.

Žulová křtitelnice, románská, tvaru kalicha, (noha slouží za podstavec stojanu na obětní svíčky), v celosti 0·90 *m* vys., nádoba homolovitá jest při hořejším okraji osmkrát skrojena (vyobr. 12.).

Debrník (Deffernik.)

ZÁMEK s kaplí vystavěný svob. paní Marií Eliškou z Hafenbrädlu r. 1779. (Nápis nad vchodem:

A · 7 · ME V HP · 9 A ·)

Prostá, jednopatrová budova s barokovou úpravou a mansardovým krytem, v jehož čele o patro zvýšeném štít s valbovou střechou, v středu jeho arkýř, osmibokou věžičkou s cibulovou stříškou zakončený. V severozápadní části prostranná mešní kaple obdélníkového půdorysu s podélnými barokovými okny, sklenutá třemi křížovými poli valeného klenutí, jehož paty opírají se o jednoduché římsové konsoly; v zadní části empora. Stěny i strop neuměle malovány.

Oltář velmi slušný, copový, má tabulový nástavec s olejovým obrazem Matky Boží Pomocné a šesti obstojnými sochami svatých.

Zajímavé jsou drobné dekorativní předměty oltářní a nástěnné, jako: krucifix, kanonické tabulky, ploché svícny skleněné se zlacenými foliemi na červené půdě, relikviáře, rámy obrazové a nástěnné svícníky, vesměs výrobky domácího průmyslu sklářského z doby založení kaple.

Kaple byla r. 1798 veřejně benedikována z příkazu konsistoře Řezenské, jíž tou dobou podléhala fara Eisenštejnská.

Dlouhá Ves.

Gabriel J. A, l. c. 135. — Sedláček Aug., l. c. 278. — Matriky od r. 1784. — Lib. memorabil. od r. 1789. — Kuchynka R. v Šumavanu 1893, 232.

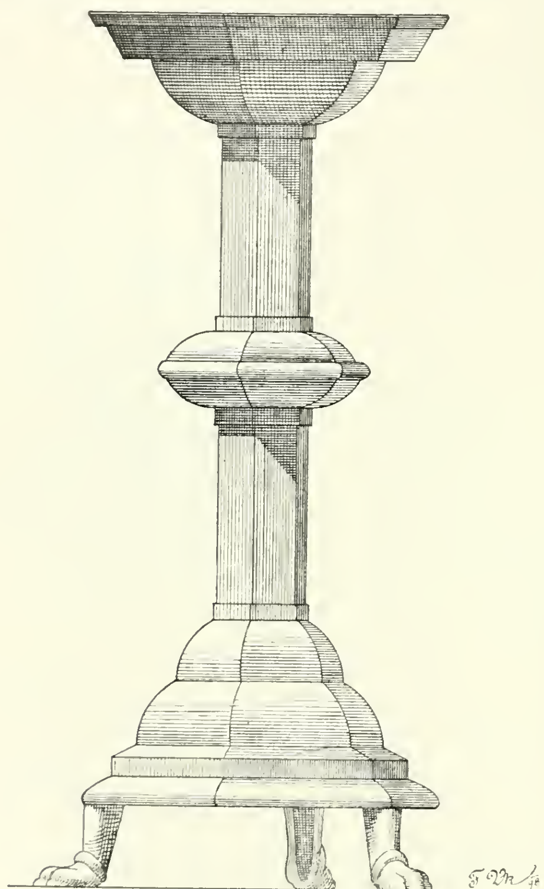
Původní sídlo vladyckého rodu Dlouhoveských z Dlouhé vsi, který zde od 13. stol. vládl, ale již v 15. stol. odtud se vyprodal. Na místě staré tvrze vystavěn v 17. stol skrovný zámek asi v té podobě, jak se ještě dnes spatřuje.

KOSTEL SV. FILIPA A JAKUBA (farní), jako farní připomínaný r. 1368, později filiální k Sušici a k Mouřenci; lokalie zřízena za barona Enisa z Atteru r. 1788, na faru povýšena r. 1854. Nynější patron kníže Adolf Jos. Schwarzenberg.

Orientovaná stavba skrovných rozměrů. Ze staré stavby zbylo toliko zdivo; přistavbou dvou kaplí a zbarokisováním vnitřku setřen úplně původní ráz a stavbě dána nynější bezslohová podoba.

K lodi obdélníkové, 10·90 *m* dlouhé, 5·60 *m* široké, pojí se užší, stejně vysoké presbyterium závěru pravoúhlého; z obou boků lodních vystupují

polygonální kaple, nad presbyteriem zvedá se čtverhranná, omítnutá, dřevěná vížka s jehlancovou střechou. Do lodě vedou jediné dvéře při severozápadním rohu, zdi prolomeny jsou segmentovými okny. Vnitřní stěny lodi i presbyteria oživeny jsou pilastry a římsou oblomenou v triumfalním oblouku; prkenný strop je napodobením zrcadlového klenutí. Po levé straně presbyteria je sakristie, do níž vedou dvéře na hraně žlábkem opatřené a do polokruhu sklenuté, nad sakristií je panská oratoř, na jejíž poprsni jsou stuccové erby svobodného pána Jana Max. Schumanna a jeho manželky Marie Anny, rozené Dejmové ze Střítěže, jichž nákladem kostel v prvé polovici 18. stol. byl přestavován. V levé boční kapli spatřuje se nad hrobkou zmíněných rodů náhrobní kámen se slabými stopami erbů.

Obr. 13. Dlouhá Ves. Oltářní svícen.

Hlavní oltář je baroková stavba dobrých poměrů s dvěma páry kompositních sloupů a s olejovým, bezcenným obrazem svatých Filipa a Jakuba; nad postranními portály slabé sochy dvou svatých Otců církevních. Podřízené ceny jsou i oba oltáře v bočních kaplích s olejovými obrazy sv. Jana Křt. a sv. Markéty. Obraz Madonny se spícím Ježíškem a malým Janem Křtitelem, velmi dobrá kopie vlašského originálu z 16. stol. na plátně, 1·20 *m* vysokém, 1 *m* širokém. Olejový obraz poprsí Krista, s trnovou korunou, v životní velikosti, syté barvitosti a dobré kresby z počátku 18. stol.

Žulová nádoba křtitelnice tvaru elipsoidu na obrácené patě, průměr 0·80 *m*, z doby původního založení kostela, bez ozdob.

Náčiní kostelní a paramenty nové a bez ceny umělecké. Zmínky zasluhují dva bronzové gotické svícny z 16. stol., 0·24 *m* vysoké, šestiboké (viz obr. 13.) a dva páry svícnů okrouhlých, bronzových ze 17. stol., vysokých 0·27 *m* a jiné dva 0·13 *m* vysoké.

Zvony: 1. Výška 0·46 *m*, průměr 0·58 *m*, lijecká práce dokonalá, drobná ornamentika a plaquety jemně ciselovány. Koruna ověnčena akantovými lístky, vavřínovým prutem a věncem z renaissančních rozvilin, pod tím opis: ANNO DOMINI 1653 RENOVATA ET BENEDICTA EST IN HONOREM SANCTORVM APOSTOLORVM PHILIPPI ET IACOBI.

Na plášti jemné reliefy Ukřižovaného, P. Marie s Ježíškem, svatých Filipa a Jakuba s podpisy: S. Iacobe, S. Philippe, na dolejší obrubě zvonařský štítek a jméno »Stefannvs Pricqvey«.

2. Výška 0·35 *m*, průměr 0·45 *m*. Na jižním boku relief sv. Jakuba, na protějším sv. Filipa s podpisy. mezi nimi nápis římskými majuskulemi: ANNO 1710 DIE 4 IANVARII REFVSA | EST HÆC CAMPANA AD DEI GLORIAM | ET HONOREM SS · RVM PHILIPPI ET IACOBI | IMPENSIS ILLVSTRISSIMI DOMINI LIBERI BARONIS DE SCHVMANN ADMINISTRANTE ECCLESIAM WENCES | LAS EBERTH .:.

S druhé strany písmeny:

:· ✝ · Z · ✝ · D · I · A · ✝ · B · I · Z · | · ✝ · S · A · B · ✝ · Z · ✝ · H · G · | F · ✝ · B · ✝ · R · S ·

Kolem koruny opis jednou řádkou:

✝ GOSS MICH MICHAEL WINHOFFER VON WIENN IN BORITZEN.

ZÁMEK tvoří dvě jednopatrová křídla, pravým úhlem spojená, z nichž severní vybíhá v kamenný barokový štít, o nějž se opírá mansardová střecha šindelová. Z prvého patra vedla zděná chodba (nyní přerušená) do podvěžní oratoře při zámecké kapli. Tato má podobu eliptické rotundy a kryta jest uvnitř stlačenou kopulí. Na barokovém oltáři velmi dobré koncepce jest slušný olejový obraz Ukřižovaného a pod ním Večeře Páně, po stranách erby svobodných pánů Schumannů a Dejmů; tabulka nad oltářem s chronogramem:

O VOS | TRANSEVNTES | CRVCIFIXVM | ADORATE

udává letopočtem 1732 dobu stavby i vnitřního zařízení. Na stěně visí čtyři obrazy svatých poustevníků zrudlého koloritu v slušných rokokových rámcích.

V zámeckém archivu několik listin kontraktních z 16. a 17. stol. a registratura obsahující právní listiny od počátku 19. stol., kdy ujal zdejší statek knížecí rod Schwarzenberský.

Na kamenném nadpraží panské sýpky erb Schumannův a nápis: IOHANN GEORG FREYHERR VON SCHVMAN 1718.

Dobrá Voda u sv. Vintíře.

(Gutwasser bei Sct. Günther).

Chanovský Alb., Vestigium Boemiae Piae (Tanner) C. IV. f. 71. — Höffele Jan Adam, Strom vštípený při tekutých vodách, svatý Vintíř, vyznavač boží atd.,

spisek z r. 1749. (Týž spisek německý z r. 1745). — Památní kniha farní, započatá Janem Jak. Gerlem, farářem u sv. Mouřence a u sv. Vintíře, r. 1727. – Matriky od r. 1736.

Osada v značné výši pod skálou sv. Vintíře na pomezí Král. Hvozdu. Místo stalo se památným pobytem známého německého poustevníka, sv. Vintíře, který zde po 40 téměř let poustevnický život vedl a zde též r. 1045 zemřel. Statek na začátku 17. stol. byl majetkem Čejky z Olbramovic, jemuž konfiskován; koupí připojen byl k panství Prášilskému.

KOSTEL SV. VINTÍŘE (farní), vystavěn r. 1706 svob. pánem Frant. Karlem z Villani, pánem na blízkých Kundraticích a Dobré Vodě na místě dřevěné kaple, založené r. 1620 Čejkou z Olbramovic; r. 1754 byl přistavěním lodi zvětšen, r. 1777 přistavěna věž. Dva zvony koupeny v Bavořích r. 1805. Od r. 1735 stal se nadáním Eleonory kněžny z Mansfeldu a výše zmíněného Fr. K. svob. pána z Villani kostelem farním (erekční listina z 19. října 1735 v pamětní knize farní).

Stavba prostá, orientovaná, bez slohu. Loď obdélníková, uvnitř 16·20 *m* dlouhá, 10·85 *m* široká, osvětlena na každé straně třemi okny, z těch prostřední barokové, postranní nahoře polokruhová; v západním průčelí (bez štítu) prostý vchod, druhý na straně severní. Chor nižší a užší má polygonální závěr, na každé straně okno, v čele závěru chorového nevysoká věž s cibulovitou bání, jí po levé straně sakristie.

Uvnitř je loď opatřena rovným stropem, chor zvýšený paprskovitým klenutím, oblouk triumfální, polokruhový, má 7·10 *m* v rozpětí.

Vnitřní zařízení, většinou z 18. stol., nevyniká nad prostřednost. Na hlavním oltáři spatřuje se dřevěná socha sv. Vintíře, 1 *m* vysoká, polychromovaná, primitivní řezba ze sklonku 15. stol.

Na postranním oltáři pěkná kopie pověstné hlavy Kristovy z kláštera sv. Silvestra v Římě.

Kropenka v sakristii mramorová, tvaru mušlového, má na sobě erb pánů z Vunšvic s opisem při hořejším kraji: IOHANN ANTON CAIETAN FREYHERR VON WVNSCHWITZ a letopočet 1732. V podlaze vyšlapaný náhrobník žulový z 18. stol., z něhož se čte jenom MAGDALENA . . . . . VOROLIN ANNO MDCCLVII.

Kalich barokový, 0·23 *m* vys., stříbrnou číši zdobí prolamovaný a tepaný koš s naturalistickými květy a medalionem sv. Vintíře, měděná noha, eliptická, je slušně tepaná; z polovice 18. stol.

Jiný kalich, měděný, má na číši tři barokové ornamentální pukle, noha je novější.

Pacifikál měděný, zlacený, s oválovou nohou, tepaná práce prostřední hodnoty z 18. stol.

Ornát (novější) z nádherného stříbrného brokátu s bohatými šenilkovými květy a skvostnými zlatými bortami; na kasuli vyšit erb hrabat Černínů.

Zvony: 1. Výška 0·44 *m*, průměr 0·52 *m*. Mezi ornamentálními pásy při koruně: AD HONOREM DEI REFVSA AB ANTONIO FANGLER

STRAVBINGÆ 1736. Relief Zvěstování P. Marie, pod nímž AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINVS TECVM.

2. Výška 0·30 *m*, průměr 0·40 *m*. Reliefy Ukřižovaného a sv. Václava, při dolejším kraji W · C · F 1791.

3. Výška 0·36 *m*, průměr 0·40 *m*. Znamenán: ANNA KÜHNER 1804. Obrázek sv. Josefa.

Před záp. průčelím kostela malá, osmiboká KAPLE novějšího původu se studánkou, podle které se osada jmenuje.

Dražovice (Dražejovice).

Holík Jos. v Šumavanu 1888, 151. — Sedláček Aug., l. c. XI 102.

Kamenné, do kruhu založené a dvojaté valy kol zbytků bývalé staré tvrze jichž držitelé stavu vladyckého připomínají se poprvé v prvé polovici 15. století. Tvrz r. 1619 vojskem císařským rozbořena.

Zachoval se jen sklep v žulové skále vytesaný s postranními šíjemi, z nichž jedna podzemní skrze valy a příkopy vedla k potoku.

Eisenstein.

Gabriel J A, l. c. 144. — Ottovy Čechy I. 15. — Matrika nejstarší od r. 1694. — Liber memorabil. od r. 1787.

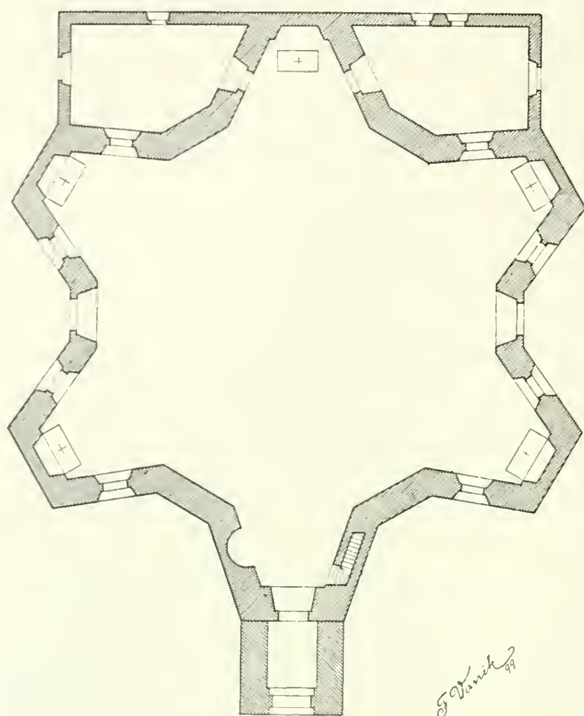
Osada vznikla někdejším dolováním na železnou rudu a známa je od 16. stol. Vedle hutnictví ode dávna v okolí provozováno sklářství. Na statku vystřídalo se od

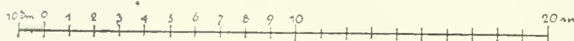

Obr. 14. Eisenstein. Kostel.

16. stol. několik rodů, z nichž po sobě zde památky zůstavil rod hrabat Nothaftů z Wernbergu v prvé polovici 18 stol. založením kostela a rod rytíře Jana Jiří Hafenbrädla, sklářského průmyslníka, jehož štědrostí fara založena a městys jinak k rozkvětu přišel.

KOSTEL MATKY BOŽÍ POMOCNÉ, farní, vystavěn byl mezi lety 1727—1732 nákladem hraběte Wolfa Jindřicha Nothafta z Wernbergu na místě starší kaple z roku 1694 a dán pod správu duchovních cisterciensкého kláštera v bavorském Gotteszellu. R. 1776 zřízena zde fara, poddaná až do r. 1809 biskupství Řezenskému.

Obr. 15. Eisenstein. Půdorys kostela.

Disposici centrální stavby podává půdorys (obr. 15.); ze šesti delších stran dvanáctiúhelníku vystupují trojboké kaple, jimiž kostel nabývá podoby šestipaprskové hvězdy s otupenými hroty; v koutech východních sakristie s jedné a depositář s druhé strany. K západní kapli kruchtové přistavěna r. 1777 věž, ve spodní části čtverhranná, v hořejším patře osmiboká. Nad kostelem zvedá se mohutná cibulovitá báň, dodávající s věžičkou kostelu rázu staveb východních; pozoruhodna je složitá, těžká vazba krovu. Okna (dvě v každé kapli) jsou podélná, polokruhem zakončená, vchody prosté. Na nadpraží portálů jsou chronogramy a to na severním:

VIGesIMo seCVnDo aVgVstI LÆte LapIs ponebatVr

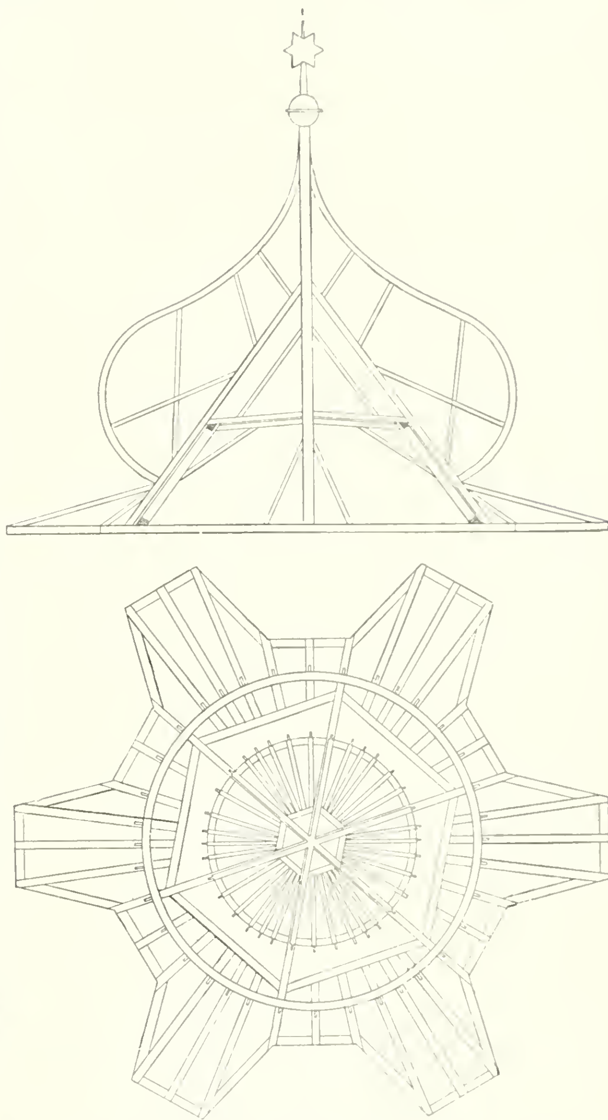
na jižním:

eX Voto IoannIs heInrICI CoMItIs nothafty fVnData.

Vnitřek tvoří jedinou síň 15·66 *m* v průměru, krytou rovným stropem. Západní kapli zaujímá dřevěná kruchta, na jejíž prsení dvanáct malovaných poprsí apoštolů ceny nevalné, východní slouží za oltářiště. Ze šesti oltářů vyniká hlavní dobrou stavbou rokokovou a slušnou prací sošnickou; obraz Matky Boží Pomocné zamlouvá se energickou barvitostí (kopie?). Na

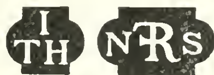
oltáři při straně epištolní velmi dobrý barokový Kristus na kříži s bolestnou Matkou, realistická řezba z počátku 18. stol.

Devět epitafních desk z Kehlheimského mramoru, prostřední, různé velikosti s německými nápisy, pod nimiž erby, patří vesměs členům rodu Hafenbrädlů, jsou to zejména: Jan Jiří, zemřelý r. 1769 a manželka jeho Marie Terezie, roz. Haiderová ze Zwislu v Bavořích, zemřelá r. 1742, oba rodu ještě měšťanského, jich syn, povýšený do rodu erbovního Jan Jiří † 1786 a manželka jeho Marie, rozená Druckmillerova † 1775, syn téhož svobodný pán Jan Nep. † 1799 a svob. paní Marie Eliška † v Debrníku r. 1825, slečna Thekla † 1792 a paní Marie Theresie † 1781 (devátá deska je zastavena Pietou). Epitafní deska Matyáše Ant. Gerla, c. k. výběrčího v Eisensteině, † 1761 s erbem nahoře. Ve dlažbě několik malých čtvercových destiček epitafních, na jedné z nich čte se jméno Jana Jiří Hafenbrädla † 25. října 1751.

Obr. 16. Eisenstein. Vazba krovu dle původního návrhu z 18. stol.

Kalich barokový, stříbrný, vysoký 26·5 *cm*, velmi dobré práce tepané z polovice 18. stol. Značka

Zvony: 1. Výška 0·50 *m*, průměr 0·65 *m*, mezi ornamentální obrubou a věncem festonovým nápis: MATER ADMIRABILIS ORA PRO NOBIS ANNO 1788. Reliefy nejsv. Trojice s dvěma anděli po stranách a Matka Boží s Ježíškem. Medalion: IACOB WILHELM SEITZ IN PILSEN.

2. Výška 0·45 *m*, průměr 0·55 *m*. Kolem koruny IESV NAZARENVS REX IVDIORVM ANNO 1788. Reliefy Ukřižovaného, sv. Jana Křt., Nanebevzetí P. Marie, sv. Floriana. Medalion jako dřívější.

3. Výška 0·35 *m*, průměr 0·41 *m*, bez nápisu, s jednoduchými ornamentálními ozdobami. Reliefy sv. Terezie, sv. Barbory a tří apoštolů; medalion a letopočet jako u dřívějších.

Frimburk.

Sedláček Aug., l. c. XI. 100. — Kolář M., Rod pánů Švihovských, 19.

Bývalý HRAD, jehož založení dle německého jména (původně Friedenburk) dlužno klásti do 13. století. Sídlo původního rodu vladyckého, jež na sklonku 14. stol. přešlo již na rody cizí, až bylo knížetem Jindřichem Minsterberským dobyto a rozvaleno r. 1467. V 16 stol. postavena u starého hradiště nová tvrz Janem Vojslavem z Branišova.

Ze starého hradu spatřují se jen sporé zbytky zdí as metr silných. Hradiště samo nalézá se na skalnatém kopci nade vsí a bylo rozměrů nepatrných, tvoříc okrouhlé prostranství as 30 kroků v průměru. Na temeni zřízena nyní malá kaplička. Hrádek na straně jihovýchodní, východní a severní obklopen býval hlubokým příkopem a náspem dosud patrným. K jihozápadu chráněn byl přirozenou strmostí skaliska.

Pod hrádkem k jižní straně vystavěna byla v 16. stol. TVRZ (nyní panský dvůr), na jejíž rozložitých budovách patrny stopy sgraffita typického tvaru obdélníkového a obloučkového a okenních říms kamenných. Uvnitř skoro veskrze původní klenby. Na zdi hlavní budovy u dvojatých vrat letopočet 1578 a písmeny I K., pod tím rok 1826 vztahující se k nějaké opravě. U maštale část renaissančního štítku.

Hartmanice.

»Knijhy Miestečzka Hartmanicz« založené dne 25. dubna 1608 (obsahují instrukce dané od purkmistra a rady města Sušice rychtáři a konšelům, dále smlouvy, narovnání a j., napřed česky, od r. 1641 německy). — Pamětní kniha farní od r. 1836. — Gabriel J. A., l. c. 149. — Památky arch. II. 136, IX. 731.

Stará osada na zemské stezce, kdež se clo vybíralo, později horní městečko, poddané ve 14. stol. hor. úřadu na Horách Kašperských; v 15. a 16. stol. patřilo městečko ku zboží Velhartickému, od r. 1603—1848 poddáno bylo městu Sušici.

Pečetidlo 3·5 *cm* v průměru, v barokové kartuši věž s branou, v níž prostice solná; opis: SIGILVM · CIVITATIS HARTMANITZ ·

KOSTEL SV. KATEŘINY (farní), kdy založen, neznámo, od r. 1603 pod patronátem města Sušice. Fara po válkách švédských opuštěna,

v 18. stol. vykonávali bohoslužbu duchovní z Mouřence a Petrovic; r. 1764 zřízena tu lokalie, proměněná na faru r. 1856.

Budova orientovaná, v disposici a zdivu gotická, jejíž doba založení, ana prosta vší architektonické výzdoby, nedá se dobře stanoviti, za 15. stol. však nesahá. V čele západního průčelí věž, hrazděnou zdí k starému štítu později přistavěná (původní zděný štít měl v čele podélné okno polokruhem sklenuté), krytá šindelovým jehlanem. Loď prolomena na jižní straně dvěma okny deformovaného tvaru gotického. Chor nižší a užší, bez opěr, uzavřen je třemi stranami osmiúhelníka a na každé straně, vyjma v čele, podélným, na obě strany vyšpaletovaným oknem s polokruhovým zaklenutím prolomen; šindelová střecha jeho ústí do valbové střechy lodní

Vnitřek přístupný jest podvěžní, plackovitě sklenutou kobkou; z původního gotického portálu spatřiti lze dosud postranní veněře, prostě na hraně ušikmené, tympanon lomeného oblouku zdá se býti novější vyzdívkou nad vodorovným nadpražím.

Loď plochým stropem ve značné výši krytá, má 11·30 *m* délky, 8 *m* šířky, empora na dvou žulových pilířích, dřevěná, je novější Oblouk triumfální, hladký, bez trnože, sklenutý lomeně, otvírá se do choru 8·70 *m* dlouhého, 4·80 *m* širokého, jehož původní klenutí, obsahující paprskovitý závěr a před ním křížové travée, nahražuje nyní nižší klenutí valené, založené na suchých pilastrech a prostoupené sedmi lunetami.

Hlavní oltář je dobrá stavba baroková z 18. stol.; ze dvou čelných oltářů v lodi poutá pravý řezbou akantových rozvilin kolem bezcenného obrazu sv. Šebestiána, na něm též dřevěná socha sv. Kateřiny, 1 *m* vysoká, dle všeho nepodařená kopie sochy z 15. stol., která snad stávala na hlavním oltáři.

Dobrý stavbou je postranní oltář barokový s obrazem sv. Blažeje ze století 18., stejného díla i koncepce s oltářem hlavním.

Kalich stříbrný s hladkou kupou renaissanční, 20·5 *cm* vysoký; šestihranný nodus vybíhá v patku o šesti lalocích, na nichž čte se nápis:

TENTO | KALICH | NALEZI S | KATERZINIE | DO HARTMANIC

ANNO 1644. Značka (Vyobrazen v Památkách výtvar. z československé výstavy národop. 1895.)

Zvony: 1. Výška 0·50 *m*, průměr 0·67 *m*; na něm štít zvonaře Jana Vojt. Pernera v Budějovicích a letopočet 1823.

2. Výška 0·32 *m*, průměr 0·45 *m*. Kolem koruny: GOS MICH IOHANN CHRISTIGAN SCHVNKA IN BRAG 1770.

Obrázky sv. Prokopa, Šebestiána, Josefa a dvou objímajících se světců, pod nimiž psáno HARTMANIZSTK.

3. Výška 0·27 *m*, průměr 0·35 *m*, ulit byl r. 1802 Jos. Pernerem v Budějovicích, jehož štítek a plaketa Madonny na plášti.

Hlavňovice.

Gabriel J A., l. c. — Lib. memorab. z r. 1835.

KOSTEL SV. JANA NEP. (farní) vystavěn byl mezi lety 1799 až 1808 (lokalie, zřízená r. 1785, až do r. 1808 spravovala kapli v zámku, po vystavění kostela zrušenou).

Skrovná stavba bez slohové úpravy, osou k jihu obrácená, loď obdélníková s copovými okny, v západním průčelí do ní vstavěná věž se zděnou emporou, strop plochý, za okrouhlým obloukem triumfálním pravoúhlé presbyterium, po levé straně sakristie a oratoř.

Hlavní oltář baldachýnový z r. 1806 se sochou sv. Jana Nep., bezcenný, dva vedlejší oltáře na zdi malované též bez zajímavosti; čtvrtý oltář nově gotický.

Obraz sv. Rodiny, olej. malba na plátně, slabá kopie dle vlašského originálu, v oblacích geniové s páskou nápisovou (FAMILIA IESV CHRISTI. ANNO 1657).

Dva pacifikaly: stříbrný barokový z r. 1754, slušný; druhý ceny skrovné s ostatky sv. Jana Nep. z r. 1762.

Kalich barokový, stříbrný, tepaná práce prostřední hodnoty z 18. stol. Nápis: Fundator: Bruno Ord. Capuc.

Kalich stříbrný gotický, vysoký 18 *cm,* číše kuželovitá, hladká průměru 11 *cm*, výšky 6·5 *cm*, stvol s ořechem o šesti routových výčnělech na nichž gotickými minuskulemi ✠ christ mezi routami kružbové plaménky, kolem stvolu nad nodem nápis: wosadyl · ddh + pod nodem ⁘ hilf ✠ uns · a ⁘ (z 15. stol.). Na hladké, okrouhlé noze, později přidělané, dva erby vedle sebe, levý hrabat z Maltzan (štít půlený, v pravém modrém poli dvě zaječí hlavy, v levém zlatém přirozená haluz vinné révy), pravý jest erb města Horažďovic (dvě věže, mezi nimi nahoře hvězda).

Monstrance gotická, měděná, výška 46 *cm*, šestilistá noha vybíhá v štíhlý stvol s plochým, silně vystupujícím ořechem, válcovou schránku obrubuje dole i nahoře gotické anthemion, po každé straně vybíhají tři opěráčky s fiálami (krajní s chrličem) z plochého, prolamovaného listového kotouče, vrcholení v podobě štíhlé jehlancové stříšky; zběžná práce dobrých poměrů z 15. stol.

Dva cínové svícny kandelábrové formy, se znakem hrabat Maltzanů a letopočtem 1710.

Zvony: 1. Ulitý od Ign. Hilzera v Novém Městě u Vídně r. 1873

2. Přelitý od téhož zvonaře r. 1879.

3. Výška 0·42 *m*, znamenán je letopočtem 1807 a reliefy Ukřižovaného a sv. Jana Nep.

4. Z roku 1873.

Obr. 17. Hlavňovice. Skleněný pohár z r. 1579.

KAPLE SV. VOJTĚCHA blíže školy, prostinká stavba z r. 1707.

ZÁMEK, bezslohové, jednopatrové stavení obdélníkového půdorysu, prosté všech charakteristických známek, dle nichž by se doba stavby dala stanoviti, nezdá se však býti starší 17. století. Roku 1598 získal statek a sídlo vedle jiného zboží v okolí Dětleb Koc z Dobrše; jeho rod drží statek ten až dosud.

V zámku vedle některých dobrých podobizen rodinných z 18. stol. pohár z obyčejného, nazelenalého skla, nebroušený, 30 *cm* vysoký, průměr nahoře 11·5 *cm*, patky 15·5 *cm*, duté dno je 6 *cm* vysoké. Barevný dekor sytého nánosu tvoří nahoře obrouček, v něm klikatý zlacený pásek s tečko-

váním v barvách bílé, červené a modré, strany mírně vypuklé zdobí dva malované erby, při nichž jména v barvě žluté

∴ DIETLEB ∴ KOCZ | Z DOBRSSE ∴, ANNA ∴ KOCZOWA | Z HRADKV, mezi erby letopočet 1579; při dně obrouček z korálů střídavě bílých a modrých (vyobr. 17.).

Obr. 18. Otisk pečeti městské na listině z r. 1345 a 1378.

Hory Kašperské (Bergreichenstein).

Majestáty, privilegia a jiné právní listiny. uvedené při popisu radnice. — Schaller Jarosl., Topogr. des Königr. Böhmen. — Sommer Joh., l. c. — Tomek W. W., Registra decim. pap. — Eichler Jos., Dotazy zodpověděné k chystanému přepracování Schallerovy topografie král. Českého. Rukopis z r. 1826 v zemsk. arch. — Pam. arch. IX, 923. — Grueber Bernh., Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. IV, 37. — Neuwirth J. Dr., Geschichte der bild. Kunst in Böhmen I, 502, 504. — Braniš J., Dějiny středověkého umění v Čechách II, 3, 4, 21, 22 a v Pam. arch. XVII, 214, 361. — Trajer J., l. c. — Panni Engelbert., Die königl. freie Goldbergstadt Bergreichenstein etc. — Sedláček Aug., Místopisný slovník. — Romstorfer Carl von, Der Thurm-Neubau und die Renovirung der Decanalkirche Sct. Margaretha zu Bergreichenstein (s illustracemi). — Mittheilungen der k. k. Central-Com. 1884, CLXX, 110; 1888, XIV, 194. — Matriky farní od r. 1627. — Liber memorabil. paroch. od r. 1789.

Královské horní město, původně nazývané Rejštejn (Reichenstein), v 16. stol. Hory Rejštejnské (Reichensteinské), od 17. stol. dle blízkého hradu Kašperku, od toho času majetku města, Hory Kašperské. Osada vznikla dolováním na zlatou rudu ve 13. stol. společně s Dolním Rejštejnem, s nímž původně tvořila jedinou obec, mající ve znaku dosud užívaný erb městečka Rejštejna (viz tento). Město, zvláštními výsadami již od Jana Lucemburského obdarované, jež následujícími panovníky vždy potvrzovány a rozhojňovány bývaly, dospělo v 16. věku, ač tehdy již doly v úpadku byly, k velkému bohatství. Roku 1572 byl městu císařem Maxmilianem erb k nové pečeti obecní polepšen; r. 1584 město od Rudolfa II. na svobodné královské povýšeno.

Od roku 1396 jmenuje se zde farním kostel sv. Linharta, stávající již tehdy uprostřed náměstí; že však již r. 1360 (lib. conf. I.) zmínka se činí o plebánu Rejchenstejnském, sluší za to pokládati, že fara s kostelem povstala brzy po založení městečka. Vedle tohoto kostela stával a dosud stojí druhý, neméně prostranný kostel hřbitovní sv. Mikuláše, všeobecně za původní farní prohlašovaný, k čemuž snad podnět zavdal ojedinělý zápis v knihách konfirmačních VII. při r. 1413, kdež tenkrát farní koste sv. Linharta nazván jest filialním. Dobu založení tohoto kostela nedaleko sáhající před r. 1330 věrohodně určují některé památníky v kostele chované. Z naprosté podoby i velikosti obou kostelů s určitostí dá se souditi na stejnodobý vznik obou chrámů, z nichž však městský podléhal vrchní správě duchovní a k němuž právo praesentační vykonával král, předměstský pak, o němž v knihách erekčních i konfirmačních zmínka

se nečiní, zbudován byl bezpochyby štědrostí některého z bohatých horníků a předem již určen za kostel hřbitovní.

Když město na královské povýšeno bylo a nastala potřeba domu radního, upraven byl k účelu tomu r. 1597 tak zvaný panský dům (»Freihaus«) na náměstí, obcí před tím spolu se zbožím kašperským zakoupený.

Město samo, ačkoli mělo brány,*) zvláštními hradbami ve smyslu měst hrazených obehnáno nebylo.

DĚKANSKÝ KOSTEL SV. MARKÉTY, původně sv. Linharta, již ve 14. stol. farní, od r. 1806 děkanský.

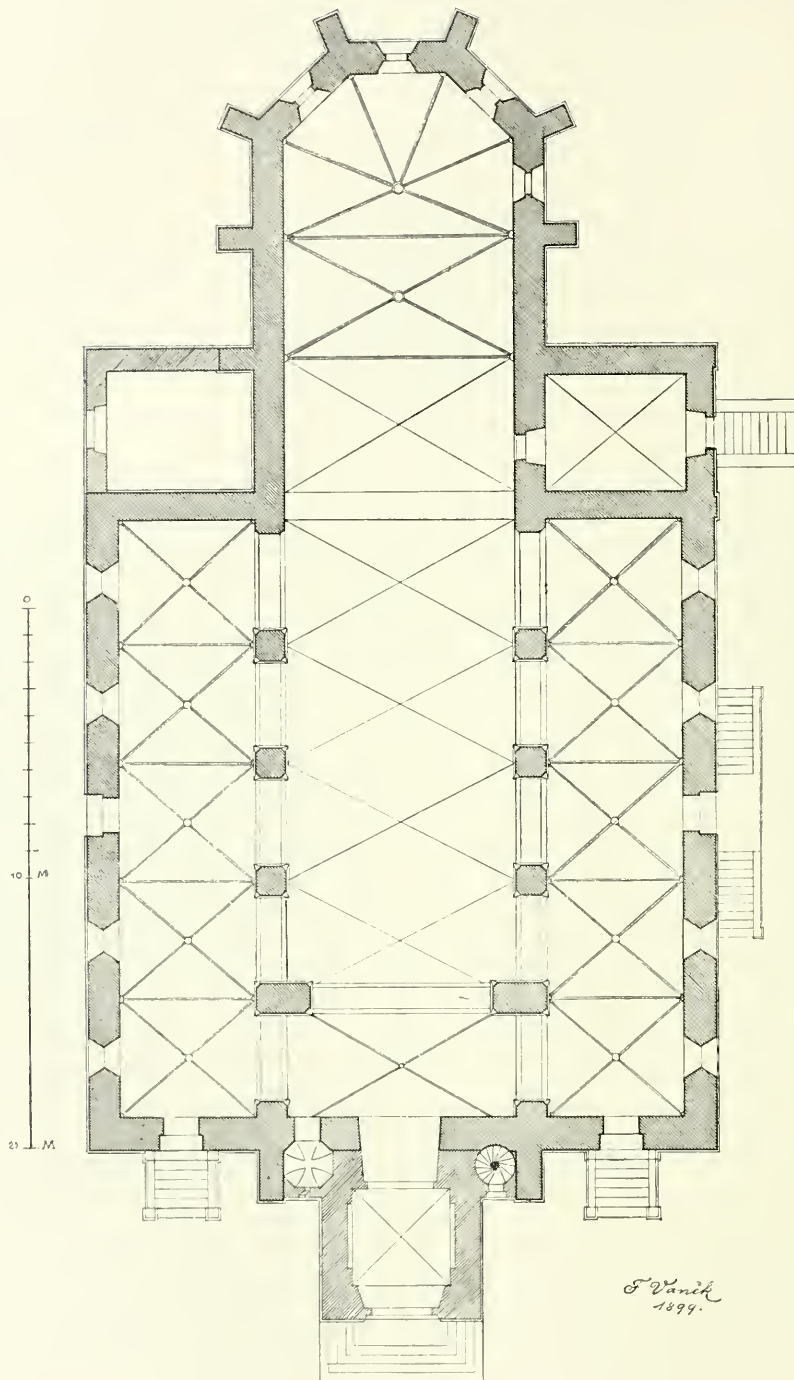
První zmínka r. 1396 (ač již dříve stával); téhož roku učiněno nadání k novému oltáři sv. Jana Křt. Při chrámu stávala věž nad nynější sakristií, vystavěná dle starších udajů listinných r. 1597 (spíše znovuzřízena), táž r. 1698 opravována; báň věžní r. 1740 vichrem stržená, znovu postavena byla r. 1773, však ještě téhož dne ohněm zničena, při čemž řítivši se krov věžní prorazil klenbu presbytáře; věž znovuzřízena do r. 1775. Velký požár r. 1863, při němž velká část města popelem lehla, zachvátil i kostel, zničil opětně věž i zvony, r. 1775 od Jakuba Seitze ulité (velký přelit byl r. 1782 od J. Kühnera), a poškodil klenby v lodi hlavní i pravé boční. Po požáru r. 1863 stará věž snesena a r. 1883 nová věž založena v čele západního průčelí. Z té doby pochází též veškerá zevní úprava.

Gotická stavba, orientovaná, provedena jest z netesaného kamene; okna v presbytáři, opěry a nároží osazena jsou kvádry. V půdorysu (obr. 19.) jeví se v západním průčelí věž (nová), která s novým schodištěm s jedné a kaplí pro Boží hrob s druhé strany zaujímá šířku hlavní lodě. Síň chrámová ve světlosti 20·78 *m* široká, 22·12 *m* dlouhá, rozvržena jest čtyřmi páry čtvercových pilířů na loď střední, ve světlosti 8·26 *m* širokou a dvě lodě boční o stejné šíři 4·97 *m*. Chor pokračuje za obloukem triumfalním plnou šíří hlavní lodě v délce 16 *m*, tvoří dvě křížová travée a uzavřen jest pěti stranami pravidelného osmiúhelníka. K přednímu travée přiléhá na straně pravé sakristie (přízemí bývalé věže), na straně levé síň obřadní pro pohřby přespolní (nová přístavba); obě tato křídla s bočními loděmi na venek tvoří přímou čáru.

Zevnější tvářnost kostela poslední opravou podstatně se nezměnila, jenom západní průčelí doznalo přístavbou věže úplné proměny. Na průčelí tom šířka hlavní lodě vyznačovala se z venčí dvěma mocně vystouplými opěráky, střed zaujímal gotický portál, shodující se dopodrobna s portálem kostela hřbitovního, nad ním velké hrotité okno, nad hlavní římsou vystupoval barokisovaný štít. Boční lodě šikmými svahy čelných zdí opíraly se o střední pole. Toto zastaveno jest nyní věží 50 *m* vysokou, krytou stepilým jehlancem, pod níž novým gotickým portálem vchází se do chrámu; menší gotické portály prolomeny jsou též do čelných zdí obou bočních lodí.

Hlavní loď vystupuje nad pultové střechy nízkých, bočních lodí do výše 16 metrů podélnou zdí, kteráž nepatrným rozšířením při stejné výši pokračuje do choru, jehož vnitřní členitosti odpovídá deset hladkých opěráků s prostými kosinami. Čtyři okna gotická, 8 *m* dlouhá, dvojdílná,

*) Lib. erect. V. 674; tyto brány pobořeny byly kolem r. 1840.

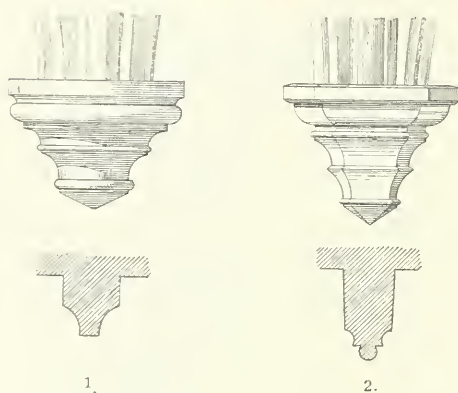
Obr. 19. Hory Kašperské. Půdorys děkanského kostela.

Obr. 20. Hory Kašperské. Pohled na kostel děkanský.

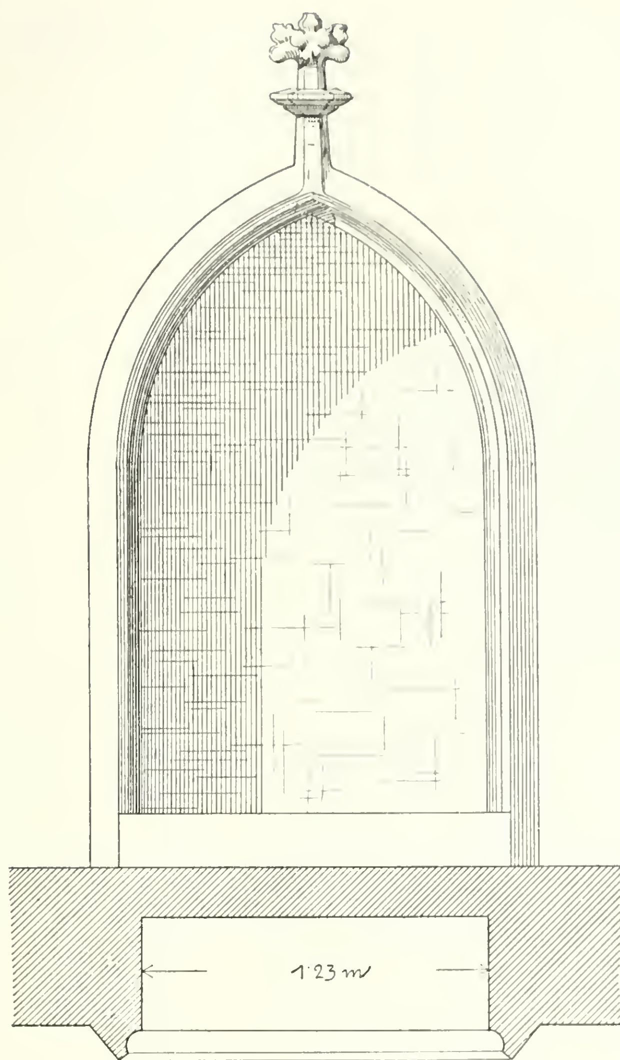
s novou kružbou, napodobenou dle zbytků kružeb starých (čelné okno bez prutu), prolamují boky chorového závěru. Loď osvětlují s každé strany dvě gotická okna původního umístění, avšak nově upravená z oken později barokisovaných; boční lodě prolomeny jsou na každé straně uprostřed novým gotickým vchodem a čtyřmi hrotitými okny novější úpravy. (Obr. 20.)

Uvnitř původní system basilikální doznal jen té změny, že vysoká hlavní loď, původně dřevěným stropem krytá, později byla nahražena hladkým křížovým klenutím, rozvrženým spodní soustavou pilířovou na pět travée. Po velkém požáru r. 1863 bylo toto klenutí napodobeno dřevěnou konstrukcí. Dvě hrotitá okna při samé klenbě spoře osvětlují vnitřek hlavní lodě. Čtyři páry pilířů, na hranách prostě otupených, dělí hlavní loď od obou lodí bočních, sotva polovici její výšky dostihujících. Přední pár pilířů, do hlavní lodě prodloužených, nese křížové klenutí západní empory s barokisovanou, do předu vypnutou poprsní. Pilíře mají nízké, šikmou opatřené sokle, z nich pak bez římsy vystupují hrotité, na obou stranách skrojené arkády, nesoucí vysoké zdivo hlavní lodě. Křížové klenby lodí bočních ve všech pěti travée opatřeny jsou žebry na hranách vykrouženými, jež sbíhají se v hladké svorníky; v polích k presbytáři doléhajících opírají se žebra o římsované, kroužené konsoly, v ostatních polích vyvinují se bez konsolů. Triumfální oblouk, tupě hrotitý, bez soklu i římsy, bezprostředně otvírá se do choru o stupeň zvýšeného. Přední jeho pole vykazuje křížové travée bez žeber (nově sklenuté r. 1775 Sušickým stavitelem, *Frant. Mirvaldem*), v ostatní části vystupují žebra profilem v obraze vedlejším naznačeným z římsovaných polygonálních konsolů; svorníky, před poslední opravou (maltovými?) skulpturami zdobené, jsou nyní hladké. Na straně epištolní spatřuje se výklenek pro sedilium, (obr. 22.) jehož profilovaná obruba nad lomeným obloukem vybíhá v hrubě tesanou křížovou kytku. Jednoduchý gotický portálek otvírá se na téže straně do sakristie pod bývalou věží, křížem hladce sklenuté. Vnitřek kostela byl r. 1898 *Ferdin. Heisererem* z Vídně nově polychromován.

Obr. 21. Hory Kašperské. Konsoly a profily žeber v děkanském kostele (1. v lodi, 2. v choru).

Hlavní oltář je slušná barokova architektura z konce 17. stol. Soustava sloupů a pilastrů s korinthickými hlavicemi nese zprohýbané a oblamované kladí, nad nímž zvedá se baldachynový nástavec s božskou Trojicí. Oltářní obraz na plátně (sv. Markéta, vzývaná rodinou havíře) je malba obstojné ceny z 18. stol. Dobré práce barokové jsou sochy sv. Petra

Obr. 22. Hory Kašperské. Sedilium v děkanském kostele.

a Pavla a nad postranními portály oltářními sochy sv. Rocha, Jiljí, Vojtěcha a Rosalie.

Z téže doby jsou též boční oltáře sv. Antonína Pad. a Jana Křt. v presbytáři, oba vkusně řezané; bohaté akantové rozviliny provedeny jsou dle všeho místním řezbářem, který v tomto směru mnoho pro okolí pracoval.

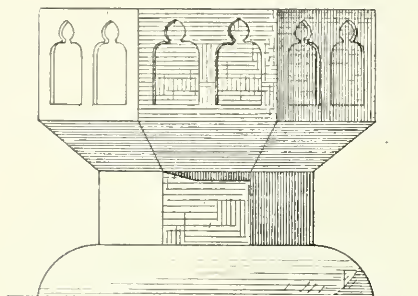
V levé boční lodi barokový oltář, na něm dřevěná, polychromovaná socha P. Marie s děťátkem, 1·15 *m* vysoká, dobrá řezba ze 16. stol. V pravé boční lodi je stejný oltář s olejovým obrazem sv. Františka Xav. (bezcenným).

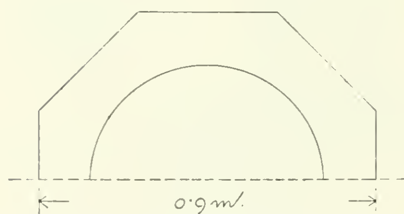
Dobrá práce truhlářská jest baroková kazatelna se sochami čtyř evangelistů v bocích ambony a s ní stejného původu a díla lavice patronatní, tyto z větší části dle starého vzoru znovuzřízené.

Křtitelnice žulová, osmiboká, pata z části ve dlažbě, na bocích jednoduché panelované náplně (vyobr. 23.).

V dlažbě kostelní několik náhrobních kamenů z 18. stol. rodin měšťanských s latinskými a německými nápisy (Václava Eisnera 1776, Roziny Eisnerovy 1772, Frant. Karla Eisnera 1780, Zuzany Marixové 1770, Justiny Mirvaldové 1775, Karla Dobnera 1758, Petra Jana Millnera 1763 a farářů Vojtěcha Fischera 1783 a Vojtěcha Dom. Müllera 1779). Ze starších náhrobků deska žulová s nápisem:

HIC IACET
CATHARINA FUCHSIN
OBIIT
WIGESIMA NONA
MARTII ANNO 1724
AETATIS SUE SEXAGINTA
QVATUOR ANNORUM
DEUS DET ILLI REQVIEM
SEMPITERNAM.

Obr. 23. Hory Kašperské. Křtitelnice v děkanském kostele.

Ve zdi levé lodi zasazena jest deska ze Sliveneckého mramoru, 0·56 *m* vysoká, 0·42 *m* široká, v jejíž středu erb Prechtů z Rotenburgu (štít na příč půlený, v hořejší polovici tři stojaté routy, v klenotu chocholatá čepice s obrubou, též třemi routami osazená), v každém rohu erb malý (z těch oba levé prázdny, v pravém hořejším ve spodní polovici tři hroty, v dolejším svisle půleném půl orlice v polovici pravé), opis (majuskulemi):

ANNO DOI· M D · LXXXX DIE | · · APRILIS OBIIT PIÆ NOBILIS ADOLESCENS IOHANES | GEORIVS PRECHT DE ROTENBV(RG) | PIVS ANIMA VIVET IN DEO IN ÆTERNVM AMEN. Tento Jan Precht byl purkrabím hradu Kašperského.

Deska žulová, 1·60 *m* vys., 0·90 *m* šir., v hořejší polovici erb svrchu vypsaný ve věnci vavřínovém, pod ním nápis:

LETHA 1613
DNE 14· ZARZI· VROZENY· A STA
TECZNY· RYTIRZ P WACZL
AW· PRECHT· Z ROTNBVRKV·
A NA BODASSICZYCH GEH
OZTO· TIELO WTOMTO MISTIE

POCHOWANO GEST · P · B RACZ
DVSSI · GEHO · WPOCZET · SWYC
H · SWATICH · WOLENYCH · PRZY
GITI · VROZENA · P ZVZANA PR
ECHTOWA Z SONOWA SW ·
MV NEGMILEGSSIMV MAN
Z'ELV TENTO KAMEN NA PAM
TKV VDIELATI DALA

Monstrance stříbrná, 0·805 *m* vys., svršek formou gotický s barokovými detaily, noha čtyřlaločná, renaissanční s vejčitým nodem, zdobena jest tepanými arabeskami a hlavičkami andělů; v střední části, podepřené spirálovými tyčinkami, čtverhranná schránka pro lunellu, s každé strany dva štíhlé sloupky, mezi nimi zlacené sošky sv. Anny a Markéty, svršek má podobu baldachynu na čtyřech sloupcích s jehlancovou stříškou, v něm zlacená soška Madonny na měsíci, nejvýš krucifix. Nad soškami zavěšeny jsou hrudky ryzího zlata, nalezené v zdejších dolech. Na čtyřech místech značka:

,

dvakrát

vztahuje se na přepracování starší monstrance ze 16. stol. v podobu nynější počátkem 18. stol. (obr. 24.).

Velká stříbrná lampa na věčný oheň, baroková, tepaná, z 18. stol.

Obr. 24. Hory Kašperské. Monstrance v děkanském kostele.

Dva bronzové svícny, 22 *cm* vysoké, na trojhranných patkách s nožkami rytými a v drápky vybíhajícími, nápis na nich: * BARBARA * SCHMVTIN *. Z počátku 17. stol.

Dvanáct svícnů cínových, výstřední barokové formy z 18. stol.

Ve věži visí 5 zvonů, vesměs r. 1864 Ignácem Hilzerem v Novém Městě Vídeňském ulitých.

HŘBITOVNÍ KOSTEL SV. MIKULÁŠE. Osamocená, západně od města bezmála půl hodiny vzdálená stavba gotická, zajímavá svou původní podobou a v podstatě shodující se s kostelem vnitřního města. K založení jeho vztahuje se fresková malba při evangelijní straně choru, stejně stará se stavbou, avšak při bílení chrámu asi před 20 roky rukou věci neznalou a neumělou k velké škodě obnovovaná spolu i s nápisem v ní obsaženým, tehdy již stářím sešlým a nezřetelným, jehož nyní ne již spolehlivý obsah tuto se podává (majuskule gotické):

· · HANNES · CHV(G)NE(R)VS · EST · PRIMVS FVNDATOR · HVIVS
ECCLESIE · PRO · · S · QVEDI · · VM ORARE TENI(TVR?)
ORMAN · IN (HOC) TEMPLO · DE-

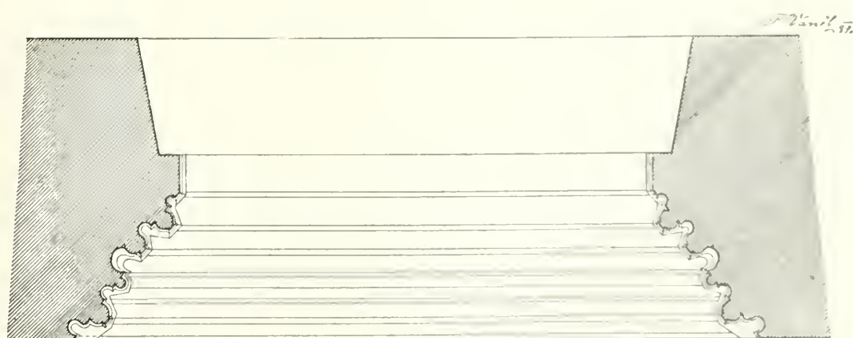
Zřetelný je nápis druhý, v kruhu při dolejším kraji obrazu, jehož snímek tento:

Jméno zakladatele přivedeno tu pospolitě s jménem faráře, jenž zde, prvý zajisté, nalezl odpočinku, tudíž stavba do roku 1330 v choru aspoň za dokonanou považována býti může.

Obr. 25. Hory Kašperské. Hřbitovní kostel sv. Mikuláše.

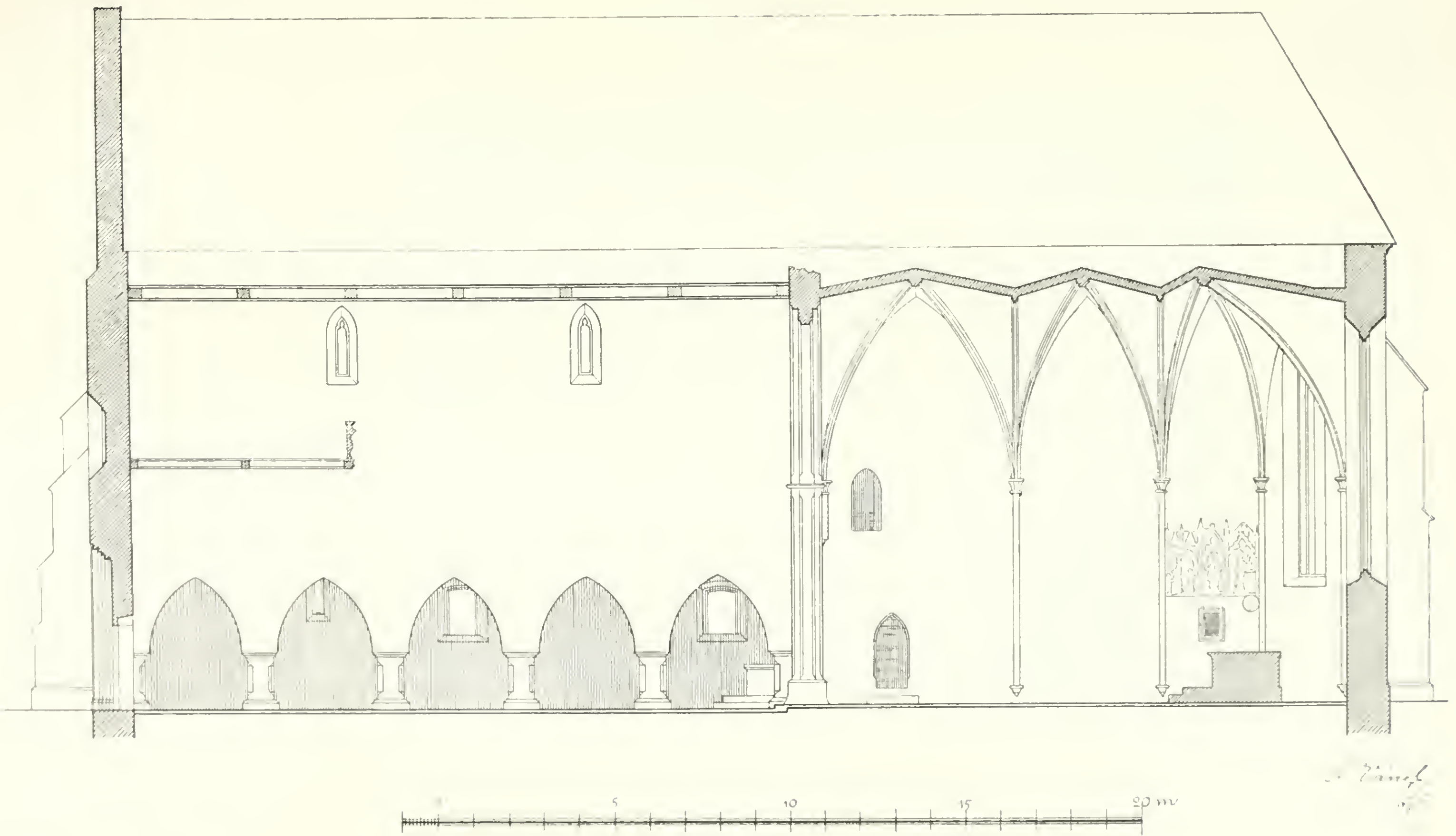

Obr. 26. Hory Kašperské. Portál kostela sv. Mikuláše.

Obr. 27. Hory Kašperské. Půdorys kostela sv. Mikuláše.

Obr. 28. Hory Kašperské. Podélný řez kostela sv. Mikuláše.

Třetí, neméně zajímavý nápis na žulové desce krypty v boční lodi Mikuláše Hoslera s letopočtem 1347 i tuto část stavby jako za doby krále Jana ukončenou označuje. Z dalších osudů kostela známo jen tolik, že utrpěl počátkem r. 1659 větší pohromu, při čemž věž bleskem velice poškozena byla, rozsáhlejším opravám pak podroben byl r. 1700 a 1776.

Obr. 29 Hory Kašperské. Malba stropu v kostele sv. Mikuláše.

Stavba orientovaná provedená ve zdivu lomovým kamenem, v částech konstruktivních prací kamenickou, v nejednom ohledu stejný vznik s městskými chrámy v Sušici a Horažďovicích prozrazující. Z trojlodní, basilikální síně chrámové vystupuje stejnou šíří a výší s hlavní lodí chor, zakončený pěti stranami pravidelného osmiúhelníka. Šindelová střecha s jednotným slemenem kryje obě části, kdysi štítovou zdí dělené. Nízké boční, 5·20 *m* vysoké lodě jsou opěráků prosty, v jižní z nich spatřuje se uprostřed jednoduchý portálek lomeně sklenutý a hruškovým oblounem profilovaný; na téže straně tři malá gotická okna (čtvrté na segmentové přeměněno)

a podobné v čele východním s hlubokým, na obě strany vyšpaletovaným ostěním, v závěru ozdobená pouhými nosy; okna severní strany až na jediné rozšířena a přetvořena byla na segmentová, podobně přetvořena byla tři okna na straně jižní, otvírající se pod hlavní střechou do lodě prostřední a jen obě okna na straně protější podržela původní gotický tvar.

Chor oživuje šest opěráků o jednom ústupku a čtvero vysokých gotických oken, kdysi dvojdílných, se stopami bývalé kružby. V koutě mezi severní stranou choru a lodí umístěna jest věž ve svrchní části obnovená a zde též malými obdélníkovými okénky, v přízemí pak dvěma úzkými okny hrotitými prolomená. V západním průčelí dva opěráky značí šířku hlavní lodě, osvětlené s této strany kruhovým oknem (nyní zazděným). Z opěráků těch levý značně byl sesílen v době nedlouhé po dostavění chrámu rozšířením i přizděním, tak že má nyní čtyři ústupky mimo trnož, celou stavbu chrámovou obkličující. Obě lodi boční i loď hlavní zakončeny jsou zde prázdnými, zděnými štíty. Jedinou okrasou průčelí je zbylý zde hlavní portál s vodorovným nadpražím, jehož ostění, profilované čtyřmi pruty a pěti žlábky uzavírá nad pražcem tympanon, prostý všeliké výzdoby skulpturální a jiné (obr. 26.).

Jako vnějšek tak i vnitřek shoduje se až na přeměnu situace věže a západní empory, které zde původně nebylo (nynější je dřevěná), s půdorysem chrámu městského (obr. 27). Čtverhranné pilíře s krátkým, na hranách otupeným dříkem vzpírají hrotité arkády, otvírající se do nízkých a jen 4·97—5·20 *m* širokých lodí bočních. Patky a římsy pilířové jsou utvářeny šikou, která při mnohých oživena jest žlábkem. Hlavní loď, 19 *m* dlouhá, 8·50 *m* široká, kryta jest rovným, prkenným stropem, nově zřízeným na místě starého, poněkud vyššího a jak se podobá, r. 1659 ohněm zničeného stropu; pestrou malbu ornamentálních rozvilin s květy růží, kosatců, tulipánů, narcisků, slunečnic a jiných květin, jež pokrývá ve velkých rozměrech celou plochu stropu, provedl r. 1700 tehdejší primátor města Vikt. Groff, vzav za to odměnu 300 zlatých od obce. Střed malby zaujímá ovál z věnce vavřínového, v jehož poli městský erb a nad ním velký říšský orel s letopočtem 1700 a nápisem: VICTORIN ANTON GROFF GEMALEN; mimo to vepsáno do jednoho z květů:

A°. 1700 den 6
Octob hab ich Victor
in Ant. Groff dieſses Neue
Werck mit der Hilf Gottes
Verfertiget Meines Al
ters 65 Jahr

Podobnou malbou vyzdoben i strop pod dřevěnou kruchtou, na kterou vede zděný šnek z vnitř kostela.

Boční lodě byly dle znatelných stop původně do pěti křížových polí sklenuty, v původní podobě zachovalo se však jen pole k věži přiléhající,

jehož klenutí přepásáno je žebry jednoduše vykrouženými a mohutným příčním žebrovým pásem s boky rovnými. Klenby ostatní nahraženy jsou nyní nuzným prkenným stropem.

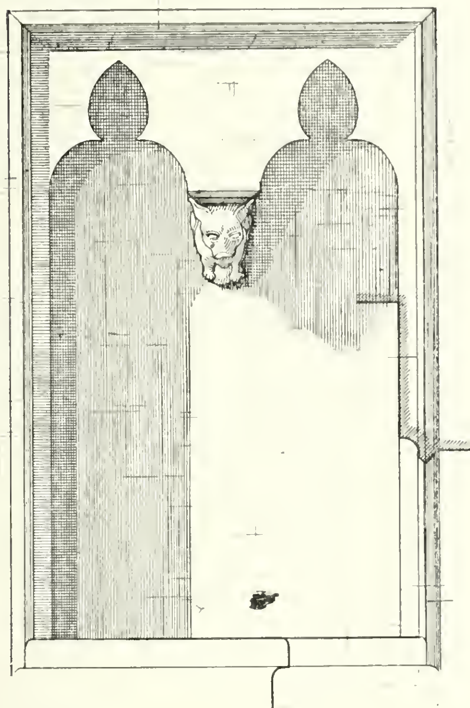
Obr. 30 Hory Kašperské. Vnitřek kostela sv. Mikuláše.

Oblouk triumfální, tupě hrotitý a na hranách žlábkem opatřený, vyložen je pravoúhle vystupujícím pilířem s hranou žlábkovanou, v patě oblouku přepásán jest podbrádkovou římsou, sokl 0·70 *m* vysoký je sice patrný, ale někdejší jeho tvar nedá se přesně stanoviti. Na břevně oblouku triumfálního stojí sousoší Ukřižovaného v životní velikosti, polychromované, z konce 16. stol.

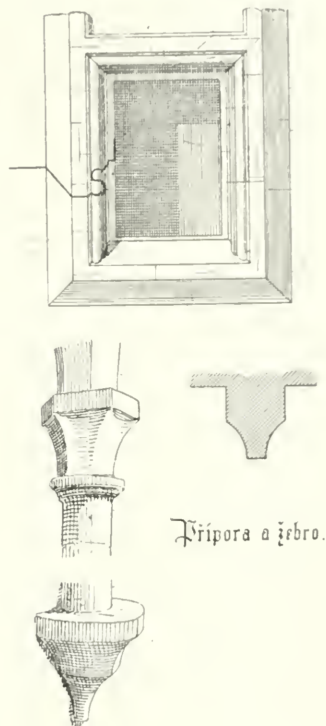
Chor, stejné šířky i výšky s lodí hlavní a 15·90 *m* délky, skládá se z polygonálního závěru paprskovitě sklenutého, jemuž předložena jsou dvě

křížová travée, z nichž přední, opírající se o věž, je větší. Žebra s výžlabkem vyvinují se z polygonálních, číšovitých hlavic oblých přípor, vedených vyjma přípory v koutech u oblouku triumfálního téměř až k zemi, kdež podloženy jsou dvakráte ubraným konsolem; svorníky jsou hladké.

Pri epištolní straně spatřuje se ve zdi sedilium (obr. 31.), jehož dva jetelové oblouky společně opírají se o krakorec v podobě okřídlené nestvůry (sovy, jejíž zobec utlučen). Na straně protější spatřuje se ve zdi čtverhranný otvor sanktuaria s profilovanou obrubou, jejíž vrcholení

Obr. 31. Hory Kašperské. Sedilium v kostele sv. Mikuláše.

Obr. 32. Hory Kašperské. Sanktuarium, přípora a žebro v kostele sv. Mikuláše.

otlučeno. Jednoduchým hrotitým portálkem vstupuje se do sakristie v podvěžní kobce, spoře osvětlené dvěma úzkými gotickými okny s nosy a sklenuté do kříže kdysi s žebry, jichž stopy dosud se spatřují. Z kobky nad sakristií otvírá se do choru prostá gotická branka, která vedla na zvláštní emporu v presbytáři, po níž se však stopy nezachovaly.

Na stěnách choru spatřovala se dle udání pamětníků ještě před nedávnem jména některjších patriciů a dobrodinců kostela; aniž by byla opsána neb jinak zaznamenána, byla tato cenná památka zabílena.

Ušetřena byla jen fresková malba při evangelijní straně, z výší 2 *m* a od přípory k příporé 2·83 *m* široká. Rozčleněna jest štíhlými sloupky

na tři pole: uprostřed v gotické arkádě (pozadí ohyzdnou červení přebarvené) svatý Mikuláš v ornátě barvy jasně modré (ultramarin) se zelenou podšívkou, červenou dalmatikou a albou, pravicí žehná. Za arkádou vystupuje na každé straně okrouhlá věž (v levé visí zvon).

V levém poli spatřuje se pod dvojitou štítovou střechou sv. Alžběta, podávající děcku ve žluté sukýnce z koše dar; na pravo klečící donator mladistvého, bezvouského obličeje s rukama k svatému Mikuláši pozdviženýma, v rouchu modrém, hnědým pásem sepjatém, vrch hlavy šedivě natřeným pozadím nemotorně zamalován; ruce drží blánu s nápisem výše již uvedeným, nesoucím se k založení chrámu.

V pravém poli nad vnitřkem kostela vimperková arkáda s křížovou kytkou, nad ní vystupuje architektura kostela žluté barvy. Uvnitř kněz s tonsurou v černé (přebarvené) kasuli, s rukama pozdviženýma před stolem oltářním, na němž kalich, svíce a kříž zelené barvy. K tomuto obrazu vztahuje se dole v kruhu připojený nápis, jehož obsah podán z předu. Veškeré kontury kresleny byly napřed červenou rudkou (vyobr. 33.).

Mimo tuto malbu spatřují se na stěnách konsekrační kříže v zelených věncích se čtyřmi růžičkami v původní ještě podobě i barvě.

V choru stojí tři oltáře, z nich hlavní a pravý boční mají staré kamenné tumby, dvěma kamennými schody dostupné.

Hlavní oltář má spodek i nástavec renaissanční ze 17. století v původní polychromii. Tabernakl neorganicky vsunutý pochází z děkanského kostela. Dva točité sloupy, ovinuté révou, obstupují výklenek, v němž socha sv. Mikuláše, po stranách sochy sv. Jana Křt. a Šebestiána, na architravu čtyři hlavičky andělů, uprostřed plastický erb města. Ve výklenku svrchního nástavce socha Bohorodičky, po stranách sošky sv. Anny a Markéty, na vrcholu socha Spasitele. Sošnická práce obličejů dobrá, draperie nepodařené nucené. Na římse tabernakulu tento nápis:

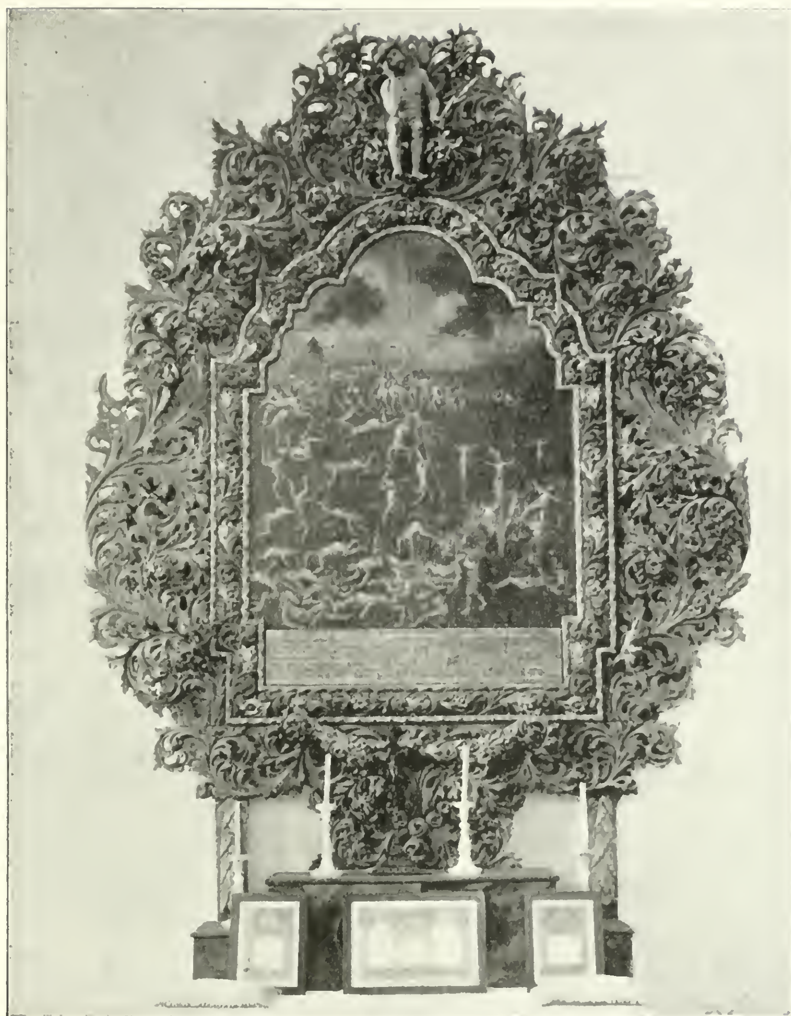
IM · 1673 · HOB ICH VICTORINUS GROFF, BURGER ALLDA, DIESEN TABERNACL, GOTT DEM ALMEHTIGEN, ZVER EHR · DEM LIBEN GOTSHAVS · S · MARGARETÆ ZVER ZIER, ZVM HEIL VND HILF MEINER SELLEN MEIN WEIB VND KINDERN ZVER LANGWERENDER GEDECHNVS · Na dvířkách: P · L · T · D · FIERI CVRAVIT, po stranách tabernakula malované obrazy sv. Petra a Pavla s příslušnými podpisy.

Boční oltář pravý jest založení starého a posvěcen památce desíti tisíc mučeníků (obsah legendy viz v Časop. Č. M. 1840, 289). Na kamenné gotické tumbě zvedá se bohatě řezané rámoví s vinutinami akantovými, v jehož vrcholu plastická socha zbičovaného Krista; obraz sám, malovaný v oleji na dřevěné desce barokového obrysu, drastickým způsobem líčí utrpení mučeníkův a je dle všeho kopií originálu z 15. stol. Pod obrazem nápis švabachem v 8 řádkách:

Gebett zu denen zehen daußent Marty | rern Welche mit Dem Heiligen Achatio, Marco | Vnd Alexandro gelitten | O Ihr Heilige Achati,

Hory Kašperské. Fresko z r. 1330 v kostele sv. Mikuláše.

Obr. 34. Hory Kašperské. Oltář 10.000 mučedníků v kostele sv. Mikuláše.

Marce und Alexander! Die Ihr Mit Ewern Kriegsherr von denen Engeln W"nderbarlich Erleichtet, Zu dem Christlichen Glauben gelangen, durch Hermolaūm getauffet.. atd. (následuje modlitba). Dole: Mathias F: A: Kasimir pinxit, Anno 1707. (obr. 34.)

Na dřevěném podstavci, v jehož výklenku plastické spící Jesulátko, stojí krucifix, jehož cínový corpus pěkně litý z konce 17. stol.

Protější oltář sv. Krištofa je ceny podřízené, cennější je obraz, malovaný na dřevěné desce z počátku 18. stol.

Dva oltáře v čelech lodí bočních se starými, kamennými tumbami mají nástavce z bohatě řezaných akantových rozvilin, na nich jsou obrazy skrovné ceny: smrť sv. Josefa a sv. Jáchym, oba znamenané: Joseph Carl Rauschmayr Pinxit. Z 18. stol.

Na pilíři jižní lodi epitafium (dřevěné) se slušným obrazem z mrtvých vstání Krista, pod obrazem nápis:

ANNO 1627. IAR HAT DER EHRSAMER BEISER HERR RVEPRECHT STÖGPAR PRJMÄTTER ZV | WALLERN DIESES EPITAPHIVM GOTT DEM ALMECHTIGEN ZV EHREN SEINEM SVN IACOPVS STÖGPAR | ZVM GEDECHTNVS AF RICHTEN LASEN BELICHER IN IAR 1625 DEN 23 AVGVSTy DVRCH DEN ZEITLICHEN DOTT ABGEFODERT WORDEN | SEINES ALTERS 9 IAR PEI DEM WIERDIGEN GOTTS HAVS SANCKT NICKOLALEI GOTT VERLEI ALEN EIN FRÖLIGE AVVERSTEVNG AMENT.

Nápis nad obrazem vztahuje se k opravě epitafia z r. 1781.

V jižním koutu mezi chorem a lodí zřízena obezdívkou kostnice a vedle ní márnice, ve které spatřuje se stará jednoduchá kropenka ze žuly, zde pohozen hladký svorník z klenutí kostelního.

V sakristii skříň na paramenty, vetchá a bez ozdob, vedle truhla s vyřezávaným přítruhlím a vkusným gotickým kováním z 15. stol. (pochází prý z hradu Kašperského).

Žulový epitaf, deska 2·05 *m* dlouhá, 1·32 *m* široká, se čtyřmi kruhy železnými a opisem v gotických majuskulích 9—10 *cm* velkých, vyhloubených, jichž znění podává vedlejší vyobr. Vzácná památka z r. 1347.

Obr. 35. Hory Kašperské. Náhrobník Mikuláše Hoslera z r. 1347.

Z venčí na hřbitově několik prostých žulových náhrobníků s německými nápisy vesměs z 18. stol., nejstarší z nich z r. 1711.

Tři páry mosazných svícnů soustruhovaných (33, 26 a 22 *cm* vys.) ze 17. stol.

Lampa na věčné světlo, mosazná, renaissanční, s třemi uchy tvaru karyatid, 17. stol.

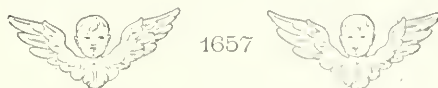
Zvony: 1. Výška 0·72 *m*, průměr 0·86 *m*. Opis dvouřádkový mezi ornamentálními obrubami:

✝ HOC ORNAMENTVM PROCVRATVM EST AD HONOREM DEI IESV CHRISTI S[TI] ANDREÆ | APOSTOLI · AC D[IVI] NICOLAI PATRONI NOSTRI ◈ 1657 ◈ CONTERE DOMINE GETNTES QVÆ BELLAVOLVNT ◈

Na plášti Ukřižovaný s Marií a Janem, sv. Mikuláš, sv. Ondřej a medalionek zvonaře Klatovského Jana Pricqueye.

2. Výška 0·58 *m*, průměr 0·68 *m*. Dvouřádkový opis nahoře mezi ornamentálními pásky:

AD HONOREM B · M · V · S · " IOSEPHI ET IOACHIMI ◈ HÆC CAMPANA FACTA EST | CVNCTAS HÆRESES SOLA INTEREMISTI ◈

Na plášti reliefy P. Marie s korunkou, sv. Josefa a Jáchyma; pak zvonařský štítek s opisem IOANNES PRICQVEY. Na uších lidské masky.

Mešní KAPLE SV. ANNY na hřbitově při kostele sv. Mikuláše o jejímž vzniku písemných i jiných zpráv se nedostává, jest stavba orientovaná (s příchylkou k jihovýchodu), prostá všech charakteristických známek slohových, dle nichž by se na původ její souditi dalo. Čtvercová síň, bezprostředně třemi stranami osmiúhelníka zakončená, osvětlena jest na každé straně obyčejným oknem, prolomena na západní straně prostými dveřmi a kryta šindelovou střechou s cibulovitou zvonicí. Vnitřek kaple po obnově r. 1757 pražským stavitelem a malířem *Jos. Hagerem* vykonané, sklenut jest plackou a vyzdoben drobnou freskovou malbou téhož umělce. V okně severním nápis:

Jos: Hager
Pict: et
Arch:
Pragae
1757.

V polokruhovém oltářišti stojí barokový oltář se soškou sv. Anny samy třetí, pod kterouž en relief havíři a měšťané, svaté Anně zlato obětující po stranách sochy sv. Jana Nep. a Václava, v otvoru dřevěné tumby šest dušiček v očistci — vše prací prostřední hodnoty, ale podařenou v celistvé působivosti; z konce 17. stol.

Na oltáři šest cínových svícnů cechovních s trojhrannými nohami, na nich štítek cechu řeznického, písmeny HS, TP a letopočtem 1652 označený.

Zvonec jest nepřístupný.

KOSTEL P. MARIE SNĚŽNÉ, poutnický, založený při studánce a kapli P. Marie Klatovské r. 1850 a r. 1867 dle plánů domácího mistra zednického *Jana Buchingra* dostavěný. Stavba orientovaná, provedená

v pseudorománském slohu, má v západním průčelí dvě věže, prostrannou čtvercovou síň lodní, obdélníkový chor s apsidou a ochozem.

Hlavní oltář v nové gotické architektuře a úpravě jest v podstatné své části velice cenným zbytkem archy z konce 15. stol., která dle podání

Obr. 36. Hory Kašperské. Střed archy v kostele P. Marie Sněžné.

ne hodnověrného původně zdobila kapli hradu Kašperka, odkudž prý dostala se do kaple sv. Anny, později do kostela děkanského, z něhož posléze do nově vystavěného kostela přenesena byla.*)

*) Pravděpodobnější jest, že původně určena byla za oltář v kapli hřbitovní nyní sv. Anně posvěcené.

Střed zavírací skříně 1·75 *m* vysoké, 1·18 *m* široké, plastického díla, jest rozdělen ve svrchní části dvěma fialami, vyrůstajícími z erbovních štítků (nyní hladkých) a plně řezanou proutěnou náplní na tři pole: uprostřed Madonna s dítětem, v postoji 1·20 *m* vysoká, pod jejíž ochranným pláštěm směstnány jsou prosební i (pět v levo, z nich přední snad donator, čtyři ženy v pravo, přední v kukli snad donátorka), drobné to figurky plné života, znamenitě individualisované krojem i výrazem živých tváří; po levé straně sv. Krištof, po pravé sv. Šebestián s šípem v ruce a s prsy obnaženými. Tato plastická část archy je ve všem dokonalá a velice cenná. Menší hodnoty jsou obě křídla z předu i v zadu malovaná olejovými barvami na deskách plátnem potažených, z nich mnohé přemalováním a zpuchřením velice utrpěly. Obě křídla, jednodílná, 0·75 *m* široká, líčí ve čtyřech obrazech předních sceny ze života P. Marie: Zvěstování, Klaněn se tří králů, Narození Páně a Korunování, na půdě zlaté, v hořejších obrazech vzorkované, v dolejších hladké. (obr. 37.) Čtyři obrazy zadní strany představují: v levo nahoře světce opata (sv. Jiljí?) s hlavou nepokrytou a s berlou v ruce, žehnajícího dvěma v kládě sedícím provinilcům, dole smrt sv. Václava, v pravo nahoře sv. Markéta, vězněná drakem, ve spodním obraze znázorněna opět legenda utrpení 10.000 mučeníků nabodanými těly devíti postav, v jichž středu pní Kristus na kříži. Tento poslední obraz je malován nejlépe a je též nejlépe zachován. (obr. 38.)

Boční oltář sv. Michala, barokový, slušného provedení, jest odkazem zrušené kaple téhož jména, která založena byvši a nadána obcí r. 1687, stávala na místě nynější továrny na zápalky při cestě z města na hřbitov vedoucí a zrušena byla r. 1786. Na oltáři olejový obraz sv. Michala a dvě naturalisticky provedené sochy sv. Šebestiána a Floriána prostřední hodnoty z doby založení kaple.

Vedlejší kaplička P. Marie Klatovské je prostá stavba bez slohu, která povstala pod dojmem kultu Marianského obrazu Klatovského na sklonku 17. stol. Dle německého nápisu na obraze oltářním (dobré kopii obrazu Klatovského) byla r. 1733 opravena. Nynější stavba pochází však z r. 1816.

RADNICE, zřízená na místě »panského domu« (Freihaus), koupeného obcí se zbožím Kašperským r. 1551 a k účelům obecním r. 1597 upravená, jest jednopatrová stavba, sloučením dvou samostatných domů třemi barokovými štíty v malebný celek spojená. Nad slemenem střechy prostředního štítu vyčnívá barokova vížka s hodinovými cimbály; v poli levého štítu říšský orel, při němž nápis z r. 1698: »Den 17. Junny hat Ein Ervester Magistrat allhier diessen Adler Renofiren und den Kupl ney machen lassen. Der Burgermeister H. Viktorin Anton Groff Maler und damal Kay: Zohl Einnehmer Amt.«; na pravém štítu velký erb města (obr. 39.)

V archivu radnice uchovány následující majestáty v originálech na pergameně psaných:

Obr. 37. Hory Kašperské. Tabulové obrazy na přední straně archy.

1. Jana Lucemburského z r. 1345, latinský, s královskou pečetí tmavozelenou, jímž osvobozuje obec od placení ungeltu.

2. Téhož z r. 1345 (pečeť stržená), latinský, týká se věnování lesa »Gewilde« zvaného (Kvildy).

3. Zikmunda z r. 1436, lat., s visutou pečetí, jímž potvrzuje výsady předešlých králů v doslovném jich znění (Jana, Karla IV. i Václava IV.).

4. Ladislava z r. 1453, lat., s visutou pečetí, téhož obsahu.

Obr. 38. Hory Kašperské. Tabulové obrazy na zadní straně archy.

5. Vladislava z r. 1479, lat., s visutou pečetí, potvrzuje staré svobody bez vypočítávání jich.

6. Ludvíka z r. 1523, lat., s visutou pečetí, potvrzuje staré výsady v doslovném jich znění.

7. Ferdinanda I. z r. 1538, s visutou pečetí, německý, potvrzuje a jednotlivě vypisuje privilegia předešlá.

8. Ferdinanda I. z r. 1539 s visutou pečetí, český, uděluje výsady Jiříku z Lokšan na Kašperce na dům v městečku hory Reychštainské.

9. Ferdinanda I. z r. 1545, s visutou pečetí, český, přiznává právo vedení vody Jiř. z Lokšan do jeho domu v městečku Perkreychenštajnu.

10. Maxmiliana II. z r. 1567, německý, s visutou pečetí, potvrzuje svobody.

11. Maxmiliana II. z r. 1572, český, s visutou pečetí a malovaným znakem městským (obr. 40.), obci města Hor Reichštainských, kteří »přišli

Obr. 39. Hory Kašperské. Radnice.

o pečeť svou, které od starodávna užívali«, dává novou pečeť a právo voskem červeným pečetiti.

12. Rudolfa II. z r. 1577, německý, s visutou pečetí, potvrzuje stará privilegia.

13. Téhož z r. 1585, český, s visutou pečetí, pronajímá obci zboží Kašperské.

14. Téhož z r. 1593 český, s visutou pečetí, povoluje výkup poddaných ze vsi Plawetzina.

15. Téhož z r. 1592, český, s vis. pečetí (jedná o Kašperku).

16. Téhož z r. 1605, německý, s visutou pečetí (o téže věci).

17. Matyáše z r. 1614, český, s visutou pečetí, pronajímá obci Hor Zlatých Perkreichenštejnu dědiny k zámku Karlšperku patřící.

18. Ferdinanda II. z r. 1630, český, s visutou pečetí, potvrzuje staré výsady.

19. Ferdinanda III. z r. 1639, český, s visutou pečetí, obci města Horního Pergreychenštejna potvrzuje stará privilegia.

20. Leopolda z r. 1664, český, s visutou pečetí, obsahuje výčet a potvrzení všech privilegií.

21. Téhož z r. 1700, německý, s visutou pečetí, překládá trh.

Dále konfirm. privil. z r. 1704, 1747, 1784 a 1794.

Obr. 40 Hory Kašperské. Erb města na majestátu císaře Maxmiliana II.

Tamtéž sbírka jiných starých listin:

1. Listina latinská na pergameně, s pečetí městskou z r. 1345, o nadání kostelu sv. Mikuláše.

2. Listina konšelů a obce Reychenštein o nadání farnímu kostelu, latinská, na pergamenu s třemi visutými pečetěmi, z r. 1378.

3. Listina latinská na perg., s visutou pečetí z r. 1383, týká se urovnání s komendou Strakonickou o hranice Kvildské.

4. Listina lat. na perg. z r. 1396 se starou pečetí městskou.

Dále listiny z r. 1483 (Půta z Ryzmb. prodává louku Karlšperskou), z r. 1523 (o řeku Vodravu, les Otygl), 1544 a dvě listiny z r. 1551 (české na perg., s pečetěmi visutými, týkají se smluv obce s Jiříkem z Lokšan a jeho vdovou Kat. Adlarovou) a j. v.

Stará měst. kniha z r. 1601.

Velká mapa zlatých dolů z r. 1804.

Pečetidlo městské, stříbrné, v mosazném lůžku, z r. 1573, průměr 4·5 *cm*, výborná ryjecká práce, uprostřed erb města (udělený r. 1572 cís. Maxmilianem), po stranách číslice 7 a 3, značící letopočet 1573, opis:

* · SIGILVḾ · CIVITATIS · DE · MONTE · REICHENSTEIN · *

Pečetidlo stříbrné menší, průměr 3·20 *cm*, z téže doby a stejného díla a úpravy. Letopočet téměř neviditelný dole pod znakem.

Tři městská práva, z nich jedno černým sametem potažené.

Na náměstí stojí kamenné sousoší sv. Vojtěcha, Mikuláše Tolent. a svatých Jana a Pavla z r. 1735, obnovené r. 1897; cena prostřední.

DOMY ani po stránce umělecké ani cenou archaelogickou nevynikají. Brány, které vedly do města, ač toto ve smyslu středověkých měst hrazených vypraveno nebylo, byly pobořeny v tomto století. Slabé stopy sgrafit a maleb ornamentálních z konce 16. stol. vykazuje stavení čp. 28. Domek čp. 7 na náměstí s kamenným výstupkem a gotickým vchodem patří k nejstarším.

Na staré cestě ku hřbitovu vedoucí spatřuje se objemný, nevysoký zděný sloup čtverhranný s nástavcem, v němž gotický výklenek, ze 16. stol.

Tamtéž na dveřích bývalé obecní sýpky vkusná, mistrně ze železa kutá růžice ze 17. stol.

Ostatní sloupy a kaple v městě a jeho okolí, většinou z 18. stol., jsou bez ceny.

Hory Matky Boží.

Schaller Jarosl., l. c III. 230. — Trajer Jos, l. c. — Gabriel J. A., l. c. 152 — Kuchynka M. v Šumavanu 1893, 234. — Sedláček Aug.. Slovník místop. — Památky archaeolog. IX. 733.

Bývalé horní městečko, zvané též v starších listinách Město na Horách Matky Boží u Velhartic (Montes Mariani, Bergstadtl unserer lieben Frau), jehož rozkvět spadá do prvé polovice 16. stol., odtud rychlý úpadek; v 18. stol. dolování zde úplně zaniklo. Osada, původně příslušná ku hradu Velhartickému, nabyla horních práv a svobody r. 1522 a 1523, Ferdinandem II. byla r. 1633 privilegia potvrzena a rozhojněna.

Na pečeti mosazné z r. 1560 spatřuje se uprostřed erb města: obraz Matky Boží, po obou stranách andělé korunu nad ní nesoucí, dole dva havíři, držící kladiva havířská, křížem přeložená. Opis:

S · IO · EIN · DA · KNA · A · VN · LIBE FRAVN · BERCHSTADT ·

KOSTEL P. MARIE (farní), až do r. 1762 filialní kostela Petrovického, odtud spravován zvláštním administrátorem až do r. 1857, kdy zde zřízena fara. Novější inventáře udávají rok založení kostela 1637, dle jiných pramenů kostel r. 1737 vystavěn, pravdě podobně ale přístavbou nynější lodě a věže rozšířen; sakristie na místě staré přistavěna byla r. 1833.

Slohu prostá, orientovaná stavba, skrovných rozměrů, s nízkou cibulovitou věží v západním průčelí, obdélníkovou lodí se čtyřmi segmentovým okny a pětibokým presbytářem, užším a nižším, jehož závěrné zdi na venek k základům se rozšiřují a zde prolomeny jsou dvěma okny polokruhovými mimo tato okno segmentové na straně jižní. Jediný vchod s bizarním nadpražím s pod věže na straně jižní; při něm žulová kropenka s letopočtem 1766.

Vnitřek chudý. Plochá loď 9·13 *m* dlouhá, 6·80 *m* široká, má v západní části kruchtu na dvou oblých, kamenných sloupech, oblouk triumfální polokruhový, chor o stupeň zvýšený a conchou uzavřený jest 6·60 *m* dlouhý, 4·30 *m* široký, valené jeho klenutí prostupují lunety. Na levo sakristie s valeným klenutím.

Na prostinkém hlavním oltáři dřevěná socha Panny Marie s Ježíškem 0·95 *m* vysoká, řezba prostřední ceny ze 16. stol., dle pověsti přinesená sem ze Stodůlek (Stadeln). Na dvou bočních oltářích barokových jsou dřevěné sošky Krista zbičovaného a sv. Jana Nep., prostřední hodnoty.

Dva cínové svícny na trojdílných nohách znamenány jsou

W M B ·
1766 ·

Zvony: 1 Výška 0·42 *m*, průměr 0·53 *m*. Nápis jednořádkový s třemi ornamentálními obrubami kolem koruny:

HODIE SI VOCEM MEAM AVDIERITIS NOLITE OBDVRARE CORDA VESTRA · DIC AVE · A ❦ 1677. Na boku obraz Matky Boží s Jesulátkem sedící v oblacích, naproti obrázek Ukřižovaného, při němž dole v levo zvonařská známka Štěpána Pricqveye se začátečními písmenami.

2. Výška 0·40 *m*, průměr 0·47 *m*. Kolem koruny opis ve třech řádkách: HANC CAMPANAM CVRARVNT FIERI BENEFACTORES ANNO 1726 SVB ADMODVM REVE VENE · AC RELIOSO D · MINO THADDÆO NICOLAO ☛ KAVFFMON CVRATO PETROVICENSI ET MONTIVM B : V : M : CRVCIGERO CVM RVBEO CORDE ❦ Reliefy sv. Tadeáše sv. Mikuláše a medalion zvonaře s opisem JOANNES PRICQVEY.

3. Výška 0·25 *m*, průměr 0·335 *m*. Nahoře dvojřádkový opis:

☛ HONORI SANCTI IOANNIS NEPOMVCENI MARTI ☛ RIS FVSA CLATTÆ ANNO DOMINI ❦ 1727 · Medalion s opisem IOANNES PRICQVEY a obrázek sv. Jana Nep.

M e š n í k a p l e Proměnění Krista na návrší severně od městečka vystavěna byla r. 1843 na místě, kde před tím stával kamenný kříž, u něhož horníci konali svou pobožnost.

Hrádek.

Schaller Jarosl., l. c. III. 233. — Gabriel J. A., l. c. 155. — Sedláček Aug. Hrady a zámky XI. 122. — Šumavan, VII., 232, Holík tamže XX. 259. — Heber Alex, Böhmens Burgen atd. VI., 218.

R. 1864 nalezeny při přístavbě kůlny vedle školy dvě popelnice (0·23 *m*, 0·18 *m* vys.) z doby již historické; obě u P. Hlinky (Frant. Pravdy) v Hrádku.

Starodávné sídlo šlechtické a při něm městečko, zvané na rozdíl od jiných toho jména Hrádek Desfours, připomíná se již na počátku 14. stol. R. 1371 příslušelo k hradu Velhartickému, s kterým zůstalo spojeno až do polovice 16. stol. Tvrze, tou dobou již pusté, ujal se Jan Rendl z Oušavy, od r. 1565—1683 držel ji rod Račínů z Račína, za něhož znova a nákladně vystavěna byla. Potom bylo tu ještě více jiných majitelů, až přešel statek r. 1731 na Jana hraběte Desfoursa, který zvelebil jej a nový zámek ku staré tvrzi přistavěl; později přikoupil i Velhartice a od toho času oba statky jsou pod společným držitelem.

Za místo, kde původní tvrz stávala, považují mnozí jižní část zahrady zámecké, bezprostředně příkrým svahem k osadě a říčce Pstružné spadající a zde polokruhovou zdí a besídkovými rondely (baštami?) na obou koncích omezenou. Leč není pro toto udání vážných důvodů a těžko říci při dnešní rozloze zámeckých budov, stavení hospodářských a jiných, kde původní sídlo hrádku hledati dlužno. Zámek, nehledě k budovám hospodářským a pivovarním, jež vesměs založení starému přináležejí, skládá se ze dvou částí· starší (severní) a nové (jižní).

NOVÝ ZÁMEK je stavení jednopatrové, z prvé polovice 18. stol., v jehož barokovém, poněkud ozdobněji vypraveném průčelí jest uprostřed mírný risalit s polokruhovým vchodem, nad nímž klene se vlnitě vzepnutý balkon s mřížovým zábradlím (v něm dvě sekery Sturmfederů), výše oblé sloupy a pilastry podpírající polokruhové kladí, v jehož poli nad velkým oknem spatřuje se erb hraběcího rodu Desfoursů. Na obou bocích průčelí jsou křídla, ku předu méně, na zad dále prodloužená a zámecký dvůr se dvou stran uzavírající. Konec křídla levého opírá se o třípatrovou, mansardou krytou věž, kteráž ve spodní části staršího je založení i se stavením k ní bezprostředně připojeným a jen ve vrchní části se zámkem stejného stáří a úpravy.

Pravé křídlo je ve spodním zdivu starší, avšak přizpůsobeno nové stavbě tak, že s ní tvoří jednolitý celek; k němu do dvora přistavěti dal hrabě Bedřich Desfours r. 1775 mešní kapli sv. Valburgy.

KAPLE, stejně vysoká se stavením zámeckým, obrácena jest k západu a zde v čele ozdobena barokovým štítem; strana do dvora obrácená, podobně štítem opatřená, prolomena jest dvěma podélnými, eliptickým obloukem sklenutými okny a prostým vchodem, nad nímž nápis:

HaeC ÆDes DeI
DIVæqVe VaLbVrgIs honorI pIe erreCta
Ab Illustrissimo Domino Dono Friderico S : R : J : Comite Des
fours de Mont et Adien Ville S : S : C : R : A : M : Cammerario
Actuali Domino in Hradek : Lashann : Welhartiz : Tmain
et Launin
Possessore Actuali.

Vnitřek kaple tvoří obdélník, zakončený elliptickou conchou a sklenutý třemi plackami, stěny článkovány jsou podvojnými pilastry s hlavicemi ionskými; v čele východním, se zámkem souvisícím, založena jest empora, podepřená dvěma konsolovými nosníky, na pravé straně při oltáři sakristie a nad ní empora pro varhany.

Hlavní oltář je baroková stavba typického tvaru se sloupy a pilastry, podpírajícími oblamované kladí; na něm vybledlý oltářní obraz sv. Valburgy prostřední hodnoty.

Obr. 41. Hrádek. Starý zámek.

V levo velmi dobrý kredenční oltářík s obrazem čtrnácti sv. Pomocníků.

Z nástěnných obrazů zmínky zasluhuje obraz Ukřižovaného, 2 *m* vysoký, dobrý v barvě, ale slunečním žárem pokažený.

Dva obrazy sv. Petra a Pavla (poloviční postavy), široce malované, vetché.

Obraz sv. Rodiny, výborná kopie dle Rafaelova originálu v Mnichovské Pinakothece.

Pacifikal stříbrný, zlacený, barokové běžné formy, 0·36 *m* vysoký, práce tepané z 18. stol.

STARÝ ZÁMEK (vyobraz. 41.), stavba ve svrchní části renaissanční ze 16. stol., přiléhá čelem k severnímu konci nového zámku, odtud tvoříc jaksi pokračování průčelí zámeckého na sever. Skládá se ze dvou rovnoběžných šijí, dělených chodbou pod společnou strmou střechou, prejzy krytou, ze které vystupují na straně podélné dva lepé, renaissanční štíty, velmi účinně římsami na čtyři pásy dělené; v čele severním obráží se vnitřní rozčlenění též ve dvou renaissančních štítech, z nichž nižší pozbyl již původní formy, širší pak dosud prolomen čtverhranným oknem s gotickým profilováním. V přízemí dva gotické vchody, otvírající se proti sobě do průjezdu valeně sklenutého, z nich portálek západní profilován je žlábkem mezi šikami.

Obr. 42. Hrádek. Kované dvéře z 15. stol.

Z vnitřní staré úpravy zachovaly se jedině polokruhové dvéře rázu 15. stol., 1·76 *m* vysoké, 0·79 *m* široké, pobité plechem a železnými pláty na kosočtverečná pole rozdělené; v nich střídají se tlačené štíty s jelenem, jednorožcem, pětilistou růžicí a dvojatou lilii. Střední pole zdobí větévková prolamovaná náplň, jemně pracovaná; v kříženích rýhované pukle. Dvéře s nečetnými ledurami jsou jinak dobře zachovány. (Obr. 42.)

Nižší stavení s tímto traktem souběžné a nuzným renaissančním štítem zakončené, sloužilo as za obydlí čeledi zámecké. Od náhonu na straně severní vede stará branka do dvora, z vnitřní brány na téže straně zachoval se jen levý pilíř s patníkem.

Na věži zámecké zavěšen jest zvon 0·52 *m* vysoký, průměru 0·72 *m*; týž má nápis:

Lásku hlásjm, mrtwých želím,
od
M. B. Koslera I. J. U. C. plnomocnjka.
1823.

Swornost
Bděla láska máti Ant. hraběnky Desfours,
dcer gegj Adlety, pak Františky prowdané toho
roku za Car. Sturmfeder swob. Pána z Oppenweilern
obau panugjcjch na Hrádku a Welharticjch.
Gegossen zu Prag von Carl Bellmann.

Nad osadou při silnici Sušické socha sv. Jana ze žuly na vysokém podstavci, na němž erb Desfourský a letopočet 1726.

Hůrka (Česká huť, Hurkenthal).

Gabriel J. A., l. c. 159. — Mareš Fr., České sklo 56. — Matriky od r. 1790.

Osada vznikla založením skelných hutí uprostřed hlubokých hvozdů po r. 1732.

KOSTEL SV. VINCENCE (farní od r. 1857) vystavěn nákladem majitele hutí Ignace Hafenbraedla, huťmistra v Hůrce a jeho synů r. 1789; věž k němu přistavěti dal pozdější majitel hutí Jiří Krištof Abele r. 1819, kterýž také r. 1820 kapli sv. Kříže s hrobkou při kostele založil.

Stavba skrovných rozměrů a bez zajímavosti. V západním průčelí věž s cibulovitou bání, loď obdélníková s plochým stropem a polokruhovým obloukem triumfálním, presbyterium polokruhové, zaklenuté konchou s okenními výsečemi, četná okna segmentem přepnutá zdobí nové figurální malby. Na klenutí presbyteria namalovány tři výjevy ze starého zákona v barokových kartuších, znázorňující oběti Kaina, Abela a Isaka, na stropu lodi sv. Ignacius (chatrná malba) s letopočtem 1789.

Hlavní oltář barokový, běžných forem z poč. 18. stol., přenesen byl sem z kostela kláštera dominikánského v Klatovech, na něm olejový obraz sv. Vincence působivého koloritu v partiích pleťových, z konce 17. stol. (draperie a pozadí přemalovány).

Kalich barokový, měděný, práce vytepávané a ladných forem z 18. stol.

Pacifikál měděný, stříbřený s paprsky zlacenými, tepaná práce rokoková z konce 18. stol.

Pamětní deska z šedého mramoru, empirová, hojně osazená drobnými, výborně litými nămětky cínovými, pozlacenými, německý nápis na ní věnován jen posmrtné vzpomínce zakladatele kostela Ignace Hafenbraedla, † r. 1792.

Dva skleněné lustry a svítilny jsou pěknými výrobky zdejších hutí.

Zvony: 1. Průměr 0·70 *m*, výška 0·57 *m*, hladký, s uchy pletencovými jednořádkový opis při koruně ostře litými minuskulemi:

✠ Anno ✠ domini ✠ m ✠ cccc ✠ xvii ✠ magister ✠ petrus ✠ me ✠ fecit ✠ in ✠ antiqua ✠ civitate ✠ pra ✠

Na boku 14 *cm* vysoká postava Krista s beránkem v silném reliefu.

2. Průměr 0·50 *m*, výška 0·39 *m*. Jednořádkový opis got. minuskulem stejné velikosti a šablony jako u zvonu předešlého:

anno ✠ m ✠ cccc ✠ xviii ✠ magister ✠ bartholome us ✠ me ✠ fecit ✠ in ✠ nova ✠

Na těle plochý relief sedící Madonny v řásnatém rouchu širokého vržení s děckem, výška 8 *cm*.

3. Průměr 0·39 *m*, výška 0·32 *m*. Kolem koruny got. majuskule následujícího seřadění:) D D F E G N ✠

Kaple sv. Kříže s hrobkou jest prosté obdélníkové stavení s polokruhovou apsidou, ve kteréž oltář s velkým krucifixem a dvěma klečícími anděli v nadživotní velikosti ceny nevalné.

Jiřičná.

K ZÁMEČKU, prosté to stavbě s klenutým přízemím a s vrchním patrem s povalovými stropy (as ze 17. stol.) přistavěna na sever mezi lety 1719—1722 z vůle tehdejšího majitele Jana Ignáce Wideršperga KAPLE k uctění sv. Josefa a sv. Anny. Vnitřek její, nuzně upravený, obsahuje prostý, barokový oltářík s malovanými erby Trautmansdorfů a Wideršpergů na podstavcích postranních sloupků.

Zvonec nad kaplí, označený tířádkovým nápisem a erby, nepřístupný, pochází bez odporu z dílny Pricqveyovy v Klatovech.

Kašovice (Kašejovice).

Gabriel J. A., l. c. 172. — Sedláček Aug., l. c XI. 123 (s vyobrazením).

Zříceniny TVRZE na malé výšině nad panským dvorem téhož jména, bez příkopu a náspu.

Zachovala se jedině severní polovice věžovitého stavení v podobě obdélníka 22·30 *m* dlouhého, 10 *m* širokého, z jehož podélné zdi vybíhají uvnitř dvě příčky, jimiž dvoupatrová budova od sklepů až k druhému patru rozdělena byla na tři mezi sebou dveřmi spojené a dřevěnými schody dostupné světnice (krajní 5·90 *m*, prostřední 5·10 *m* široká). V druhém patře byly jen síně dvě; v menší z nich spatřují se v koutě zbytky krakorců krbu, ve větší zachovalo se velké okno, jehož špaleta 2 *m* vys., 1 *m* šir., vyložena jest na venek ještě částí tesaného pažení jednoduše profilovaného druhé okno jest úzké. Spodní patra s úzkými okénky sloužila (tak jako v blízké, menší tvrzi Svojšické, s kterouž jeví velkou podobu) z větší části za komory a sýpky. Zdá se, že střední část prodlužovala se k jihu v podobě výstupku neb věže s hájeným vchodem, kterýž na této straně nade vš pochybnost byl založen; výběžky zdí, v základech dosud znatelné, tomu nasvědčují.

Tvrz, o jejíž prvních osudech zprávy se nezachovaly, byla již v 16. stol. zříceninou.

Kašperk (Karlsberg).

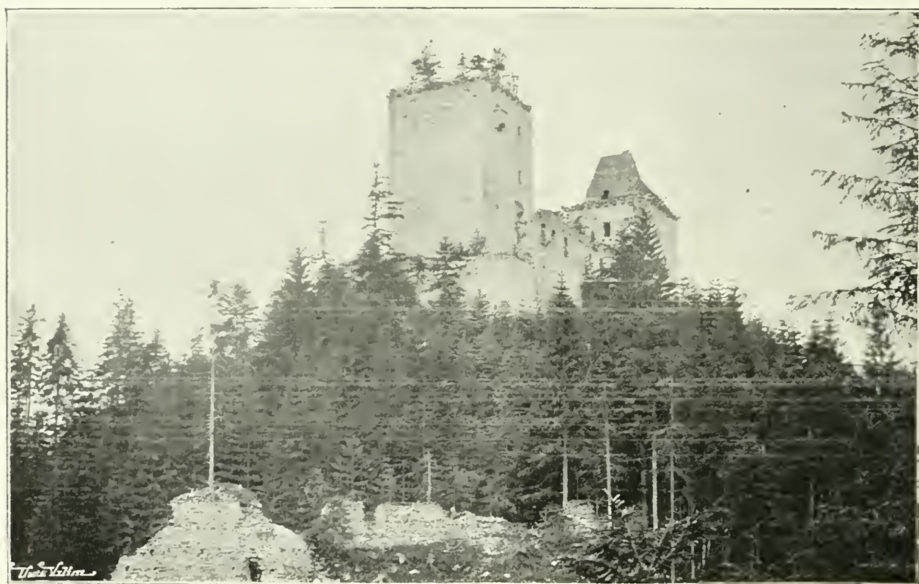
Panni Engelb. l. c. — Sedláček Aug. l c. XI. 163 (s půdorysem hradu). Heber Alex., l. c. I. — Gabriel J. A., Hrad Karlsperk.

Zříceniny pomezného hradu na severozápadním, strmém výběžku vrchu Ždánova (Zosum).

Hrad vystavěn byl z rozkazu cís. Karla IV. daného r. 1356, vedením stavitele Karlova Víta Hedbávného (Archiv český II. 182) na obranu hranic a uděleno majitelům jeho právo hrdelní a soudnictví krajské. Ostávaje brzy po založení téměř neustále v zástavě (jako držitelé zápisní jmenují se: Zmrzlík ze Svojšína a syn jeho, Zdeněk ze Šternberka, Jan z Vrabí, Bohuslav ze Švamberka, Jan z Roupova, Václav z Velhartic, Jiří z Lokšan, Ludvík Továr z Továru, Jan Vchynský ze Vchynic), posléze r. 1617 hrad, tehdy již pustý, koupí trvale přešel ve vlastnictví obce Hor Kašperských, v jejíž držení dosud ostává. Rozkaz cís. Ferdinanda III. r. 1655 daný, aby pevné hrady v zemi pobořeny byly, obec využitkovala v ten způsob, že vylámati a odnésti dala z hradu vše, co ještě nějakou cenu mělo, hrad pak vlastní zkáze zůstavila.

Založený na úzkém, dlouhém hřebenu, spadajícím příkře na všecky strany, bez valů a příkopu vnějšího, podobá se hrad v jistém ohledu malebným troskám Turnovským. Toliko před první branou vnější vyhozen jest příkop,

přes který vedl padací mostek. Brána byla hrotitá, s tesanou, nahoře vodorovně zakončenou obrubou. Za ní vstoupilo se do dolní ohrady a úzkou cestou podél hradby s pravé a svahem horního hradu po levé straně ku druhé bráně na západním konci, která s polovice vylámána, bývala též padacím mostem, pro vyzděný příkop se spouštějícím, hájena a úpravou svou podobala se bráně prvé. Touto vkročilo se do vnitřního nádvoří, úzké to prostory polovinu celé délky hradiště (116 *m*) zaujímající a od vlastního hradu širokým, nyní zasypaným, příkopem odděleného. Za tímto příkopem spatřuje se třetí brána, předešlým podobná, kterouž dostihne se vlastního paláce, při němž úzký parkán. Palác jest tvaru obdélníka 49 *m* dlouhého, 9 *m* širokého, na jehož každém konci jest velká, čtverhranná

Obr. 43. Kašperk.

věž; z těch východní, ve svrchní části pobořená, opatřena byla průchodem a světnicí v každém ze čtyř poschodí. Druhá věž, zdiva sic chatrnějšího, zachovala svrchní úpravu: vysedlé kamenné krakorce, pěkně tesané, jež nesly podsebití a nad tím zbytek jehlanové, z cihel sklenuté střechy. Vnitřní úprava bývala dosti nádherná; bohužel jsou veškerá okna věží i paláce téměř všeho tesaného ostění zbavena a z maleb, jichž stopy ve výklencích okenních se ještě v tomto století mnohé zbytky spatřovaly, dnes již nic určitého poznati nelze.

Na vedlejším kopci zbytky malé tvrze Hrádku (Oedschlössel), jejž považují mnozí za starší Kašperka. Účel jeho, hájení hradu kašperského, je patrný.

Kněžice.

ZÁMEK při panském dvoře v bezprostřední blízkosti Petrovic (posloupnost držitelů statku viz v Gabrielově Sušice a okolí), úpravná, ač bezslohová budova o jednom patře, zdá se býti stavbou z 18. stol. Místnosti přízemní jsou opatřeny klenutím, v prvním patře stropy rákosovými. V síních několik méně cenných obrazů olejových a podobizen duchovních hodnostářů ze 17. a 18. stol. Velká dvojkřídlová skříň baroková z dubového dřeva, dyhovaná s intarsovanými náplněmi.

Dolní Krušec (Unter-Körnsalz).

Gabriel J. A., l. c. 180. — Čechy I. 124. — »Missae in agenda defunctorum MDCCII.« s rodopisnými zápisy, psanými Bohumírem Danielem svob. pánem z Vunšvic r. 1715 (v zámku).

Statek v zemských deskách zapsaný, který v 16. stol. patřil k hradu Velhartickému a v jehož držení ve staletích následujících vystřídali se různí rodové.

Na pozemku při okresní silnici pod statkem, kde stávala cihelna, nález popelnic jež odevzdány byly Česk. Museu.

Ve sklepě zámku nalezena na počátku tohoto století mramorová deska s řeckým nápisem, která uložena byla v Č. Museu. Viz o tom zmínku u Gabriela, str. 45 a Arch Pam. IV. 27. Deska je bezpochyby zapomenutý zde předmět ze sbírek známého genealoga a sběratele starožitností svob. pána Boh. Dan. Vunšvice.

ZÁMEK, velmi malebně položený v horském úvalu, s věží, kaplí a příslušnými hospodářskými staveními uzavírá čtverhrané nádvoří. Stavení zámecké jednopatrové, s mansardovou střechou a věží s cibulovitou bání, prosté všech architektonických ozdob, zdá se pocházeti ze 16. století; v 18. stol. přistavěny k němu v pravém úhlu stáje, r. 1832—1833 nynější kaple. Nad vchodem do zámku pískovcová deska s dvěma sdruženými erby sv. pánů Vunšviců a Schumanů, pod nimi nápis:

GOTTFRID DANIEL · FREYHERR · VON · WUNSCH
WITZ HERR · DER · STADT · UND · HERRSCHAFFT · RONSPERG
WASSERAU · | UND BERNSTEIN AM WALD · WIE AUCH UNTER UND
MITTERNKERNSALTZ UND | RAPPÆTITZ ERKAUFFT DIES GUTH DEN ·
29. SEPT: A: 1709 · STARB ZU PRAG IM 64.
IAHR · DEN 15. IUN · A · 1741.
MARIA FRANCISCA GEBOHRNE · FREYIN VON SCHUMANN · STARB ·
ZU · PRAG · NACH | EINEM FROM̄ GEFUHRTEN LEBENSWANDEL DEN
25. APR · A · 1720 IM 25. IAHR | IOHANN ANTON CAIETAN FREYHERR
VO WUNSCHWITZ, HERR · AUF · UNTER · UND . MITTERNKERN-
SALTZ · UND RAPPÆTITZ SOHIER IN DIESEN · SCHLOSS DEN · 7. AUG:
A · 1710 GEBOHREN WORDEN · LIESE DIESE · SCHRIFFT · SEINEN ·
LIEBEN · ELTERN | ZUR · GEDÆCHTNUS A: 1742 EINHAUEN.

KAPLE dosti prostranná, uzavřená polokruhem a osvětlená na každé straně oknem barokového vykrojení, kryta je rovným stropem. Na oltáři barokový nástavec v podobě relikviární skříně s vkusnými ornamentálními řezbami a dřevěná socha sv. Jana Nep., 1·80 *m* vysoká, polychromovaná, věrná kopie sochy Rauchmüllerovy-Prokovovy na Karlově mostě v Praze, pochází od svob. pána Vunšvice (srovnej s historií sochy a oltáříku Dra. A. Podlahy v Methodu XXIV. 130.).

Ve věži dva těžce přístupné zvonky; větší lil Perner v Plzni, na menším čte se kolem koruny jméno zvonaře ZACHARIAS TIETTRICH IN PRAG, dole na okraji jméno a titul svob. pána Bohumíra D. z Vunšvic, kteréž jméno s erbem opakuje se v medalionu na plášti.

V zámku několik dobrých olejových obrazů, většinou z 18. stol., zejména zmínky zasluhuje obraz nizozemské školy 1·75 *m* dl., 1·30 *m* šir., na něm poloviční postava prodavačky potravin a dámy peníze přepočítávající, letopočet 1607, na noži signatura IF.

V zahradě kamenný erb Vunšvický, znamenaný:

G · D · F · V · W · FF ANNO 1722.

Mačice.

Ze staré tvrze připomínané již v 14. stol. nic se nezachovalo. Na její místě stojí nyní nové zámecké stavení.

Mokrosuky.

Sedláček Aug, l. c. XI, 124.

Prostá, ale malebná renaissanční stavba, skládající se ze dvou jednopatrových stavení, pravým úhlem k sobě postavených, z nichž větší uzavírá kratší stranu pravoúhlého poplužního dvoru, menší pak, jak se zdá, současně s vlastním zámkem založené, sloužilo buď účelům administračním aneb za obydlí výměnkářské. Obě stavení zdobena jsou v čelech malebnými renaissančními štíty. Malá mezera mezi nimi zastavena byla původně as branou, kterou se do dvora jezdilo; podjezd jest však nyní zazděn a přeměněn ve stáje, stavení pak do rovné čáry s vedlejšími budovami přivedeno.

Vnější strany zámku obstupuje v prvém patře otevřené loubení o desíti obloucích na straně jižní (obr. 44.) a čtyřech v čele východním, spočívajících na čtverhranných pilířích s pravoúhlými zářezy v koutech; křížové klenby arkád sneseny a nahraženy dřevěným, nuzným stropem; západní třetina zámku, ve které se nalézaly byty pro čeleď, špíže a kuchyně, je bez loubení. Nynější podjezd na této straně vznikl pozdějším probouráním jednoho

klenbového pole. Z nároží arkádového výstupek na způsob bašty polokruhem zakončené (pozdější přístavba) býval někdejší zámeckou kaplí.

Do zámku vstupovalo se ze dvora jednoduchým polokruhovým portálkem, jehož tesané pažení, zdobené na každé lícní straně třemi růžicemi, dosud se zachovalo; starou archivoltu nahražuje však pozdější překlenutí. Přízemí obsahuje sklenuté stáje a komory. Primitivním schodištěm dostupuje se nízké předsíně hořejšího patra, odtud otvírají se dvéře do kuchyně nad schodištěm, k čeledníkům po straně pravé a na loggii po straně levé. Z loggie vedou prosté dvéře s tesaným pažením a vkusným, ač kusým jen kováním do vnitřních místností panských. Tyto jsou nyní prkennou podlahou přeměněny na dvě patra a slouží za sýpky. Velká okna, otvírající se s jedné strany do loggie, na straně protější pak do dvora, jsou vesměs zazděna a jen úzké otvory k větrání v nich ponechány. Místnosti byly původně tři o stejné šířce 8·60 *m*, z těch velká síň, mající na každé podélné straně čtyry okna a v obou čelech po východu, byla 16 *m* zdélí; dvě vedlejší síně probouráním příčky tvoří nyní jedinou prostoru 13 *m* dlouhou; původně byla větší z nich osvětlena ze dvora dvěma okny, menší nárožní, čtyřmi okny, z nichž dvě otvírala se na východní loggii.

Zda byly stropy povalové aneb na rákos omítnuté a štukovým dílem, jehož zakladatel na jiných stavbách jím podniknutých hojně užíval, vyzdobeny, nedá se dnes s určitostí říci. Tolik jisto, že dřívější strop byl

Obr. 44. Mokrosuky. Zámek.

Obr. 45. Mokrosuky. Pohled na zámek (od jihu).

Obr. 46. Mokrosuky. Pohled na zámek (od východu).

značně vyšší. Stopy maleb, ani památky výzdoby plastické nikde se nezachovaly.

Zámek postaven byl buď Volfem Gothardem Perglarem z Perglasu, buď jeho synem Václavem Otokarem na sklonku 16. století; v 17. stol. připojen trvale k panství Velhartickému. Obehnán byl při založení vodním příkopem, kterýž však později až na náhon při straně východní byl zavezen a vyrovnán.

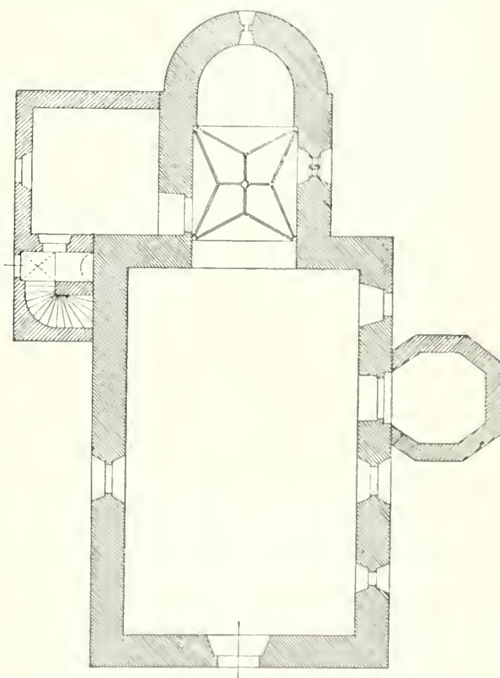
Mouřenec (Sct. Maurenzen).

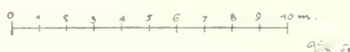
Grueber Bernh., l. c. IV. 38; Pam. Archaeol. IX. 145. Kuchynka Rud., Method XVIII. 85 a Šumavan r. 1893. 222 a 234. — Trajer Joh., l. c.; Braniš J., Archaeol. Pam. XVII. 211 a Dějiny středov. umění I. 51 — Matriky od r. 1687. — Pamětní kniha od r. 1806, starší shořela.

Jméno osady při farním kostele sv. Mořice, kterýž uvádí se již r. 1360 jako farní Nového městečka (Nova civitas) a Rojska (Rajské), osad bezprostředně vedle sebe ležících.

KOSTEL SV. MOŘICE je zajímavá románská budova, zvedající se na strmé stráni nad řekou Otavou; vznik jeho souvisí s duchovní správou Sušického okolí klášterem Windberským v Bavořích v 12. a 13. století. Stavba doznala jistých proměn v 15. stol. překlenutím presbyteria a gotisováním oken, v 18. stol. přístavbou kaple k lodi, prodloužením této o třetinu směrem západním, stavbou sakristie s oratoří a umrlčí kaple na hřbitově.

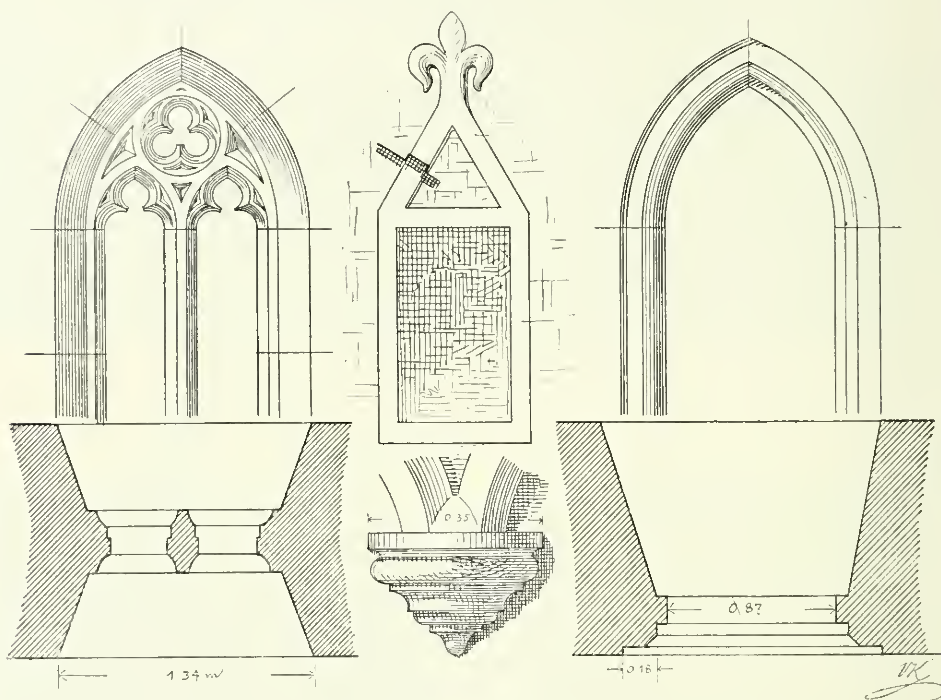
Stavba orientovaná z lomového kamene (břidlice a ruly), omítnutá, má hladký štít v západním průčelí, v němž zasklenný výklenek se sochou sv. Mořice, pod tím obyčejný vchod. Z jižní strany obdélníkové lodi vystupuje nižší oktogon kaple s jehlancovou střechou; zdi prolomeny zde třemi okny různých tvarů: první při empoře malé, půlkruhem sklenuté zdá se býti přenesené sem původní okno románské, prostřední je vrcholení segmentového, vý-

Obr. 47. Mouřenec. Půdorys kostela.

chodní pak, gotické, má tesané ostění, profilované rovnými ploškami. Užší presbyterium osvětleno jediným oknem na straně jižní, kteréž zdobí pravidelná kružba s trojlistem na kamenném prutu; nad ním zvedá se kamenná věž, krytá novým šindelovým jehlanem a prolomená v nejhořejším patře na všech stranách podvojnými okny románského způsobu s prostými zděnými pilířky a polokruhovými archivoltami. Závěr presbyteria tvoří polokruhová, 4·37 *m* vysoká apsida, architektonického článkování a ozdob prostá a jediným jen románským okénkem v čele prolomená; žlábkovaná římsa zdá se býti ještě původního založení.

Obr. 48. Mouřenec. Výprava oken, sanktuarium a konsol v choru.

Loď, uvnitř 13·30 *m* dlouhá, 8·40 *m* široká, opatřena jest rovným stropem, oblouk triumfální, tupě lomený a ve světlosti 3·78 *m* široký otvírá se do presbyteria stejně s ním širokého a 5·20 *m* dlouhého, klenutého čtyřpaprskovou hvězdou; žebra, jednoduše vykrojená, opírají se ve výši 3·90 *m* o kuželové konsoly, dvakrát oblounem a žlábkem mezi nimi přepásané, a sbíhají se v hladkém svorníku. Z presbyteria vedou prosté dvéře vlevo do sakristie; na téže straně jednoduché sanktuarium s liliovitou akroterií. Závěr choru tvoří concha, sklenutá nad prodlouženou prostorou polokruhové apsidy, která na každé straně o malý ústupek se zúžuje.

Mimo hlavní oltář, barokový, z 18. stol.,*) na němž olejový obraz sv. Bartoloměje (novější) a nad ním sdružené erby svobodných pánů z Villani a rytířů Bomalů, jsou v lodi dva menší barokové oltáře s obrazy sv. Karla Boromejského a sv. Linharta a větší oltář Rodu Kristova s dobrým olejovým obrazem a erbem Boryňů ze Lhoty, při němž písmeny I · F · B · D · L · vztahují se k jménu zakladatele oltáře z prvé polovice 18. stol.

Socha Madonny na půlměsíci, s Ježíškem, 1·10 *m* vysoká, poněkud stlačených poměrů a kornatého řasování roucha, jinak vyspělou technikou řezaná práce z prvé polovice 16. stol, polychromie a zlacení nové. (Obr. 49.).

Obr. 49. Mouřenec. Soška P. Marie z 16. stol.

Socha sv. Mauritia v rytířské zbroji, opřeného o štít, 1·60 *m* vysoká, původní polychromie; velmi dobrá řezba ze století 15., kdysi na hlavním oltáři, nyní ve výklenku kostelního štítu umístěná.

Kasule zlatohlavová s uzlíčkovým hedbávným vyšíváním, zajímavá pěkným vzorem ornamentálním, z 18. stol.

Náhrobník nad hrobkou před hlavním oltářem jeví stopy tří erbů, z nichž znatelny znaky svobodných pánů Dejmů a Boryňů ze Lhoty (z 18. stol.).

Menší deska mramorová s erbem svobodných pánů z Villani a německým nápisem, který se vztahuje k úmrtí Jana Františka Karla z Villani, syna Františka Karla Ignáce sv. p. z Villani na Kundraticích a Dobré Vodě a manželky jeho Marie Anny, rozené Bomalové z Bomalu; letopočet 1731.

Jiná deska epitafní kuráta Josefa Jak. Gerla se znakem, z konce 18. stol.

Žulová křtitelnice bez podstavce (při vchodu do kostela) tvaru polovice ellipsoidu, z 13. stol.

Zvony: *1.* Výška 0·59 *m*, průměr 0·70 *m* ulit byl od *Václava Pernera* v Plzni r. 1857.

2. Výška 0·50 *m*, průměr 0·63 *m*, ucha i boky hladké, opis kolem koruny majuskulemi:

❀ MATHEVS ✝ IOHNS ❀ LVCAS ❀ MARCVS

Ze 14. stol.

*) Při opravě oltáře r. 1897 užito výrobků místního sklářského průmyslu (sloupy žlábkované, hmotné svícny a j. z hutě Annathalské)

3. Výška 0·35 *m*, průměr 0·44 *m*. Kolem koruny letící dvojice andílků s věnci a palmami, osmkrát se opakující; na jižním boku relief sv. Mauritia, nad jehož hlavou INRI, pod obrazem S : MAURITIUS; na protější straně sv. Florian, na východním boku v erbu lev s mečem, nad ním písmeny: M : N : C : B : V : B : (Max Norbert C. Bomal von Bomal), pod erbem letopočet 1746; na jižním boku vkusná kartuš s nápisem:

FVSA · | A ZACHARIA · DIETRICH | VETERO PRAGÆ.

Lijecká práce velmi pečlivá.

V kostnici (umrlčí kapli) čtyři žulové náhrobníky vyšlapané, na jednom stopy znaku Bomalovského a Andlavského; na chudičkém oltáříku renaissanční tabernakl s malovanými sdruženými erby (Bomalovským a Andlavským) a nápisem:

I · L · V · B ·
(Jan Ludvík z Bomalu na Vatěticích).
H · C · F · V · B
GEBORNE
BARONESIN
VON · ANDLAV
1707.

Nezamyslice.

Růžička H., Chronicon breve Brewnoviense et Braunense. — Chanovský Alb. Vestigium Boëmiae Piae, 26. — Časop. Die Kirchliche Kunst 1898, 141. — Mittheil. der k. k. Central-Com. 1879, LXXV.; 1891 not. 159, p. 177. — Schaller Jarosl., l. c. III. 157. — Sommer Joh., l. c. 189. — Trajer Joh., l. c. — Gabriel J. A., l. c. 204., Archaeol. Pam. IV. 26. — Kuchynka Rud., v Šumavanu XXVI. 221 a 234. — Braniš Jos., l. c. II. 124, 154 a Archaeol. Pam. XVII. 213 — Pamětní kniha farní z r. 1845. — Matriky od r. 1672.

Starobylá osada připomíná se již r. 1045 jako majetek kláštera Břevnovského, jemuž dostala se údělem s několika okolními vesnicemi od knížete Břetislava. Klášter dosazoval na zdejší faru členy svého řádu a dal podnět k stavbě nynějšího znamenitého kostela. Osada dostala se po bouřích husitských v držení pánů z Risenberka, kteří kostel obořený a zpustošený opravili a nové zvony pořídili.

KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE (farní) velikostí i uměleckou cenou patří k pozoruhodným památkám stavitelským v jihovýchodních Čechách.

Na kostele pozorovati lze tři doby stavební: nejstarší době (13. stol.) přináleží zdivo lodě chrámové a ona část starého choru, která bezprostředně k ní přiléhajíc, tvoří nyní samostatnou střední síň chrámovou, též i věž, vyjma přistavěné svrchní patro, patří první periodě stavební; druhé době patří presbyterium s oběma příčními rameny a se závěrem chorovým, jakož bylo založeno po stržení polygonálního závěru starého

kostela panem Půtou Švihovským z Risenberka v druhé polovici 15. století; posléze pak na počátku 17. stol. loď, do té doby rovným stropem opatřená, sklenuta byla, ku kterémuž cíli zvenčí přistavěny byly opěráky; stalo se tak za Jindřicha Kolovrata Libštejnského. R. 1736 kostel vně i uvnitř opraven a věž před tím dřevěná (rozuměj kryt) složena a nově vystavěna, vyvýšena pak r. 1800. Kdy stržena byla věž, stávající již od prvopočátku a ještě v 17. stol. (viz obraz z r. 1626, chovaný na faře) v jižním rohu západního průčelí, zaznamenáno není; podobně neznámo, kdy zrušena

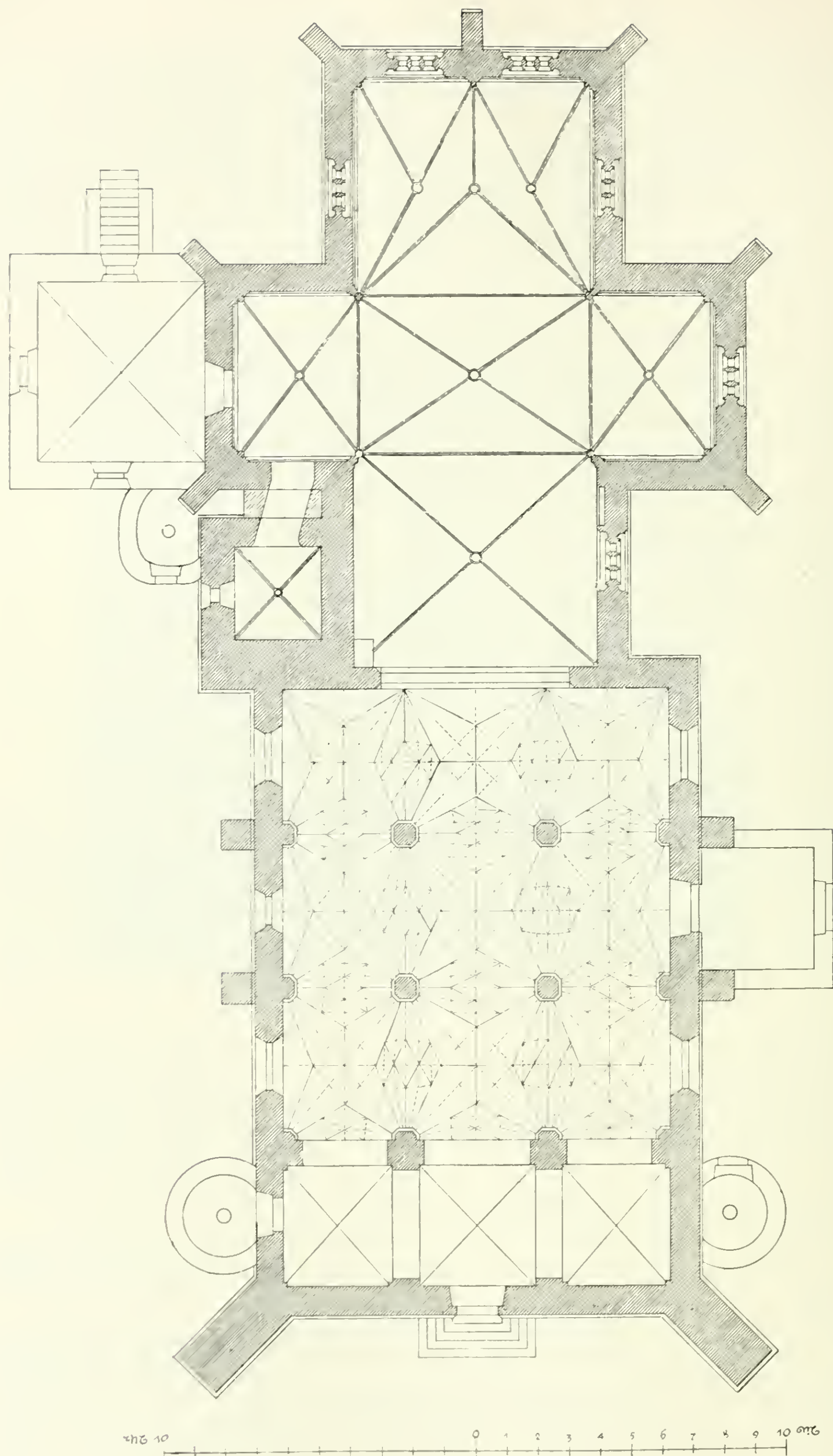

Obr. 50. Nezamyslice. Kostel Nanebevzetí P. Marie.

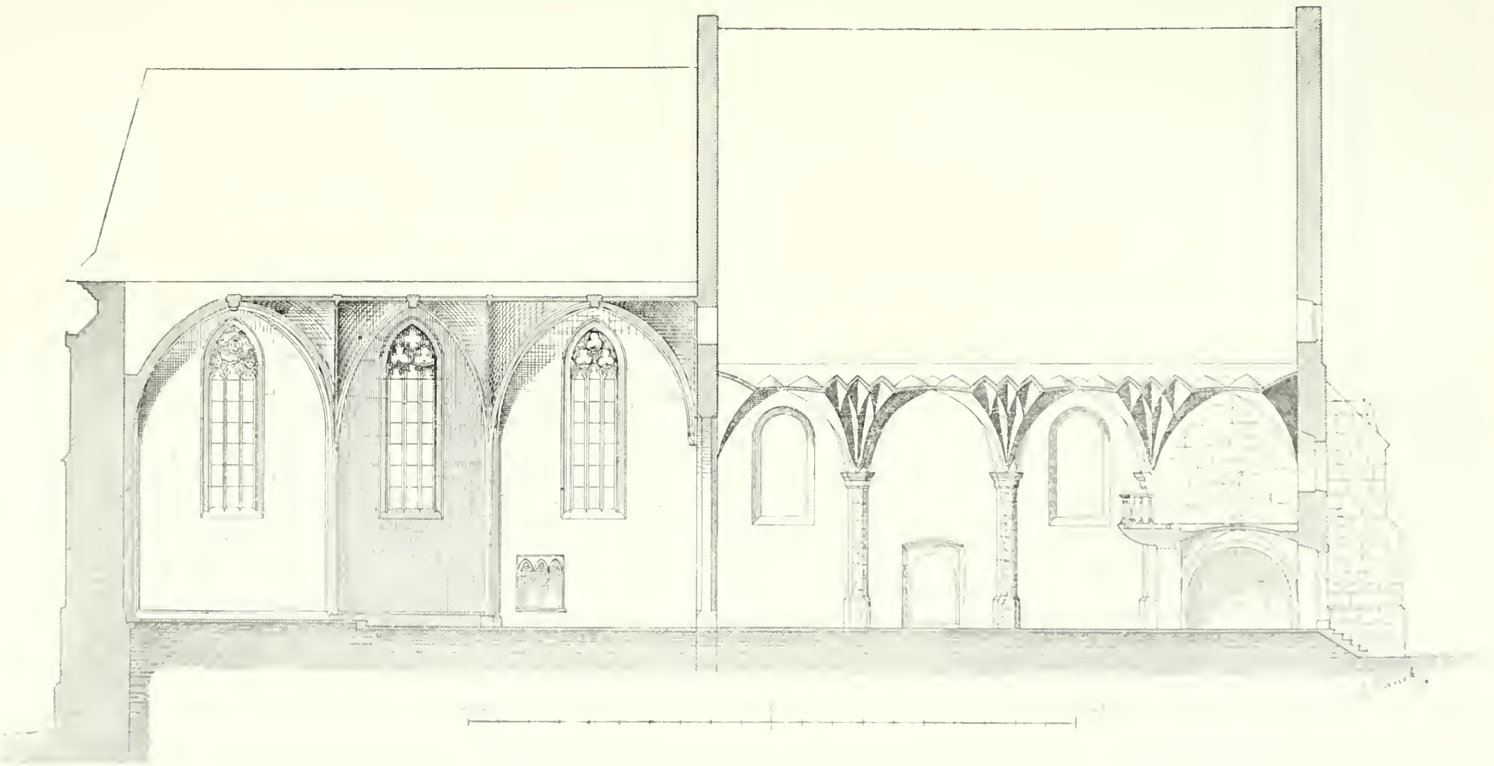
byla věž v severním rohu téhož průčelí, která tam dle podání lidového i dle pravidel stavitelských asi původně stávala; bližším ohledáním zdiva zjištěno, že jí tam od 15. stol. již nebylo. V nejnovějším čase zrušeny byly: kostnice z r. 1732, kaple sv. Antonína z Paduy, jež stávala před jižní kobkou, a kaple sv. Karla Bor. z r. 1815.

Stavba orientovaná, z lámaného kamene, vyjma kvádrové hrany a opěráky, omítnutá; příkré krovy, omezené v lodi zděnými štíty, kryty jsou prejzy.

V ě ž, značně vysoká a krytá jehlancovou střechou, umístěna jest mezi lodí a severním příčním ramenem choru, od něhož je ale dělena mezerou 0·50 *m* širokou; v přízemí kobka žebry křížem sklenutá, v 3. patře spatřují se na všech stranách zazděná podvojná okna románská 1·90 *m* vys., 1·40 *m* široká, s polokruhovými oblouky, jichž zevní kvádrová obložení na hranách

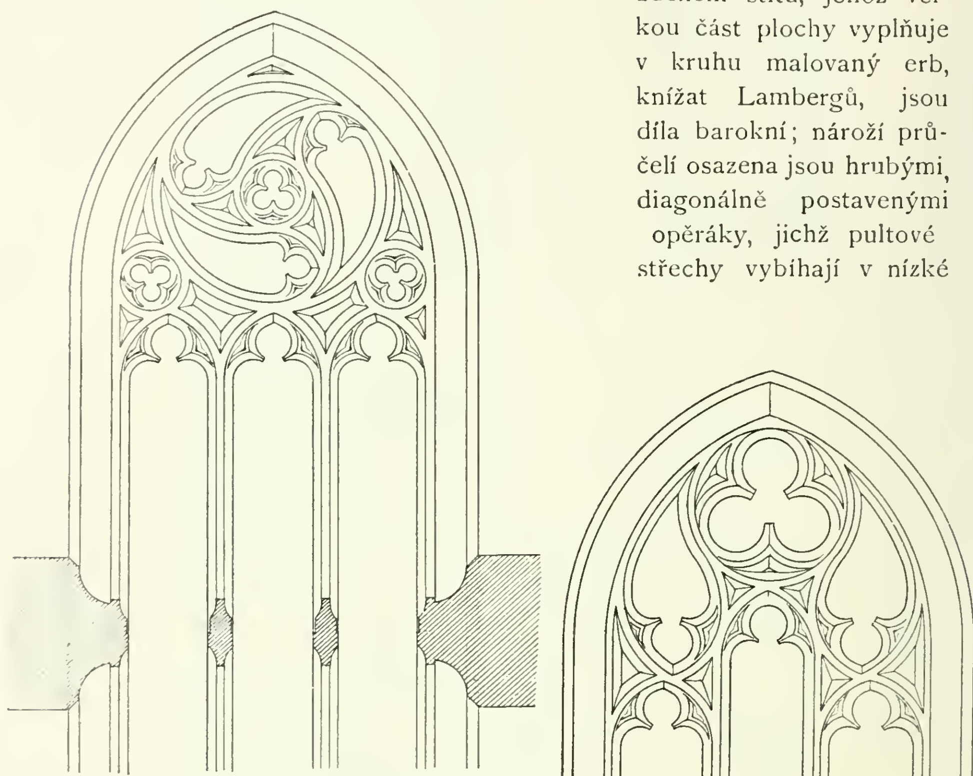
Obr. 51. Nezamyslice. Půdorys kostela.

Obr. 52. Nezamyslice. Podélný řez kostela.

byla skrojena (zbytek na jižní straně), dříky byly čtyřboké hranoly, hlavice (byly-li jaké) se nezachovaly. Síla zdiva věže nahoře i v přízemí 1·06 *m*; odtud až po vrchol zdivo novější.

Loď chrámová, opatřená trnožem, tvoří obdélník, v jehož západním průčelí je hlavní vchod, dostupný po pěti schodech. Tento vchod, jakož i okno nad ním, segmentem sklenuté, a okrouhlé okno, prolomené již ve zděném štítu, jehož velkou část plochy vyplňuje v kruhu malovaný erb, knížat Lambergů, jsou díla barokní; nároží průčelí osazena jsou hrubými, diagonálně postavenými opěráky, jichž pultové střechy vybíhají v nízké

Obr. 53. Nezamyslice. Kružby okenní.

lo neničky. Podélné zdi prolomeny byly na každé straně třemi okny, z těch prostřední v původní gotické formě byla zazděna, ostatní rozšířena na 2·06 *m* a polokruhem překlenuta; dva opěráky mezi nimi (pozdější), hladké, bez architektonické tvárnosti vystupují ze zdiva, jakož i okrouhlá točitá schodiště, jimiž vchází se na kruchtu. Vchod na straně jižní, kobkou zastavený, jest architektonicky bezvýznamný, protější zazděn byl při zakládání oltáře sv. kříže.

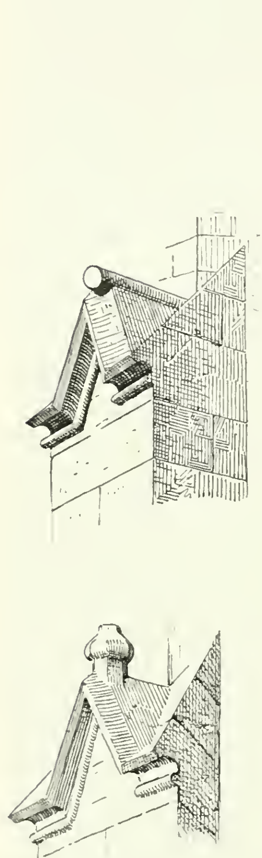
K lodi pojí se na východ původní, užší presbyterium, tvořící nyní samostatnou kobku středovou; staré toto presbyterium bylo původně nižší, ale při přestavbě v 15. století i tato část zvýšením klenby s novou stavbou v jediný celek spojena a též společnou střechou s jediným slemenem pokryta byla. Na straně jižní prolomeno do této síně trojdílné

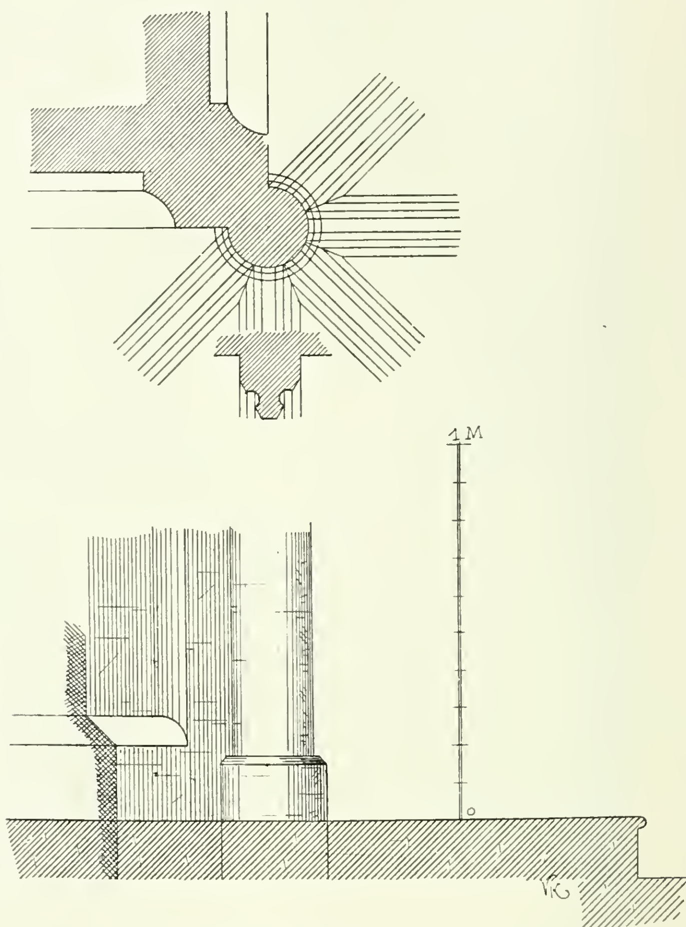
Obr. 54. Nezamyslice. Vnitřek kostela.

okno gotické s barokisovanou nyní kružbou. Vlastní presbyterium tvoří dva prostupující se obdélníky, z jichž nároží vystupují diagonální opěráky; jižní čelo příčního ramene oživuje trojdílné okno s kružbou barokisovanou, k protějšímu ramenu přiléhá sakristie plnou j ho šíří 7·54 *m.* Chorový závěr, pravoúhlý, prolomen jest čtyřmi velkými okny ušlechtilých poměrů, jichž kružba, opřená o dva pruty, všude stejná, vyplňuje tupě lomené

oblouky (viz obr. 53.). Dva opěráky v nárožích, diagonálně položené, a opěrák mezi okny východního průčelí profilovány jsou pouze na straně lícní žlábkovaným trnožem s ústupkem v poloviční výši, z jich pultových krytin vystupují lomeničky vybíhající v pupencové výčněly (odchylku činí opěrák jižního příčného ramene, kde na slemenu položen originelně váleček). Tato východní část nemá trnože a římsa její jest již baroková.

Obr. 55. Nezamyslice. Vrcholení opěráků.

Obr. 56. Nezamyslice. Nárožní přípora a patka.

Vnitřek. Síň chrámová, 19 *m* dlouhá, 12·43 *m* široká, dělena jest třemi páry pilířů na tři lodě, z nichž prostřední jen o půl metru širší jest obou bočních. Ze čtyř travée klenbových zabráno jest travée západní hudební emporou; tato spočívá na třech hladce křížem sklenutých sklepeních, jež otvírají se do lodě polokruhovými oblouky; nad krajními sklípky zvedaly se původně nevysoké věže, z jichž vrchních kobek též hladce křížem sklenutých otvíraly se plné polokruhové oblouky do lodí bočních; toto původní zařízení shledává se ještě u bývalé věže jižní, severní věž i s kobkou sne-

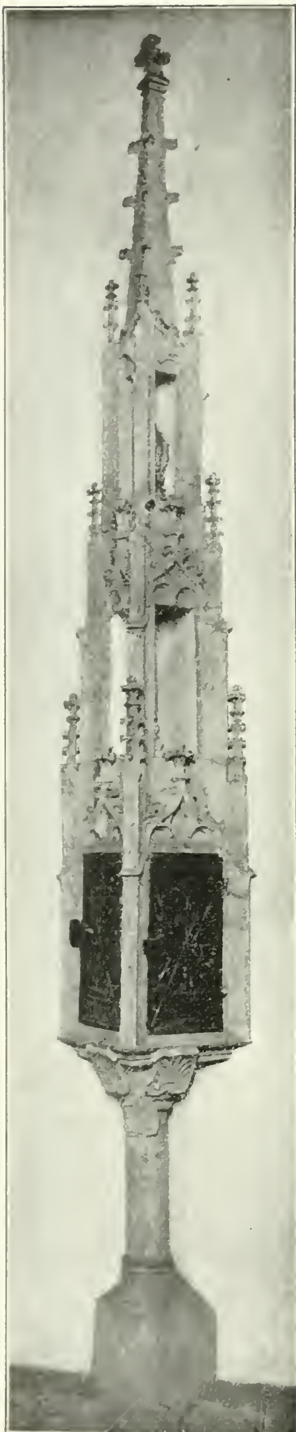
seny byly, tak že klenutí lodní pokračuje zde až k západnímu průčelí. Pilíře čtvercového průřezu s hranami silně skrojenými zvedají se z prostých soklů do výše 5·10 *m*, kdež přepásány renaissanční římsou přejímají sklípkové klenutí, tvořící nad loděmi jedenáct čtyřpaprskových hvězd s příslušnými kosočtverečnými výplněmi. Klenutí, ve všech prostorách stejně vysoké, cihelné, 0·16 *m* silné, provedeno jest technikou dokonalou; na stranách podélných opírá se o pilastry, tvarem podobné pilířům lodním.

Oblouk triumfální, tupě lomený, vyložen jest třemi stranami osmiúhelníka; za ním otvírá se prostranné presbyterium v podobě

Obr. 57. Nezamyslice. Sedilium.

kříže 18·00 *m* dlouhého a v příčním ramenu 15·5 *m* širokého. Rameno hlavní osy skládá se ze tří travée, z nichž přední jest původním presbytářem, 7·50 *m* širokým, od něhož polygonální závěr (základy pod dlažbou) při přestavbě v 15. stol. byl odbourán, klenba stržena a novou, vyšší a stejně s ostatní částí vysokou, nahražena. Klenba této síně i tří vedlejších travée příčního ramene jest křížová a dosahuje v hladkých závěrnících 10·68 *m* výše; žebroví vystupuje z oblých přípor, podložených vykrouženými na hranách lesenami, kteréž táhnou se dále po zdích jako obruby. Žebra, profilovaná lícní ploškou a žlábkem na šikmých bocích, vystupují bezprostředně z přípor a pouze v koutech při oblouku triumfálním opírají se o hladké kuželové konsoly. V téže síni na pravé straně zachovalo se staré

Obr. 58. Nezamyslice. Sanktuarium.

sedilium o třech lomených obloucích (viz obr. 57.): trojdílné okno nad tímto sediliem jest z 15. stol., původní kružba však jest zbarokisována; severní strana přiléhajíc k věži, jest až do vrcholu hladká. Příční rameno choru osvětleno jest trojdílným oknem v jižním čele, ve zdi strany protější prolomeny dvéře do přistavěné sakristie.

Chorový závěr, o stupeň zvýšený a hojně čtyřmi trojdílnými okny osvětlený, sklenut jest žebry v trojích paprscích ze středních závěrníků k rohům a k středu závěrové zdi vedenými. Při levé straně zvedá se do znamenité výše 6·70 *m* žulové gotické sanktuarium, výborné dílo kamenické z doby Vladislavovy: válcový dřík nese trojí tabernakula nad sebou, zdobená po stranách opěráčky s fiálami a zakončená vlnitými, hojně kraby osazenými vimperky; pod spodním tabernakulem spatřují se tři erby: pana Půty Švihovského, jeho manželky Bohunky z Mezeříče a níže mezi nimi erb Dubských z Třebomyslic (snad matky pana Půty aneb fundátora z tohoto rodu).*) Celá věžovitá stavba sanktuaria, jehlancovitě na dvě líce založená, vybíhá v hlavní fiálu a končí křížovou kytkou (obr. 58.).

Hlavní oltář, nádherná gotická architektura s dvěma křídly, v nichž plastické výjevy ze života Mariina, jest díla nového a spolu s kazatelnou zhotoven dle nákresu arch. *Jos. Mockra.*

Dva boční oltáře v křížové lodi, barokové stavby běžného rázu z 18. stol. vykazují slabou sošnickou práci řezbáře *Ignáce Homra z Dobré Vody*, na levém jest olejový obraz stětí sv. Barbory od *Müllera* z konce 18. stol. (v barvě dobrý), na pravém sv. Anna od *Herzoga* v Plzni z r. 1879. Na jiných dvou oltářích v lodi, pocházejících z téže doby a dílny olejové obrazy druhdy slušné umělecké hodnoty, ale přemalováním poškozené: Smrt sv. Václava a vynesení mrtvoly sv. Jana Nep. z vody.

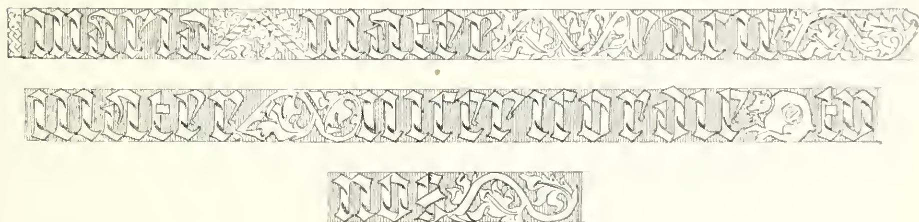
*) Vilém z Třeb. r. 1411 často se jmenuje ve fundačních listinách kostelních jako dobrodinec.

V levé boční lodi oltář barokový, na něm 2·60 *m* vys., 2·30 *m* šir. obraz Umírajícího Krista v účinné scenerii: Kristus s hlavou skloněnou na kříži s prohnutým břevnem příčním, v levo omdlévající Matka Boží, již podpírá Jan, u nohou kříže klečí a ruce spíná Maří Magdalena, v pravé polovici stojí Jan Křt., drže levicí knihu, ukazuje pravicí na Krista, při ruce nápis: ILLVM OPORTET CRESCERE, ME AVTEM MINVI, pod křížem beránek s kalichem, na břevně letopočet 1652. Obraz zdá se býti kopií originálu ze 16. stol. a jest, vyjma levou skupinu a pozadí, přemalováním poškozen.

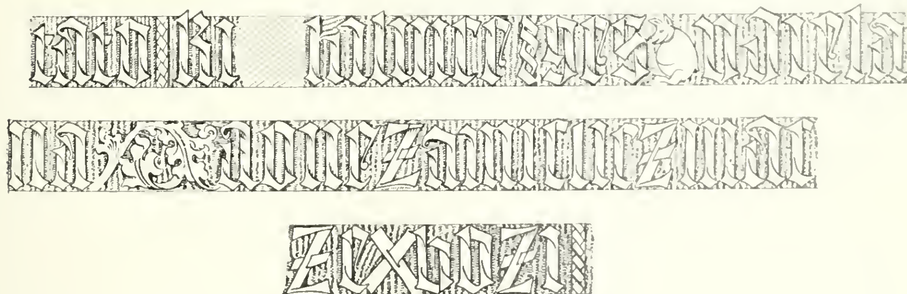
Nad vchodem olejový obraz Nanebevzetí P. Marie v bohatě řezaném rámoví (střed bývalého hlavního oltáře), 3 *m* vys., 2 *m* šir., světlého koloritu, vyspělé techniky, ale ceny prostřední.

V presbytáři dvě dřevěné, barokové vázy na kamenných podstavcích, 1·60 *m* vysoké, bohatě ornamentované, na levé sousoší Křest Kristův, na pravé sv. Barbora (symboly křtu vodou a ohněm).

Křtitelnice cínová, tvaru zvonového, na třech vousáčích vybíhajících v tlapy; nádoba bez víka 0·64 *m* vys, průměr 0·55 *m*, víko hladké, soška na žaludovém knoflíku ulomena. Pod hořejším krajem vyrytý opis páskovými minuskulemi:

kolem dolejšího kraje:

t. j.: tato kr(ti)talnice ges(t) udielana do nezamiſſliez marze bozi;

intercolumnia vyplňují ornamentální bodlákové kotouče, na jiném místě obrázek medvěda a na dvou jiných groteskní obrázky vepře. Na hladkém boku vyryt letopočet 1\10 (1510). Vyobrazena v Mitth. der Centr.-Com. 1879, LXXIII.

Kalich 22·5 *cm* vysoký, kupa stříbrná, zlacená, obložena stříbrným pláštěm jemné, prolamované a vytepávané práce z druhé polovice 17. stol.; měděná, hladká noha je pozdější.

Socha Madonny s Ježíškem (střed kdysi hlavního oltáře), 2·04 *m* vysoká, polychromie a zlacení ne již původní. Madonna drží v levici nahé dítko s jablkem, v pravici žezlo (barokové), s pod řasnatého závoje, splývajícího s hlavy Madonny a vykasaného do šíře dvěma uzly, šlehají blesky do tří přemožených pohanů, svíjejících se pod půlměsícem, na němž Madonna stojí; zář a koruny jsou přímětky pozdější. Cenná řezba z druhé polovice 15. století (obr. 59).

Obr. 59. Nezamyslice. Madonna z 15. stol.

Soška Ukřižovaného, alabastrová, tělo 35 *cm* dlouhé trup až po kolena celistvý, končetiny uražené lze dobře spojiti a doplniti; výborná sochařská práce jemného provedení ze 17 stol. (obr. 60.). K ní přináleží alabastrová soška sv. Jana evang., postava 36 *cm* vysoká, méně podařená (levá ruka ulomena.

Zvony: 1. Výška 0·96 *m*, průměr 1·33 *m*, ucha spletená ze dvou hadích těl s hlavičkami vousáčů; opis majuskulemi v jedné řádce: ⁑ LAVDATE DOMINVM IN SONO TVBE ⁑ LAVDTE EVM IN PSALTERIO ET CITHARA ⁑ LAVDATE EVM IN TIMPANO ET CORO LAVDATE EVM 1 · 5 · 38. Pod tím vlys z visutých lilií a jetelových lístků (obr. 61.), na jižním boku Kristus na kříži 18 *cm* vys., s každé strany medalion s hlavami muže a ženy ve věnci vavřínovém (fundatorové), na straně protější Madonna s Ježíškem v paprskové gloriole.

2. Výška 0·66 *m*, průměr 0·82 *m*, opis ve dvou řádkách nedokonale vylitými minuskulemi:

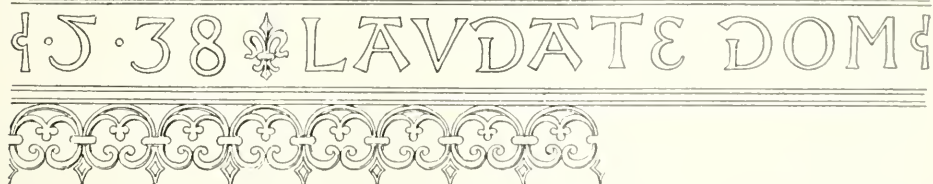
⁑ Anno ⁑ domini ⁑ m ⁑ Ccccc ⁑ xxvi 8 Qui ⁑ me ♁ fecit ⁑ magicter ♁ bartholomevs ⁑ nomen ⁑ habet ⁑ in ⁑ civitate pra

Obr. 60. Nezamyslice. Alabastrová soška Ukřižovaného.

ge : sit : laus : deo : patri : omnipotenti : et : beate : marie : semper : virginis : et : omnibus : sanctis : et : sanct : pod tím velmi nezřetelná figurka sv. Václava.

3. Výška 0·55 *m*, průměr 0·70 *m*, na boku obrázek sv. Jakuba, opis v jedné řádce got. minuskulemi: Anno : m : ccccc : xxvi : Quis me : fecit : magister : bartholomeus : nomen : habet : in : praga :

Obr. 61. Nezamyslice. Část nápisu na 1. zvonu.

Náhrobníky v lodi: 1. Žulová deska 1·44 *m* dlouhá, 0·87 *m* široká, nápis v sedmi předních řádkách vypouklými literami, v ostatních rytými majuskulemi římskými: ⊕ 16 · 15 ⊕ | W SoBoTV PRZE | DNOWM LEM VM | RZELA VROZNA PANI | MANDEL^E^NA NAHO | RVBSKA ROZEN | A Z SSENRE^I^TV OPVLN^O^ | A TvTO PoCHOVANA GEST | PAN BVH RACZ DVSSI GE | GI MIL^O^STIW BE · · TII.

2. Žulová deska 1·32 *m* dl., 0·75 *m* šir.: ANNO · DNI 1617 | IOANNES HRZE | BLOVSKY PRESBY | TER PROTHONO | TARIVS APOSTO„ | LICVS COMES PALA„ | TINVS EQVES HIERO„ | SOLYMITANVS BENE | FACTOR ECCLÆ HVIVS | HIC IACET | ORATE PRO EO ×××, pod tím kalich ratolestmi ovinutý.

3. Deska ze šedého mramoru, nápis úplně vyšlapaný, ve spodní polovici erb Ježovských (dle pamětní knihy farní asi Břeňka Ježovského na Železném a Kalenicích).

4 Deska mramorová 1·50 *m* dlouhá, 0·70 *m* široká, v erbu hovězí hlava, opis got. minuskulemi vyšlapaný (doplňky dle pamětní knihy): . . . . (Alžběta Gežovská) R(ozená) Rado | wna z Swarowa ziwot | Swug dok(onala maje věku sweho . . .).

5. Fragment s erbem Příchovských.

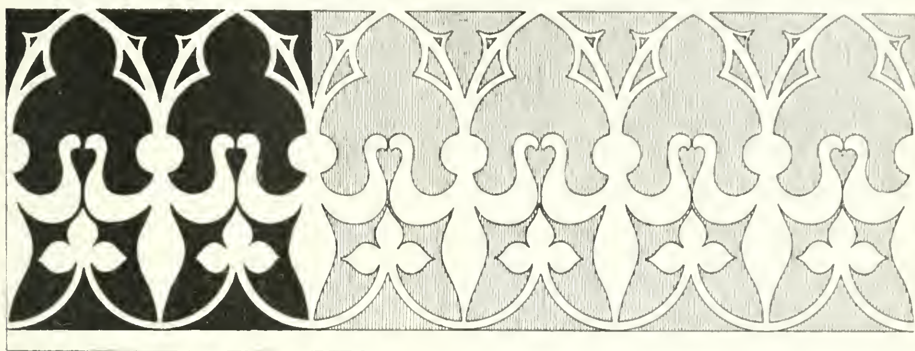
6. Náhrobník mramorový, 1·60 *m* dlouhý, 0·84 *m* široký, v erbu klikaté vodorovné břevno, nápis jedenácti řádkami: LETHA PANIE 1670 | DEN PAMATNY S: WACLAWA | TO GEST 28 SEPTEMBRVM„ | „RZELA VROZENA PANI ANNA | KWOSOWA : ROZENA BAVCHWAL | KA Z HRADKV KTERAZTO MIELA | WIEKV SWEHO 58 LETH TIELO GE | GI TVTO POCHOWANO GEST GE | GIZTO DVSSI PAN BVH RACZ | MILOSTIW BITI A VPOCZET WO | LEZNIJCH | BOZICH PRZI„ | „GITI . . . HT.

7. V křížové lodi nad hrobkou rytířů Ježovských z Lub kusá deska náhrobní s nápisem: CRIPTA ANTI | QVA FAMILIAE EQVIT | VM GEZIOWSKY DE . . . (LVBE . . . | . . . ILLVSTRI AC . . . | . . . ZDENEK . . . | GEŽOVSKY DE LVBE ET KALLENIC | ANNO SALVTIS M)DCLXII ERRECTA (ORA)TE PRO OMNIBVS IN EA QVI | ESCENTIBVS, pod tím úlomek erbu.

8. Před kostelem žulová deska 1·32 *m* dlouhá, 0·74 *m* široká, nápis zní: LETHA PANIE 1712 DNE | 2 MARTI VSNVL W PANV | A ZDE POCHOWAN GEST | PAN IAN THOB TINTIERA | WIEKV SWEHO 74 LETH | NA TOMTO PANSTWI | 43 LETHA WSLVZBIE HEG | TMANSKEG ADVCHODNI | PORZAD ZVSTAWAGIC . . . | BOZIE RACZ MV DATII | LEČHKE ODPOCZINVTI | RADOSTNE WSKRZISSENI. Pod tím erb, v něm zvíře tvarem nezřetelné, v pravo obrácené.

Kniha bratrstva sv. Barbory z r. 1761 (chovaná na faře). Vazba v červených sametových deskách: mosazné, silně zlacené kování výborné, prolamované práce v rozích, na sponách a uprostřed s obrazem sv. Barbory, na zadní desce monogram Barbora.

V archivu školním dvě knihy kvartové: »Officium pro defunctis Anno 1773«, a »Litaniae O wſſech Swatych, pro den Swateho Marka, a Kržižowy dni, prži Proceſsích. Patržiczy mnie Janowy Sſkolowy Kantorowy Nezamysliczkému, psana Roku 1773 D: 1. Februarij«. Obsahem, vzornou úpravou a sličností písma poznamenání hodné rukopisy.

Obr. 62. Nezamyslice. Zbytek malovaného vlysu pod původním stropem lodním.

Mešní KAPLE SV. ERAZIMA (a spolu sv. Karla Bor.) založena Jindřichem Libštejnským z Kolovrat v prvé polovici 17. stol.; rod hrabat a knížat Lambergů, získav r. 1707 panství Žichovické, zřídil zde svou hrobku a dal kapli r. 1860 opraviti i uvnitř nádherně vyzdobiti.

Stavba orientovaná, slohu neurčitého, tvoří prostý obdélník 9 *m* široký, 11·30 *m* dlouhý, z něhož vystupuje polokruhová apsis. Průčelí moderním způsobem gotisováno, podobně i šest oken, otvírajících se po stranách do lodě a oltářiště.

Vnitřek lodě sklenut valbou, opřenou o přízední pilíře a prostoupenou křížem čtyřmi lunetami, křížení ozdobena jsou rosetami, k nimž použity akantové lístky a hlavičky andílků, tlačené a vypálené z hlíny, týmiž otlačky vyzdobeny i patky klenbové. Paprskové klenutí apsidy má plochá, maltová žebra i též takový terč.

Skvostně řezaný oltář, lavice a bohaté prsení kruchty v přirozené barvě dřeva je práce moderní. Ve zdích zasazeny epitafy uložených v hrobce členů knížecí rodiny.

Na zevní straně jižní zdi řada náhrobních kamenů z červeného a šedého mramoru, přivezených v letech padesátých ze zrušeného vnitřního hřbitova Solnohradského:

1. Deska 2·50 *m* vys., 1·23 *m* šir., na ní postava rytíře ve zbroji, držícího v pravici burdýř, u hlavy erb Lamberský, u nohou dva štítky erbovní v levém krokev, v pravém lilie vodorovně uložená; opis got. minuskulemi: Hie ligt begraben der Wolgeborn | Her herr Caſpar vo Lamberg Freuher zu Ortteneghh und Ottenſt | ain RÆttmann pfleger zu Muldorf der geſtorben iſt am · 27 · Aprilis · 1 · 5 · 48 · Jar · (vyobr. 63.).

Obr. 63. Nezamyslice. Náhrobník Kašpara Lamberka z r. 1548.

Obr. 64. Nezamyslice. Náhrobník Kryštofa z Lamberka z r. 1579.

2. Deska 2·21 *m* vysoká, 1·12 *m* široká, v hořejší polovici renaissanční výklenek mušlí vyložený, podepřený pilastry s ornamentálními náplněmi, v něm poloviční postava v kněžském rouchu s mitrou, berlou a knihou v reliefu mírně vysokém, nápis renaissančními majuskulemi třinácti řádkami:

(REVERENDI IN) CHRO PATRIS AC GE
NEROSI DNI DNI CHRISTOPHORI
DE LAMBERG, BARONIS IN ORTTN
ECKH ET OTTNSTAIN PRÆPOSITI
ET ARCHIDIACONI ATQ ~ OLIM DE
CANI ET OFFICIALIS METROPO:
SALTZ: NEC NON SECCOVIENSIS
ECCLIÆ ADMINISTRATORIS PIE IN
CHRO IESV · XXVI · MARCII ANNO
· M · D · LXXIX · ÆTATIS VERO SVÆ
LXXIII DEFVNCTI HOC MARMORE
CORPVS TEGITVR: ANIMA VERO
COELESTI GAVDIO FRVITVR.

3. Deska 2·10 *m* vysoká, 1·00 *m* široká, v hořejší polovici čtverhranná kartuše s nápisem psaným frakturou ve 14 řádkách, jehož znění totožné s textem epitafu č. 13., spodní polovici vyplňuje velký erb hrabat Lambergů.

4. Deska 2·10 *m* vysoká, 1·04 *m* široká, ve spodní polovici sdružené erby: prvý Lamberský, ve druhém vodorovná lilie (Ortenegg?); nápis čtrnáctiřádkový v kartušové tabulce gotickými minuskulemi:

Die Wolgeborn Fraw Fraw Mar= | gretha von Lamberg Freijin zu Ort= | tenegg und Ottenstain ein geborne | Langin von Wellenburg und Weillendt | des Wolgeborn Herrn Caspar | von Lamberg Freijherrn zu Otten= | egg und Ottenstain sellig nachgelasne Witlib ist den 10 · Septembris des | 1 · 5 · 73 · Jars aus diser Welt Gottsellig= | tlich verschid und alhie begrab word | deren und all Christglaubig sell der | allmechtig gott genedig und Barmherzig | sein und ain freliche aufer(steh)ung ver | Welle am—

5. Deska z červeného mramoru 2·04 *m* vysoká, 1 *m* široká; v spodní polovici Lamberský erb sdružený s jiným, v němž ryba v břevnu pokosem od pravé k levé straně skloněném, v klenotu muž s rybou v pravici; nápis frakturou v kartušové tabulce s dvěma maskarony a dvěma hlavami andílků zní:

Hie Ligt begraben die Wolgeborn | Frau Frau Sophia von Lamberg Freij | in ein goborne Altin des wolgebor= | nen Herrn Herrn Georg Sigmund· | von Lamberg Freijherrn Zue Ortten= | egg und Ottenstain F. Salzburgisch= | en Rhatt geweste haussfrau salige· | Welche abgestorben ist den 31 tag | Julij des 1 · 5 · 90 Jars deren seel der | Allmechtig Gott gnedig und Barm= | herzig sein und ein fröliche Erstendt | verleichen welle. Amen.

6. Náhrobník 2·10 *m* vysoký, 1·04 *m* široký, v jehož spodní polovici výborně pracované dva erby, levý Lamberský, pravý čtvrcený: v 1. a 4. poli po dvou liliích, v 2. poli tři trubky, v 3. poli postava královny, ana drží mitru; nápis got. minuskulemi:

Hie ligt begraben die Wolgeborn Frau | Siljina Jconora von Lamberg ain ge= | borne Függerin Freijin Zu Kirhberg und | Weissenhorn Des Wolgebornen Hern Hern | Sigmunden von Lamberg Freijherrn zü Ortenekh und Ottenstain K. Salzbürgischen | Ratth und Pfleger auf Tittmaning ge= | weste haüsfraü sälige welche abgestorben | ist den 23 febrüarij des 1 · 5 · 76 Jars | Deren seel der allmechtig Gott genedig | und barmherzig sein und ain froliche | Erstendt verleijhen welle. Amen.

7. Deska z šedého mramoru 2·10 *m* zvýší, 0·94 *m* zšíří, dole erb Lamberský a vedle něho jiný čtvrcený střídavě s lvíčkem a baňatou nádobou, v klenotu korunovaná lví hlava mezi dvěma křídly; nápis frakturou v 15 řádkách:

. . . . ligt begraben der . . . . | und wolgeborne herr herr Alph . . . z | von Lamberg, Freijherr zu Orten: | egg, und Ottenstain, herr auf S . . . |

harn, Minichau Lebenberg, Tr . . . | bach vnd Winkhl Nachfürst . . . | burg: Camerherr · vnd mit Int . . . | dten der Herrschafft Kitzpich . . | in Gott seeligclich verschiden ist | den 23. Junij Anno 16 . . . | dessen Seelen sein Göttliche All | macht an ihenen grossen tag | ein fröliche Auferstehung ver · | leiche Amen.

Obr. 65. Nezamyslice. Náhrobník Ambrože z Lamberka, zemř. 1551.

8. Náhrobník podélný, 2·87 *m* dlouhý, 1·44 *m* široký, přední dvě třetiny zaujímá silně vypuklý výjev kladení Krista do hrobky, před sarkofagem klečí Ambrož z Lamberka, při němž rodinný erb; na sarkofagu čte se:

CHRS · QVI · RESVREXIT · A · MORTVIS · PRIMI= | TIÆ · DORMIENTIVM § | CHRS · SALVS · VITA · ET · RESVRECTIO · NRA § | VICTORIA · MORTIS · PER · CHRM · NOBIS DATA EST. (Obr. 65.).

Na vedlejší kartušové desce:

QEM · TV · PIE · LECTOR · HIC · ANTE | SALVATORIS · SEPVLTVRAM · GENIBVS | PROVOLVTVM · PALMAS QM DEVOTE | ERIGENTEM · CERNIS · IS · EST · R^D9 · AC | GENEROSVS · DNS · AMBROSIVS · DE | LAMBERG · BARO · IN ORTENECK | ET · OTTENSTAIN · QVI · ET · DECANA= | TVM ET · OFFICIOLATVM · HIC · PER : | XX : ANNOS · PRVDENTER · AC · CVM LAVDE · GESSIT · TANDEM · GRAVI | MORBO · CORREPTVS ET ATTRIT9 | III · NONAS · MARTIAS · ANNO · A · CHRO= · NATO · M · D · LI · ÆTATIS · VERO · SVÆ | LV · MORITVR · AC ·

Obr. 66. Nezamyslice. Náhrobník Baltazara z Lamberka.

SVBTVS · INFRA | POSITVM · LAPIDEM · SEPELITVR | IN · CVIVS · MEMORIAM · HIC · MAR= | MOREVS · LAPIS · ERECTVS · EST | TV · INTERIM · CHARE · CONFRATER | ILLIVS · ANIMÆ · SALVTEM | § PRÆCARE § |

9. Náhrobník (vrchní i spodní část ulomena) 1·65 *m* vysoký, 0·97 *m* široký; v svrchní části klečící postava arcibiskupa před Ukřižovaným, při ní erb Lambergský, pod tím šestiřádkový nápis (renaissanční majuskule):

BALTHASAR · A · LAMBERG · DEI | GRA · HPOSITVS ET · ARCHIDIA | CONVS · ECCLIÆ · SALCZBVRGEN | OBIIT · ÆTATIS · SVÆ · ANNO · 47 · | DIE · NONO · MENSIS · NOVEMBRIS | A⁰ 153 · CVIVS · ANIMA · DEO · VIVAT | . . . odtud kámen i s nápisem uražen (vyobr. 66.).

10. Deska 1·10 *m* vys., 1·07 *m* šir., s nápisem (got. minuskule):

Hie ligt begraben die wolgeborne | Fraw Sabina Von Khienburg Geborne Freyin von Lamberg zu Or- | ttenegg und Ottenstain weilent Des | Edlen Und Gestrengen Ritters Herrn | ERASMI von Khienburg zu Khienogg | und Neukhirchen im Leben Gewester F: | Sallzburgisen Rath

Pfleger vnnd Brobst | Zu werfen Seelligen Hinterlassne Fr: | aō Wittib die den 8 Novembris Anno | 1615 Seeligclich in Gott entschla | ffen der vnd · allen Christglaubigen Seelen | Gott Genedig vnnd Barmhertzig sein | welle. Amen.

11. Deska z červeného mramoru 0·94 *m* široká, 0·55 *m* vysoká, na níž nápis v pěti řádkách gotickými minuskulemi:

hir ligt begrabn martein
kantter des martein kantte
stiffter · dieser · kirchen · sun · der
Gestorben · ist · an · gotzleichnā
abnt āno dm mcccclxxx Jar.

12. Deska ze šedého mramoru, 1·04 *m* vysoká, 1·10 *m* široká, bez erbu, nápis renaissančními majuskulemi v 11 řádkách:

HAC VRNA
ALTERA SVI PARTE CONDITVS IACET
IOAN: SIGISMVNDVS A LAMBERG BARO
IN ORTENOGG ET OTTENSTAIN, DNS
IN STOCKHARN ECCLESIÆ METROPOLITI=
CÆ SALISBVRGENSIS CANONICVS AC
VICESGERENS S. CÆS. MTIS CONSILIARIVS
QVA IMMORTALIS ERAT SVPERIS VTI
SPERARE FAS EST, IVNCTVS
DIE 25 IANVARII
CIↃ IↃC. XXXII.

13. Deska podélná ze šedého mramoru v krásném renaissančním rámci kartušovém z červeného mramoru, celková délka 2·21 *m*, výška 1·50 *m*. Nápis frakturou zní:

M · DC · XIX ·
Hie Ligt Begraben Der Wolgeboren Herr Herr
Sigmūndt Von Lamberg Freiherr Zūe Ortenegg Vnd
Ottenstain, Herr Auff Stockhern, Erstens Gewester Hochfü: ~
Salczburgischer Ratt Vnd Pfleger Zue Titmaningen |
Volgens Römischen Kaij-Maij=Ratt Vnd Lantzhaōbtman
In Österreich Ob der Ens vnd hernach Etlich Jar Lant Mar
schalckh in Österreich vnder der Ens So verstorben ist den 18
Novembris A°, 1619 Seines Alters 82 Jar Vnd hat von
Seinem Leib Erlebt beij Zwo Frauen kinder Enickhel, vhr vnd
Vhrvhr Enickhel Hundert Etlich vnd Dreissig deme Gott |
Genedig Sein Wölle Amen ~.

Nápis tohoto náhrobníku shoduje se s nápisem náhrobníku pod 3. uvedeným na slovo.

Nicov.

Trajer Joh. l. c. — Zap K. V. v Archaeol. Pam. IV. 172. — Kolář M. v Archaeol. Pam. IX. 648. — Braniš J. v Archaeol. Pam. XVII. 214. — Matriky (německé) od r. 1787. — Liber memor bil. od r. 1787.

KOSTEL SV. MARTINA (farní) ve 14. stol. farní (1365, Lib Conf. II), v tomto a ještě na počátku následujícího století řeholníky benedikt. kláštera Ostrovského osazovaný (L. Conf.), od r. 1584 filialní Hor Kašperských od r. 1787 lokalní, povýšený opět na farní r. 1857, jest orientovaná stavba skrovných rozměrů z 13. stol., západní část lodi jest přístavbou pozdější, kobka a sakristie přistavěny byly r. 1866.

Průčelí lodi, v jehož přízemí segmentové okno, vybíbá v jednoduchý barokový štít; každá strana podélná prolomena jest třemi jen do vnitř vyšpaletovanými okny (dvě blíže u sebe ležící jsou na místě starých v nynější tvar přeměněná); chor přímo uzavřený má podobné okno na stranách osových a romanské, na obě strany vyšpaletované a k pravé straně poněkud posunuté okno v závěrové zdi. Společná střecha šindelová kryje obě tyto stejně vysoké prostory. K pravému boku lodě, nároží presbyteria se dotýkajíc, přiléhá stará (snížená) věž s jehlancovou střechou, v přízemí úzká čtverhraná do vnitř silně rozšířená okénka, v hořejším patře prostě zděná a polokruhem sklenutá okna otvírají se ku třem volným stranám.

Loď, uvnitř 14·16 *m* dlouhá, 6 *m* široká má plochý strop, oblouk triumfální polokruhový, přepásaný maltovou římsou, dělí ji od presbyteria 4·80 *m* širokého, 3·84 *m* dlouhého, jehož křížové klenutí, stejně s lodním stropem vysoké zdá se býti původní; na ten čas maltová dekorace nuzně zastupuje žebroví.

Veškeré vnitřní zařízení z 18. stol. (hlavní oltář), částečně pak z novějšího věku je nevkusné i chatrné.

Při vchodu na straně severní stará románská křtitelnice kalichovitého tvaru, žulová, 0·84 *m* vys., povrchu hladkého.

Zvony: *1.* Průměr 0·76 *m*, výška 0·62 *m*, hladkého povrchu, má kolem čepce nápis got. majuskulemi 14. věku, kterýž i písmem i obsahem shoduje se s legendou 3. zvonu v Rejštejně:

✠ LUCAS · MARCVS · IOHANNES · MATEUS.

2. Průměr 0·52 *m*, výška 0·43, hladký, bez nápisu, z téže doby a dílny jako předešlý.

3. Průměr 0·28 *m*, výška 0·24, má na těle štítek zvonaře *Pernera v Budějovicích* a letopočet 1851.

Pavinov (Palvinov).

Gabriel J. A., l. c. 210.

Zemský statek, o němž dějí se určité zprávy teprve v 17. stol.

MEŠNÍ KAPLE SV. VALENTINA, obnovená r. 1689 nákladem Marie Anny Říčanské z Říčan, jest bezslohová stavba skrovných rozměrů v podobě podélného oktogonu, k jehož západní straně přiléhá malá předsíň s obyčejným vchodem, nad ní cibulovitá zvonice; vchod z předsíně do kaple zavírají dveřeje z doby pozdně renaissanční.

Vnitřek sklenut celistvě valeným, lunetami prostoupeným klenutím. Na novém gotickém oltáři slabý olejový obraz Ukřižovaného, sošky Marie a Jana, nejvýše sv. Valentina, vše z 18. stol.

Kalich stříbrný, zlacený, 0·2 *m* vysoký, z r. 1704, drobná ornamentika je výborně tepaná, na noze vyrytý erb svobodných pánů von Andlau (dvojhlavý orel s křížem na prsou) s písmeny E. S. F. V. A.; značky:

Zvon: 0·27 *m* vysoký ulit byl *Pernerem v Budějovicích* r. 1840.

ZÁMEK je novější, jednopatrová budova všedního rázu.

Petrovice.

Gabriel J. A. v Pam. arch. IV. 26, Král. město Sušice 212. — Grueber Bernh., l. c. IV. 38. — Trajer Joh., l. c. — Braniš Jos., l. c. I. 52, 69. — Světozor 1871 č. 30. — Kuchynka R. v Šumavanu 1893, 222. — Sedláček Aug., Hrady a zámky XI. 126. — »Čechy« I. 137. — Inventář a pamětní kniha fary Velhartické. — Liber memorabil. fary zdejší z r. 1762. — Matriky neúplné od r. 1639. Seznam želez. krav z r. 1695.

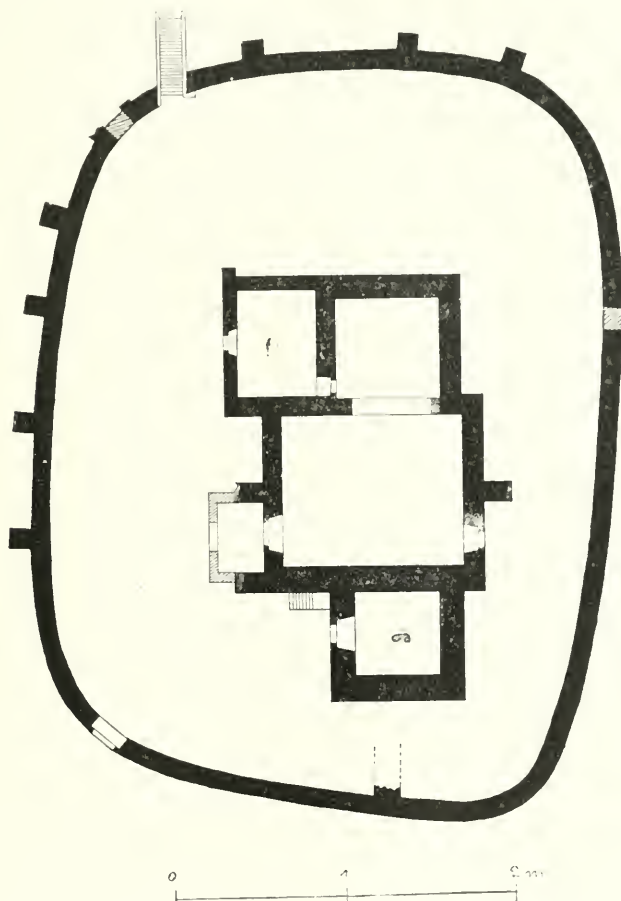
Na vrchu »Hrnčíři« mezi Petrovicemi a Jiřičnou zbytky dvojnásobných okrouhlých valů.

FARNÍ KOSTEL SV. PETRA A PAVLA, zajímavá stavba orientovaná z doby nejrannější gotiky, s věží ještě románskou z počátku 13. stol. Jako farní připomíná se r. 1369.

Kostel stojí v severním obvodu hradiště, u lidu dosud Vyšehradem zvaného (slabé stopy valů a zbytky okrouhlé věže v místech, kde nyní vodní nádržka), sám pak obehnán jest hřbitovní a hradební zdí, na severní straně hluboko k cestě spadající a zde četnými opěráky sesílené, na jejíž rozmetaném svršku všude ještě známky ozubení se spatřují, gotická brána vede do hrazení hřbitovního. Stavba z nelícného kamene provedená, omítnutá, zachovala se ve zdivu věže a choru neporušena, loď byla v 15. neb

16. stol. k severní straně rozšířena a touže dobou i sakristie přistavěna, okna, římsy a opěráky podlehly v době baroku proměnám.

V západním průčelí zvedá se pětipatrová, v půdorysu čtvercová věž (obr. 68.) o stranách 8 *m* dlouhých, se zdivem 1·70 *m* tlustým; v její přízemí je kobka hladce křížem sklenutá, přístupná na severní straně gotickým, později prolomeným vchodem s vodorovným nadpražím. Do prvého patra, kteréž as původně s tvrzí jižně od kostela stojící spojeno

Obr. 67. Petrovice. Půdorys hrazení kostela sv. Petra a Pavla.

bylo visutou chodbou, vystupuje se nyní na téže straně dřevěnými schody venkovskými. Zdi věže prolomeny jsou v dolejších dvou poschodích úzkými jednoduchými okénky. Ve dvou hořejších patrech otvírala se na všecky strany podvojná okna, z nichž nižší, menší, oživena byla šestibokým sloupkem, v líci zdi postaveným, z něhož bezprostředně vyvinovaly se okenní záklenky, tvořící neplný polokruh Vyjma okna jižní, zakryta jsou ostatní okna hodinovými ciferníky, k vůli nimž sloupky žulové byly vyraženy. Okna nejvyššího patra, ve světlosti 1·40 *m* široká, 2 *m*

vysoká, sedí ve hlubokých, segmentem překlenutých špaletách, čtverhranný pilířek je pouze zděný. Na místě římsy zdobí věž trojstupňové cimbuří cihlové, z něhož působivě vystupuje osmiboký jehlan, až do špice z lámaného kamene vyzděný a uvnitř ve čtyřech rozích dubovými trámy sesílený. Nad lodí a chorem zvedá se strmá střecha, nyní taškami krytá, z jejíhož slemene trčí nad valbou chorovou velký kutý kříž s kohoutem.

Loď opřena jest na straně jižní jediným, na straně severní kam rozšířena byla, třemi deformovanými opěráky (oba krajní ve směru čelných zdí), podélné zdi prolomeny jsou na každé straně širokým oknem výstředně barokového tvaru, při věži pak oknem okrouhlým, jež sedí na straně severní ve špaletě bývalého gotického okna. Portál na straně jižní sklenut jest do hrotitého oblouku a profilován prutem a žlábkem, portál na straně protější, původu mladšího, stejného jest tvaru s portálem do věže vedoucím.

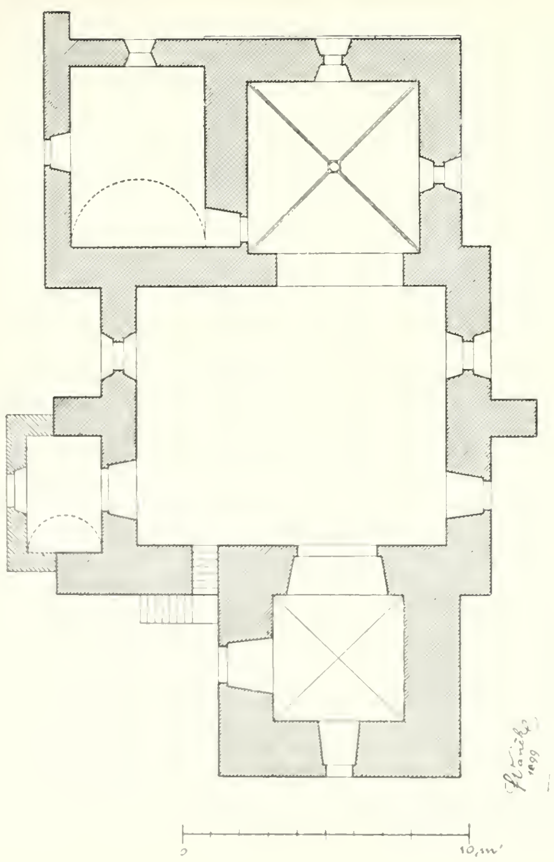

Obr. 68. Petrovice. Kostel sv. Petra a Pavla.

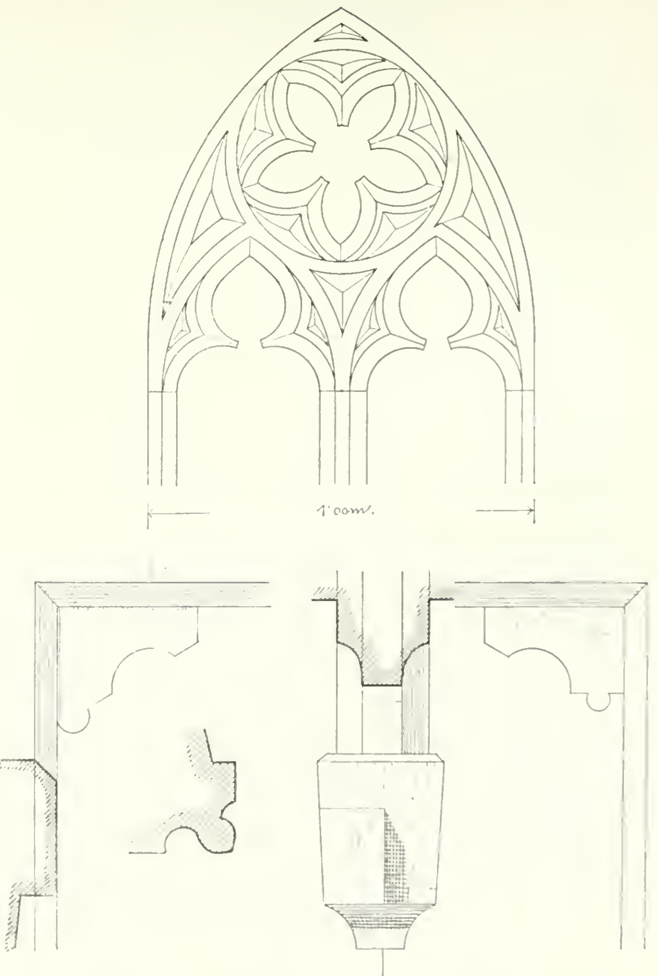
Chor s lodí stejně vysoký, ale užší, tvoří v půdorysu čtverec o stranách 8·50 *m* dlouhých; ve východním průčelí je špaleta okna románského, v ní ponechán jen kruhový otvor, okno strany jižní zbarokisováno. K straně severní přiléhá sakristie, osvětlená v čele obyčejným oknem a přístupná na straně podélné gotickým portálem s vodorovným nadpražím. Kobka před severním portálem vystavěna byla dle letopočtu, vyrytého nad vchodem, r. 1707.

Vnitřek lodi, 8·90 *m* dlouhé, 10·70 *m* široké, kryt jest plochým stropem, z kobky podvěžní otvírá se do lodi široký, později prolomený okenní otvor, v západní části stojí na dvou dřevěných sloupech nuzná empora.

Na hrotitém oblouku triumfálním, v lodi značně na pravo posunutém, spatřují se zbytky římsy, jakož i náběhy k soklu, ukrytého v podlaze kostelní. Čtvercový chor ve světlosti 5·90 *m* široký, přepíná křížové klenutí s žebry na hranách vykrojenými, jež vystupují ve výši 1·24 *m* nad podlahou ze štítových konsolů a sbíhají se v osmihranném svorníku. Na levé straně je hrotitý, žlábkem vroubený vchod do sakristie a vedle kutá, četnými růžicemi posázená dvířka sanktuaria, jehož kamenná obruba na

Obr ·99. Petrovice. Půdorys kostela.

Obr. 70. Petrovice. Kružba okenní, profily portálu a žebra s konsolem.

hladko ztesána. Vedlejší sakristie má klenutí valené; takž sklenuta i kobka před severním portálem.

Na hlavním oltáři, jednoduché, barokové stavbě z počátku 18. stol., je v zasklenném rámci sedící soška sv. Petra v okovech, na postranních portálech sošky svatých evangelistů Lukáše a Jana bez ceny; na dvířkách tabernakula soška Ukřižovaného, 33 *cm* vysoká, neuměle ze slonoviny řezaná, ze 17. stol.

Dva boční oltáříky P. Marie a sv. Barbory, barokové, s hermovými sloupky, nevynikají nad prostřednost; postaveny byly kolem r. 1738. Téže době přináleží as také kazatelna běžného tvaru a provedení.

Obr. 71. Petrovice. Obraz apoštola Petra.

Na stěnách zavěšeno jest dvanáct obrazů apoštolů, 0·75 *m* vys., 0·55 *m* šir., malovaných na plátně a ne bez důvodu P. Brandlovi připisovaných. Obrazy poprsí v životní velikosti, virtuosně malovaných, jsou velice sešlé a zasluhují býti zachovánu (Vyobrazení 71, 72, 73.).

V sakristii olejový obraz sv. Václava s andělem jej ochraňujícím, část většího oltářního obrazu dobré koncepce, kresby i barvy z druhé pol. 17. stol

Tamtéž predella zavíracího oltáře ze 16. stol. (slouží nyní za podstavec skříně), zvenčí natřená olejovou barvou, uprostřed otvírají se do výklenku, malovanou ornamentikou zdobeného, dvojkřídlá dvířka 49 *m* vys., na jichž zadních plochách namalovány postavy sv. Uršuly a sv. Alžběty (?).

V podlaze kostelní nalézá se deset náhrobníků, vesměs vyšlapaných a nečitelných; většina jich patří členům rodu Planských ze Žeberka (Sv. pán Vunšvitz četl a poznamenal z nich několik), jeden Krištofa Eichhorna z Reychenbachu † 1583, manželky jeho † 1596, Jana Lipovského z Lipovice † 16. dub. 1596, Karla Vil. Hájka z Robčic † 1658. Nejlépe zachována jest žulová deska 1·65 *m* dl., 0·77 *m* šir., na níž ve štítu heraldická lilie, nad štítem kalich a trojřádkový nápis a opis, z něhož lze čísti pouze: leta panie 15 . . . | we cztwrtek po | swatem Walen | tinu Dmr (sloupem

Obr. 72 Petrovice. Obraz Jana evangelisty.

Obr. 73. Petrovice. Obraz apoštola

zakryto) Kniez . . . petro . . a tuto geſt pochow. Z 16. stol. (Jan Žlutický ze Sušice † 1571?)

Monstrance stříbrná, zvýší 0·53 *m*, baroková s paprskovou září, noha oválová, laločnatá, běžná tepaná práce z r. 1769. Na třech místech značky:

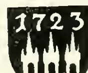

Obr. 74. Petrovice. Kalich.

Kalich stříbrný, 24 *cm* vys., na okrouhlé, mírně laločnaté noze tři štítky, z nichž jeden čarou svisle a napříč rozčtvrcený, druhý znamenaný F : B : K : D : D: na třetím: Anno 1729 die 11 Junj, nodus trojboký s třemi hlavičkami andílků, jichž vzpřímená křídla nesou číši, ve spodní polovici dekorovanou barokními štítky střídavě s dvojicemi hlaviček andílků vesměs výborné, tepané práce z počátku 18. stol. (Obr. 74.).

Na noze značka:

Svícny mosazné, soustruhované ze 17. stol., po páru ve třech výškách (35, 24 a 21 *cm*).

Zvony: *1.* Výška 0·90 *m*, průměr 1·20 *m*. Kolem koruny renaissanční vlys, běžný u Brikcí z Cinperka, Daniele Tapinea a j. (z lví hlavičky dva kotouče s révovými ratolestmi, mezi nimi visuté rohy hojnosti). Na boku jinak hladkém dva nápisy frakturou:

1. Leta Panie 1607. W nediely po=
swatym Jakubu a Poſſtolu Pa=
nie dano Napomocz Na (t)ento Z
won gedno Sto kop myſſenſkych
odemne hans handricha zebergka
na Kniezyczich Ke czty a Chwale Pa
nu Bohu wſſemohauczymu k Koſtelu
Swatyho Petra wewſsy my Petrowyczych.
2. Tento Zwon slyt geſt odemne
Martina Gyndry Mjeſſtyenina
Myeſta Klatow Leta 1607.

2. Výška 0·50 *m*, průměr 0·61 *m*. Korunu obepínají čtyři festony, mezi nimi štítky zvonaře s opisem IACOB WILHELM SEITZ IN PILSEN. Na plášti letopočet ANNO 1772 a plaquetty Ukřižovaného, sv. Vavřince a sv. Floriana.

3. Výška 0·31, průměr 0·42 *m* s českým nápisem, ulit byl r. 1871 *Annou*, dcerou *Karla Bellmanna* v Praze.

4. Výška 0·19, průměr 0·23 *m*, s nápisem kolem koruny, z něhož lze čísti: . . . SANCTI PETRI APOSTOLI . . . 1727, na plášti medalion zvonaře *Jana Pricqveye* v Klatovech.

V knihovně farní vedle četných knih theologického obsahu, většinou ze 17. a 18. století prvotisk »Sermones dormi secure de tempore (de sanctis). Basilee impressi in vigilia Petri et Pauli MCCCCLXXXIX.«

V parku blízkého zámku Kněžického celistvá kružba dvojdílného okna gotického z kostela Petrovického sem přenesená (vyobr. 70).

Prášily (Stubenbach).

Pamětní kniha farní. — Matriky od r. 1787.

Osada vznikla založením skláren skrze Vavřince Gattermeyera, kterýž získal okolní hvozdy od knížete Jindřicha Mannsfelda; po něm přešlo zboží na hrab. Josefa Kinského a od jeho syna r. 1798 na knížecí rod Schwarzenberský

FARNÍ KOSTEL SV. PROKOPA na místě kaple, kterou postaviti dal r. 1756 Vavř. Gattermeyer; r. 1786 zřízena při kapli lokalie. R. 1802 položen knížetem Josefem z Schwarzenberka základ k nynějšímu kostelu, kterýž r. 1803 vysvěcen. Při kostele zřízena fara pod patronátem knížat ze Schwarzenberka r. 1856.

Stavba slohu i architektonické výzdoby prostá, orientovaná, pod šindelovou střechou. V západním průčelí štíhlá věž s plechovou mansardovou bání, v přízemí obyčejný vchod vedoucí do kobky a do kostela. Loď obdélníková je na hranách zaoblena a na každé straně podélné prolomena třemi segmentem sklenutými okny. Presbyterium užší, stejně s lodí vysoké, s okny segmentem sklenutými, končí polokruhovým závěrem; z levého jeho boku vystupuje sakristie s oratoří v hořejším patře.

Loď, uvnitř 18·40 *m* dlouhá, 10·77 *m* široká, opatřena jest plochým stropem; eliptický oblouk triumfální odděluje loď od presbyteria 7·65 *m* dlouhého a 7·92 *m* širokého, krytého jako loď plochým stropem. Z oratoria otvírá se do něho polokruhový oblouk.

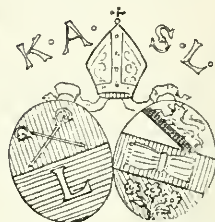
Tři oltáře i s obrazy na nich jsou vesměs bezcenné výrobky z r. 1855.

Obraz Zvěstování P. Marii, 2·85 *m* vys., 2 *m* šir., barokového vykrojení a kdysi oltářní (ze Zaháje?), bezvadné kresby, účinného, světlého koloritu (pokost většinou tupý vadí bližšímu prozkoumání) z 18. stol. Týž dopraven sem byl s jinými dvěma menšími obrazy ceny podřízené (sv. Florian a svatí Jan a Pavel) z Hluboké.

Monstrance 0·45 *m* vys. (noha měděná) velmi slušné barokní formy a dobré tepané práce z 18. stol.; nahoře litá figurka Boha Otce, dole při nodu holubice.

Cínové svícny (10 kusů) znamenány jsou: I · G · G · 1748.

Čtyři zvony, z nichž největší v průměru 0·84 *m*, výšky 0·70 *m*, z ocelové litiny, zhotoveny jsou v slévárnách Bochumských r. 1874.

Pluvial z těžkého bílého hedbáví, velmi pěkně vyšívaný pestrým hedbávím a zlatem, při dolejším okraji vyšitý sdružený erb biskupský, vedle vyobrazený, znamenaný písmeny K. A. S. L. Z prvé polovice 18. stol.

Kasule z bílého hedbáví, stříbrem a hedbávím vyšívaná, z konce 18. stol.

Rehberg.

Pamětní kniha farní z r. 1836. — Matriky z r. 1789.

Neveliká osada v značné výši nad stokem řek Vydry a Křemelné, povstala na počátku 18. stol., kdy byl držitelem okolních lesů (části panství Prášilského) baron Schmiedl; od něho přešel majetek postupně na hraběcí rod Mannsfeldský, průmyslníka sklářského Vavřince Gattermajera, hraběte Filipa Kinského a od toho posléze r. 1798 na rod knížat ze Schwarzenberka.

Obr. 75. Rehberg. Kostel Nejsvětější Trojice.

FARNÍ KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE, vystavěný r. 1804 až 1805 na místě dřevěného kostelíka, který tu od r. 1788 stával a při kterém od roku 1789 zřízena byla lokalie, r. 1803 na faru povýšená.

Stavba orientovaná z lámaného kamene, omítnutá (strana západní celá šindelem pobitá), bez slohu; v půdorysu tvoří obdélníkovou loď s hranami zaokrouhlenými, ve světlosti 21·25 *m* dlouhou a 9·69 *m* širokou, ku které pojí se presbyterium s polygonálním závěrem, 8·10 *m* dlouhé a 7·36 *m* široké; k němu přiléhá na straně

východní věž cibulovou bání krytá, v jejíž přízemí sakristie. Presbyterium původně plochým stropem kryté, je nyní klenuto. Loď, dělená od choru polokruhovým obloukem triumfálním, má strop plochý a osvětlena jest z každé strany třemi segmentovými okny; vchod je na západní průčelní straně.

Hlavní oltář má plochý nástavec ve způsobu predelly, na němž vztyčeny jsou barokové relikviáře; týž, jakož i některé jiné kostelní náčiní a nářadí pochází z kláštera františkánského v Pasově.

Ciborium stříbrné, zlacené, 0·26 *m* vysoké, kupa obepjata je košem prolamované práce; na šestilaločné noze nápis ve dvou řádkách: Nobilis et Consultissimus Dominus Wolfgangus Paulus Weisenregner de Weisenfeldt Sacræ Cæsareæ Maiestatis Judex Sutticij cum dilecta coniuge Sua. Hunc Calicem, Gratæ renconciliationis ergo | Ad usum Ecclesiæ suburban Sutticensy Pro Solemnitatibus annuis festisq' deiparæ Virginis ac Anniuersarijs suis sub Decanatu Caroli Francisc: Rosacini de Carlsberg fieri fecit — Eva Magdalena nata Rosaciniana de Carlsberg.

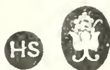
K nápisu tomu vztahují se dva ryté erby na hruškovém nodu, z nichž přední je erb Weisenregnerů (čtvrcený: v 1. a 3. lvíček, v 2. a 4. dvě vodorovná břevna) s připojenými písmeny WP. WR. V. WF, druhý erb Rozacinů z Karlsperka s písmeny EM. WR. Z. K., jež jsou začátečnými písmeny rodů shora jmenovaných; mezi erby je chronogram:

DEI OMNIPOTENTIS
EIVSQVE GENITRICIS
GLORIÆ. (1668).

Na noze značka

Monstrance, výška 0·68 *m*, na měděné oválové noze s nápisem: S. Antonio Joann: Anton: Braguia. Obtulit 1763, stříbrná, baroková schránka tepané práce s paprskovou září.

Kalich stříbrný, zlacený, 0·24 *m* vysoký s hladkou kupou a nohou, pod nodem znak a nápis: Me Fieri cvravit Eugenius Tyttl S. O. Cisterc. Monast. Regij B. V. M. de Plafs Abbas S. M. Magdal. Lippa Præp. Well. et S. Cor. Pater Im̄ed. pro Sua Maiori Eccl. A.⁰ 1715 Orate pro eo.

Značka

Kalich z r. 1830, tepaná kupa s naturalistickým vlysem květinovým dobré práce. Na noze značka JW

Zvony: *1.* Výška 0·57 *m*, průměr 0·74 *m*, na povrchu čepce ✠ otto ✠, pod tím opis jednořádkový: ♁ o rex ♁ glorie ♁ veni ♁ cum ♁ pace ♁ xps · ihs ✠ in cinbalis ♁ bene ♁ sonantibus ♁ laudate ♁ dominum. Povrch hladký.

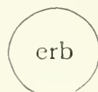
2. Výška 0·56 *m*, průměr 0·75 *m*, ze starého poprvé přelitý r. 1845 od *Jos. Pernera*, podruhé r. 1889 od *A. Pernera* a syna v Budějovicích. Oba tyto zvony zakoupeny byly r. 1806 v bavorském klášteře sv. Osvalda,

3. Výška 0·30 *m*, průměr 0·38 *m*. Kolem hlavy:

SANCTA MARIA ORA PRO NOBIS ANNO 1682.

Na plášti plaqueta Panny Marie, s druhé strany erb hrabat Salmů a nápis:

ISSABELLA ÆMILIA
GEBOHRNE
SALM VND
INN FRAW AVF
STIECHOWITZ

SCHWIHOWSKIN
GRAFFIN VON
NEVBVRG AM
ELLISCHAW VND

4. Velký jako 3., kolem hlavy:

O HERR IESVS STEH VNS BEY MACH VNS ALLER SCHADEN FREY 1669.

Na plášti dvojitá arkáda s obrazy sv. Barbory a sv. Alžběty. dále sdružené erby Švihovských a hrabat Salmů, při nichž písmeny IE . SS . V . R . V . SS ., I . E . SS . G . G . V . S ., letopočet 1669 a verše:

Durch Fürbit S. Barbarae Zart
Auch Elifabet von Edler Art
Herr dies gshlecht wölst vermehren
ZV deines Nahmens Ehren.

V medalionu značka zvonaře *Štěpána Pricqveye* z Klatov (zvonek, pod ním písmeny SP), který též ulil zvon 3.

Nedaleko osady jest zděná z kvádrů stoka Schwarzenberská (Schwemmcanal) na plavení dříví, založená r. 1801, která spojuje řeku Vydru s potokem Křemelnou (Kiesling-Bach) v délce 6900 sáhů.

Rejštejn (Unterreichenstein).

Trajer l. c. — Archaeol. Pam. VIII. f. 387. — Liber memorab. z r. 1761. — Matriky od r. 1686.

Starožitné horní městečko, proslulé někdy rýžováním a dolováním na zlato. Zaniknutím dolů v 17. stol. město pokleslo a teprve v nejnovějším čase zvelebením průmyslu sklářského nového rozkvětu nabývá.

KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE (farní), jako farní připomínaný v 16. stol. Orientovaná budova opravami (1792) tak změněná, že původní podoba jeví se jen v pozůstalém zdivu.

V čele lodi stojí věž s cibulovitou bání, loď na každé straně prolomena dvěma segmentovými okny, presbyterium užší a nižší vzepřeno

v nárožích polygonálního závěru čtyřmi chatrnými opěráky z lomového kamene, z nichž jen jeden je přímý a kosinou zakončený, ostatní šikmé; obyčejná okna mezi nimi sklenuta jsou polokruhem. Loď i presbyterium s pozdějšími přístavbami sakristie a oratoře jsou pod společnou šindelovou střechou.

Portál vedoucí do podvěžní kobky, křížem sklenuté, je polokruhový, obyčejný též vnitřní vchod do kostela. Vnitřek barokisovaný: empora dřevěná, strop lodi plochý, oblouk triumfální polokruhový s podbrádkovými římsami, presbyterium o 1·50 *m* nižší než loď, sklenuto jest valbou, prostoupenou sedmi polokruhovými lunetami, hrany vyloženy jsou stuccovými bordurami.

Hlavní oltář má nástavec v podobě rokokového rámce, na něm olejový obraz sv. Bartoloměje z doby novější; oba vedlejší oltáře, stejné koncepce, mají bohatě řezané nástavce z akantových rozvilin, běžné v prvé polovici 18 stol., na levém je umístěna dřevěná soška Madonny, 0·70 *m* vysoká, slabá práce 15. stol., na pravém obstojné barokové sochy sv. Šebestiána, Rocha a Rosalie. Paramenty a náčiní kostelní vesměs novější.

Zvony: 1. Výška 0·53 *m*, průměr 0·73 *m*, bez nápisu, má jen letopočet 1857

2. Výška 0·44 *m*, průměr 0·53 *m*, kolem čepce jednořádkový opis majuskulemi: ONXQRM BP Θ9AFS

Z konce 14. stol.

3. Výška 0·40 *m*, průměr 0·49 *m*, boky hladké, kolem koruny opis majuskulemi:

+ LUCAS · MARCUS · IOHANNES · MATEUS

Ze 14. stol.

Na radnici chovají se následující majestáty a listiny: krále Jana Lucemburského z r. 1345 (v opise), jímž osvobozuje město od ungeltu, Rudolfa II. z roku 1584, Ferdinanda III. z r. 1641, téhož z roku 1645, arcivévody Leopolda Viléma z r. 1646, Josefa II. z r. 1784 a Františka I. z r. 1793 — vesměs originály, dále listiny a výsady nejv. mincmistrů Viléma z Oppersdorfu (1584), Oldřicha Ad. Popela z Lobkovicz (1642) a Viléma z Vřesovic (1616).

Starší pečeť zachována v otisku na listině z r. 1649, táž je průměru 4 *cm*, uprostřed erb města v heraldickém štítu 14. věku a opis majuskulemi

+ S · CIVIV ° OTE + REICHENSTEIN

Pečetidlo města, mosazné, průměru 4 *cm* má uprostřed erb města a opis SIGILLVM VNTERREICHENSTEIN : O : MON 1686 :

Rok.

MEŠNÍ KAPLE P. MARIE, prostá baroková stavba zbudovaná přičiněním sušického děkana Václava Weisenregnera v polovici 18. stol. na místě starší kapličky, ze které část pojata do stavby. Kaple, r. 1779 rozšířená, byla r. 1791 zavřena; znovuzřízena byla opět r. 1857.

Obr. 76. Rok. Socha sv. Anny ze 16. stol.

Základem je obdélníková síň, z které vystupuje na východ polokruhové oltářiště. Nad střechou věžička s bání zvonovitou. Průčelí k západu obrácené, členěno jest dvěma pilastry, mezi nimiž obyčejný vchod, nad římsou zvedá se barokový štít. Na jižní straně dvojí okna nad sebou, spodní obyčejná, svrchní polokruhová, zde též obyčejný vchod.

Vnitřek kaple opatřen jest rovným stropem, oltářnice sklenuta conchou, otvírající se do lodi polokruhovým obloukem a osvětlena v čele kruhovým oknem. Na třech stranách založeny jsou empory na eliptických obloucích a prostých pilířích, podklenuté plackami. Z levého boku vystupuje starší kaple polokruhová s částí síně, též conchou sklenutá. Vnitřní zařízení bezcenné.

Na zdi visí dřevěná, polovypuklá socha, sv. Anna sama třetí, gotická, 1·20 *m* vysoká, hrubá řezba ze 16. stol. s kornatými záhyby, sprostě na novo obarvená (vyobr. 76.).

Zvonek na vížce, novější, je nepřístupný.

Seewiesen (U svaté Anny).

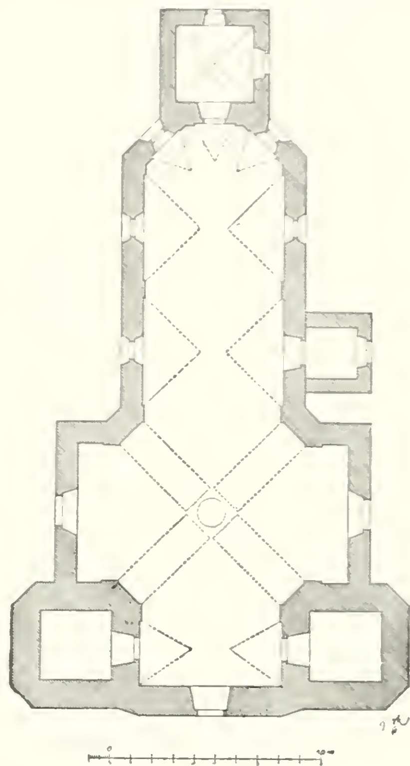
Gabriel J. A., l. c. 223. — Mareš Fr., l. c. 13, 54, 132. — Bote aus dem Böhmerwalde, r. 1867 č. 11.

Horská osada v Královském Hvozdu s četnými svobodnými, po různu na horách roztroušenými dvory a samotami. Sklenné hutě v krajině této připomínají se již na sklonku 15. stol.

KOSTEL SV. ANNY (farní), původně kaple r. 1698 založená a 1701 vysvěcená; k té přistavěna byla mezi léty 1718—1721 dle plánů

stavitele *Antonína Marka Gilmetta* západní část nynějšího kostela s průčelím a věžemi a kostel opatřen administratorem, r. 1747 zřízena zde fara.

Prostá baroková stavba z lámaného kamene, orientovaná a omítnutá; průčelí zcela šindelem pobité má v bocích dvě věže s cibulovitými báněmi, barokový štít osazen jest tesanou římsou; hlavní portál vyložen bohatším rámovím a korunován segmentovou římsou. Západní část lodi (přístavba), širší, prolomena jest dvěma polokruhovými okny, ostatní část (původní kaple) bez zvláštního vyznačení presbyteria dobíhá polygonálního závěru a prolomena na každé straně třemi podélnými, na obě strany silně vyšpaletovanými a do polokruhu vybíhajícími okny, k chorovému závěru přiléhá nižší, současná sakristie (vyobr. 77).

Obr. 77. Seewiesen. Půdorys kostela.

Vnitřní prostora lodní, až ke stupni oltářiště 20 *m* dlouhá, 6·70 *m* široká, jest opatřena valeným, lunetovými kápěmi prostoupeným klenutím, jehož hrany a pásy dosti bohatě vyzdobeny jsou drobnými stuccovými ornamenty; závěr chorový, třemi stranami osmiúhelníka vytvořený, sklenut jest paprskovitě. Uprostřed klenby lodní spatřuje se erb (pelikán s mláďaty) s písmeny: W · W · H · M · Nad postranním vchodem vyryt z venčí letopočet 1700. Nad vchodem do sakristie uvnitř kamenná deska s nápisem:

ANNO 1700 | IST DISE CAPELLN VON | VNS · HIER · BENANDTEN ZU | EHREN · ST · ANNA · ERPAUET W | ORDEN · ALS ANDREAS · ANT POS | HINGER · DERRO · KAI EINNEHMER · ZU OH | NERWELDT · VND · DER · ZEIT · OBER | RICHTER · IN · KONIGL · WALDTHWAZT | DAN : IOHAN · IACOB · EISNER · GL | ASHIT · TEN MAISTER : VND IOHAN | PHILLIP · GERL · GLASHITTEN · | MAIS · TER · ZUER · SEEWIS · | AUCH · GEORG · GERL MIT | NACHBAR ALDA.

H l a v n í o l t á ř s olejovými obrazy sv. Anny a Nejsv. Trojice (maloval r. 1870 *Wilh. Stoiber* v Regenu bavorském), široká, baroková stavba dobrého díla, kterou postaviti dali r. 1700 hutníci *Jan Jakub Eisner* a *Jan Filip Gerl* (současná tabulka za oltářem).

Ze čtyř b o č n í c h o l t á ř ů barokových vyniká nad prostřednost oltář sv. Jana Křt.; na něm olejový obraz K ř e s t K r i s t ů v v J o r d á n ě, 2·50 *m*

vys., 1·40 *m* šir., děj živě a effektně vylíčen šesti postavami vedle dvou andílků v oblacích, řasování ploché a poněkud povrchní, nahý akt Jana Křtitele výborně vystižen v kresbě i barvě. Obraz v spodních partiích poškozený žárem světel, velice připomíná ruku a štětec *P. Brandla.*

Dva velké olejové obrazy v rokokových rámcích: sv. Antonín Paduanský a sv. Ondřej (tento výborně komponovaný) zdají se býti kopiemi.

Kropenka tepaná v mědi, zdobená emailovanými růžicemi, z 18. stol.

Kalich stříbrný, 0·25 *m* vys., noha šestilaločná, na ní tři jemně tepané reliefy: Kristus jako zahradník, tři ženy u hrobu a Kristus s učenníky jdoucí do Emaus, plášť na kupě prolamovaný, zdoben třemi oválovými medaliony s výjevy Umučení Krista (Kristus klesá pod křížem, Kristus na kříži a kladení do hrobu).

Značka na noze:

Z 18. stol.

Zvony: 1. Výška 0·62 *m*, průměr 0·83 *m*, kolem koruny vlys, jejž tvoří andělé oslavující boha v podobě oka v trojhranu troubením, modlitbou a kaděním; pod obrazem sv. Anny s Ježíškem a Marií, jíž po stranách sv. Ondřej a sv. Antonín z Paduy, baroková kartuš s nápisem: F : F : ANDR : ANT : POSCHINGER | REG : TELON : IN OENERWELDT; na druhé straně kněz s ministrantem před oltářem, s každé strany anděl na podstavci, držící štítek s nápisem: DIETRICH FVDIT, na podstavcích NEOPRAGÆ, pod tím v kartušovém rámci: FRACTA , SED , OPE CVRATI FERDINANDI GERL REFVSA , (1763), v bocích drobné plaquetty: kříž a vázy s květinami dobré práce lijecké.

2. Výška 0·51 *m*, průměr 0·65 *m*, kolem koruny ornamentální vlys, na těle Ukřižovaný, z každé strany světec (Jan a Filip?) pod tím kartušovaný nápis:

A FULGURE ET TEMPESTATE | LIBERA NOS DOMINE IESU CHRISTE, na obrubě kartuše: Vitus Dietrich fudit me Neo : Pragæ; s druhé strany obraz sv. Josefa, jemu po stranách sv. Václav a sv. Florian, v kartušové tabulce pod tím:

CVDI FECERVNT | HÆREDES HAFENBRADLIANI . (1763).

3 Výška 0·48 *m*, průměr 0 58 *m*, opis kolem hlavy: PHILIP GERL VND IOHANN IACOB EISNER GLASHÜTTENMEISTER IN SEEVIESEN ANNO 1701, na plášti: IOHANN GORDIAN SCHELCHSHORN | IN REGENSPVRG GOSS MICH.

4. Výška 0 37 *m*, hladký bez nápisu.

Epitafní desky ze šedého mramoru 1 25 *m* vys., 0·70 *m* šir., zasazené uvnitř do zdi: 1. Josefa Haffenbrädla, hutníka Seewiesenského, † 1756: pod obšírným německým nápisem, z velké části veršovaným znak (v rozštípeném poli jelení parohy); 2 Jana Filipa Gerla, vrchního

rychtáře král. hvozdu a hutníka Seewiesenského, † 1718. pod německým veršovaným nápisem znak (krokev, nad ní 2 šestipaprskové hvězdy, vespod lilie; 3. Jana Václ. Adlera, hutníka z Brunstu, † 1799, s německým veršovaným nápisem a znakem (pelikán s mláďaty); 4. manželky jeho Marie Anny, rozené Haffenbrädlové, † 1805. Jiné náhrobníky v dlažbě kostelní, vesměs z 18. stol.; nápisy na nich jsou vyšlapány buď úplně neb tak, že ztěží dá se jich smysl zjistiti.

Stachy (Stachov).

Trajer Joh., l. c.

Roku 1780 obdrželi svobodníci rychty Stašské, v Král. Hvozdu položené, povolení, vystavěti si kostel, jehož stavba dokončena již roku následujícího; r. 1785 zřízena při kostele fara. Vzrůstající obci malý kostel nestačil, pročež vystavěn z fondu náboženského mezi léty 1842—1849 kostel nový, starý pak ponechán za hřbitovní.

Starší KOSTEL BOLESTNÉ MATKY BOŽÍ je skrovná orientovaná budova baroková s věží v západním průčelí, krytou nízkou jehlancovou střechou; nad šindelovou střechou lodi a presbytáře ční zvonička s cibulovou bání; obdélníková loď přechází proláklým obloukem v užší presbytář s polokruhovým chorovým závěrem. Dvě okna barokového vrcholení na každé straně lodi osvětlují vnitřek její, opatřený valenou eliptickou klenbou (prkennou), kteráž za polokruhovým obloukem triumfálním pokračuje do presbytáře a končí polobání v chorovém závěru.

Vnitřní chudičké zařízení nemá ceny umělecké.

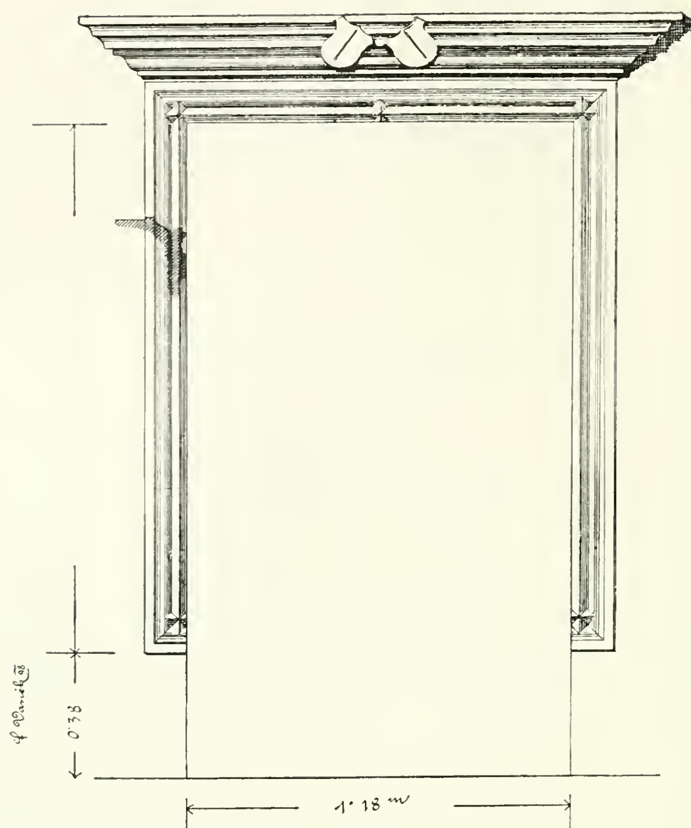
Na hřbitově dva náhrobní kameny s nápisy:

1. AD PEDEM HUJUS LAPIDIS | REQUIESCUNT CINERES | VENERAB· | DOMINI DOMINI | IGNATII LANG | EXJESUITAE | PAROCHI PRIMI STACHOVII | OBIJT VIR BONUS DIE 25 APRILIS | Aô 1765 HORA POMERID · PRIMA | AETAT 73 ANNO | POSUIT HUNC LAPIDEM REGIUS LIBER | JUDICATUS STACHOVENSIS 1802 | ✝

2. ZDE ODPOČIVA | LIDMILA KRA | MLOVA SAVSED | KA OD STACHV | VSNVLA W PANV | DNE 6 MARCY | 1809 | WIEKV SWEHO | 40 LET AMEN.

(V kostele povětroň (meteor) 16 *kg* těžký, pěkného tvaru hruškového, sletěvší v blízkých horách asi před 20 lety.)

KOSTEL NAVŠTÍVENÍ P. MARIE, nová prostranná stavba obvyklé šablony (t. zv. aerarního slohu) jevící se na venek jako obdélník 50 *m* dlouhý, 16 *m* široký, z jehož západního průčelí vyčnívá věž s jehlancovou střechou. Středem stavby jest mohutná čtvercová síň s plackovou klenbou, k jejíž osovým stranám přiléhají čtvercové síně o něco užší a též

Obr. 78. Stachy. Portál farní budovy.

plackou sklenuté: západní slouží za presbyterium a končí polokruhovou apsidou, východní jest pokračováním lodi a pojí se k ní ještě kratší obdélníkové travée, obsahující v sobě hudební emporu, nesenou dvěma čtvercovými pilíři pod vodorovným kladím.

Vnitřek, osvětlený na každé straně třemi velikými segmentovými okny, jak svými rozměry, tak i výškou a mocným rozpjetím klenby činí i přes slohovou svou bezvýraznost mocný dojem.

Tři nové oltáře v presbyteriu jsou renaissanční; na dvou jsou olejové obrazy ceny prostřední, na třetím dobrá pietà zdá se býti kopií barokové skulptury z počátku 18. stol.

Zvony: 1. Výška 0·50 *m*, průměr 0·68, ulit byl Karlem Bellmannem v Praze r. 1859.

2. Výška 0·44 *m*, průměr 0·52 *m*, má na plášti sousoší dvou světců (Kosmy a Damiana?) a nápis: GABRIEL ALS GVTTHÆTER, na dolejší obrubě I · G · K · (Kühner) IN PRAG A · 1781.

3. Výška 0·28 *m*, průměr 0·36 *m*, na plášti reliefy sv. Barbory, sv. Pavla a jiného světce s mečem, dole nápis I · G · K · 1780.

Vchod do farního stavení, zbudovaného v tomto století, má čtverhranný portál tesaného díla a přesného profilování ze 16. stol., přenesený sem dle doslechu z Kašp. Hor; v nadpražní římse dva erbovní štítky (viz vyobraz. 78.).

Stodůlky (Stadeln).

Osada v bývalém Královském Hvozdu.

MEŠNÍ KAPLE SV. ŠEBESTIÁNA, skrovné, bezvýznamné stavení s polokruhovou apsidou z konce 17. stol. Na šindelové střeše cibulová vížka s dvěma zvony, z nichž jeden z r. 1857, druhý nepřístupný. Na barokovém oltáři rokokový rámec s novým obrazem sv. Jakuba.

Stanikov.

Mittheil. der Wien. Anthrop Gesellsch. V. 152. — Šnajdr, Počátkové místop. 85

Nález: bronzový meč 0·74 *m* délky s dírkovou rukojetí rázu hallstadtského.

Strašín (Strašeň).

Balbin Bohusl., Miscell. L 4 P 2 Tit. 47. — Chanovský A., Boem. Pia C 3. — Schaller Jarosl., l. c. III. 158. — Sommer Joh. Gottfr., l. c. — Trajer Joh., l. c. — Kolář M., Rod pánů Švihovských 13. — Sedláček A., Hrady XI. 103. — Liber memorabil. z r. 1760. — Matriky české mají zápisy od r. 1668.

Na vrcholu návrší jihovýchodně ode vsi zbytky hradiště z doby již historické.

KOSTEL NAROZENÍ P. MARIE (farní a poutnický) uvádí se jako farní r. 1369 (Reg. dec. pap.); týž byv r. 1443(?) od Půty Švihovského opraven a opatřen sochou P. Marie (nynější na hlav. oltáři), přestavěn a upraven byl mezi lety 1736—1739 péčí faráře Tom. Fr. Vaňka takovým způsobem, že mimo věž v záp. průčelí těžko dnes udati, na kolik ze zdiva původního zachovalo se na naše časy a zejmena, zda-li trojlodní system nynějšího kostela je odkazem aneb dokonce zbytkem starého založení.

Nynější stavba v barokové úpravě vnější i vnitřní vykazuje v západním průčelí trojpatrovou věž s cibulovitou bání, sesílenou v předu šikmými opěráky (podvojná románská okna ve 2. patře jsou zazděna); v bocích věže okrouhlá schodiště, vedoucí na věž a hudeb. emporu, opírají se o čela nízkých bočních lodí, do jejichž každé strany prolomena jsou tři segmentová okna; jich pultové šindelové střechy dotýkají se téměř římsy hlavní lodi, jejíž střecha kryta jest prejzy. K straně východní zakon-

čeny jsou boční lodě nízkými věžemi stejného krytu jako věž průčelní. Presbyterium, vystupující mírně ve způsobě příčního obdélníka s nárožími silně zaokrouhlenými jest bez odporu od základu nově vyzvednuto při zmíněné přestavbě v minulém století, čelo jeho vybíhá v barokový nevysoký štít s obrazem Narození P. Marie, malovaným na vápně; na každé straně podélné, nahoře polokruhem sklenuté okno s římsou a barokovým orámováním.

Vnitřek: Síň chrámová, 16·20 *m* dlouhá, 15·30 *m* široká, rozvržena jest čtyřmi křížovými pilíři (dva na každé straně) na širší a vyšší loď středovou a dvě lodě boční o třech klenbových polích, z nichž západní zaujímá hudební empora založená na eliptických pásech s podkruchtím, jehož valené klenutí prostupují lunety. Pilíře v lodi, vyložené na lícní straně pilastry s barokovými hlavicemi, přejímají segmentové pásy křížové klenby lodí bočních a nesou břevnoví s římsou, nad níž zvedá se stlačené křížové klenutí lodi hlavní, pocházející z doby poslední přestavby; nad loďmi bočními běží empory pro lid.

Oblouk triumfální vyznačen jest pouze bohatším členěním příčného pásu.

Presbyterium o stupeň zvýšené, 6·10 *m* široké, 9·80 *m* dlouhé zaklenuto jest pěti paprskovitě se sbíhajícími lunetami; na obou jeho stranách jsou prosté vchody do síní podvěžních, nad nimiž založeny jsou oratoře.

Hlavní oltář, barokovà stavba běžných forem s dvěma páry sloupů s korinthickými hlavicemi, jest velmi dobrý výrobek z 18. stol., podobně i kazatelna, výborná jak formou, tak i provedením.

Na dvou barokových zpovědnicích slušně řezaná poprsí Maří Magdaleny a kajícího Petra. Dva boční barokní oltáře, v čele lodi postavené i řezby a malby na nich jsou hodnoty podřízené.

Část oltáře renaissančního, složená pod kruchtou, jeví ušlechtilé tvary a solidní provedení století 17.

Na hlavním oltáři dřevěná, zlacená socha P. Marie s Jezulátkem, držícím jablko, stojící na půlměsíci, 1 *m* vysoká, dobrá řezba z druhé polovice 15. stol.; na témž oltáři velmi dobré barokové sochy Boha Otce, svatých Petra a Pavla, Jana Křt. a Jana Nep.

Olejový obraz archanděla Michala, koloritu poněkud tvrdého, jinak dobrý, z 18. stol.

Cínová nádoba v dřevěné křtitelnici má letopočet 1762.

Křtitelnice žulová románská, tvaru kalichového 0·94 *m* vys., nádoba 0·75 *m* v průměru, bez ozdob.

Zvony: 1. Výška 0·70 *m*, průměr 0·91 *m*, na jižním boku Matka Boží, kolem čepce opis got. minuskulemi v jediné řádce:

§ anno § domini § milesimo § quincentesimo § septimo § iste § campan § conflata § est § ad § laudem § deo § et § gloriose § virgine § marie § et § omnibus § sanctis § am §, pod tím vlys z gotických oblouků a lilií.

2. Výška 0·55 *m*, průměr 0·68 *m*. Pod ovocným vlysem opis dvojřádkový renaissančními majuskulemi:

HONORI BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ NASCENTIS REFVSA HÆC CAMPANA SVMPTIBVS ÆCLEIÆ SVB ADMO ☞ DVM REVERENDO VENERABILI AC DOCTISSIMO DOMINO IOANN MICHAELE LEOPOLD ACTV : CVRAT : LOCI ✠ A° 1726 ✠; pod opisem festony a akanty visuté, na boku relief P. Marie s dítětem a opis: SANCTA MARIA MATER DEI ORA PRO NOBIS, na protější straně sv. Jan Nep., kolem něho: SANCTE IOANNES NEPOMVCENE ORA PRO NOBIS; na spodním okraji zvonařské znamení a jmeno zvonaře klatovského: IOANNES PRICQVEY.

KAPLE SV. BARBORY na hřbitově, jakož i kostnice jsou stavby bezvýznamné. Západně od kostela při někdejší poustce zvedá se skalka ohražená, s obrazem Panny Marie na zděném štítku. K ní vztahují se zprávy o knězi a »proroku« Martinu Strakonickém, který tu okolo r. 1578 byl farářem.

Sušice (Schüttenhofen).

(V latinských listinách Sicca, Suttitium, od Němců do 13. stol. Schotenhoven.)

Schaller Jar., l. c. III. 242. — Sommer Joh, l c. 222. — Gabriel J. A, l. c. — Braniš Jos., l. c. II. 138. — Neuwirth J. Dr., l. c. I. 488, 513. — Eichler Jos., Dotazy k přepracování Schallerovy topografie z r. 1826 (rukopis v zemském arch.). — Archiv musea král. Českého. — Desky zemské. — Archaeol. památky IV. 26 — W. W. Tomek, Dějep. m. Prahy I. 408 a násl. — Hora J. V., Procházky po škol. okresu Strakonickém a Sušickém. — Holík Jos v Šumavanu 1884, 15, 265, 389, 574; 1885 č 2; 1888, 468; XIX. 488; XX. 38, 190; v Klat. Listech 1885 č. 7; 1886 č. 38, 36, 24; 1887 č. 25; 1888 č. 38; v Poutníku od Sušice 1886 č. 11, 12, 13 — Kuchynka R. v Šumavanu 1893, 223. — Čelakovský Jar., Privilegia král. měst č. 65. — Pamětní kniha obce Sušické z počátku 18 stol. (na radnici). — Liber memorabil. paroch. ab Anno 1707.

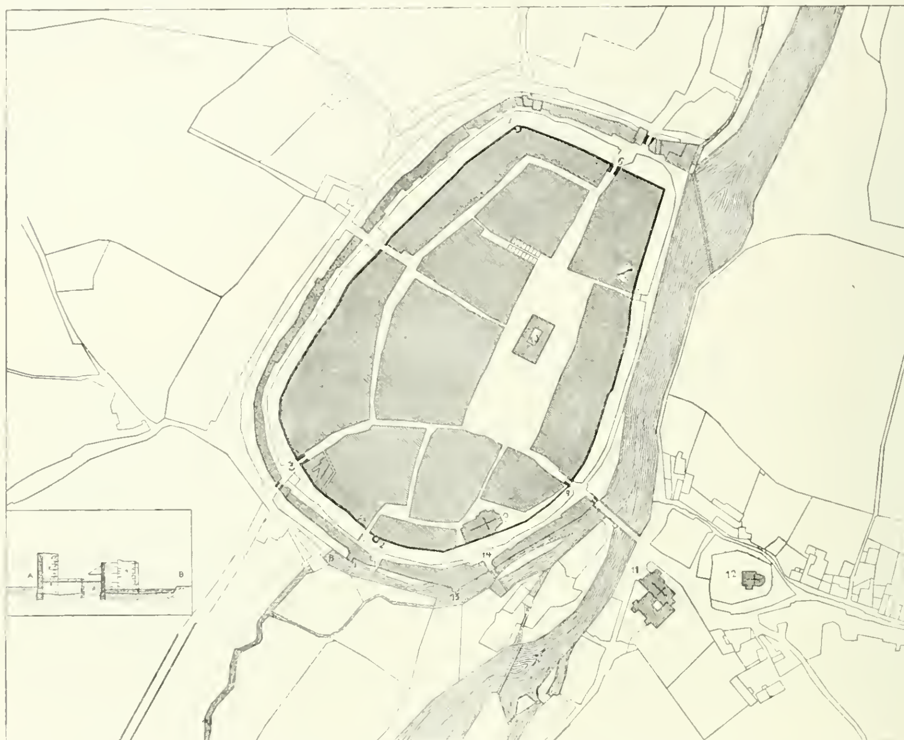
Na památném Svatoboru nad Sušicí vykopána na počátku tohoto století bronzová soška, jež popsána jest v Časop. česk. musea 1847 II 542 a vyobrazena v Klarově Libuši r. 1858 (Gabriel l c. 45 a v Arch Pam. IV. 27. a III 29) Pod vých. svahem Svatoboru na samém obvodu města objeveno při rozšiřování továrny Šejnostovy r. 1881 pohřebiště z doby již historické, slovanské, až do XI. stol sahající. Ve vykopaných as 60 hrobech s kostrami nalezeny stříbrné a bronzové kroužky s esovitým zakončením (záušnice), dvě bronzové záponky, pak denar Vratislava II. Část nálezu v městském museu Popis pohřebiště a vyobrazení nálezu v Arch. Pam. XII. 13 Tab. II. Sahá tudíž počátek osady do dob pradávných.

Osada původně slovanská na pomezní stezce děkovala obchodu a rýžování zlata za rychlý vzrůst svůj. Ku konci 12. stol. Sušicko dostalo se v držení bavor. hrabat z Luku, po vymření rodu toho r. 1242 bavorským vévodům, při nichž s malou přestávkou zůstalo až do r. 1273. Roku toho připojeno trvale ke koruně České. Král Jan Lucemburský dal osadu, na královské město vysazenou, r. 1322 hradbami obehnati. Za dob husitských obyvatelstvo domácí nad osadníky německými obdrželo vrchu, účastnilo se hnutí náboženského a stálo se sousedy Píseckými, Klatovskými i Domažlickými věrně při straně táborské. Jako jinde i v Sušici ve straně pod obojí převahy nabylo učení

lutherské. Za protireformace obyvatelstvo obráceno zase na víru katolickou, k jejíž utvrzení a upevnění založen tu klášter kapucínský.

Hrůzy a útrapy války třicetileté těžce dolehly na město již před tím velikými požáry (1464, 1544, 1547, 1554, 1591, 1592, 1596) těžce zkoušené. Hrozný požár r 1707 setřel z největší části starý ráz města, na nějž jen několik ozdobných štítů budov uchráněných, zbytky hradeb a kostely městský a hřbitovní upomíná

Město uvnitř hradeb (viz obr. 79.) s prostranným, obdélníkovým náměstím a osmi nepravidelně založenými ulicemi do polovice obklíčeno

Obr. 79. Sušice. Polohopisný plán města a průřez hradeb.
Č. 1, 2, 4, 5, 13 bašty ve hradbách, č. 3 brána Říšská, č. 6 brána Pražská, č. 7 fortna, č. 8 brána klášterní, č. 9 kostel sv. Václava, č. 10. radnice, č. 11 kostel a klášter kapucínský, č. 12 kostel hřbitovní.

je tokem Otavy a potokem Roušarkou, které byly mu na straně jižní a východní přirozeným opevněním, sesíleným tu ještě hrazeným příkopem a hradební zdí. Na druhých dvou stranách obepínaly město příkopy dva, dělené od sebe valem a vnější zdí hradební; z těch byl příkop vnitřní 12·60 *m* široký a průměrně 6 *m* hluboký; příkop vnější byl užší. Vnitřní hradební zeď, 2·10 *m* silná (břidlice, promíchaná omletými kameny a oblázky říčními), na straně západní a severní téměř po celé délce byla prosta jakýchkoli přístaveb, zvedajíc se volně za zahradami při domech městských do značné výše; na straně jižní, kdež byla půda bahnitá a jarními vodami zatápěna, podchycena byla tato zeď z velké části oblouky, jichž pilíře postaveny na jehlách. K vnější zdi hradební, 1·70 *m* silné, přistavovány

byly, jak se zdá již v dobách dávných, četná obydli chudší třídy městské; za ní táhl se vnější příkop, do něhož sháněna byla voda z rybníků pod Svatoborem, pročež se také tomu příkopu až dodnes říká »na shůnu«.

Bašt bylo nemnoho: dvě z vnější zdi do potoka Roušarky vystupující, z těch jedna polokruhová (č. 1), druhá čtverhranná s hranami silně ubranými a osazenými pečlivě tesanými kvádry (č 2 a na obr. 80.), obě nedaleko od sebe postavené; třetí bašta (polokruhová č. 3) v těchže místech, avšak v příkopu vnitřním, nedávno byla pobořena; čtvrtá bašta v severozápadním nároží vnitřního příkopu (č. 4), odpovídající svou polohou baště 2., pozoru-

Obr. 80. Sušice. Bašta a hradební zeď při potoku Roušarce.

hodna je tím, že nevybočujíc z hradební zdi, ustupuje třemi stranami do vnitř městiště. K ní přísluší zajisté jednopatrové stavení č. p 101 na protějším vnějším obvodu hradebním, tvořící v základě obdélník, obloukovou stranou do parkánu vystupující, a za ním jednopatrové věžovité stavení, do příkopu povydané, se zbytky maltové lossáže v nároží, jež bez odporu pokládati sluší za spodní část basty vnější, obě pak sloužily k hájení průchodu, jímž vycházelo se na polní cestu a k bývalému hamru. Mezi baštami 1. a 2. spatřuje se těsně vedle porážky ve vnější hradební zdi původní východ zvýši více dvou metrů, jehož třeba bylo k čerpání vody těsně za zdí tekoucí. Bašta, stávající při nároží naproti dolnímu mlýnu, se nezachovala.

Věžovité, dvojaté brány vedly do města tři: Pražská, Říšská a Klášterní. Brána posléze jmenovaná, kterouž vycházelo se na most, spojující

Obr. 61. Sušice. Nápis na desce v bývalé bráně klášterní z r. 1322.

město s předměstím hořejším, byla ne tak vysoká a nákladná jako druhé, pobořena byla teprve r. 1856, brána Pražská vzala za své r. 1836, Říšská neb Německá r. 1842. Mimo brány vedly z města i branky (fortny) a jiné obecné východy. Tak vycházelo se ze severního konce náměstí úzkou uličkou, na jejíž konci byla fortna, k řece; jiná ulička vedla z náměstí ku hradbám na straně západní, kdež bezpochyby také fortna se otvírala. Vedle výše uvedeného východu při baště č. 4 byla ještě branka za kostelem děkanským, jejíž stopy po dnes jsou viditelny a kterouž vycházelo se blíže bašty č. 1 k mlýnu mezimostskému, branka tato však, zdá se, byla původu již pozdějšího. Opevnění města vykonáno bylo za panování Jana Lucemburského, jak o tom svědčí deska mramorová, 1·03 *m* dlouhá, 0·65 *m* široká, kteráž zasazena byvši ve bráně klášterní, při jejím sboření vyjmuta a do průjezdu radnice zasazena byla (vyobraz. 81). Nápis na desce zní:

+ ANNO DO · M · CCC · XX · II · JOHA
NES · PRIM · BOHEMIE · ET · POLONI
E · REX · COMESQ' · LVTZELBURG
EN · FILI? HEINRICI · IPERATORIS ·
ROMANORV · XPIANISSI · HAC · CI
VITATE · MVRO · FEC · CIRCVDARI · C
VI? · MAGNIFICI · REG · AC · SVM' · PGEIT
M' · ETER · MEMO · S · ICELIS · AMEN · ·

K městu pojí se dvě předměstí: dolejší (pražské) a hořejší, od starodávna Nuželicemi zvané a v podání lidovém za osadu města starší považované.

Rýžovnické násypy, v obecné mluvě sejpy neb grubata zvané, jež po celém toku řeky Otavy na obou březích v neobyčejném počtu se vyskytují, i při městě hojně se spatřují. Bližší o nich viz v pojednání Holíkově v Šumavanu VIII. 1889.

DĚKANSKÝ KOSTEL SV. VÁCLAVA, gotická basilika orientovaná, ve zdivu zachovaná, s barokovou úpravou, která vykonána byla po velkém požáru r. 1707 stavitelem *Karlem Zanettim.* Ze starších osudů stavby chrámové nic není zaznamenáno. O farním chrámu dějí se zmínky již ve 13. stol., též v knihách erekčních a konfirmačních často s různými názvy (kaple sv. Václava mezi zdmi městskými, kostel filialní, kostel farní) se vyskytuje. Na počátku 14. stol. stala se fara prebendou člena kapitoly Vyšehradské, k ní z počátku tento, později král dosazoval plebána s názvem stálého vikáře. Po válkách husitských poměr ten vzal za své a podacího práva a patronátu ujala se obec Sušická.

Chrám, postavený v ústranní města při samých hradbách, založen byl krátce po vykonaném hrazení města vedle starší kaple, která do novostavby byla pojata, sloužíc od té doby za sakristii. Těsné prostranství s jedné strany uličkou a starší kaplí, se strany druhé městskou zdí zastavené, bylo příčinou lomení osy chrámové a nepravidelnosti částí stavebních, jež zejména v stísněnosti lodi severní a kosém zakončení lodí chrámových při oblouku triumfálním i prostému pozorovateli nápadnou býti se jeví.

Při chrámu stávala až do r. 1707 v rohu jihozápadním ještě druhá »velká« věž, snad původně bašta hradební, o které se zmiňuje pam. kniha farní. Řečeného roku stal se chrám obětí velkého požáru, při čemž menší věž do pola, velká pak úplně se sřítivši i klenbu kostelní valně poškodila, tak že musela býti snesena a novou nahražena, menší věž pak rozšířena a zvýšena, tu podobu obdržela, kterou dnes má.

Poslední větší opravou, r. 1884—1885 stavitelem *A. Perscinem* vykonanou, dostalo se západnímu průčelí nově přistavěného pseudogotického

Obr. 82. Sušice. Děkanský kostel sv. Václava.

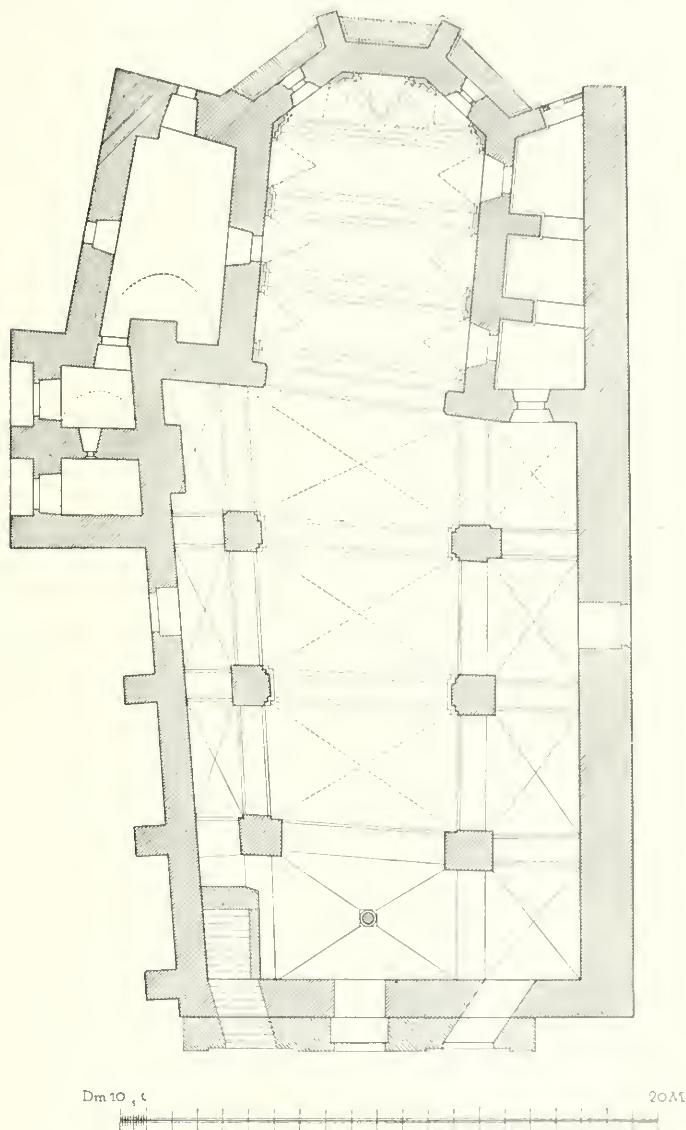
portika a týmž slohem upravených opěráků; zároveň odbouráno vnější schodiště na kruchtu a kobka při vchodu u věže. R. 1898 vnitřek nově polychromován, veškeré zařízení nově vylíčeno a na straně jižní nový vchod otevřen.

Síň chrámová tvoří v půdorysu nepravidelný čtyřúhelník (obr. 83), rozdělený třemi páry pilířů na loď hlavní a dvě lodi boční, z nichž zvláště severní, neobyčejně úzká, sotva šířku dvou metrů dosahuje. Loď tato opřena jest třemi opěráky z doby poslední opravy a věží, západní průčelí opěráky čtyřmi, loď jižní opěráků nemá, jest zeď její, 2 *m* silná, spolu zdí hradební.

Průčelí vyhnáno je v barokový štít a zastaveno v přízemí portikem, nově r. 1885 založeným, z jehož tří vchodů oba vedlejší (levý na kruchtu, pravý do boční lodě vedoucí) jsou nové, z hlavního však nezbylo ani původní pažení. Nad hlavním portálem otvírá se gotické okno lomeným

obloukem sklenuté, prosté všeho článkování. Čtyři opěráky nad portikus vystupující neslohově byly upraveny. Boční lodě jsou bez oken.

Loď hlavní vystupuje nad pultové střechy lodí bočních do výše 18·5 *m*, vnitřní rozdělení klenbové obráží se na vnějších zdích hrotitými

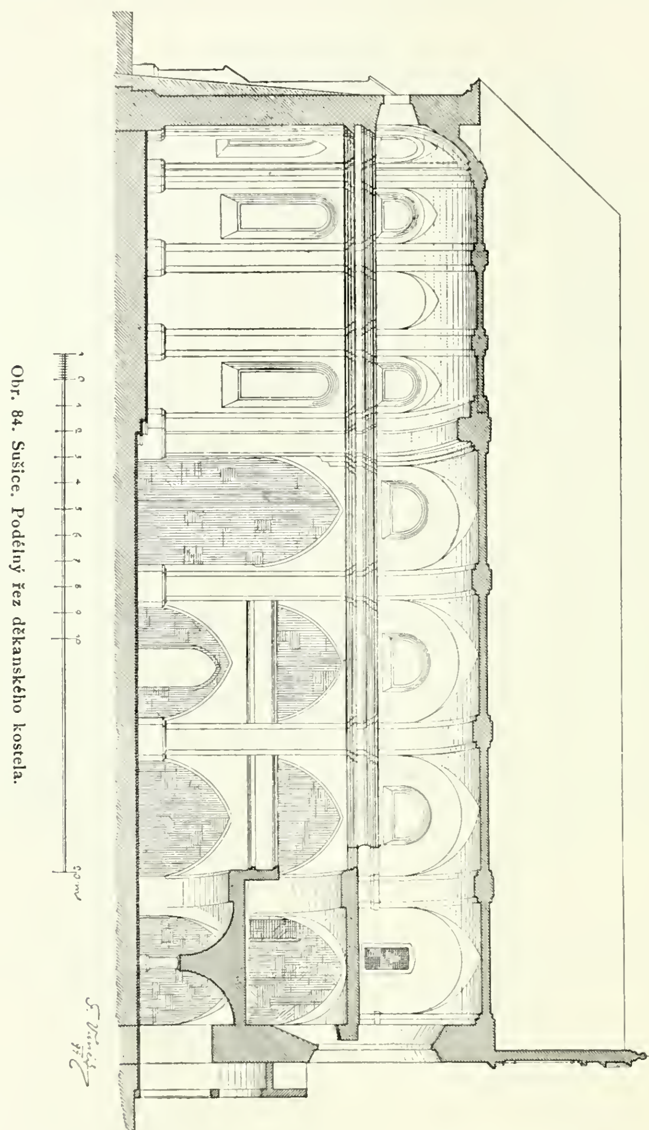

Obr. 83. Sušice. Půdorys děkanského kostela.

oblouky slepých arkád, v jichž polích prolomena jsou okna při přestavbě po r. 1707 rozšířená a polokruhy sklenutá.

Presbyterium, stejně s hlavní lodí široké a as o 0·3 *m* nižší, vybíhá v chor pěti stranami osmiúhelníka uzavřený. Obstoupeno jest v rozích

a na straně jižní pěti opěráky o jednom ústupku s pokaženými kosinami a soklem. Zdi závěrové, oslabené buď nedostatečnými základy, neb jinak poškozené, sesíleny byly šikmou přizdívkou. Z původních gotických oken jen dvě v šikmých stranách závěrových (čelné velké okno jest zazděno)

Obr. 84. Sušice. Podélný řez děkanského kostela.

zachovala původní podobu v rozměrech a hlubokém, na obě strany mírně se rozšiřujícím ostění, ve vrcholech stopy kružby však neznamenati. Ostatní okna byla rozšířena a polokruhovými oblouky zaklenuta, nad nimi pak nová polokruhová okna prolomena.

Sakristie, přiléhající k severní zdi presbyteria, je původní kaplí, stávající před obezděním města a pochází z 13. stol. Svědčí pro to zdivo,

až 2 *m* silné, uvnitř pak valené hrotité klenutí a výklenek s ostře lomeným obloukem, jednoduše profilovaným ostěním ovroubený, v němž zasazena osmiboká kamenná nádoba na svěcenou vodu; dvě okna osvětlující vnitřek, jsou však modernisována. K sakristii přiléhající a s ní současná stará věž jest ve spodní části zdiva původního, byla však po požáru r. 1707 ve směru osy chrámové rozšířena, čímž nabyla obdélníkového tvaru. Uvnitř zachovala se ještě západní strana staré věže až do výše prvního patra a v ní původní hrotité okénko s ostěním profilovaným, v jehož závěru spatřují se nosy. Kobka pod touto věží sklenuta jest valeně. Hořejší patro, nové, prolamují okna barokně vykrajovaná (nad oknem letopočet 1773 vztahuje se k opravě věže, která roku toho na staré stavbě o 3 sáhy zvýšena), nejvýše zvedá se baroková báň.

Vnitřek chrámu, po stránce dekorativní od počátku nenádherně vypravený, po velkém požáru r. 1707 byl barokisován. Síň chrámová v západní části 14·85 *m*, ve východní 15·85 *m* široká, 18·50 *m* dlouhá, tvoří tři lodě, z nichž hlavní, 7·45 *m* široká, oddělena jest od nižších lodí bočních (temných) arkádami, kteréž vyvinují se bezprostředně z nízkých, čtverhranných pilířů; lomené jich oblouky jsou na hranách otupeny. Na nich založeny jsou, vyjma travée poslední, empory, podobnými oblouky do hlavní lodě se otvírající a sklenuté jako koby přízemní hladce do kříže. Západní empora podepřena jest oblým monolitem v ose hlavní lodi na nízké okrouhlé patce postaveným; nad ní zřízena jest ještě vyšší empora hudební, v nejnovější době do lodě hlavní povydaná a železným nosníkem zde podepřená. V čele lodi jižní zachovalo se větší okno hrotité, kružby prosté.

Hlavní loď překlenuta jest ve čtyřech polích hladkými křížovými klenbami, tvořenými z prostupujících se polokruhů, mezi nimi příčné pásy vystupují nad kladím z pilastrů k pilířům od základu přizděným. Z ní otvírá se do presbyteria, značně od osy hlavní na pravo divergujícího a o dva stupně zvýšeného, oblouk triumfální, tupě lomený s hranami otupenými, nyní hladký (před poslední opravou spatřovaly se na pravé líci zbytky skulpturálních okras). Klenutí choru, stejnodobé s klenutím lodním je valené, s okenními výseky; pilastry od základu vybíhajícími a z nich pokračujícími pásy rozvrženo jest dle původní již disposice na dvě přední travée, k nimž se pojí pětiboký závěr paprskovitě lunetami sklenutý. Po levé straně bylo gotické sanktuarium s kamennou obrubou hrotitou a železnou mřížkou; při poslední opravě bylo zazděno a místo lavicí zakryto. Z té strany otvírají se obyčejné dvéře do vedlejší sakristie, na nichž až do poslední opravy zavěseny byly gotické dveřeje (nyní v museu)

Hlavní oltář je baroková stavba s postranními portály, nesená korinthskými sloupy; v hořejším nástavci obraz Nejsvětější Trojice, uprostřed velký obraz sv. Václava, oba malovány Jos. Hellichem r. 1861. Na oltáři sochy sv. Blažeje, Vojtěcha, Prokopa a Erazima. Celkem obstojná práce z r. 1659 nákladem rodiny Koců z Dobrše vyzdvižená.

Čelné postranní oltáře v lodi (Pána Ježíše a P. Marie) jsou prosté barokové architektury z 18. stol. s novou sošnickou výpravou.

Boční oltáře sv. Anny a sv. Jana Nep., dobrého barokového díla; na prvém olejový obraz P. Marie, podávající sv. Anně Ježíška k celování, 0·65 *m* vys., 0·45 *m* šir., vetchý a místy přemalovaný, jest obstojné ceny a původem ze 17. stol., zde též slabé sochy sv. Heleny a Barbory. Na druhém oltáři klečící socha sv. Jana Nep. běžného pojetí a dobrého díla, po stranách sochy sv. Kosmy a Damiana.

Kazatelna z 18. stol. nevyniká nad prostřednost.

Náhrobníky, vesměs v dlažbě kostelní položené a z větší části vyšlapané:

1. Starý kámen žulový, 1·90 *m* dl., 0·80 *m* šir., na něm znatelný jen kříž, při překládání dlažby kostelní zúmyslně vyhlazený, stopy opisu neznamenati; as z počátku 15. století.

2. Deska z šedého mramoru 1·57 *m* dlouhá, 0·80 *m* široká, v hořejší polovici erb (polovice vzpřímeného lva v poli na příč půleném, v klenotu týž vzpřímený lev). Nápis v sedmi řádkách:

DNE 13. (?) IANUARIJ ROKU 17 . .
W PANŮ ŮSNULA GEMNO(ST)
SLECZNA FRANTISCHKA
LIP(OW)SKA Z LIPOVITZ WIE
KU SWE(HO 50 ZDE)·
(SWE)HO ZI(VOBITY) BIEH
DOKONALA.

3. Deska žulová 1·56 *m* dlouhá, 0·76 *m* široká. Nahoře erb (dva vzpřímení lvi drží ornamentální lilii, v klenotu čtyři pštrosí péra), pod tím 13 řádek dobře čitelného římského písma:

ANNO · MDCLXXII · DIE
XXIII · MAIJ OBDORMIVIT IN
DOMINO ADMODVM REVER
ENDVS NOBILIS ET DOCTISS ·
DOMINVS CAROLVS FRANCIS ·
ROSACINVS · A · CARELSBERG
S : THEOLOGIÆ BACCALAVRE
DECANVS SVTTICENSIS
VICARIVS FORANEVS
CVIVS CORPVS HOC LOCO
TVMVLATVM EST·
REQVIESCAT IN PACE ·
SVRGAT IN GLORIAM ·

4. Deska žulová 1·72 *m* dlouhá, 0·80 *m* široká. Ve svrchní polovici erb Boryňovský, pod ním nápis:

ANNO DOMINI 1678
DIE · 25 · NOVEMBRIS
OBIIT PER ILLVSTRIS
AC GENEROSVS DOM
INVS FERDINANDVS
GVILIELMUS BORENI
DE LHOTA DOMIN
US IN WOLSSOW ET
KVNCOWIC HIC PIE
MEMORIÆ DEFVNCTVS
ORATE PRO ILLO ·

5. Deska žulová 1·74 *m* dlouhá, 0·84 *m* široká, s nápisem:

REMVS DO : WEN : MART ·
WEISENREGNER DE WEI
SENFELD p. an : 32. DECA.
SUTIC : VICA : FOR : CANO :
VETE : BOLES : OBIIT, in
DNO DIE 16 7BRIS A 1762
ÆT : SUÆ an 63
REQ IN PACE

Pod tím plastický kruhový terč.

6. Deska žulová 1·75 *m* dlouhá, 0·88 *m* široká, s nápisem:

Letha 1600 (1560?) we Strzedu po
. . . . . Swatych Umrzel gest
. . . . . a stateczny Rytirz Pan
Dietleb Korz z Dobrſſe a na uly
ſſowech a tuto Pochowan
Pan Buh racz ſe nad Duſſy geho
(smilowati) a w poczet . wolenych
Swych przigati.

Pod tím erb Koců z Dobrše.

7. Deska žulová 1·64 *m* vysoká, 0•85 *m* široká s plastickým erbem Štěnovských z Kadova a rytým nápisem ve spodní polovici:

Obiit Pie in DOMINO . . .
illustris Ac Generosus D :
FerdiNANdvs ANtONIVS Ste
NIOWski de Kadowa D : IN
WoLsow et KOGsitz Die
31 AUG : ANNO 1718
EtAtis Sve 51 ·

8. Žulová deska s latinským nápisem jen s polovice čitelným, svědčící děkanu Jáchimu Ludvíku Kheglovi de Longa Silva, zemřelému dne 29. ledna 1731.

Náhrobních kamenů Anny Kocové z Hrádku, zemř. r. 1586, Jana Adama Koce z Dobrše na Volšovech a Přecíně, zemř. r. 1614, a Evy Kelblové roz. z Geizingů, zemř. r. 1620, uvedených u Gabriela, v kostele více nestává. Zlomek mramorové desky náhrobníku děkana a vikáře Jana Frant. Gotharda z Čechoslavu († 1700) jest částí dlažby v pravé boční lodi.

Obr. 85. Sušice. Ciborium v děkanském kostele.

Kalich stříbrný, zlacený, výška 24·05 *cm* baroková noha šestilaločná, na ní applikované, ozdoby prolamované (střídavě hlavičky a palmetky); nodus nový, kupa obepjatá košem prolamovaným s odznaky Umučení Páně.

Značka:

Kalich stříbrný, zlacený, výška 22 *cm*. Na šestilaločné noze tepané růžice pěti a šestilisté střídavě s vypuklými obrazy sv. Mikuláše, sv. Teresie a P. Marie; na nodu tři okřídlení andílkové; spodek číše dekorován hrubě tepanými hlavičkami a barokovými ornamenty.

Značka:

Z 18. stol.

Kalich stříbrný, spodek nový, kupa kuželovitá průměru 10 *cm*, v spodní polovici zdobená jemně tepanými hlavičkami a festony. Z druhé polovice 17. stol.

Ciborium stříbrné, průměr zlacené číše 14·5 *cm*, výška i s víkem 35 *cm*, ve všech částech bohatě tepanou prací zdobené. Noha okrouhlá, na ní ve třech oválových medalionech Spasitel, P. Maria a sv. Josef, mezi nimi tři odznaky Umučení Páně; na nodu tři okřídlené hlavičky andílků; spodní část široké, kotlovité číše obsahuje tři medaliony, mezi nimi hlavy cherubů, v medalionech sv. Václav, sv. František, sv. Antonín Pad. Víko v podobě koruny s šesti vzpřímenými akantovými listy s kápí bohatě tepanými květy ornamentovanou vybíhá v jemně ciselovaný křížek. Unitř je nápis:

Fieri fecit
Elifabetha Merfcowa
nata de Karlsberg
1. 6. 82.

Značka: IM a pozdější: R (Vyobr. 85.)

Monstrance stříbrná barokní paprsková, 65 cm. vysoká, ve vrchol' Nejsv. Trojice, melchisedech drahokamy obložený, noha oválová veskrz tepaného dekoru. Z počátku 18. stol., dle pozdější značky (jako u ciboria) a střiže opravená r. 1791.

Pacifikál stříbrný a zlacený s ostatky sv. kříže, výška 29·5 *cm*, barokového tvaru, darovaný dle nápisu na vnitřní desce Bedřichem Rehcslnilem r. 1829, authentika uvnitř datována je z roku 1729; práce pražská dle stříže z r. 1723, značka: 1723 MR

Relikviářík stříbrný, barokový, 20 *cm* vysoký, na trojhranném podstavci s obrázkem sv. Václava (rouška hedbávná) a jeho ostatky (bez značky).

Pacifikál stříbrný, 29 *cm* vys., barokový, ceny nepatrné.

Křtitelnice, cínová nádoba šestiboká, tvaru komolého jehlance, na třech prostých nohách, výška i s křížem (dobře litý corpus Christi) 1 *m*, na víku letopočet 1623. Při opravě r. 1847 od *Mat. Glasera* vykonané, přiletovány na boky allegorické figurky a poprsí Krista a Marie. Křtitelnice je ceny prostřední a stojí na kusém dřevěném podstavci (na něm plastická hlava anděla), který sloužil kdysi účelu jinému.

Tři páry svícnů mosazných, soustruhovaných, 26, 42 a 48 *cm* vys., ze 17. stol.

Stojan na obětní svíce z kutého železa; na svrchním kruhu vyražen nápis: KNEZ SEBESTYIAN ZB (Zbraslavský) DEKAN SVSSICKY 1639. Na podstavci písmena s letopočtem DSS 1639 KSS

Zvony: 1. Průměr 1·45 *m*, výška 1·08 *m*. Ucha zdobí hlavičky andílků. Kolem čepce opis: FVDIT ME IOANNES MICHAEL WINHOFFER TORMENTARIVS ILLMI ET EXCELLMI : D : D : WENCESLAI COMITIS WRATISLAW IN PORZICZ. Pod tím řada visutých akanthů. Na plášti: pěkný obraz sv. Václava s orlicí na štítu, bolestná Matka Boží, okolo ní odlitky javorových listů, sv. Bartoloměj a velký erb města Sušice s opisem na pásce: SIGILVM · CIVITATIS SVTTICENSIS, po jehož obou stranách nápis: V levo:

ANO 1708 · DIE · 20 · IULII · HÆC CIVITAS
REGIA · SVTTICENSIS · VNACVM · DVOBVS · SVB
VRBIIS · TOTALITER AB IGNE IN CINE
RES REDACTA, ET OMNES
CAMPANÆLI QVE FACTÆ (!)

QVÆ AÑO SEQVENTİ EX REMANENTE
ET CONQVISI TAHARV̄ (!) MATERIA, ADDITO VNÔ
METALINÔ TORMENTO, TRIV̄ ET MEDII CENTENARII PONDEP
ANTE SVMPTIBUS ECCLESIÆ ET COM̄VNITATIS AB AMPLISSI
MO MAGİSTRATV HVIATE NOMINE TOTIVS COMVNITATIS TVNC
TEMPORIS IN OFFICIIS EXISTENTIBVS ·

V pravo:

PERSONIS . S . C . M . İVDICE FERDINAN
DO CRISTIANO LİSANDER DE ERENFELT,
CÕSVLE FRANCİSCO WEİSENREGNER
A WEISENFELT, PRIMATE
WENCESLAO LADISLAO
MERSEHEK Â REIFFENBERG, IOAN
NE LVDVICOWSKİ, PETRÔ GODEFRIDO
KABATH, Â WISSESTRAIN IACOBO FRANCISCO
MICHALOVİTZ, SAMVELE ALOISIO HVTTARI, GODE
FRIDO HOS DE KRINVALD DANIELE MİCHALOWITZ, MA
THIA GRIBL PHILIPPO HAIKL, WENCESLAO ALBERTO WODI
CZKA, Â KARLSPERG · SIINDICO.

Nad dolejším okrajem:

ANNO DATO SVB CÆSARE AC REGE BOHEMIÆ IOSEPHO I.

Kolem okraje (erb, štít rozštípený, v klenotu dva rohy):

AUS FEVER VND HITZ BIN ICH GEFLOSSEN IOHANN MICHI
WINHOFER HAT MICH GEGOSSEN,

týž erb.

2. Průměr 0·80 *m*, výška 0·65 *m*. Kolem hlavy dvouřádkový nápis:

☛ PRO EMOLVMENTO ECLESIÆ DIVI WENCESLAI MARTIRIS ⊕
☛ REGIÆ CIVITATIS SVTTICENSIS ⊕ FVSA CLATTAE ⊕ ANNO
DOMINI ⊕ 1715 ⊕

Pod tím vinou se kolem festony.

Pod obrazem Ukřižovaného s Marií a Janem:

TLVCZE ME SRDCZE ZNAMENI ⊕ ZALOSTI NEB RADOSTI ⊕ I
POWGETRZI SSKODNE ZAHANI ⊕ W MOCZI BOZSKE MILOSTI ⊕

Pod tím medalion s opisem IOANNES PRICQVEY.

Dále na plášti sv. Václav s praporcem a štítem (orlice), sv. Vít a sv. Jan Nep. s opisem:

ERECTA SVB POTENTI PATROCINIO TVO.

Pod obrazem sv. Jana městský znak trojvěžatý.

3. Průměr 0·64 *m*, výška 0·50 *m*. Nejvýš opis:

IOHANN GEORG KÜHNER GOSS MICH IN PRAG A° 1780.

Na plášti obraz Nejsv. Trojice, naproti Madonna, okolo hlavy květinová obruba.

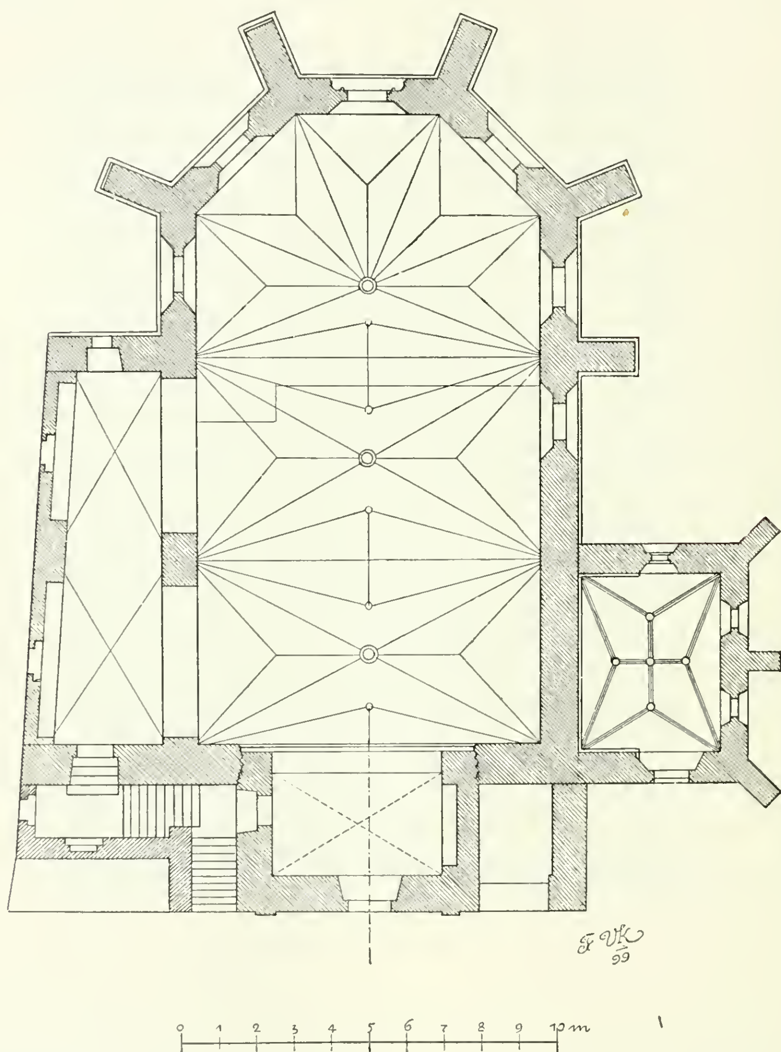
4. Průměr 0·56 *m*, výška 0·43 *m*, ulit byl r. 1864 *Pernerem* v Budějovicích.

Obr. 86. Sušice. Hřbitovní kostel P. Marie.

HŘBITOVNÍ KOSTEL P. MARIE, (obr. 86.) východní část (chor) někdejšího většího, snad vůbec nedostavěného gotického chrámu ze 14. století, o jehož založení a prvních osudech nic určitého se neví, ano na jisto postaviti nelze, vztahují-li se zprávy ze 13. stol. o podacím kláštera Windberského k nynějšímu farnímu kostelu nebo k chrámu tomuto. Domněnka, že by to byl zbytek kostela, stávajícího při špitále křížovníků s červenou hvězdou, k jehož založení dáno bylo r. 1352 svolení císařem Karlem IV., nabývá pravděpodobnosti, uváží-li se, že před nimi usadili se zde mnichové

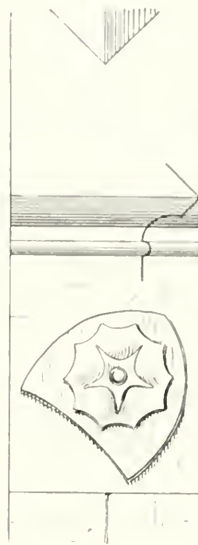
řádu Augustiniánů (kol r. 1330—1345), kteří na jisto stavbu nějakou započali, avšak pro krátký jich pobyt v městě a překážky jim kladené tuto snad dokončiti nemohli. Aspoň k tomu poukazuje fakt, že při kopání hrobův uhodilo se na mocné zdi, patrně základy lodě chrámové aneb obmýšlené její stavby. Roku 1591 po požáru, jemuž téměř celé předměstí i s kostelem za oběť padlo, byla svatyně nově upravena.

Obr. 87. Sušice. Půdorys hřbitovního kostela.

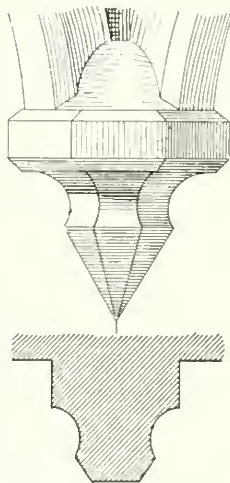
Stavba z neobráběného kamene, omítnutá, s kvádrovým osazením opěráků, nároží a ostění okenních, jichž pečlivé zpracování jeví ve všem známky díla vyškoleného stavitele a kamenníka 14. věku. Vyjma kapli t. zv. Kabátovskou jsou ostatní přístavby, ať již z r. 1591 aneb z let pozdějších, nuzná díla své doby, provedená bezpochyby silami domácími.

V čele věž, krytá jehlanovou bání, je přístavba z r. 1591; svědčí tomu letopočet ve vodorovném nadpraží gotického vchodu, v rozích krakorci podepřeného. Ve třech patrech okna segmentová, v nejhořejším sklenutá polokruhem.

V pravo od věže čtverhranné schodiště (vnitřní) se stopami renaissanční úpravy, v levo novější schodiště, vedoucí na severní oratoř a hudební emporu. V obou nárožích průčelí jsou kaple, pravá »Kabátovská« v neporušené gotice 15. stol., vsunutá mezi opěráky chorové, levá, založená Šebestiánem Gerlem r. 1691 (letopočet v nadpraží), tvoří zároveň předsíňku sakristie, přiléhající k severní straně kostela a tuto po celé délce zakrývající.

Stavení kostelní vystupuje volně jen závěrem a jižní stranou podélnou. Založeno na žlábkovaném soklu, obstoupeno jest šesti opěráky (dva na straně jižní pojaty jsou do přistavěné kaple) o dvou ústupcích, jich svršky, na 1 *m* ubrané, nuzně jsou cihlovými kosinami nahraženy. Široká gotická okna, prolomená na všech stranách pětibokého závěru a na straně jižní, byla dvojdílná (čelné trojdílné) a kružbou zdobena. Novou klenbou kostela, provedenou na sklonku 16. stol., nutno bylo vrcholy oken zazdíti a nově zaklenouti, při tom kružby a pruty byly odstraněny. Neporušenou v podstatě ostala kaple Kabátovská, nevysoká, čtverhranná kobka se zvláštním vchodem, později zvýšená emporou nad ní zřízenou, z jejíž nároží vystupují diagonální opěráky (mimo to opěrák ze středu strany boční), oživená třemi nevysokými, hrotitými okny. Pod pultovou stříškou předního opěráku spatřuje se plastický štítek, hrotem vzhůru obrácený a v něm pětilistá růžice. Portálek gotický s vodorovným nadpražím otvírá se do vnitřku, sklenutého čtyřpaprskovou hvězdou, jejíž žebra, žlábkem a šikou profilovaná, vystupují ve výši 1·60 *m* ze dvou konsolů polygonálních a dvou kuželovitých a sbíhají se do pěti hladkých terčů (obr. 88).

Obr. 88. Sušice.
Hřbitovní kostel (detaily z kaple Kabátovské).

Vnitřek kostela, jehož veškerá stavitelská úprava datuje se z konce 16. stol., tvoří jedinou síň 16·82 *m* dlouhou, 9·10 *m* širokou, rozvrženou původně na dvě klenbová pole a závěr, z pěti stran osmiúhelníka sestrojený. Nynější klenba z konce 16. stol., přidržujíc se původní disposice, jest valená s lunetami nehlubokými, na ní štukovými žebry napodobeno jest klenutí hvězdovité s diagonálními a příčnými pásy, jehož středové terče

na způsob velkých závěrníků dekorovány jsou věncovím, ostatní terče lvími maskami; žebra vystupují z neforemných, též maltových, barokových konsolů. Okna, segmentovými oblouky zaklenutá, sahají až ku klenutí.

Podélná strana severní prolomena jest dvěma hrotitými oblouky, otvírajícími se na emporu (oratorium) založenou nad sakristií, naproti jest empora, založená nad kaplí Kabátovskou a do kostela eliptickým obloukem otevřená. Na západní straně, zastavené věží, v jejíž přízemí křížem hladce sklenutá kobka a dvě empory nad sebou, znáti na zdi závěrové šikmé nároží bývalého oblouku triumfálního a tutéž v pravém koutě zbytek oblé přípory s konsolovitou patou klenby původní.

Z chorového závěru, o stupeň nad ostatní část zvýšeného, otvírají se v levo prosté dveře do sakristie, dlouhé, úzké síně, valenou klenbou opatřené a prostým oknem v čele východní zdi spoře osvětlené.

O l t á ř e, vesměs barokové z 18. století (dva v lodi mají nástavce z akantových rozvilin), mají cenu nepatrnou, podobně i olejové obrazy na nich zavěšené (Nanebevzetí P. Marie, sv. Jáchym, smrt sv. Josefa, klanění se tří sv. králů a sv. Jan Nep.).

Pozoruhodný jest olejový o b r a z na pravé straně zavěšený, 2·24 *m* široký, 3·36 *m* vysoký: muži a ženy z lidu (v životní skoro velikosti) klanějí se a dary přinášejí Novorozenému, jehož Marie plenkami ovinuje, v oblacích Bůh Otec v průvodu andělů hudoucích a prozpěvujících; komposice bohatá, přední postavy bedlivě kresleny i malovány (místy hyzdivé opravy). V účtech kostela farního z roku 1659, zaznamenaných v lib memorabil. paroch., uvedená položka za obraz Narození Páně pro hlavní oltář v kostele sv. Václava 124 zl. 15 kr. vztahuje se jedině k tomuto obrazu.

V kapli Kabátovské stojí o l t á ř í k renaissanční, na jehož predelle s postranními konsoly akantem orámovaný olejový obraz mrtvého Krista na klíně Mariině (slabý), po stranách sošky archanděla Michala a sv Augustína, vše dobrá práce ze 17. stol.

Tamže dvě s o c h y, sv. Petr a Pavel, 1·85 *m* vysoké, dovedné řezby z bývalého hlavního oltáře, ze 17. století.

V kapli Gerlovské dřevěné e p i t a f i u m s obrazem Ukřižovaného, k němuž modlí se patnáct členů rodiny Šebestiána Gerla. Nápis zní:

O Gottliebende Seel! Hie sihe vnd betrachte daß Ehrbahre ge= | Schlecht welches von dem Edl Ehren Vesten Herrn Sebastian Gerl vnd Ro | sina gerlin, welche in gott Endtschlaffen den 2. November Anno 1691 Alß vom gott | gesegneten Eltern Herfürblühet: Der getrewen Nachkömmling nicht Allein dieße Capell Auffgerichtet: sondern Auch zum Trost der Seelen mit Immerwährende | gottes Dienst fundiret. Denen folge · du nach vnd bitte gott für die abgestorb= | ene. ∞. Anno 1693 ⌣

Později připsáno:

Herr Sebastian Gerl, In Gott Seelig. Entschlaffen. den 17. Octobris Anno 1696.

Nápis je přepsán na starém původním, jehož stopy prosvítají.

Náhrobníky byly v nejnovějším čase z podlahy vyzdviženy a vsazeny do zdi. Jsou to v choru:

1. Deska z bělošedého mramoru 1·50 *m* vys., 1·00 *m* šir., ve spodní polovině silně otřený relief: Z mrtvých vstání Krista. Opis v gotických minuskulích zní:

Letha panie 1583, w po | . . . li po Swatem Mathauſſi evangeliſtu Panie vm | rzela Panna Katerzina dczera | Slov(utn)eho Pana Motle mieſſtěnina Mieſta Suſſicze
a tuto geſt pochowana Pa Buh
ſmilug ſe nad ge(gi) Duſſi amē.

Welebij Duſſe ma p(ána) rado-
wal ſe Duch mug w B(ohu s)pasyte
li mem.

2. Deska žulová 1·72 *m* vys., 0·85 *m* šir., s nápisem:

LETA PANE· MDCXX
IIXIII MART : WNE
DELI SMRTNAV Z·
IWoT DOKONAL SST
ASTNE V WIRE W
KRYSTA PANA SL°W
VTNY MVZ A SSLE
CHETNY STAREC
PAN · IAN KOBEROWS
KY BIWSSE SENATOR
SVSSI·CKY LETA WE·
KV SWEHO LXXVII ·

Dole znak postřihačského pořádku.

3. Deska žulová 1·71 *m* vys., 0·88 *m* šir., s nápisem:

ANNO 1696 DEN 17· OCTR
IST IN GOTT ENTSCHLAFFE
HERR SEBASTIAN GERL
SEINES ALTERS 82 IAHR
VND SEINE HAVS FRAV
ROSINA DEN 1 NOVEMBRIS
AÑO 1691 IHRES ALTERS
66 IAHR

GOTT	Erb:	GEBE
IHNEN	(Krokev špicí vzhůru, v ní lilie;	ALLEN
EIN FRO	po stranách	LICHE
AUFFER	2 hvězdy.)	STEHVNG

4. Deska žulová velikosti náhrobníku předešlého s erbem rytířů Markoltů z Tedražic, z nápisu lze čísti jen: . . . PANIE . . . TERY | PRZED PAMATKAV . . . MAGDA | LENY VROZENY . . .

5. Žulová deska 1·70 *m* vys., 0·90 *m* šir., na ní erb nezřetelný. Z nápisu čte se pouze: Letha panie · 15 · | 84 we Cztwrtek po swm Janu Krztiteli | . . . . . detinech gt urzel a tuto | w sobotu den swatych | petra pawla gest pocho | wan pan Buh racz geho | dussi milostiw byti:

6. Deska, na ní erb dle obrysu stejný s předešlým, nápis úplně setřen.

7. Deska žulová 1·75 *m* vys., 0·75 *m* šir. s odznakem sladovnickým z nápisu (16. stol.) lze jen čísti: . . . . . nyn Miesta Sussicze | a tuto gt pocho- | gehozto dussy | pan Buh racz | milostiw byti.

8. Deska žulová 1·75 *m* vys., 0·85 *m* šir., nahoře erb (tři pušťadla) pod ním nápis:

TV LEZI ALBRECHT
FERDINAND KEKVLE ZE
STRADONIC POSLEDNI
Z RODV NEGWIETSSI
W SWIETIE HZRISSNIK
PROSIM MODLETE SE ZA
NIEHO BIL STAŽRI 69
LETH A VMZREL W LETV 1700
4. DECEMBRIS

9. Deska žulová 1·70*m* vys., 0·79*m* šir, s nápisem:

ROKu 1720 DNE 10 MAJE
vsnul W PAnu VROZEný
PAn GODEFRID CHRISTIAn
HASS Z GRYnEnWALDu
DE(jž) Mu BuCH LECHKE ODPOCZI
nuTI (A WE)SELE Z MRTWICH STANj.

Dole erb setřený, v klenotu zdvižená ruka s mečem mezi dvěma perutěmi.

10. Deska žulová 1·74 *m* vys., 1·04 *m* šir., s nápisem:

VSNVL W PANV NA DEN SWA : IIANA
KRZTITELE DVSTOGNIE WELEBNI
A WISOCE VCZENI PAN DANIEL
FERDINANT GREGORIADES ZCZE
CHOSLAWV PISMA SWA : DOKTOR
PROTONOTARIVS APOSSTOLSKÿ
HONORIS HRABIE PALATINSKÿ
ZLATIHO BOGE RITyRZ KRALOW :
MIESTA SVSSICZE DIEKAN A
PATRICIVS A KRAGE PRACHENSKE :
VICARIVS FORANEVS 1703.

Pod tím erb na příč půlený: nahoře dva psi proti sobě běžící, nad nimi hvězda, dole kříž maltánský a pod ním hvězda, nad erbem klobouk biskupský.

11. Deska žulová 1·75 *m* vysoká, 0·83 *m* široká, přihlazená. Nahoře v kartuš. rámci:

POMNI CZLOWIECZE
ZIE POPEL GSIJ A · W · POPEL
SE OBRATISS ·—

Pod tím erb z velké části setřený a nápis:

GEDEN KAZDIJ CZLOWIEK
OKOLO MISTA TOHOTO GDAVCZIJ
SE POZASTAWI A POHLEDI
KTERAK.
VROZENIJ PAN ADAM WyLIJM
WOPRCHA Z VRACZOWA MIESS
TIENIN A SPOLV RADDNI MIESTA
TOHO . . . O DO . . . C . . .

(17. století.)

12. Deska mramorová, na níž znamení rodinné:
Z opisu čte se pouze: . . . . LI PIETATE | SECVNDVS : HVIC | TVMVLO CÆSVS, C . . .

13. Úlomek desky mramorové ze 16. stol., na níž se čte pouze:

. . . pana | . . ſſkoly dcera | . . teřina · umřela . . . dole nezřetelná značka domácí ev. faráře Piškule.

V dolejší části kostela:

14. Deska z šedého mramoru 1·68 *m* vys., 0·90 *m* šir., s opisem:

LETA · PANE · M · D · C · X · V · ADAM · WO | PRCHA · Z · VRACZOWA · SOBE · A MANZELCE SW . . . | . . TENTO . . | ABI · PO SMRTI · NA · HROB · GICH · P · PAMET · POLOZEN · BIL

V hořejší polovici nápis:

JA ADAM · WOPRCHA · TED · SPIM
PO SMRTI · AVTRZKI · TRPIM ·
GSA ZIW · SNES · SEM SAVDV DOSTI
LSTI · LZI · IGINICH · TEZKOSTI
WSAK · MI · BVH · WE · WSEM POMAHAL
ZE SEM · TI · HADI · PREMAHAL
NINI · SE · GICH · GIZ · NEBOGIM
NEB · PRED · BOHEM · PEWNE · STOIM
HLED · CTNE · VMRITI · PEKLA · VGITI

V dolejší polovici dva erby: levý Voprchův z Uračova, pravý manželky jeho po rodu Kabátové; pod nimi průpověď:

MODLETE · SE · NEWITE
(KDY) ODGITI · MVSITE ·

15. Deska žulová 1·48 *m* vys., 0·77 *m* šir., velmi hrubé a neumělé práce, dole erb Rosacinův z Karlsperka, v opise:

A · DNI · MDC | XXIV DIE XXIII EXCESSIT E | VIVIS NOB · VIR |
DN · M · ADAM · ROSACIVS DE CAR | LSPERGA

(Týž psal r. 1621 registra městská a líčí útrapy vojenské té doby.)

16. Deska mramorová 1·40 *m* vys., 0·70 *m* šir., na ní otřená vyšlapáním postava se štítem, na němž kříž s mečem a šípem přes něj přeloženým. V opisu čte se:

Leta pane 1611 osmeho | dne měsyce Listopadu, umřela gest Salomena |
dcera Dwogjctihod | neho Muže, Kneze Matege Etesia Sussicke°
a tuto pochowana gsau=
cy Blahoslaweneho ži=
wota po swem radostne
z mrtwych wstanj, očekawa.

17. Deska žulová, která dříve kryla hrobku v kapli Kabátovské, odkud vyzdvižena a do zdi vsazena byla; 1·60 *m* dl., 1 *m* šir. Na ní nápis:

VESTIMENTVM
QVOD
COMEDITVR A TINEA
SEV
FAMILIA KABATIANA
QUÆ
DEFVNCTA SÆCVLO PER
VNIVERSA SÆCVLA FELICI
TER VIVENS COELO ET DEO
HANC SIBI ÆTERNITATIS
DOMVM EREXIT
IN QVA Erb: QVIESCIT
(půlený, nahoře lilie, pod ní čáp držící pravým spárem prsten, v klenotu mezi sloními troubami týž pták.)
Pod tím: REQVIESCAT N PACE.

18. Deska z červeného mramoru, 1·70 *m* vys., 0·85 *m* šir., zazděná na vnější čelné zdi kaple Kabátovské. V úhledném kartušovém orámování nápis got. minuskulemi:

Jesůs Christůs est vita ·
Amplißs: et circūspecto
D. Petro Prestico, Ciui Sŭ=

ticenſi : filio Johānis Pre-
tlik . de Repub : benemeri-
to mūnia olim geſſi Cels ·
Primatis et S. Maeſ : M ·
Judicis : charo patri obse-
queteſs · filij · Florianus ·
Wenceſlaus Adamus . et
Johanes pietatis ergô po-
ſuerunt Mortu⁹ 1 · 2 · ſepte :
Anno Domi : 1580 ·
Ætatis vero 74.

Pod tím ve věnci rodinná značka:

19. Před schodištěm na emporu vedoucím jako práh dveří leží časť náhrobku, dle písma ze 14. stol., na něm se čte: (Srov. zápis v Lib. Conf. r. 1378).

NES PORVSCHER+

20. Zvenčí na zdi závěru chorového zvětralý pískovcový náhrobník, otlučený, na něm silně zvětralá postava muže v španělském kabátci a plášti z konce 16. stol., z nápisu latinského čte se pouze: ... HOC MONVMEN . . z opisu: . . . tie pochován geſt.

21. V kapli Gerlovské náhrobník z bílého mramoru s nápisem v got. minuskulích, k nečitelnosti vyšlapaným a erbem, v jehož štítu liška nebo pes, v klenotu dvě perutě za sebou. Z konce 16. stol.

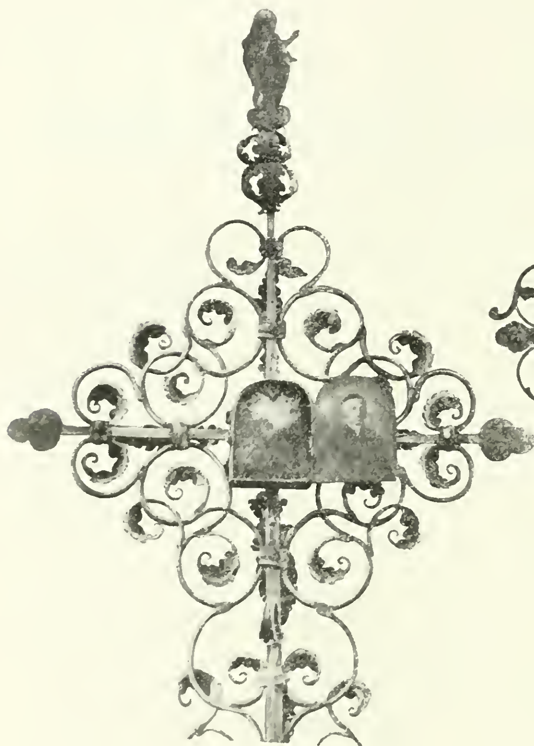
Obsahem zajímavý byl náhrobní kámen někdejšího faráře utrakvistického Jana Piškule, spatřující se ještě v letech čtyřicátých ve zdi kostelní, odkudž na rozkaz tehdejšího děkana Sušického byl odstraněn. Nápis zaznamenal J. A. Gabriel takto: »Jan Piškule tuto leží | Příklad všem, jenž v Krista věří. | Kněz a víry ctný učitel, | Zarmoucených věrný přítel, | Skutkem obraz šlechetnosti, | Byl nadán duchem moudrosti, | Protož bludoum odporoval | Církev pravou zveleboval, | By obstála v pokušení | A nepřišla k nakažení | Od jedu nepravosti, | Bezbožnou svévolností, | Ducha peychy nádherného — | Pravdě Boží protivného, | Napomínalť s upřímností | Kazatelskou horlivostí, | Hoden vždy ouřadu svého, | Podával Boha živého | Nám věřícím pod obojí | Jak to předepsáno stojí, | Z kalichu posvěceného, | Jenž svěřen byl rukoum jeho, | Nyní ale došel na . . . | . . . zde ale . . Leta Páně 1560.

Zvony: 1. Průměr 0·42 *m*, výška 0·35 *m*. Původní zvon, r. 1605 nákladem Evy Piškulovy ulitý, přelitý po druhé r. 1719, po třetí r. 1756. Na plášti psáno: NAKLADEM TEHOZ KOSTELA ZCELA OBNOVENI 1756. Dole na okraji silně vytlučeném: ESTO PROCVL FVLMEN · SIC PRÆSTET VIRGINIS OMEN DVM HÆC CAMPANA SVOS SPARGIT AD ÆTHRA SONOS. Na plášti relief Ukřižovaného a sv. Jana Nep.

2. Průměr 0·33 *m*, výška 0·27 *m*. Na obrubě: I : G : K : 1773. Na plášti obrázek sv. Jana Nep. a dvou svatých (Petra a Pavla?).

3. Zvonek u sakristie má opis: REFVSA ANNO 1718.

V kostele kutý stojan na obětní svíce, na jehož kusém kruhovém podstavci vysekávaný nápis: × GIŘIK · ŽACEK · KOWAŘ · HOSSTICKI DĚLAL · GIŘIK PROCHAZKA POM. | × P · IAN WODIČKA MESSTAN SVSSICKI PŘITEL MVG WZLASSTE MILI (ostatek schází). Na stvolu letopočet 1·6·3·8·, na hořejším nástavci: (PR)OSIME ABICHNEVSNVL W STINV SMRTI · SWE O PANE BOZE; na vrcholu dvojhlavý orel plechový.

Obr. 89. Sušice. Kutý kříž z konce 18. stol.

Obr. 90. Sušice. Kutý kříž z počátku 19. stol.

Na hřbitově zachovaly se tři kříže náhrobní, velmi pěkné kuté práce železné. Náhrobní kříž děkana Sušického Prokopa Harrera, zemřelého r. 1796, z oblých prutů s listnatými rozvilinami, uprostřed v plechovém pouzdru zdařilá podobizna, dobře uchovaná, s druhé strany podobný obrázek (později přidaný) děkana Adama Fialky † 1843. (Vyobr. 89.)

Druhé dva kříže, větší předešlého, ze železných prutů válcovaných, oba sobě podobné, pocházejí z prvé polovice 19. stol. (Vyobr. 90.)

KOSTEL SV. FELIXE A KLÁŠTER KAPUCÍNSKÝ na hořejším předměstí.

Sedmero uctění sedm bolestí Marie Panny . . . v kostele P. P. kapucínů v kr. m. Sušici 1749 (s vyobraz. kláštera a obrazu).

Obr. 91. Sušice. Obraz Bolestné Matky Boží v kostele kapucínském.

Klášter, jehož účelem bylo utužení věřících, nově církvi katolické získaných a úplné vyplenění protestantismu, založen byl z vůle císaře Ferdinanda III. roku 1654, vysvěcen kardinálem arcibiskupem Pražským, hrab. Harrachem roku 1655.

Kostel i klášter jsou budovy, zachovávající řádem předepsanou formu i jednoduchost, tudíž beze vší architektonické výzdoby. Ku kostelu, směru jihovýchodního, přiléhá rajský dvůr se svými ambity, k nimž pojí se na jižní straně místnosti hospodářské, na východní velký refektář letní a menší zimní; nad nimi v prvém patře jsou celly klášterníkův. Na jižní zdi kostelní spatřují se dobře rýsované sluneční hodiny s letopočtem 1731.

Průčelí chrámu, k němuž vede široké kamenné schodiště, bylo v posledních letech nově upraveno a malbou vylíčeno. Loď, uvnitř 23 *m* dlouhá, 10·76 *m* široká, tvoří tři travée, dvoumetrovými pásy od sebe dělené a vaeně sklenuté; presbytář za polokruhovým obloukem triumfálním, stejně s lodí vysoký, ale užší, prodlužuje se za hlavním oltářem v stejně veliký chor pro řeholníky. Podélná okna v lodi i choru, polokruhem sklenutá, mají vnitřní špalety nahoře segmentové.

Do lodi otvírá se s pravé strany oratoř, s levé dvě kaple, z nichž přední (při vchodu), tak zvaná »Kalvarie«, přistavěna byla v 18. stol. domácím stavitelem *Mirwaldem*. Táž tvoří v základě čtverec s otupenými rohy, jehož severní strana ustupuje do prohlubně oltářní; stěny oživeny jsou pilastry a oblými polosloupy s barokovými hlavicemi, klenutí jest kopulovité. Druhá kaple současná jest se stavbou kostelní; pod oběma jsou hrobky.

Hlavní oltář, tabulová stavba, těsně oba chory přepažující, z doby založení kostela. Na něm velký obraz polokruhem zakončený: sv. Felix de Cantalitis s P. Marií, s každé strany úzký, vysoký obraz s postavou v nadživotní velikosti: v levo sv. Antonín Pad., v pravo sv. Terezie, obrazy v kresbě i barvě jsou dobré hodnoty. Na straně do kněžského choru obrácené v témž uspořádání velký obraz sejmutí Krista s kříže (kopie dle známého Van Dykova obrazu), a postranní dvou světců řádových, z nichž každý signován jest erbem (v spodní polovici hradba, v hořejší levé lvíček, v pravé půl orla) a písmeny při něm: I · A · —T · Z · T · 1655.

Dva boční oltáře, barokové, na levém obraz 1·10 *m* široký, 1·40 *m* vysoký, Krista zbičovaného, na pravém, stejně velkém z r. 1745, ve skvostném rokokovém rámci Bolestná Matka Boží (vyobr. 91.), oba výborně kreslené i malované (bez signatury), ze 17. stol.

Kazatelna z 18. stol. vykládaná různým dřevem.

Dva kandelábry dřevěné před velkým oltářem, 1·58 *m* vysoké, barokové.

V kapli sv. Františka Seraf. velký oltářní obraz téhož světce živé koncepce, přitemnělého, poněkud přepáleného koloritu.

V malém refektáři: Stigmatisace sv. Františka, obraz na plátně, 70×60 *cm* (vlašská škola 17. stol.) výborný v barvě i kresbě.

Ve velkém refektáři větší obraz na plátně: Kristus u Máří Magd., kopie dle Pavla Veronese.

Zde též kachlová empirová kamna se sloupky v nárožích.

Dva kalichy stříbrné, barokové, s prolamovanou přihroublou ornamentikou na kupách.

V »Kalvarii« lampa bronzová, pěkné prolamované a ryté práce ze 17. stol. (ucha nová, nepřiměřená).

Lampa před obrazem Bolestné Matky Boží, hladká, s vyrytým erbem (středem svislé břevno šachované, v levo kolo se šesti špicemi), při němž písmeny A · B · D · D · N · D · K · 1729 a nápisem: LAMPAS · PERPETVO · FVNDATA · PRO · OMNI · DIE · SABATHO · ET · PRIDIE · FESTO · B · WIR · MARIÆ.

Zvon (ve věžičce) průměru 0·55 *m*, výšky 0·40 *m*, kolem koruny festonky, na plášti obraz Bolestné Matky Boží a sv. Felixe, letopočet 1788. (Zdá se býti dílem *J. Pernera* v Budějovicích.)

Obr. 92. Sušice. Kaple Anděla Strážce.

Zvonec u vrátnice má opis gotickými minuskulemi: ⁝ ✝ aue maria gracia plena, pod tím větším písmem d (znamená buď pokračování »dominus . . .« aneb jméno konváře *Daniele* v Klatovech). Konec 15. stol.

V klášteře česká listina na papíře z r. 1655. (Smlouva o vodovod mezi klášterem a obcí.)

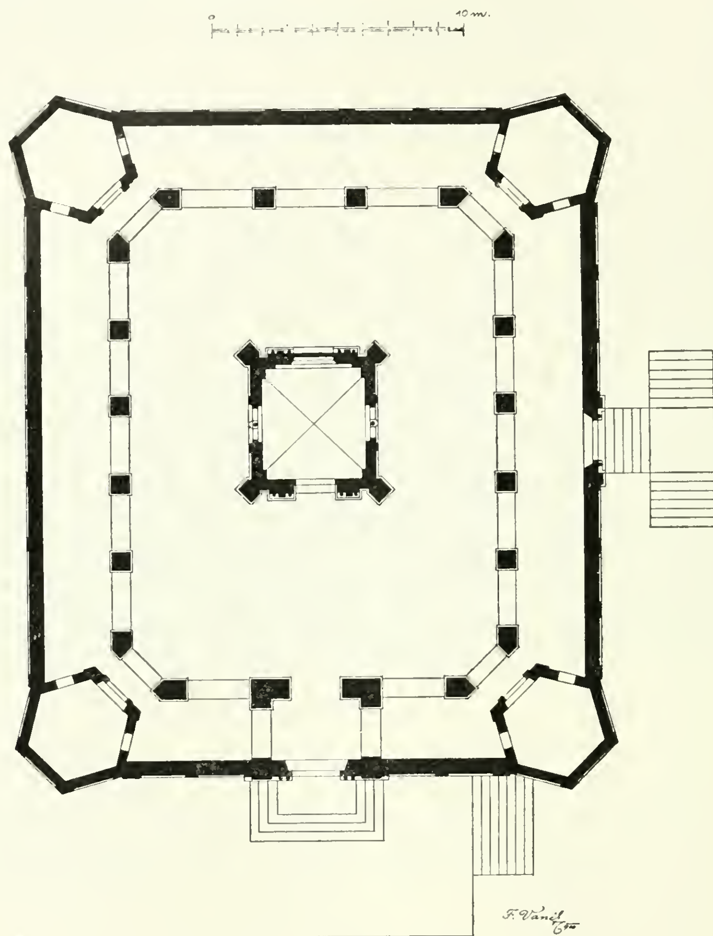
Liber memorabil. od r. 1731.

KAPLE ANDĚLA STRÁŽCE na blízkém, příkře k Otavě spadajícím vrchu Stráži, založená po způsobu poutnických kaplí na prostranství, ohraženém kolem ambity s kaplemi ve čtyřech rozích.

Kaple vystavěna byla přičiněním člena řádu kapucínského a kazatele v děkanském kostele Sušickém, Ladislava Bilínského, hlavním přispěním Alžběty Meřkové, rozené Rosacinové a Polyxeny Weissenregnerové r. 1682 a roku následujícího vysvěcena sufraganem pražským Janem Dlouhovesským z Dlouhé Vsi. Roku 1735 přistavěny ambity a zřízeny postupně ve čtyřech nárožích kaple. Byvši r. 1791 zrušena, vykoupena byla kaple roku násle-

dujícího děkanem Prokopem Harrerem (jmění přikázáno náboženskému fondu), roku pak 1799 povolením zemského gubernia zase otevřena; posléze r. 1882 romanisujícím slohem obnovena.

Kaple vystavěna do čtverce; strany, 4·64 *m* dlouhé, zakončeny jsou nahoře lomenicemi, nad střechou zvedá se zvonovitá báň. Portál s archivoltou nad románskými sloupy a na každé boční straně rozšířené, dvojdílné okno jsou nového původu.

Obr. 93. Sušice. Půdorys kaple Anděla Strážce.

Ambitové strany o pěti obloucích, na nízkých čtverhranných pilířích stýkají se v nárožních kaplích šestibokých, krytých mansardami šindelem pobitými. V nich dva vchody s dvojramenným schodištěm, z nichž hlavní, na straně k městu obrácené, zvláštním portikem je opatřen. Do kaplí ambitových, v jichž každé po oltáři (sv. Maří Magd., P. Marie Cellské, sv. Jana Nep. a sv. Floriána), vedou polokruhové dvéře s dubovými dveřejemi, jednoduše vykládané a vkusným kováním opatřené (dvéře kaple

sv. Floriána označeny písmeny I · G · , kaple sv. Jana písmeny I · W · a letopočtem 1762). V oknech kaple sv. Maří Magd. dvě kruhové destičky s malbou na skle Krista na kříži s Marií a Janem a letopočtem 1682; v téže kapli slušný obraz Maří Magd., na plátně malovaný, z téže asi doby na barokovém oltáříku, v jehož vrcholi skupina Ukřižovaného a malovaný obrázek Anděla Strážce.

V kapli sv. Floriána oltářní obraz umělecky bezcenný, jinak ale zajímavý vyobrazením města Sušice při požáru r. 1707, na něm spatřuje se nynější radnice v tehdejší podobě, s věží cibulovou, a nízká věž děkanského kostela se střechou sedlovou.

V kapli sv. Jana Nep. původní oltář hlavní kaple: trojdílná renaissanční architektura, nynějšímu těsnému místu přizpůsobená ohnutím obou křídel a jich přikrojením. Uprostřed na místě obrazu v prázdném polokruhovém výkroji novější socha sv. Jana, po stranách přemalované obrázky sv. Václava a sv. Felixe; v hořejším polokruhovém nástavci uprostřed Kristus v zahradě Gethsemanské, po stranách Zvěstování P. Marii a smrť sv. Josefa. V ornamentálních náplních a ve dřících sloupků ostatky svatých a četné, zajímavé voskové otisky pamětních medalionů.

Nade dveřmi této kaple zavěšena deska s nápisem, která dříve byla na predelle tohoto oltáře; nápis zní:

Hoc Sacellum in Honorem S: Angeli Custodis Amplifsimus | Magistrat' et Comunitas R: Ciuitatis Suticij aedificari curauit Quod Illuftrifsimus — Reuerendifsimus DD. Ioannes Dlauhowefki de Longa Villa Epifcop' Milleuitan' Archiepifcopalis Pra= | genfis Suffraganeus solemni ritu aquâ Gregoriana benedixit: Primamque Mifsam pro Auguftifsimo Imperato= | re et Rege Boëmiæ Leopoldo primotempore belli Turcici celebrauit die „3. Augufti Anno · 1683 ·

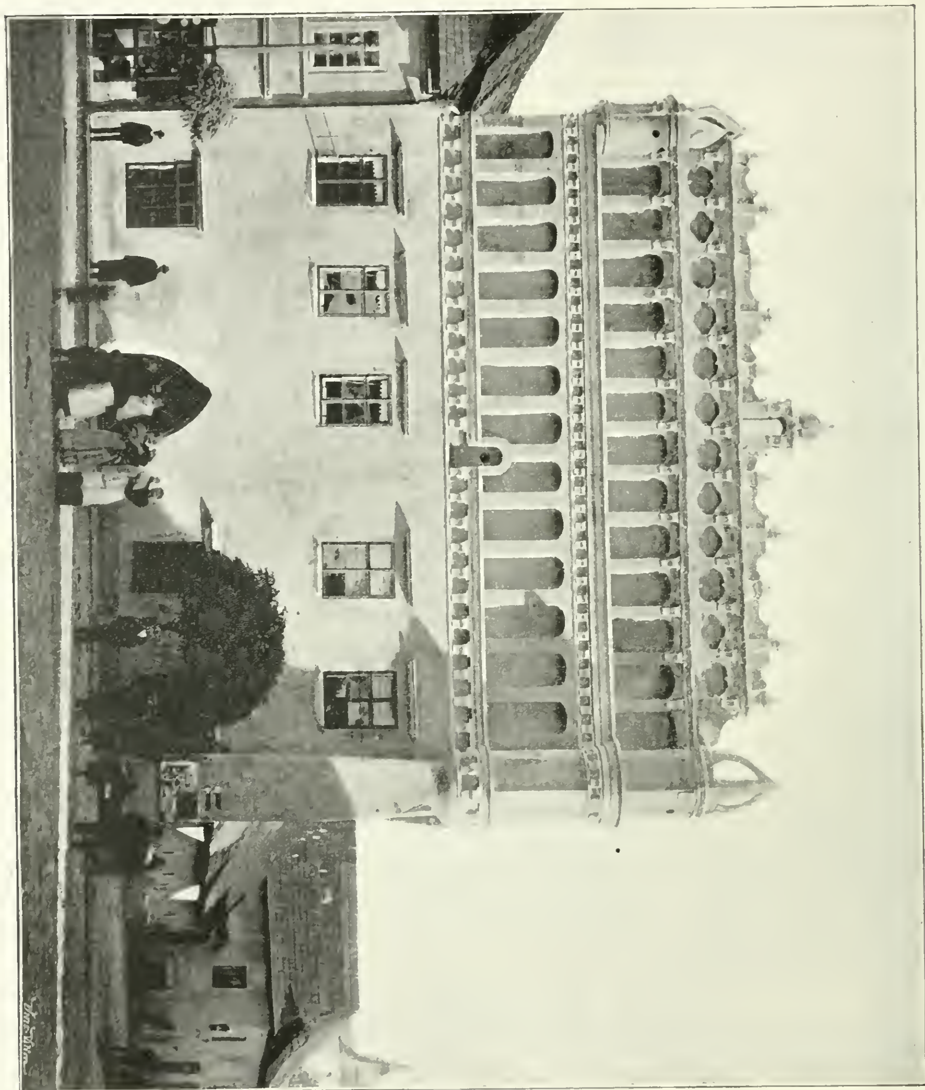
Kaple hlavní je sklenuta hladce do kříže. Oltář a sochy na něm jsou nové.

Ze dvou zvonů je větší (bývalý umíráček z hlav. kostela) z r. 1774, na něm dvě figurky a opis kolem koruny pro nepřístupnost nečitelný; druhý zvonec, věnovaný baronkou Enisovou, roz. Chanovskou, je hladký a r. 1842 v Budějovicích ulitý.

MEŠNÍ KAPLE SV. ROCHA na hořejším předměstí, založena byla ve druhé polovici 17. stol.

Stavba slohem bezvýznamná v podobě čtverhranné síně s polokruhovým, k východu směřujícím závěrem a s cibulovitou zvoničkou nad taškovou střechou. Síň uvnitř 5·45 *m* široká, 4·72 *m* dlouhá, sklenuta jest do kříže; na každé straně a v západním průčelí po okně segmentovém. Za polokruhovým obloukem oltářnice, konchou sklenutá a v ní slušný oltářík v pozdní renaissanci s pěkným olejovým obrazem sv. Šebestiána, Rocha a Rosalie, nad nimiž v oblacích Kristus s P. Marií a sv. Josefem. Obraz bez signatury, současný se stavbou, silným přelakováním utrpěl.

Na věžici zvonec průměru 0·38 *m*, výšky 0·30 *m*, nápis dvouřádkový kolem koruny: IN HONOREM S · S · ROCHI ET SEBASTIAÑI FIERI CVRAVIT · IOANNES FRANC · | GOTTHARDT A CZECHOSLAW DECAN SVTIC VICA : FORA : ANNO 1687; pod tím pásek vavřínový. Na plášti

Obr. 94. Sušice. Děkanství.

obrázky sv. Rocha a Šebestiána a medalion zvonaře *Štěpána Pricqveye* v Klatovech.

V okolí města četné **kaple**, většinou v 18. stol. zakládané, avšak žádná z nich nemá ceny umělecké.

Z městských budov, po stránce architektonické více méně zajímavých, poznamenati dlužno:

DĚKANSTVÍ. Pozoruhodná budova v podstatě snad z doby založení města, v 16. stol. patřivší rodině Holbův, od nichž koupila ji obec, aby tam přenesla úřady obecní. R. 1775 postoupila obec dům ten, v jehož zadní části byly sladovny, děkanství, jež stávalo až do velkého požáru roku 1707 proti západnímu průčelí děkanského kostela, tu kde nyní nová školní budova. Roku 1795 vykonána rozsáhlá oprava.

Původní ráz gotické stavby, ve zdivu úplně zachované, jeví se v průčelí jedině v disposici oken a gotickém portálu lomeným obloukem skle-

Obr. 95. Sušice. Radnice.

nutém s tesaným obložením a na straně do dvora obrácené dvěma kamennými štíty, v nichž spatřuje se po hrotitém okně, vyloženém cihelnými šambránami. Nad okny v přízemí vystupuje konsol v podobě lidské tváře s licousy, sloužívší za podstavec sošky. Na straně do ulice obrácené zazděn byl úlomek náhrobníku, na němž čtlo se gotickými majuskulemi obráceně čitelné: LEONHARDI OB . . . Okna opatřena jsou renaissančními římsami. Nároží sesíleno mohutným opěrákem nečleněným, na nějž postavena jest okrouhlá arkýřová vížka s prolamovaným cibulovitým vrcholením, k ní pendant spatřuje se i na druhém konci. Přímočarý renaissanční štít, rozdělený římsami konsolovitými na tři vrstvy, vyniká neobyčejnou malebností, jejíž podstatou jest řada výklenků a panelovaných okének, vlnitých štítků a pyramidek, v jichž středu prolamovaná věžička tuto dekoraci účinně doplňuje (vyobraz. 94.).

Vnitřek postrádá vší úpravy dekorativní, místnosti v přízemí opatřeny jsou hladkými klenbami křížovými, prvé patro stropy povalovými. Veškerá tato úprava vykonána as při adaptaci v 16. stol.

RADNICE, dvojpatrová budova uprostřed náměstí, postavená po velkém požáru r. 1707 na místě čtyř domů zde stávajících (mezi nimi »starý rathouz«), roku 1850 přestavěná, roku 1898 nově upravená.

V čele věž pětipatrová, 30·5 *m* vys., s hodinovým ciferníkem v polokruhových římsových štítech, krytá taškovou, mansardovou bání, nejvýš orel. V přízemí renaissanční portál s dvěma oblými sloupy po stranách (v plintech květinové vázy), zakončený vodorovným břevnovím, průchod jeho je segmentový (vyobr. 95,). Portál jest bezpochyby zbytkem, ze staré radnice zde zanechaným.

Obr 96 Sušice. Cínová nádoba v městském musei.

Obr. 97. Sušice. Hliněná baňka z r. 1683 v městském musei.

V prvém patře věže bývalá kaple (nyní registratura), čtvercová kobka s klášterním klenutím, u jejíž dvéří starý gotický zámek (bez kování).

Jiná ještě věž radniční stávala dle údajů v rohu severovýchodním.

V radnici umístěny jsou úřady obecní, okresní hejtmanství, soud a městské museum. V knihovně soudní chovají se staré pozemkové knihy venkoncem dále než za 18. stol. nesahající, vedle toho: liber contract. obce Sušické z r. 1630 a kniha pozemková selská z r. 1697.

Městské museum chová ve sbírkách svých listiny, registra a knihy následující:

1. Listinu českou na pergameně se čtyřmi vis. pečetěmi z r. 1479 bratrů Viléma a Půty z Ryzmberka, jíž lidem svým v městečku Hrádku list

zákupný na dvory a chalupy jich obnovují. (Svědci: Vintíř z Vlčkovic a Výšek Obytec.)

2. List český na perg. Beneše Cíla ze Svojšic, svědčící poddanému jeho, z r. 1571.

3. Českou listinu pergamenovou s visutou pečetí Ferdinanda III. z r. 1637, kterou potvrzuje výsady Horám Matky Boží králem Ludvíkem udělené.

4. Majestáty císařů Josefa II. a Františka II. (Konfirmace privilegií Sušických.)

5. Artikule cechu pekařského a pernikářského z r. 1692, artikule dané obcí cechu zámečnickému, truhlářskému a mečířům z r. 1581, cechu soukennickému z r. 1600, punčochářům z r. 1700 (opis), artikule cechu mydlářského a voskářského z r. 1653, pořádek při tovaryších vandrovních pekařských z r. 1616.

6. Registra a manualy cechovní a obecní ze 17. stol.

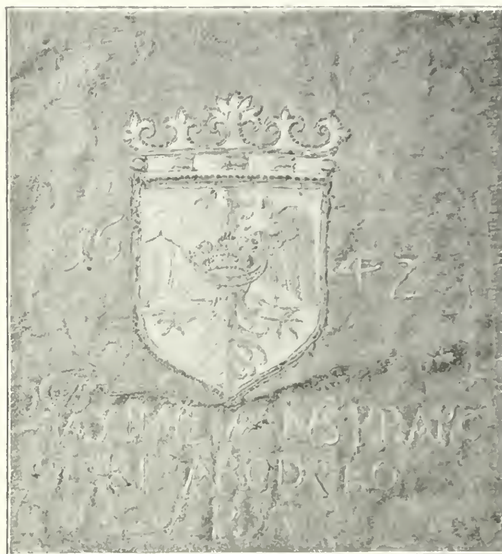
7. Registra purkrechtní panství Žichovického z r. 1649.

8. Kniha trhův a dvorův selských Sušici poddaných z let 1584—1635.

9. Kniha městečka Velhartic, počínající r. 1397.

10. Kniha (smolná) nálezů soudních Sušických z let 1559 až 1570.

11. Rejstřík kostelníků Petrovických z r. 1583—1630.

Obr. 93. Sušice. Vyšívaný erb na kasuli v městském musei

12. Kniha psaná v 16. stol. (o právích země české Viktor. Kornela ze Všehrd)

Pečetidla: mosazné cechu pernikářského od r. 1642 s opisem českým: PECZE : POCTI : RZEM : PEKARSH : PERNIKARSH : K · M · S · , železné cechu provaznického z r. 1667 s něm. opisem ZECHMEISTER · DES · GANTSEN · HANDWERCK · SEILERMIR · , mosazné cechu ševcovského s nezřetelným opisem českým z r. 1724.

Stříbrný sekryt s erbem (oslí hlava) a opisem: s : dorota : glining (?) z 15. století.

Mosazné pečetidlo kostela Albrechteckého ze 17. stol.

Skrovná sbírka předmětů z nálezu pod Svatoborem výše uvedeného, různých obrazů a štítů cechovních, nádob, z nichž uvésti dlužno baňku cínovou šestibokou, s rytým obrazem sv. Ondřeje a rostlinným

ornamentem ze 17. stol. (vyobraz. 96), hliněnou baňku s cínovým víčkem a běžnou malbou ornamentální (letopočet 1683). (Obr. 97).

Z pozůstatků paramentů a rouch obřadních část kasule zelené, brokátové, s vyšívaným erbem Kolovratů, při němž poznamenáno: 1642 MAXIMILIANVS KRAKOWSKI BARO DE KOLOWRAT (vyobr. 98.); část kasule, na níž vyšity sdružené erby Ježovských a Koců s letopočtem 1642 a opisem: WACLAW KOC Z DOBRSSE A NA HLAWNIOWICICH MARKETA · KOCOWA ROZENA GEZOWSKA Z LVB · (vyobraz. 99) Zbytek skvostně hedbávím a zlatem vyšívané roušky gazové z 18. stol. a j. v.

Obr. 99. Sušice. Vyšívaný erb na kasuli v městském musei.

Dům, v němž lékárna s ozdobným renaissančním štítem, gotický vchod hrotitý, přezděný segmentem, má ostění profilované prutem a dvěma žlábky.

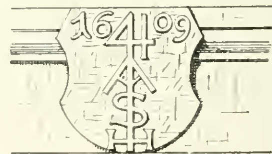
Vedlejší dům »u bílé růže« s balustrovanou attikou, stavba z konce 17. století.

V domě čp. 151 na náměstí velký středověký mazhaus v neporušené téměř podobě, na klenbách štukové žebrování.

Gotické vchody hrotité neb s vodorovným nadpražím zachovaly se při mnohých domech (čp. 68, čp. 1 na dolejším předměstí a j.).

Na hořejším předměstí dům ve dvoře čp. 11 s barokovým štítem, na něm vázy z pálené hlíny, nad vchodem renaissanční římsa. (Dvůr tento patříval Boryňům ze Lhoty.)

Při novém hřbitově pod obydlím hrobníkovým a dále rozkládají se velké dva sklepy, výborně na cihlu sklenuté; k oběma vedou vchody s pečlivě tesaným ostěním, nad jedním z nich uprostřed vodorovného nadpraží pěkně tesaný štít s letopočtem 1609 a domácí značkou

MOST, původně dřevěný, roku 1662 nově byl od kamene vystavěn. Při velké povodni roku 1784 polovice jeho se pobořila i nahražena byla stavbou dřevěnou. Roku 1859 při osudné noční katastrofě sřítila se tato polovice pod tíhou poutníků, vyžádavši si na šedesát lidských životů po

Obr. 100. Sušice. Náměstí s děkanstvím, lékárnou a domem »u bílé růže«.

druhé, načež nahražena byla konstrukcí železnou. Starší část kamenná tvoří dva oblouky. Uprostřed stojí zděná kaple se sochou Ukřižovaného v životní velikosti, hrubě ze dřeva řezanou, ze 17. století, na podstavci kříže erb patricijské rodiny Lysandrů z Ehrenfeldů (štít na dvé půlený, v hořejší polovici lev s nohem, prsten držící, ve spodní dva bílé štrychy pokosem v poli červeném, v klenotu okřídlený noh) vymřelé r. 1876.

Svojšice.

Trajer J., l. c. — Sedláček Aug., Hrady XI. 124. — Kuchynka R. v Šumavanu 1893 p. 232. Týž v Methodu XX. 40. — Hora J. V. Procházky po škol. okresích Strakonickém a Sušickém, 76. — Gabriel J. A., l. c. 235. — Matriky od r. 1659. — Liber memorab. ab Ant. Baumann protoparocho Svojšic. 1788.

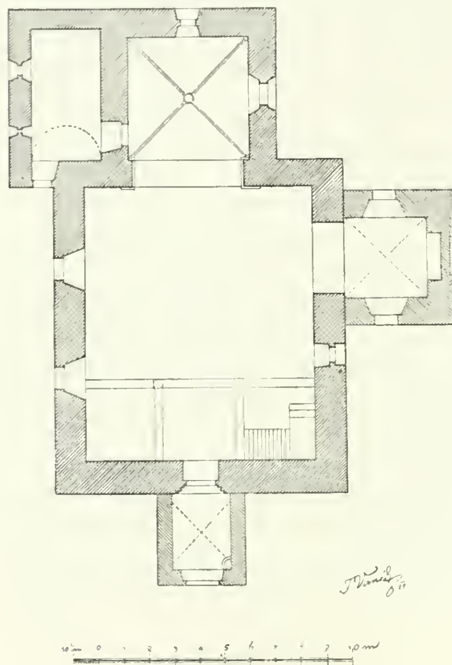
Osada se zbytky tvrze, na níž sídlil ve 14. stol. rod vladyk, odtud se píšících, v 15. a 16. stol. rod Cílů ze Svojšic, po němž vystřídali se v držení ruzní rodové jiní.

Blíže někdejší tvrze (za dvorem k západu při vodní strouze) nález popelnic r. 1886 (nyní v museu Sušickém). Při stavbě konířen v panském dvoře přišlo se na stopy žároviště.

FARNÍ KOSTEL SV. JANA KŘTITELE, připomínaný jako farní v lib. conf. r. 1360—1417 několikráte. Fara, později zaniklá, obnovena r. 1713 nadáním Ludmily z Dobrše, vdovy po Ladislavovi z Běšin. R. 1787 byl kostel opravován. Patronát vykonává místní majitel statku.

Skrovná stavba orientovaná z doby ranní gotiky, provedená z netesaného kamene a omítnutá, která půdorysem původního zdiva i některými podrobnostmi shoduje se s nedalekým kostelem v Dlouhé Vsi. (Obr. 101.) Kostel s hřbitůvkem jej obklopujícím tvoří vyvýšeninu, ohrazenou zdí, jejíž stará část na severní straně má čtyry opěráky.

Ze slemene šindelové střechy, přerušené štítovou zdí nad obloukem triumfálním vyčnívá při západním konci dřevěná, klecovitá zvonice. Západní průčelí, částečně kobkou zakryté, vybíhá v prostý zděný štít, jehož vrchol skrojen přímou barokní římsou; boky lodě prolomeny jsou třemi širokými, polokruhem sklenutými okny a uprostřed strany jižní starým, nyní zatarasеným portálkem polokruhovým, prostým všelikého architektonického článkování; na téže straně vystupuje čtverhranná kaple sv. Barbory (přístavba z r. 1706). Presbyterium užší, stejně s lodí vysoké, má v pravoúhlé závěrové zdi okrouhlé okno, čtyřlistou kružbou vyplněné; k severní jeho straně přiléhá sakristie, do které vchází se jednoduchým portálkem lomeně zaklenutým, po straně spatřuje se vedle pozdějšího segmentového okna též malé, úzké okénko románské.

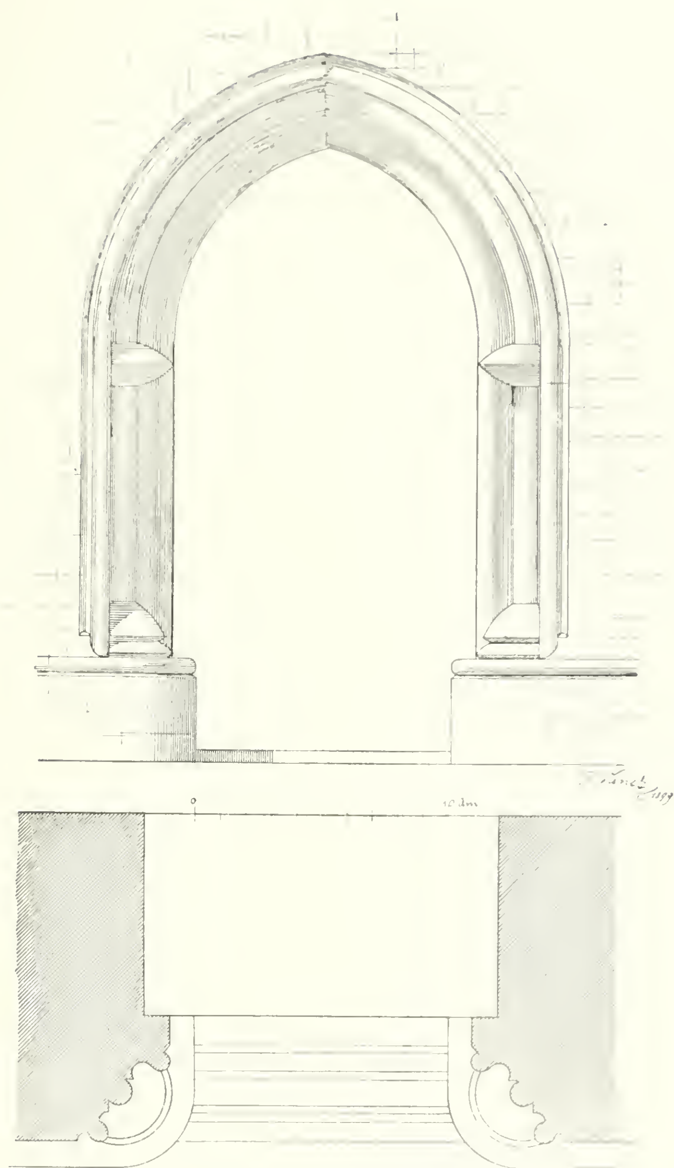
Obr. 101. Svojšice. Půdorys kostela farního.

Loď, původně vyšší, byla snížena a ve svrchní své části obnovena slabší zdí, vně i uvnitř ujímanou.

Pod kobkou západního průčelí spatřuje se portál, jehož ostění profilované dvěma oblouny a středním sloupkem s talířovitou hlavicí a podobnou dvojatou patkou spočívá na trnoži v nároží zaobleném (vyobraz. 102.).

Vnitřek lodě 10·85 *m* dlouhé, 9·10 *m* široké, opatřen jest prkenným stropem, v západní části jest dřevěná kruchta přístupná z vnitř kostela; po pravé straně otvírá se polokruhový oblouk do kaple sv. Barbory, křížem hladce sklenuté a osvětlené s každé strany polokruhovým barokovým oknem. Triumfální oblouk, neprofilovaný, založený na trnoži s hladkou šikmou, jest tupě lomený. Chor, k levé straně lodi posunutý a o stupeň vyvýšený tvoří čtverec o stranách 4·90 *m* dlouhých, sklenutý do kříže, jehož žebra, skrojená prostě na hranách, opírají se o konsoly mírně ze zdi vystupující (skulptury, jež na dvou z nich se spatřují, pod silnou vrstvou nátěrů jsou velice nezřetelné a sbíhají se v ornamentovaném svorníku (obr. 103.). Mimo původní okrouhlé okno za oltářem ještě jiné na straně jižní, na obyčejný čtverhranný tvar přeměněné a zvětšené osvětluje vnitřek. Do sakristie, valeně sklenuté, otvírá se z presbyteria malý portálek, jehož polokruhový oblouk žlábkem je profilován.

Z vnitřního zařízení zasluhuje zmínky oltář v kapli sv. Barbory, jehož nástavec tvoří bohatými akantovými rozvilinami s květy slunečnice orámo-

Obr. 102. Svojšice. Portál.

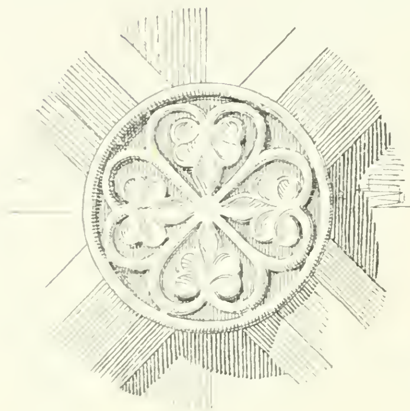
vání nového olejového obrazu od malíře *J. Pocka* (1864); na predelle čte se:

HONORI
DEO · S: BARBARÆ

Erectum hoc Altare â Per Illu:
Dño Ladi: Sigismu: De Biefsin
Sac: Caes: Mag: Leiuten: una cum

Amantissima: Conjuge sua per Illu:
Dña Ludimila Francisca nata
De Dobrch
Anno 1706.

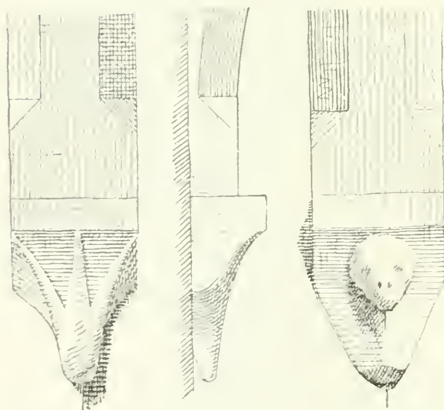
Ostatní oltáře i obrazy na nich jsou bez ceny.

Olej. obraz sv. Jana Křt. (165 × 88 *cm*), obstojný v barvě, z 18. stol., nyní na stěně zavěšený, býval na hlavním oltáři.

Obraz Krista zbičovaného a posmívaného, postavy po kolena, výška 1 *m*, šířka 0·70 *m*, obstojná kopie dle vlašského mistra z poč. 18. stol.

V kobce je socha Madonny, dřevěná, 0·96 *m* vys. hrubá, povrchní řezba z poč. 16. stol. Madonna v postoji bez koruny podpírá oběma rukama ležícího Ježíška, který drží v pravici jablko.

Obr. 103. Svojšice. Svorník a konsoly.

V podlaze kostelní sedm náhrobníků:

1. Deska z bělošedého mramoru, 1·40 *m* dlouhá, 0·74 *m* šir. se zbytkem pečlivě pracovaného erbu Cílů ze Svojšic a kusými zbytky opisu v got minuskulích, ze 16. stol.

2. Náhrobník žulový, 1·80 *m* dlouhý, 0·95 *m* široký, na něm silně vypuklý erb svobod. pánů z Lanau (šikmo postavená lilie) a nápis:

ANNA FRANCISCA LIBERA
BARONISSA DE LANAU NATA
COMITISSA DE MAGNIN DO
MINA DE SAMLEKAU ET
SVOGSHITZ ÆTATIS S . .
LXXIII OBIIT IN DO
MINO DIE IV DECEM
BRIS ANNO MDCCX . .
XVII.

(Zemřela po r. 1733.)

3. Náhrobek žulový, 1·83 *m* dl., 0·82 *m* šir., částečně oltářem zakrytý uprostřed erb Cílů, z opisu dá se čísti: Tuto gest po.... leta bozyho... pietistého padesatého čtwrtého .... .. petr cyl z swogsicz....

4. Náhrobník žulový, 1·78 *m* dl., 0·95 *m* šir., s erbem Cílů v jednoduchých rytých čarách; opis gotickými minuskulemi:

tuto + lez .... an + cyl + zswogsicz + proste + zan + boha leta + bozie + MCCCC XXXIX.

(Letopočet jest nezřetelný a tudíž neurčitý.)

5. Žulový náhrobník, jemuž hořejší kraj s řádkou opisu schází, na něm znak Cílu a opis: .... RZEL GEST VROZENY PAN BENESS .... YSSICZ A NA DUL.. EGSSIM KRVSSO.. A NA DEN SVATEHO PETRA A PAWLA · A GEST TVTO POCHOVAN · PAN BVH RACZ SE NAD GEHO MILAV DVSSI SMILOVATI

(Z druhé polovice 16. stol.)

6. Deska žulová s erbem Cílu v mírném reliefu, 1·75 *m* dl., 0·87 *m* šir., opis gotickými minuskulemi, vyšlapaný a pro nepříznivé osvětlení nečitelný, z počátku 16. stol., zdá se svědčiti Chvalovi ze Svojšic.

7. Deska žulová 1·66 *m* dl., 0·87 *m* šir., na ní erb Cílů, opis gotickými minuskulemi, svědčí Janu Cílovi ze Svojšic, jest ale vyšlapán a pro nepříznivé osvětlení nečitelný.

Obr. 104. Svojšice. Plaquetta zvonu.

Čtyry páry mosazných svícnu, na soustruhu obráběných, od 37 až 24 *cm* výšky, ze 17. stol.

Zvony: 1. Výška 0·56 *m*, průměr 0·67 *m*, kolem koruny opis jednořádkový gotickými minuskulemi přesné formy a výborného provedení: + anno + domini + milezimo + quadrincentagezimo + lxx° + uiii°. Na těle plaquetta 5·5 *cm* vys., 4 *cm* šir., Ukřižovaný s Marií a Janem v got. arkádě vyskytující se též na pozdějších zvonech mistra *Jana Konvaře* po r. 1500 (obr. 104.).

2. Výška 0·47 *m*, průměr 0·59 *m*. Nahoře jemná obruba anthemiová, pod nápisem dvouřádkovým čtyři mascarony s ornamentálními kotouči, mezi nimi palmetky; na plášti obrazy: sv. Václav, sv. Ludmila a sv. Donat, sdružený erb Běšínu a Kocu a medalion zvonařský se jménem IOANNES PRICQVEY. V opise: ZWON TENTO KE CZTI SWATEHO DONATA MY-

CZEDLNIKA PRZELITI DALA NAKLADEM SWIM ☛ | WISOCZE VROZENA PANI LIDMILLA FRANTISSKA BGESSINOWA ROZENA Z DOBRSSE ✿ LETA ✿ 1717. ✿

3. Výška 0·31 *m*, průměr 0·40 *m* s obrazem Ukřižovaného a zvonařským štítkem, ulil *Josef Perner* v Budějovicích r. 1800.

TVRZ. Ze starého založení zachovala se čtverhranná stavba věžovitá z lámaného kamene a neovržená, pod sedlovou, nyní taškami krytou střechou která druhdy seděla na podsebití, jak tomu četné stopy dřevěných přípor nasvědčují. Spodní patra, zděnou příčkou na dvé rozdělená, sloužila tak jako dnes za sýpku, velké komory svrchních dvou pater za komory špižní a k uchování cennějšího majetku; jinak jsou jednotlivá patra pouze povaly a prkny od sebe dělena; v zděných příčkách spatřují se hrotité dvéře. Rozměry stran ve světlosti jsou: 10·80 *m*, 5·30 *m*, tlouštka zdiva 1·40 *m*. Všecka okna jsou obdélníková s kamennými venýři, střílnovitá a úzká, pouze okna třetího patra jsou poněkud větší; zde také spatřují se ve špaletách skrovné zbytky pestrého ornamentálního malování.

Jediný vchod se strany do dvora obrácené, kde se též sporé zbytky omítky s rýsovanou rustikou spatřují, jest gotický s vodorovným, v koutech krakorci podepřeným nadpražím; nad ním zbytky biblického textu písmem 16. stol.: Jesus Sirach xxiii. Syn gest swemu Otci k lehkosti . . . ., výše čtverhranná prohlubeň, ve které byly dva sdružené erby z pálené hlíny a polychromované. Dle zbytku patřil erb po pravé straně rodu Cílů ze Svojšic, který nejdéle na tvrzi byl usedlým a za něhož také stavení toto vyzdviženo bylo. Staré obydelné stavení učinilo místo nové stavbě; stopy příkopů a jiných zpevnění nikde se více nespatřují.

Tedražice.

V panském dvoře stávala tvrz, z jejíhož opevnění však zbytky se nezachovaly. Dosud stojí panské obydlí, prostranné stavení jednopatrové, dobře od kamene stavěné, tvaru obdélníka, v jehož přízemí napříč velká síň, nyní přepažená, s valeným klenutím, na němž jednoduché štukové rámování. Podobně ozdobena je i velká rohová síň jižní. Celá budova má ráz pohodlného panského sídla na počátku 17. stol. vystavěného.

Ze sklepa táhne se směrem jižním šíje v délce as dvaceti kroků, kdež zakončena zdí, za kterouž mrtvá hlína.

Těšov Dolní.

ZÁMEK, prostá budova bezslohová, přístavbou k starší části (asi ze 17. stol.) k severní straně prodloužená. V přízemí části starší jest kaple, r. 1746 založená a Nanebevzetí P. Marie zasvěcená, v ní prostinký barokový oltářík s bezcennými řezbami.

Při poplužním dvoře špýchar, nad jehož čtverhranným vchodem zazděn jest kamenný, sdružený erb se znaky Koců z Dobrše a Janovských,

z nich prvý označen začátečními písmeny W · K Z · D · (Václav Koc z Dobrše), pravý L · K · Z · I · (Ludmila Kocová z Janovic), držitelů Dolního Těšova a letopočtem 1697.

Vatětice.

Gabriel J. A., l. c. 245. — Sedláček Aug., l. c. 125.

Osada s nepatrnou kdysi tvrzí při dvoře, kterýž dnes patří ku statku Pavinovu.

MEŠNÍ KAPLE, vystavěná držiteli zdejšího velkostatku na počátku 18. stol. Prostinká stavba, orientovaná, s kamennou vížkou nad západním průčelím; čtverhranné oltářiště s otupenými rohy sklenuto je plackou.

Oltář nad zděnou barokovou tumbou tvoří vkusné rokokové rámování bezcenného olejového obrazu Krista s kříže sňatého, nad nímž sdružené erby (jeden z nich Boryňů ze Lhoty).

V obou postranních výklencích slabé sochy svatých Tadeáše a Dominika s podobným rokokovým rámováním.

Skupina Ukřižovaného s Marií a Janem a Marií Magdalenou, 0·38 *m* vysoká, velmi jemně a dovedně z hruškového dřeva provedená řezba z počátku 18. století.

Obr. 105. Velhartice. Pečetidlo z r. 1513.

Velhartice (Vilhartice).

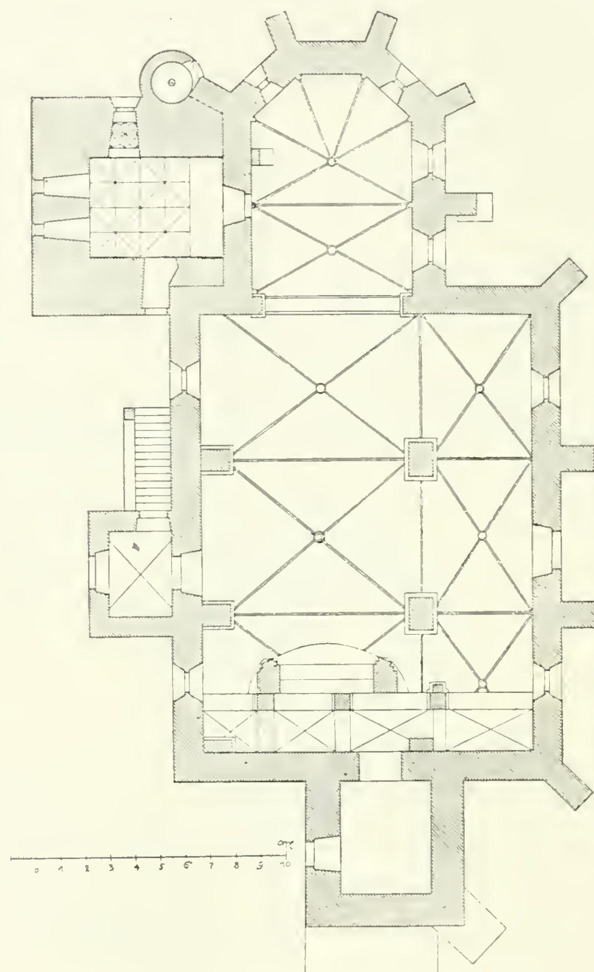
Schaller Jarosl., l. c. III. 228. — Sommer Joh., l. c. — Archaeol. Pam. IX 647. — Grueber Bernh., l. c. II. 115. — Heber, Burgen etc. VI. 213 (s půdorysem a vyobrazeními). — Sedláček Aug., l. c. XI. 106. — Gabriel J. A., l. c. 247. — Antiquissimum Inventarium et Memorabilia Paroch. Velharticensis de A. 1587. — Inventarium parochiae Velharticensis ratificatum Ao. 1625. — Liber memorabil. (farní) od r. 1752. — Liber ecclesiae Welhart. od r. 1737. — Matriky od r. 1624.

Osudy městečka připoutány jsou ku znamenitému kdysi hradu a původnímu sídlu pánů z Vilhartic. Rod pánů z Hradce vládnoucí zbožím Velhartickým v prvé polovici 15. stol. městečko pozvedl, Menhart z Hradce udělil mu jistá práva a výsady

městské, které pak majestátem Vladislava II r. 1506 uznány a stvrzeny byly. V městečku ode dávna připomíná se špitál a škola, která r. 1592 přispěním paní Běšínové z Běšin nově stavěna byla.

V obecní úřadovně stříbrné pečetidlo města, průměru 4·10 *cm*, bez držadla: uprostřed erb města, kolem opis got. minuskulemi:

⁒ Sigillum * opidi * wilhartic3 * anno ⁝ dm * m ⁝ v°xiii (1513).

Obr. 106. Velhartice. Kostel farní.

Tamtéž listy, výsady a majestáty v originálech:

1. Majestát cís. Františka II. z r. 1793, německý, jímž potvrzují se dřívější výsady.

2. Majestát cís. Josefa II. z r. 1783, téhož obsahu.

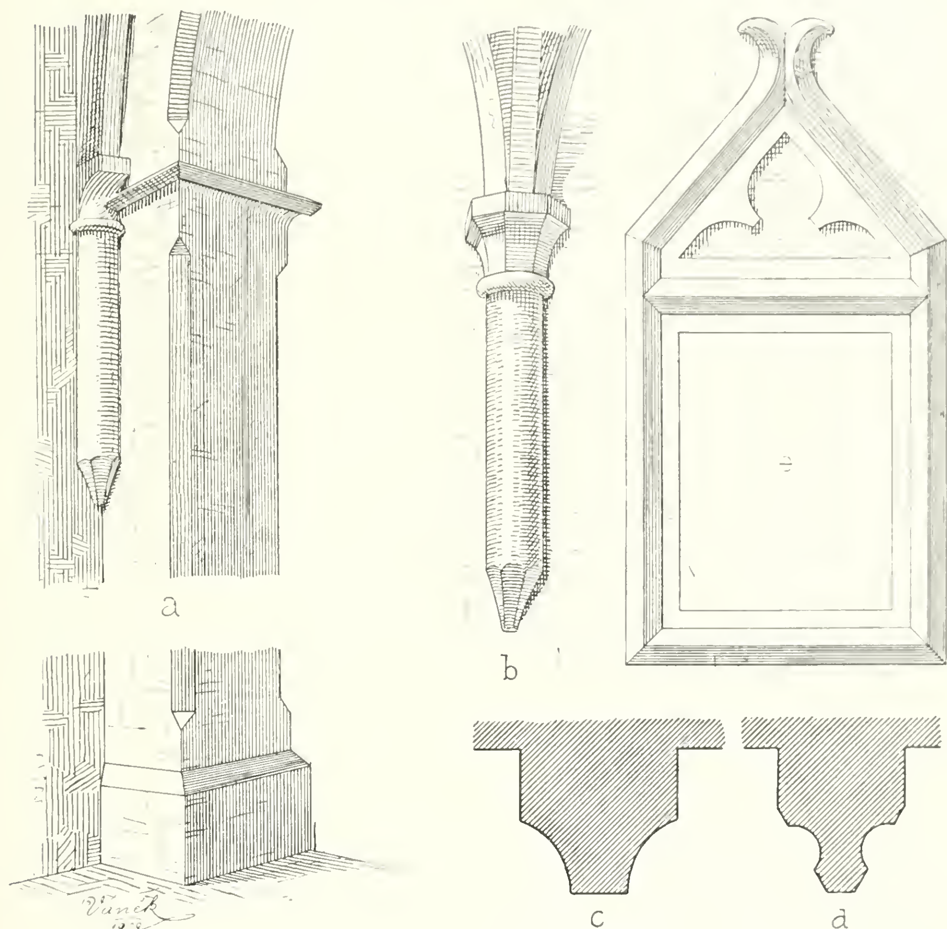
3. Majestát cís. Ferdinanda III. z r. 1662, český.

4. List Anny Markéty purkrabínky z Donína (choti Martina Don Huerty) z r. 1640, jímž potvrzuje starší výsady.

5. List Dona Martina de Hoeff-Huerty z r. 1631 potvrzující starší výsady a zřízení semináře.

6. Majestát Vladislava II. z r. 1506, jímž potvrzuje výsady, dané městu r. 1444 Menhartem z Hradce a uděluje městu dva výroční trhy.

KOSTEL NAROZENÍ P. MARIE (farní), připomínaný jako farní r. 1349, stavba zdivem severozápadní části ještě románská, přeměněná ve

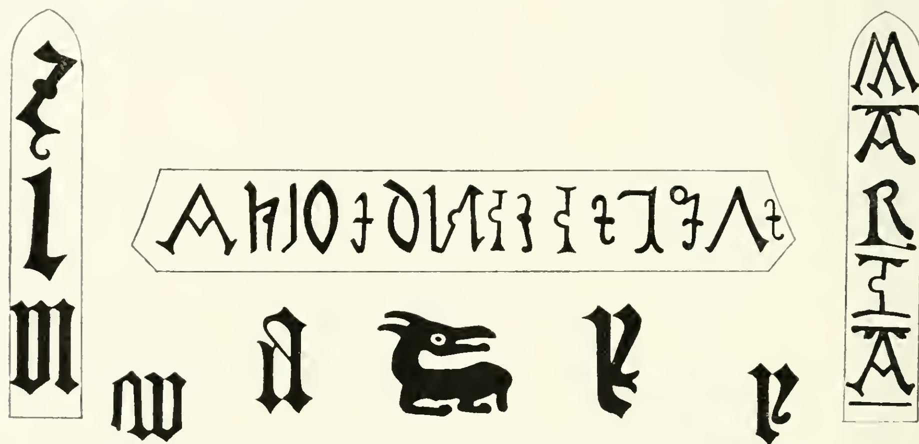

Obr. 107. Velhartice. *a* nároží oblouku triumf., *b* přípora, *e* sanktuarium a profily žeber v choru (*c*) a v lodi (*d*).

14. stol. v gotický, jednolodní chrám, k němuž okolo r. 1501 připojena byla na jižní straně odbouráním zdě nová boční loď a obě lodě nově sklenuty, načež r. 1605 nákladem Volfa z Perglasu a jiných dobrodinců vymalována. Brzy po r. 1609 přistavěna k severní straně kobka a nad ní oratoř nákladem Jana z Vrtby a bratra jeho Václava.

Stavba orientovaná, omítnutá; v západním průčelí věž (»malá«) ve spodních dvou patrech z vrstveného, přitesávaného kamene provedená, nejvýše zvonice s cibulovitou baňkou. Loď po délce trojosá s gotickými

okny původních rozměrů, ale bez kružeb a profilovaného ostění zbavená (dle zachovaných stop byla okna dvojdílná), na severní straně vedou otevřené schody na oratoř, jižní strana opřena čtyřmi opěráky (nárožní mají diagonálné postavení) všedního tvaru. Presbyterium nižší a užší, s opěráky o jednom ústupku a polygonálně uzavřené, prolomeno jest na straně jižní dvěma širšími, v závěru dvěma užšími gotickými okny bez kružeb a profilovaného ostění; k severnímu boku přiléhá věž (»velká«) trojpatrová s přistavěným kamenným šnekem, sahajícím až k druhému patru; strany 9 *m* dlouhé prolomeny jsou na severu dvěma čtverhrannými okénky s tesaným obložením, na východ větším oknem hrotitým, na vnějšek mírně, do vnitř hluboce vyšpaletovaným; tloušťka zdiva 2·30 *m*, kryt věže stanový. Dva protilehlé portály v středu podélných stran lodi obloženy jsou ostěním profilovaným, dvěma mělkými žlábky a vybíhají v lomený oblouk, třetí vchod v západním průčelí, sklenutý polokruhem (1·70 *m* široký) a pod nynější niveau sahající, jest zazděn.

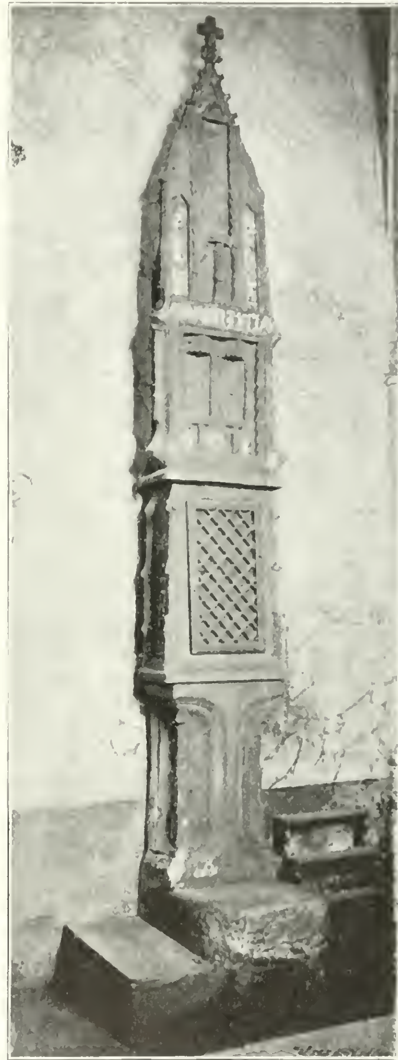

Obr. 108. Velhartice. Nápis na sanktuariu.

Vnitřek. Západní část lodi zastavena jest emporou, jejíž hladké křížové klenutí spočívá na třech čtverhranných pilířích (travée jižní přistavěno bylo při přeměně kostela na dvojlodní). Prostora lodní 17·20 *m* dlouhá a 13 *m* široká, rozvržena jest dvěma páry čtyřbokých pilířů hrotitými arkádami spojených na dvě lodi stejné skorem výše: hlavní, 8·70 *m* širokou a užší boční, dělené od sebe prostými žebrovými pásy. Na stranu severní přistavěny do vnitř lodě pravoúhlé, opěrací pilíře, kteréž přejímají žebra a pásy křížové klenby hlavní lodě; žebra tato jsou klínovitá, na šikmách jednou vykroužená a sbíhají se v hladké svorníky (střední je otevřený). Boční loď opatřena jest podobným klenutím a žebrovím.

Presbyterium, jehož osa posunuta od osy hlavní lodě na pravo, čítá i s lomeným, na hranách skrojeným obloukem triumfálním 9·50 *m* délky a 6·30 *m* šířky; skládá se z chorového travée a závěru chorového, vytvořeného pěti stranami pravidelného osmiúhelníka. Hmotná žebra křížové

a paprskové klenby, na hranách vykrojená, vystupují z oblých přípor, ve výši 2·32 *m* nad podlahou odkrojených a opatřených hladkými, polygonálními hlavicemi a sbíhají se v hladké svorníky. Na straně severní spatřuje se žulové, 5·44 *m* vysoké sanktuarium ne příliš přesné práce kamenické ale pozoruhodné konstruktivními motivy a nápisy, jichž smysl vyjma letopočet (1517) a jméno různě ale ne přesně dá se řešiti (obr. 108.). Vedle něho spatřuje se starší sanktuarium v podobě čtverhranného otvoru s jednoduchou profilovanou obrubou a vimperkovou lomenicí (obr. 107. *c*).

Obr. 109. Velhartice. Sanktuarium z r. 1517.

Prostým gotickým vchodem s vodorovným nadpražím vstupuje se do sakristie pod věží, původně též kaple zasvěcení neznámého (sv. Doroty?); mensu oltářní lze dosud spatřiti v hluboké špaletě východního okna, ač jest téměř nedostupna prohloubením nynější podlahy o 0·65 *m*; nad ní pne se mezi pásy osmipaprsková sklípková klenbička. Sakristii přepíná novější a níže založené sklípkové klenutí, avšak klenutí původní kaple spatřuje se teprve ve druhém patře, k němuž vstupujeme kamenným šnekem vně, toto jest křížové s žebry z profilovaných cihel tvaru téhož jako v presbytáři; jediné okénko kamenným ostěním obložené, otvírá se odtud na severní stranu. Ku zřízení této sakristie za kapli vztahuje se zápis z r. 1412 v knihách erekčních (lib. IX).

Hlavní oltář nového díla, gotický, postaven byl r. 1875 na místě barokového oltáře z r. 1772 (sporé jeho zbytky ve věžní kobce), z něhož však podrženy dvě barokové sochy sv. Petra a Pavla (obstojné) a dřevěná socha Madonny stávající prvotně na skládacím oltáři, který odtud téhož roku 1772 přenesen do hřbitovního kostela, jehož ozdobou dosud jest. Socha Madonny, 2 *m* vysoká, zlacená, líbezné tváře, stojí na půlměsíci a chová nahé, žehnající Jezulátko; jest to velmi dobrá řezba z konce 15. stol.

Dva oltáře vedlejší, též gotické, jsou se vším svým vystrojením díla nové doby. Třetí oltář sv. Martina s olejovým obrazem nepatrné ceny, zřízen byl r. 1779 nákladem Václava Malého, pána na Malonicích. V něm jsou též sošky sv. Vendelina a Linharta z téže doby.

Kazatelna baroková, čtverhranného základního tvaru s barokovými náplněmi na baldachýnu Ježíš pastýř; dobrá práce z počátku 18. stol.

Obr. 110. Velhartice. Sv. Anna sama třetí v kostele farním.

V kobce socha Ukřižovaného (z bývalého oltáře sv. Kříže), tělo 1·75 *m* délky, realistická práce bez ceny umělecké z konce 16. stol. (dílo téhož řezbáře, jenž zhotovil Krista v kostele Zdounském).

Skupina sv. Anny samy třetí (v sakristii), dřevěná řezba 0·92 *m* vysoká, polychromie ne již původní z počátku 16. stol. (vyobraz. 110.).

Ciborium stříbrné, hladké ze 16. stol. (noha je nová).

Monstrance paprsková z roku 1826 (stará, gotická monstrance, velká, stříbrná, konfiskována byla r. 1810).

Kalich stříbrný, zlacený, gotický, kupa 7·5 *cm* vysoká, 10 *cm* průměru, obložena jest jemně litou a ciselovanou liliovitou anthemií, košíček vyložen šesti medailonky s mírně vytepávanými a rytými polovičními postavami českých patronů: Václava, Prokopa, Vojtěcha, Víta, Zikmunda a Ludmily, mezi medaliony ornamentální náplně tepané: výborná práce ze druhé polovice 16. stol. Barokový stvol a patka jsou nově r. 1811 přidělány na místě starých, jež si stát podržel. (Obr. 111.)

Kalich stříbrný, zlacený, číška 7·5 *cm* vysoká, 10 *cm* průměru, zdobená pod liliovou gotickou anthemií šesti smaltovými destičkami, v nichž symbolické stilisované rostliny (vinná réva, dub, bodlák, karafiát, pětilistá růže a jahodník); výtečná práce zlatnická z druhé polovice 16. stol. Měděná patka nová, taktéž na místě staré, r. 1810 fiskem zabrané.

Devět soustruhovaných, bronzových svícnů ze 17. stol.

Cínové svícny a velká lampa pořízeny byly r. 1842 z cínové rakve 239 liber těžké, která vynesena byla z hrobky kostelní.

Dvě lucerny se štítky cechu ševcovského na žerdích bohatě vyřezávaných ze 17. stol.

Zvony: (ve velké věži) 1. Výška 0·96 *m*, průměr 1·25 *m*, kolem koruny dvouřádkový opis (řádky děleny gotickou listovou vinutinou):

en x ego ◊ campana x nunquam x pronuncio x vana x ignem x vel x festum x bellum x aut x funus x honestum x Qui x me x conflavit x bartholomeus x nomen x habet x

Anno x domini x nostri x ihesu x cristi x millesimo x Cccc x tercio x veni sancte x spiritus x et x fac x nobis x pacem x ad x laudem x deo x patri x omnipotenti x et x dea x. Pod posledním slovem figurka P. Marie s Ježíškem, u spodního okraje gotická listová lišta; ucha zdobí liliové rozviliny.

Obr. 111. Velhartice. Kalich ze 16. stol.

2. Výška 0·85 *m*, průměr 1·11 *m* opis jednořádkový gotickými minuskulemi:

Anno § domini § m° § cccc° § vi° § ista § campana § conflata § est § in § milharticz § ante § Sancte § margarete. § Pod tím vlys v podobě větviček lomeným obloukem řaděných, s jedné strany obrázek Boha Otce, s druhé strany Matky Boží. Ucha oživují rozviliny z lístků jetelových.

3. Výška 0·24 *m*, průměr 0·28 *m*, hladkého povrchu a bez nápisu, ale novější.

Na malé věži:

4. Výška 0·53 *m*, průměr 0·66 *m*, svršek ozdoben dvojím vlysem z různých rokokových motivů složeným, na boku sv. Jan Křt., vedle něho nápis:

refVsa sVb | patronatV
fRIDeRICI | DesfoVrs
et paroChI Io | annIs pIesChe

e X

eXpensIs eCCLesIæ WeLhartICenæ (1760);

naproti relief Ukřižovaného, při dolejším kraji opis:

IOHANNES HENN GOSS MICH IN PRAG

5. Výška 0·34 *m*, průměr 0.41 *m*. Povrch hladký, jen na jižním boku plaquetta 4 *cm* vysoká (vyobr. 112.), představující Ukřižovaného, po jehož

boku sv. Petr a Pavel, ve spodním oblouku poprsí krále s korunou, na jehož prsou štítek erbovní s orlicí, v levé ruce drží kříž, v pravé lilii. Z 15. stol.

Náhrobníky (v choru): 1. Deska z červeného mramoru, 2·05 *m* dlouhá, 0·93 *m* široká; ve spodní polovici erb silně vypuklý, velmi vyšlapaný. Z opisu, gotickými minuskulemi psaného lze jen čísti:

Anno incarnonis (dm) m · cccc · · · [obiit generosus atque mag(ni)ficus · dns · dns · Wilhelmus · | De Ryzmbergk · Residens | in Wilhartic (orate pro eo Deu).

2. Vedle deska, kryjící vstup do krypty; měla-li nápis, je úplně vyhlazený.

Obr. 112. Velhartice. Plaquetta zvonová.

3. Deska z červeného mramoru, 2·05 *m* dlouhá, 1·04 *m* široká v spodní polovici erby Ryzmberský a Lamberský. Z nápisu šestiřádkového zachovalo se:

Anno · dni · m · cccc.lx (xiiii : ob ·)
Diepolt z Rizmberka. (no a paschę)
. . . .
Anno. (dm.) M · cccc.l (xx · obiit)
Katherz(ina z) la(mbe)rka (in)
(die) · sancti Lavre(ncij · martir ·) ·

Doplňky některé četl ještě r. 1870 M. Kolář, (viz Arch. Pam.) ostatní čerpány jsou z pamětní knihy farní, kdež jsou velmi svědomitou rukou opsány r. 1823.

4. Žulová deska 2·04 *m* dlouhá, 0·90 *m* široká, na ní velký erb pánů Plánských ze Žeberka. Z opisu zachovalo se:

Anno 15(81) · · | · · · auff wilhertirz | Roko · Malt · Rath de 14 may in (gott verstorben).

Na vedlejších dvou náhrobnících zbyly jen nezřetelné stopy erbů.

5. Deska z červeného mramoru 2·05 *m* dlouhá, 0·93 *m* široká, ve spodní polovici pěkný erb Robmhauptů (roh uražen), nad ním nápis got. minuskulemi:

Anno domi · 1523 feria
sexta ante pentekostes . . .
Obiit nobilis vir Andreas
Robmhapp de Suche hic
sepultus orate pro eo.

V lodi: 6. Deska žulová 1·73 *m* dlouhá, 0·98 *m* široká, s erbem, v jehož štítu dvě zuby k sobě obrácené píly s polokruhovými oblouky, opis minuskulemi:

× Anno dom × | milesimo quingentesimo decimo | × obiit Dorothe × | ea · · rodo · · · · pro ea.

7. Deska ze šedého mramoru, 1·49 *m* dlouhá, 0·94 *m* široká, na ní erb rodu Bechyňů z Lažan, opis římskými majuskulemi jen z části čitelný:

LETA PANIE 1686 17 APRIL + | VSNVLA W PANV . . . . + |
. . . . . POHRZBENA GEST.

8. Deska s nezřetelným erbem barokovým z 18. stol., nápis zúplna vyšlapán.

9. Úlomek náhrobníku, na němž psáno: . . . ki | ʒ mobilecʒ . . ., v rohu kosý kříž.

Obr. 113. Velhartice. Kostel hřbitovní sv. Maří Magdaleny.

10. Deska mramorová s nezřetelným erbem Kolovratů a nápisem:

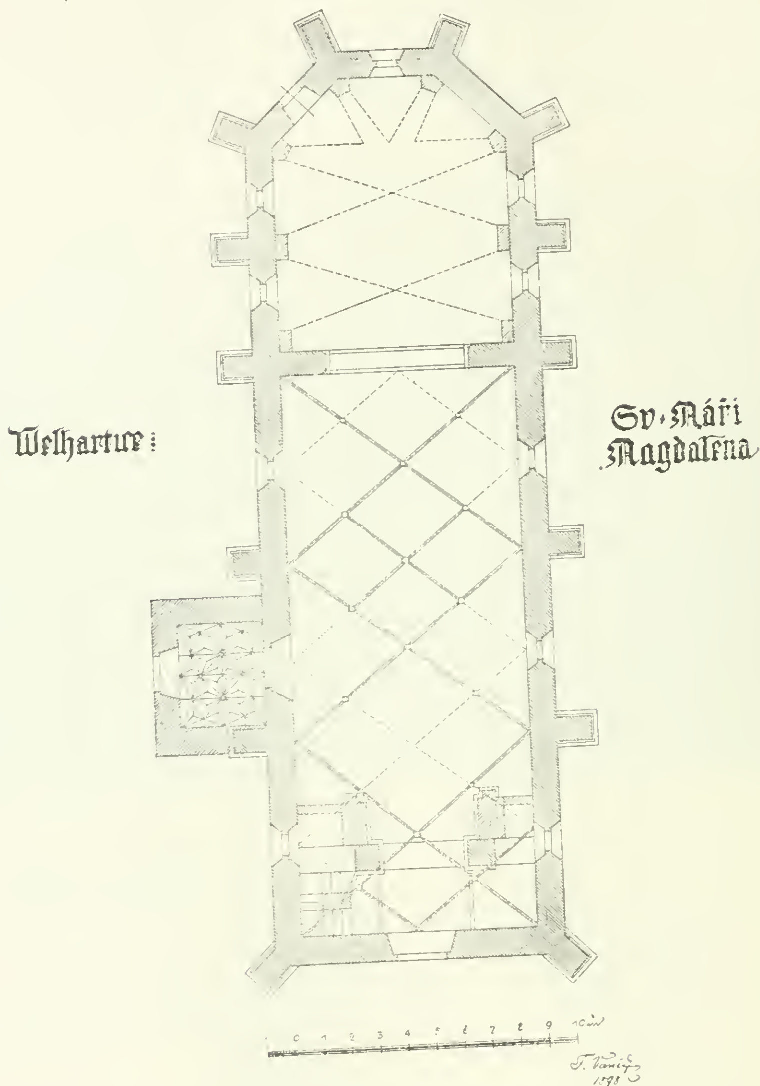
ANNO DOMINI M · D · C XXX 4 XXI
FEBRVARII · OBIIT · ILLVSTRISSIMA · ET.
GENEROSISSIMA · DOMINA · DOMINA
CATHARINA · MARGARETA · BARONISSA.
DE COLOWRAT · HIC · PIE · MEMORIÆ
DEFVNCTA · ORATE · PRO · ILLA.

Velice zajímavý náhrobník, dle všeho sarkofag, který bohužel se nezachoval, objeven byl r. 1823 při překládání portálu, vedoucího do sakristie na nynější jeho místo. Zde totiž ve výklenku segmentovém přišlo se na ležatý epitaf se sochou pískovcovou, představující rytíře ve zbroji s rukama sepjatýma, se splývajícím vlasem a vousem.

Od levého rámě k prsoum zavěsen byl řetěz s odznakem v podobě růže nebo lilie, u nohou pak ocasatý lev, po levé straně štít s erbem, dle zachovaného jeho vyobrazení v pamětní knize farní, pánů z Vilhartic

(routová koruna šikmo od pravé k levé položená). Zbytek nápisu četl a zaznamenal farář Ondřej Tonner takto:

„Anno D. m. ccc. lx feria quarta post festum sanctae Margarethae nobilis vir . . . ch . . . . . hartic . . . se . . .“ *)

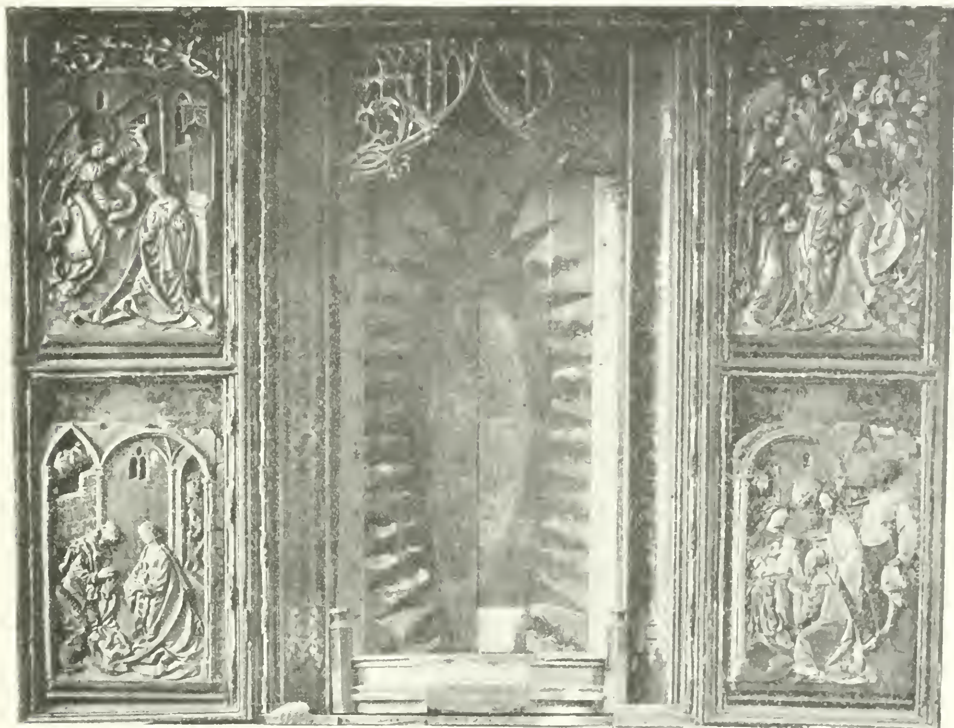
Obr. 114. Velhartice. Kostel hřbitovní.

KOSTEL SV. MAŘÍ MAGDALENY (hřbitovní), původně též Božího Těla, založen byl se svolením Jana z Velhartic místním farářem

*) Očitý svědek, farář Tonner, který zprávu o tomto náhrobku ve farní knize svědomitě a do podrobna zaznamenal, dokládá, že epitaf, valně již poškozený, po přání patronově (baron Sturmfeder) zanesen byl do hradu Velhartického. Jest velice litovati, že památník tak vzácný, svědčící patrně Buškovi z Velhartic (1318—1360) na hradě více nalézti nelze.

Zdatou roku 1373. Zajímavá gotická budova, celkem zachovaná v původní podobě, ač poněkud zpustlá a chatrná, uprostřed hřbitova hrazeného a jednoduchou gotickou branou přístupného. Brána tato, jakož i kobka při severní straně kostela a portály, pocházejí ze 16. stol. Některé přeměny vnitřní (klenutí v presbyteriu, přístavba kůru, rozšíření oken a odstranění kobky v západním průčelí) vykonány byly v tomto století (1824, 1843).

Stavba s osou směru jižního, provedená i s opěráky z lámaného kamene, promíchaného cihlami, tesaného kamene užito jen k římsám a pažením dveří; krýt šindelový je nový, zdivo omítnuté.

Obr. 115. Velhartice. Přední strana zavíracího oltáře v kostele hřbitovním.

V západním průčelí jednoduchý portál o lomeném oblouku bez profilování, v hladkém, zděném štítu zazděné čtverhranné okno, v nárožích diagonálně postavené opěráky. Loď na každé straně prolomena jest třemi 1·46 *m* (i se špaletami) širokými, hrotitými okny bez kružeb, mezi nimi opěráky, sahající až po římsu a na hmotném trnoži spočívající, od polovice ubrány jsou šikmou, nad tím ústupek s podbrádkou, nejvýše zvětralá, nuzně prejzy pokrytá kosina. Presbyterium o 1 metr nižší, avšak stejně s lodí široké, uzavřeno jest třemi stranami osmiúhelníka a opřeno pěti opěráky stejného tvaru s opěrami lodními; i zde okna bez kružeb (dvě na stranách podélných), v závěru okno kruhové (nové). Na strmé šindelové střeše lodi malá cibulovitá zvonička.

Ze severního boku lodě vystupuje pravoúhlý přístavek až do úrovně římsy kostelní, v jehož přízemí kobka a nad ní kdysi síňka k účelům depositním (při kostele není sakristie), přístupná původně dřevěným schodištěm na vnější straně, jehož více nestává. Do kobky otvírá se hladký, gotický portál s šikmou, diamantové klenutí její jest velmi důmyslně komponováno ze čtyřpaprskové střední hvězdy a čtyř hvězd osmipaprskových.

Vnitřní prostora lodní, 20·30 *m* dlouhá, 8·38 *m* široká, vydlážděna jest z části obyčejným kamenem, z části cihlami; empora při straně západní spočívá na dvou čtyřbokých pilířích s jednoduchými plintami a na křížovém klenutí o třech polích, bez žeber, s oblouky a příčními pásy na krajích pravoúhle vykrojenými. Tímto způsobem stavba kruchty bezděky upomíná na dobu románskou, ač jest pouhým napodobením podkruchtí ve farním kostele městském. Klenutí lodě, na tři travée rozvržené, jest v řezu tupě lomené; síťované jeho žebroví zachovalo se jen v žebrech hlavních, větší část žeber podřízených odpadla aneb úmyslně byla odstraněna; všecka křížení spojovaly malé, hladké terče, jichž většina se dosud spatřuje, konsolů neb přípor nebylo; hmotná žebra mají hrany jednoduše skrojené. Oblouk triumfální na hranách otupený a bez římsy, je tupě lomený; týž otvírá se do nižšího presbyteria, jež skládá se z chorového závěru a předloženého, kdysi křížového travée; původní klenutí nahražuje nyní strop dřevěný, jehož prkenné šalování napodobuje valené klenutí s výseky, ku kterémuž účelu přistavěno bylo do vnitř sedm oporných pilastrů pro záklenkové patky.

Obr. 116. Velhartice. Veraikon na zadní části predelly zavíracího oltáře.

Hlavní oltář pochází z kostela farního, odkudž sem přenesen roku 1772. Jest to zavírací archa nevšední ceny, ač již neúplná: schází prostřední socha Matky Boží (táž podržena ve farním kostele, kdež zdobí dosud hlavní oltář), vyjmuta jest skulptura neznámého významu ve výklenku predelly a též větší část řezané ornamentiky se pohřešuje. Dílo pochází z druhé polovice 15. stol. a pořízeno bylo nákladem pánů z Risenberka, jak tomu nasvědčují erby, malované při obrázku sv. Václava na levém, a sv. Zikmunda

Obr. 117. Velhartice. Narození Krista; řezba na přední straně zavíracího oltáře v kostele hřbitovním.

(ne-li snad Děpolta neb Viléma) na pravém konci predelly. Vlastní archa (obr. 115.) skládá se z prostředního, pravoúhlého výklenku 2·47 *m* vysokého, 1·60 *m* širokého, jenž se zavíral dvěma, 0·80 *m* širokými, na dvě pole dělenými křídly. Skříň stojí na predelle 2·50 *m* dlouhé a 0·80 *m* vysoké, po stranách prostě vykroužené; táž má uprostřed prohlubeň, nyn prázdnou, vyzdobenou malovanou draperií s třásněmi; na levé straně namalována jest postava sv. Václava v brnění, s červeným pláštěm, opírajícího se

levicí o štít s orlicí, v pravici držícího kopí s praporcem. Postava světce na straně pravé s mladistvou tváří a hustými splývajícími kadeřemi drží v pravici říšské jablko, v levici palmu, přes zelené spodní roucho má oblečený široký, vzorkovaný plášť nachové barvy, lemovaný kožešinou; u každé z obou postav dole erb pánů z Risenberka. Na každém boku predelly je vymalované poprsí starozákonného proroka, ukazujícího prstem na ovinutou

Obr. 118. Velhartice. Zaslíbení P. Marie. Obraz na zadní straně zavíracího oltáře.

blánu s minuskulovým nápisem: elt · Jrte profeta (spodek obou obrázků se jménem proroka jest uražen); hlavy obou proroků výborně individualisované ovinuty jsou jednak kuklí, jednak turbanem. Na zadní části predelly malován jest velmi výrazně veraikon (vyobraz. 116.), nesený dvěma vznášejícími se anděly v bohatě drapovaném rouchu.

Střední výklenek archy zakryt jest nyní bezcenným obrazem sv. Maří Magdaleny, jejž poříditi dal r. 1843 farář Ondřej Tonner Sušickým malířem Janem Sekalem, jak o tom svědčí nápis na zadní straně obrazu. Původně

stávala zde socha Matky Boží na konsolovitém podstavci uprostřed modrého, hvězdami posetého pozadí s paprskovitou gloriolou, jež se za obrazem ještě spatřuje; svršek korunován jest prolamovaným trojbokým baldachýnem v podobě vimperku s mřížovaným pozadím. Na předních stranách křídel spatřují se plastické obrazy ze života P. Marie: na levém Zvěstování a Narození Páně, (obr. 117.) na pravém svatí Tři Králové, nad tím Smrt Mariina. Výjevy

Obr. 119. Velhartice. Ježíš mezi učenci. Obraz na zadní straně zavíracího oltáře.

s architektonickým pozadím provedeny jsou v mírném reliefu s nevšední pečlivostí a v pojetí naturalistickém, kornaté řasování všude správně řešeno, neméně zdařilá jest kresba rukou i živosť tváří; polychromie, vyjma zlacená roucha osob vznešenějších není více původní. Prolamované ornamentální náplně při hořejším kraji obrazů zachovaly se jen na hořejších deskách.

Na zadní straně křídel vylíčeny barvou na deskách plátnem potažených následující výjevy: nahoře Zaslíbení P. Marie a Obětování v chrámu dole Útěk do Egypta a dvanáctiletý Ježíš mezi učenci v chrámu. I tyto,

výjevy vynikají jasným, prostým líčením, živostí koloritu a dobrou poměrně kresbou, nad to jsou velmi dobře zachovány.

Barokové, akantové přímětky na stranách a ve vrcholu archy jsou z doby, kdy sem byl oltář přenesen.

Oba větší postranní oltáře, přenesené sem z farního kostela, mají nástavce v podobě jednoduchých, ale vkusných barokových rámců z po-

Obr. 120. Velhartice. Obětování v chrámu. Obraz na zadní straně zavíracího oltáře.

čátku 18. stol., na levém z nich je olej. obraz sv. Jana Nep. od Jana Herzoga v Plzni z r. 1866, na pravém slabý obraz sv. Anny z r. 1773.

Malý oltářík sv. Václava, renaissanční, s dobrým obrázkem světce, je z konce 17. stol., proti němu větší, bezcenný, s obrazem sv. Jana a Pavla je z 18. stol.

Zvon 0·30 *m* vysoký, průměru 0·40 *m*, má na boku vylitou konvičku, naproti 6 *cm* vysokou plaquettu Krista na kříži s Marií a Janem (vyobr. 104.), nahoře opis ve dvou řádkách got. minuskulemi :

+ anno x domini x mcccclxxxvii x hoc x opus x factum x est x per x maistrum x danielem x in honorem x dei x et x beate x mary x magdalene x

HRAD z nejznamenitějších v Čechách, jehož starší osudy zasáhly poněkud i v děje království. Původ jeho klade se do posledního desítiletí 13. stol., kdy byl rod Velhartických držitelem některých statků v Prácheňsku. Rodu tomu přičísti dlužno založení hradu při osadě, později pod záštitou hradu utěšeně rozkvetší. Sňatkem dostal se hrad na sklonku

Obr. 121. Velhartice. Pohled na hrad se strany jihovýchodní.

14. stol. v držení pánů z Hradce, kteří zde mívali své purkrabí. Z nich Oldřich, syn proslulého Menharta z Hradce, přechovával na hradě delší čas korunu českou a ostatní klénoty zemské. Brzy potom koupí dostaly se Velhartice v držení Děpolta z Risenberka (zemřel a zde též pochován r. 1474), však již z jeho synů přešel hrad na Zdeňka Lva z Rožmitála, kterýž pozvedl zboží to vymožením práva kutacího a městečku výsady horní získal. Dlouhá jest řada následujících držitelů, z nich pověstnější jsou Plánští ze Žeberka a Perglarové z Perglasu v 16. stol., Don Martin de Hoeff-Huerta, Bechyňové z Lažan, hrabata Desfours, mezi posledními pak svob. páni Sturmfedrové z Oppenweiler a Hennebergové.

Hrad, obývaný později jen z části, v 16. stol. zpustl. Don Hoeff Huerta střední část hradu nově vystavěl. Roku 1848 počal Karel Theodor svob.

pán Sturmfeder polozbořený jižní palác opravovati, avšak práci tu z pola jen provedenou zanechal v tom stavu, v jakém až do dnešního dne se spatřuje.

Předhradí, k němuž vede od městečka mírně stoupající vozová cesta a v jehož obvodu jest panský dvůr, děleno jest od vlastního hradiště mohutným, ve skále vytesaným příkopem. Přes příkop ten přicházelo se po zvedacím mostě k přední věžovité bráně (zbyla jen spodní část s vchodem tupě lomeným) a touto podél hradební zdi s okrouhlou baštou (nad ní nezřetelný barokový erb ze 17. stol.) s jedné a podél malebných zřícenin vysokého hradu se strany druhé do širokého parkánu dolního hradiště aneb cestou v levo vzhůru odbočující ku gotické bráně, která vedla do nádvoří hradu horního. Hradiště, obě tyto části v sobě chovající, tvoří obdélník, obehnaný na dvou stranách hradební zdí, v ostatní části opevněný vysokým stavením hradním. Polozbořené stavení o dvou štítech, které se osamoceně zvedá na jižním konci parkánu, sloužilo za pivovár a obydlí sládkovo.

Hradní stavení skládá se ze dvou částí, dělených od sebe traktem Huertou v 17. stol. nově na starých základech vystavěným. Jižní část, obnovovaná r. 1848, tvoří dvojpatrové stavení, uvnitř bez příček až pod krov otevřené, jež zúžujíc se, končí obnovenou, ve svrchní části okrouhlou věží, ve které bývala kaple. Spojovací trakt, jednopatrový, má v přízemí prosté otevřené loubení na čtverhranných pilířích, nad ním krytou chodbu, ze které vedou dvéře do řady síní v posledních letech obnovených, prostě upravených. Že stavení to vyzvednuto bylo na staré zdi hradební aneb na základech staršího nějakého paláce, o tom svědectví vydávají mnohé zachovalé střílny a gotická, ven se otvírající branka v přízemí.

Vlastní palác, věžovité stavení tvaru nepravidelného obdélníka, z větší části sesuté a opatřené kdysi až do prvého patra sahající na zděných pilířích spočívající pavlačí, obsahuje v prvém patře velkou dvoranu, v starých inventářích »rajským sklepem« zvanou, jejíž valené klenutí jen s polovice se zachovalo. Ve vyšších patrech, jichž bylo as čtvero, zříti po různu okna do dvora hledící s kamenným jednoduchým obložením a zbytky krbu. Z druhého patra otvíral se východ sklenutý do lomeného oblouku a opatřený kladkami na zvedací můstek, kterým vstupovalo se na originelní velký most o čtyrech hrotitých obloucích, vyhnaných z válcových pilířů. Most tento spojoval palác s velkou hradní věží o samotě na skále stojící ze které tak jako z paláce spouštěl se na něj můstek z gotické branky, která tu i se dvěma kamennými krakorci pro ten můstek zbyla. Věž v základu obdélníková, v spodním patře, až k mostu sahajícím, je bez oken, odtud ve vyšších patrech okna obdélníková s tesanými venýři; svršek pobořen tak, že se původní výška její určiti nedá.

Vodolenka.

Hruška Fr., Kurz verfasste histor. Nachricht vom Ursprung des Brünnleins Wodolenka (1776). Rukopis v museu Klatovském. — Gabriel J. A., l. c. 253, pak spisek: Vodolenka. — Hora J. V., l. c. 74. — Šumavan V. 277, XXIII. 361.

Jednoduché lázně při památné studánce a kapli na severním svahu Svatoboru.

KAPLI dal vystavěti majitel statku Hrádeckého, hrabě Jan Ferdinand Desfours r. 1748. Jest to prostá stavba obdélníková 8·70 *m* dlouhá, 5 *m* široká, s polokruhovým zakončením na způsob apsidy, krytá šindelovou střechou, na níž cibulovitá vížka s nepřístupným zvonkem. Nad vchodem v průčelní zdi s kamenným pažením znak Desfourský. Vnitřní zařízení kaple, valenou klenbou opatřené (barokní oltářík s obrazem P. Marie Pomocné a několik bezcenných sošek), je prostinké.

Zmínky zasluhuje pěkná měděná kropenka (vyobraz. 122.), 0·27 *m* vysoká, jemně vytepávaným rostlinným ornamentem zdobená (jablíčka, pětilisté růže a tulipány) ze 17. stol, pak dva barokní, cínové svícníky.

Obr. 122. Vodolenka. Kropenka.

Vogelsang.

Mareš Fr., l. c. 65. — Pamět. kniha fary v Dol. Rejštejně.

Statek, dříve Grünwald zvaný; v 17. a 18. stol. byla tu huť sklářská.

MEŠNÍ KAPLE SV. BARBORY, skrovných rozměrů, 5·68 *m* zdéli, 4·80 *m* široká, s barokovým průčelím, nad nímž cibulovitá vížka, a třemi stranami osmiúhelníka uzavřená, vystavěna byla v 17. stol. Na oltáři rokokový nástavec a spolu rámoví oltářního, bezcenného obrazu se soškami sv. Jana Nep., Václava, Antonína Pad. a Františka; při tom 6 barokových, cínových svícnů běžného tvaru na trojbokých podstavcích.

Volšov (Ulišov).

Zemský statek se zámkem, upraveným ze starší tvrze a zámečku, z jehož držitelů nejdéle (po celé téměř 17. stol.) udržel se zde rod Koců z Dobrše.

ZÁMEK, výstavná, avšak slohu postrádající budova, jejíž starší původ častými opravami úplně je setřen. Uvnitř lovecké a vojenské zbraně z pozůstalosti hraběte Sveerts-Sporka v Kuksu z konce 18. stol. Na lípě v nádvoří zámeckém visí zvonek s dvojřádkovým nápisem kolem koruny, se jmény P. Marie, sv. Isidora a sv. Jana Nepomuckého. Letopočet 1702. Na plášti plakety světců výše jmenovaných.

Obr. 123. Vzduny. Kostel sv. Vavřince.

Vzduny (Zdouny, Zdouň).

Gabriel J. A., l. c. 261 a v Arch. Pam. IV. 26. — Kolář M. ve Sborníku historickém 1887, 107 a v Arch. Pam. IX. 647. — Braniš J., l. c. II, 124.

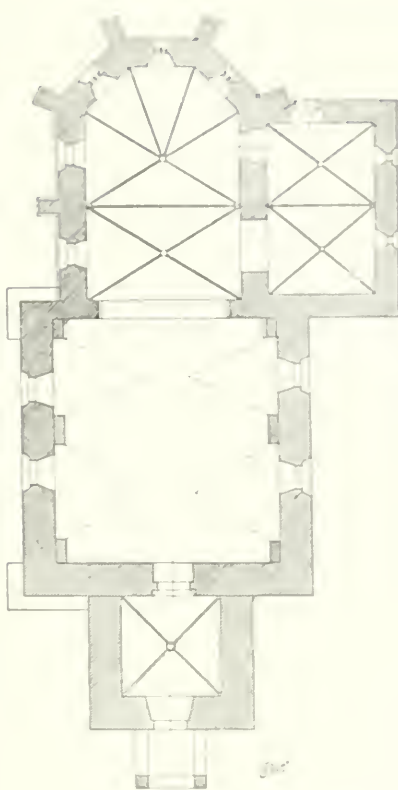
Zaniklá osada nad potokem Pstružnou (četné rýžovnické »sejpy«), z které zbyl toliko

KOSTEL SV. VAVŘINCE (filialní), často připomínaný jako farní, poprvé roku 1314 (*Erben: Regesta*). Zajímavá stavba orientovaná, z lámaného kamene, ovrhnutá, na hranách osazená kvádry. Vznikla bezpochyby v prvé polovici 13. stol., z kteréž doby pochází loď, k níž v západním průčelí přistavěna o něco později věž s romanisujícími okny, jak tomu nasvědčuje zdivo ve spodních patrech k lodi nevázané a štít lodi, z něhož otvírá se do věže dvojice starých, obdélníkových oken. Přístavbou z 15. stol jeví se býti gotické presbyterium a sakristie; klenutí lodi po-

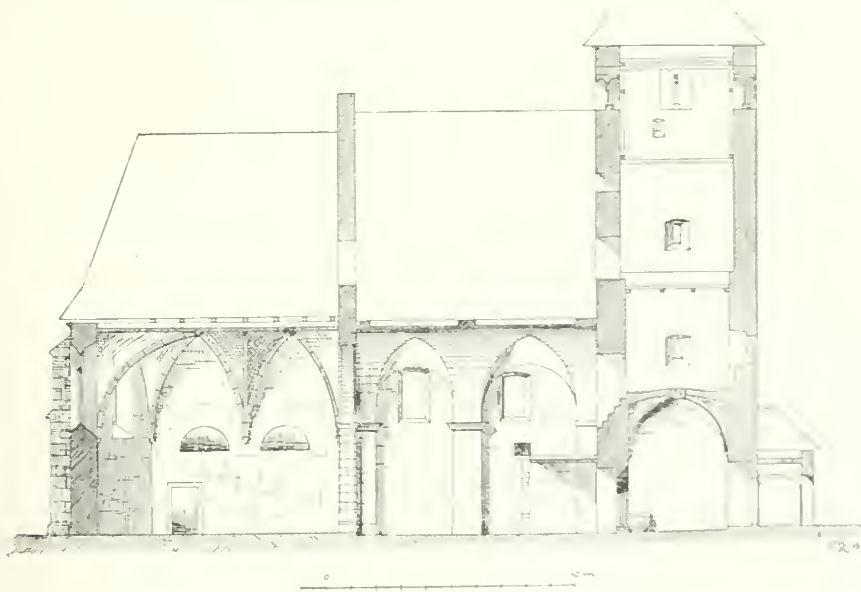
chází pak z r. 1691. Poslední větší oprava vykonána byla r. 1858, při kteréž (ne-li již dříve) byly nástěnné malby v presbytáři, pocházející ze 16. stol., zabíleny.

Věž čtyřpatrová v západním průčelí má nejníže okénko lomeně sklenuté, jehož kamenné obložení skrojeno jest šikmou; v nejvyšším patře prolomena jest věž na všech stranách sdruženými okny tvaru románského s venýři zděnými. V oknech severním a západním zachoval se oblý kamenný sloupek, spočívající bez patky na krychlovém podvalku, z něho vyvinují se bezprostředně na hranách skrojené nosníky oblouků, vybíhající v laloky (vyobr. 126.); dříky druhých dvou oken jsou nyní obezděny. Kryt věže jest zvonovitý.

L o ď chrámová pod starým, vysokým krytem prejzovým má v obou čelech zděné štíty; na severním nároží štítu východního vytesána šklebivá maska; na každé straně dvě okna s lomenými oblouky, jichž vrcholení však při sklenutí lodi z vnitř byla za-

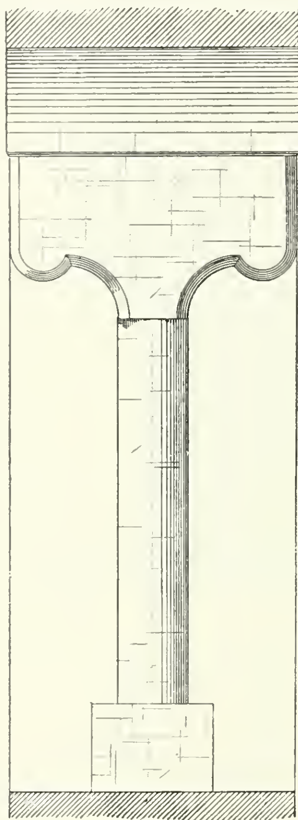
Obr. 124. Vzduny. Půdorys kostela.

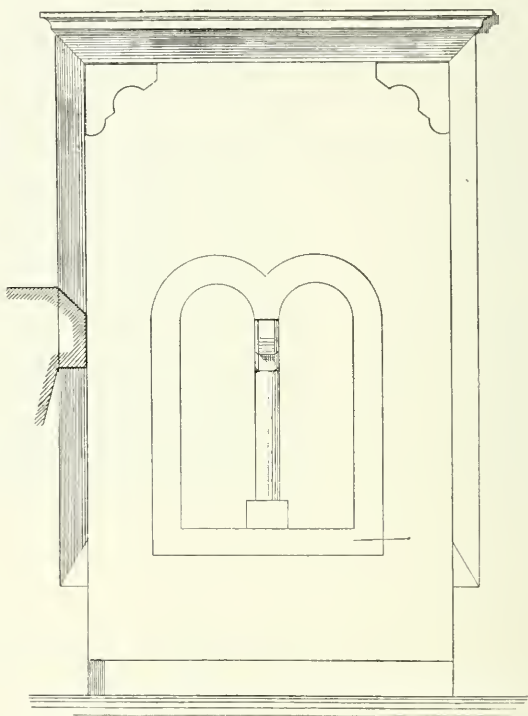
Obr. 125. Vzduny. Podélný řez kostela.

zděna. K utužení klenutí byla nároží lodi na straně severní mohutnými opěrami sesílena.

Polygonálně uzavřené presbyterium, užší a s lodí stejně vysoké, obezděno jest jednoduchým, žlábkovým soklem; pět oken prolamuje se do vnitř, z těch dvě s oblouky segmentovými prolomena byla v době nejpozdější, tři v závěru, tvaru původního, opatřena jsou kružbou, skládající se z trojlistů, čtverlistů a plamének (obr. 128.); východní okno závěru je trojdílné, z ostění jeho vyčnívá maska, druhá dvě okna jsou prutem na dvé dělena. Kamennická práce kružeb jest dokonalá.

Obr. 126. Vzduny. Podvojné okno věžní.

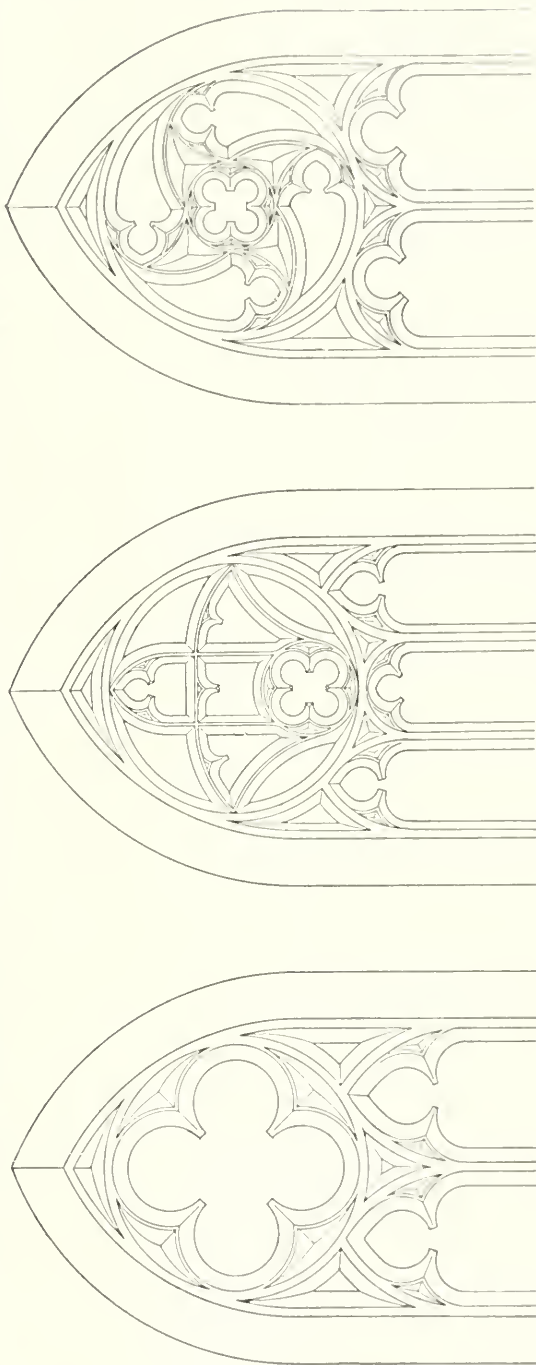

Obr. 127. Vchod do kobky podvěžní a podvojné okno věžní.

K jižní straně choru přiléhá obdélníková sakristie, omezená v čelech zděnými štíty, z nichž východní opírá se opět o bizarní masku, podélná strana prolomena jest dvěma úzkými okny s oblouky lomenými, čelo východní okénkem gotickým a obyčejným, neslohovým vchodem.

Kostel má jediný, původní vchod z kobky pod věží. Do této vstupuje se čtverhrannými dveřmi s tesaným obložením (prostá šikma), vodorovné nadpraží podpírají v koutech žlábkované podpěry (vyobraz. 127.). Kobka opatřena klenutím křížovým z doby pozdní gotiky; suchá žebra o dvou žlábcích spočívají na jednoduchých, geometrických konsolách

a sbíhají se ve svorník s vykrouženým otvorem pro zvonová tahadla. Odtud otvírá se do lodi portál ve slohu ranní gotiky, sklenutý do lomeného oblouku. Žulové jeho pažení spočívá na nízkém plinthu a zúžuje se o pravoúhlý ústupek, jehož nároží osazena jsou oblým a hruškovým prutem s příslušnými výžlabky (obr. 130.).

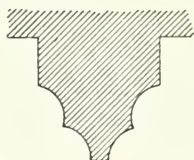

Obr. 128. Vzduny. Kružby okenní.

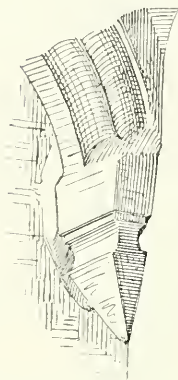
Vnitřek lodi 9·62 *m* dlouhé, 8·82 *m* široké, původně kryté rovným stropem prkenným a pomalovaným, dala r. 1691 sklenouti Isabella Švihovská nynějším valeným klenutím s okenními výseky, ku kterémuž účelu sesíleny byly zdě uvnitř prostými pilíři v nárožích a uprostřed podélných zdí; při té příležitosti i okna byla zkrácena a nuzně segmenty zaklenuta. Uprostřed klenutí spatřuje se malovaný sdružený erb nesený okřídlenými štítonoši a štukovým dílem orámovaný. Nápis pod znakem zní:

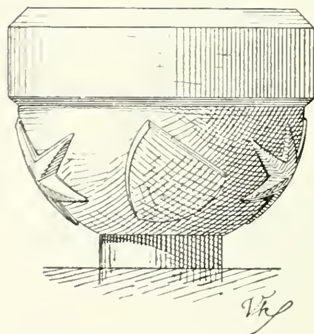
ISABELLA ÆMILIA Panj
Sswjhowska Rozena Rÿſka=
hrabienka w Salmū a Ney=
burgkū nad Ihnem Pane=
na Walzowiech Tedrazzych
a malym Chmelnym=
Kostel tento S: Wawržinczy
Zalo=
žieny z Sklenanti=
dala w Lettu Panie 1691.

Oblouk triumfální, tupě lomený má rozpjetí 4·93 *m*, jest na hranách skrojen a v patě přepažen podbrádkovou římsou.

Presbyterium 6·07 *m* široké a 11·0 *m* dlouhé, složeno jest z travée křížového a chorového závěru, vytvořeného dvěma prodlouženými a třemi 2·51 *m* dlouhými stranami pravidelného osmiúhelníku; klenutí jeho prostupují pětiboká žebra, podložená jehlancovými konsoly, z nichž mnohé vykazují stopy mask v mírném reliefu, pravý konsol v závěru má podobu plně vypuklé tváře s vyplazeným jazykem (obr. 131.). Oba svorníky jsou hladké. Tři okna v chorovém závěru založena jsou ve výši konsolů, špalety vnitřní jsou větší než vnější. Obyčejné dvéře vedou v pravo do sakristie a dva polokruhové oblouky nad nimi otevírají se do oratoře. Stěny presbyteria, čelnou jeho zeď i oblouk triumfální pokrývaly malby, prorážející nyní pod vápenným nátěrem, jak se zdá v 16. stol. prováděné; na stěnách presbyteře velké postavy znázorňovaly as čtyry evangelisty, zde též stopy kartušových tabulek s nápisy; na čelné zdi (nad klenutím) zbytek nečitelného nápisu gotickými minuskulemi z počátku 16. stol.

Obr. 129. Vzduny. Profil žeber, konsol a křtitelnice v podvěžní kobce.

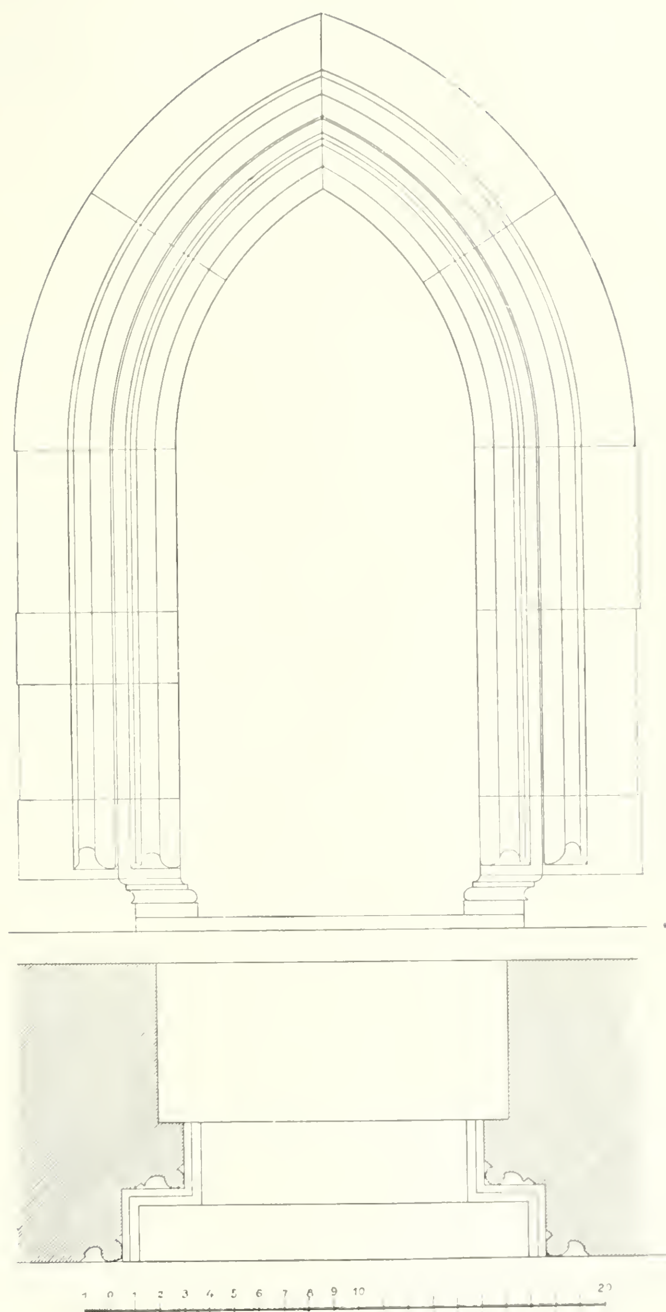
Sakristie (přepažením zřízena též pro oratoř) 6·55 *m* dlouhá, 3·88 *m* široká, rozdělena na dvě čtvercová pole, pětibokými žebry do kříže sklenutá; i zde svorník a konsoly hladké. Tři okénka hluboce vyšpaletovaná mají jen 17·5 *cm* šířky a 1·31 *m* výšky.

Ze tří oltářů pouze hlavní s kamennou mensou jest cennější svou prostou renaissanční architekturou z druhé polovice 17. stol., uprostřed níž výklenek se sochou sv. Vavřince, po stranách sochy sv. Václava a Vojtěcha, ve svrchním nástavci uprostřed nový obraz P. Marie a sochy dvou andělů s odznaky umučení Páně, ve vrcholovém štítu soška P. Marie; sošnická práce jest dobrá. Na čelné straně mensy jsou namalovány barokové znaky hrabat Pöttingů a Lažanských (Hr. Václav Mar. Jos. Pötting s manželkou svou Marií Jos. hr. Lažanskou drželi v polovici 18. st. Nalžovy).

Naproti kazatelně zavěšen je v boku oblouku triumfálního dřevěný krucifix; tělo 1·40 *m* dl., nezdařeného naturalistického provedení; nad ním dřevěná deska s tímto nápisem při opravě zkomoleným:

TOBIE SAMEMV BOHV ŽIWÉMV BVĎ ČHWÁLA Ý ČEST

TOTO WÍM ŽIE TOLIKO DRZEWO A OBRAZ ČZLOWIEKA GEST

Obr. 130. Vzduny. Portál.

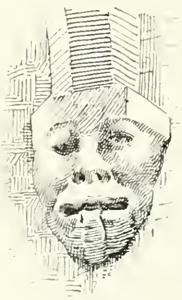
Ty Kržěstiane poslavchey pilnie evwangelivm swateho
Tvhle poznass z toho Stworzitele ziweho a praweho
Toho který gest w Trogiczi poziehnaný Pán Bvoh swatý
Totiz nestihle a neobsahle gedinký Bozske podstaty.

Erb. 1594. Erb.

Ja Wolf gothart perglar z perglasv
Na Tedražičžých a mokrosvcze Pánem toho čžasv
Čžiniicz náklad werss tento sem pržitom položil
Tak abý mnie niěkdo za modlarzie newýložil
Nybrž rozvomiel procž sem to vcžinil
Vkazvgicz, obraz tento žiweho žie sem miniil
Tomv samemv bvď sláwa chwála y čzest
Nebo on meým stworzitelem ý wýkvpitelěm gest.

Malý positiv na kruchtě má nástavec prolamovaným větvovím zdobený a pod nim chronogramm s letopočtem 1711.

Monstrance mosazná a stříbřená se zlacenou paprskovou září, barokavá, hrubě tepané práce, po stranách melchisedechu sv. Filip a sv. Jakub, na oválové noze s jedné strany aplikovaný oválový štítek s tepaným erbem (nezřetelným), na druhém spletitý monogram s korunou, z počátku 18. stol.

Obr. 131. Vzduny. Konsol v choru a maska v nároží štítové zdi.

Kalich stříbrný a zlacený slohu empirového.

Lampa na věčný oheň, cínová, vysoká 21 *cm*, litina jemného provedení, zdobená drobnými prolamovanými akanty, třemi hlavičkami andílků a třemi medaliony s obrázky sv. Jana Nep., Františka Xav. a Matky Boží; z počátku 18. stol.

Krucifix cínový, 45 *cm* vys., na trojdílné noze kandelábrové, tělo pěkných poměrů dovedně lité, na břevně letopočet 1671.

Dřevěný strop pod kruchtou vyložen jest prkny a lištami, jež pocházejí bezpochyby z bývalého stropu lodě; na šedé půdě patronovány jsou černou, červenou a zelenou barvou střídavě: jednohlavá orlice, osmiosá hvězdice, s tvary liliovitými ve čtverci, šestilistá růže s písmenem IH uprostřed, jiná

větší růžice pětilistá; na lištách opakují se tolikéž patronované vinutiny listové ve čtyřech variantech. Velmi zajímavé tyto zbytky nesou na sobě ráz doby Vladislavovy (obr. 132., 133., 134.).

Křtitelnice žulová při hlavním vchodu pod kobkou, polokulová nádoba 0·60 *m* vysoká, průměru 0·87 *m*, na okraji vroubená hladkým pasem, na těle dvě šestipaprskové hvězdy a dva hladké erbovní štítky formy 14. stol. (ostatní zazděno, obr. 129.). V presbytáři sedm náhrobníků: tři žulové desky 1·50 *m*—1·73 *m* široké, 0·84 *m*—1·11 *m* vysoké, na každé vedle sebe dvojice dětských poprsí, držících před sebou štítek s erbem Perglasů, formou i provedením hrubé kamennické práce, z konce 16. stol.

Obr. 132. Vzduny. Patronovaná malba z dřev. stropu.

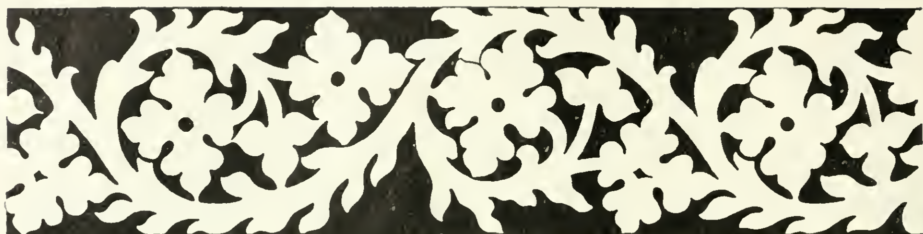

Obr. 133. Vzduny. Patronovaná malba stropová (15. stol.).

4. Deska žulová, 1·37 *m* vys., 0·81 *m* šir., s erbem Perglasů a dětským poprsím rázu výše vytknutého; z nápisu lze čísti pouze:

LETA 1583 W STŘE | DV · PŘED · SWATYM · PROKOPEM · VSNVL · | W PANV BOHV · VROZĚ | . . . W | . . . LETECH WĚKV | SWEHO MLADEHO | . . SEDMI . .

5. Deska žulová, hrubé práce, 1·65 *m* dl., 0·78 *m* šir., na ní erb: břevno pokosem od strany pravé k levé a též takové břevno přes klenotovou peruť, opis a nadpis třířádkový římskými majuskulemi: LETA PANIE 1587 | W AVTEREY · DEN · SWATE · PANNY · REGINY | · VMRZEL VROZENI · | PAN · KASSPAR · ERNNST · Z SSTOKO | WA · A TVTO W P | ANV · BOHV · OD | POCZIWA.

Obr. 134. Vzduny. Malované lišty dřevěného stropu v kostele.

6. Deska žulová, 1·44 *m* vys., 0·81 *m* šir., v erbu tlapa s čtyřmi drápy šípem prostřelená, v klenotu tři pštrosí pera, opis got. minuskulemi:

Leta 1559 · | w ſtrzedu den · s · lucie urozeny | pan Brikcy Mar · |
w
kolt z tedrazicz a na lhotce · tuto | pochowan 26.

7. Deska ze žlutavé opuky, v koncepci i provedení velmi dobrého díla, 1·74 *m* vys., 0·85 *m* šir., na ní erb pod čís. 6. vypsaný v poli uza-

vřeném nahoře polokruhovou arkádou s trojlistem; opis gotickými minuskulemi zní:

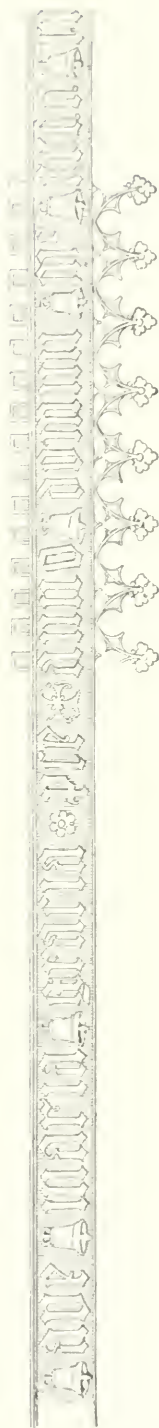
Letha Bozieho Tisyczeho pie | tisteho Dwadczateh ... przed ... | mrzel Drozeny Wladyka | ... Petr Marholdt z Tedrazicz (tuto) pochowan Prosse Buoha za n[?]:

Zvony: 1. Průměr 0·85 *m*, výška 0·68 *m*, hladký plášť, kolem koruny jednořádkový opis gotickými, 2 až 4 *cm* vysokými majuskulemi:

+ LVCAS MARCVS IOHANES MATEVS.

Ze 14. století.

2. Průměr 0·535 *m*, výška 0·41 *m*, plášť hladký, kolem koruny pás 4 *cm* široký, jehož hořejší kraj je stínkovaný, spodní kružbovým vlysem s lomenými obloučky zdoben, nápis gotickými minuskulemi: ✠ anno · domini · m° cccc · li · ave · maria · gracia ⊕ ple (1451) (obr. 135.).

Obr. 135. Vzduny. Nápis na zvonu č. 2.

Obr. 136. Zbynice. Farní kostel.

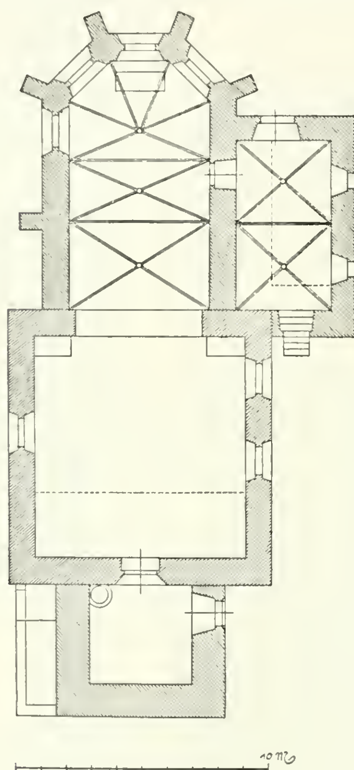
Zbynice.

Gabriel J. A., l. c. 259. — Braniš Jos., l. c. I. 50., 52. — R. Kuchynka v Šumavanu 1893, 223. — Matriky I., založené farářem Petrem Vojtěchem Knophem, počínají rokem 1658, II. 1698, III. 1726. — Pamětní kniha, založená farářem Ignátem Baumannem r. 1800.

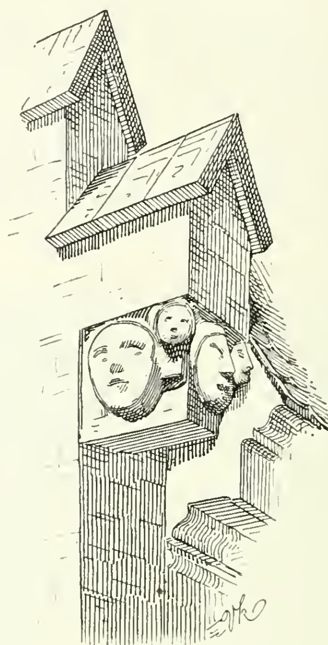
KOSTEL ZVĚSTOVÁNÍ P. MARIE (farní), orientovaná stavba z lámaného kamene, založením ro-

mánská, stejného původu s blízkým kostelem na Zdouni, s nímž svými rozměry i spůsobem stavby úplně se shoduje (viz tento) a s nímž jako farním připomíná se současně r. 1314 (Regesta Boh. et Mor.). K němu ve 14. stol. dosazoval plebány klášter Doxanský.

Románské době patří loď a věž, která však ku kostelu o něco později byla přistavěna, čemuž nasvědčuje obílená štítová zeď v západním průčelí lodi, pokračující za boky věže nevázaným s ní zdivem. Dle patrných stop

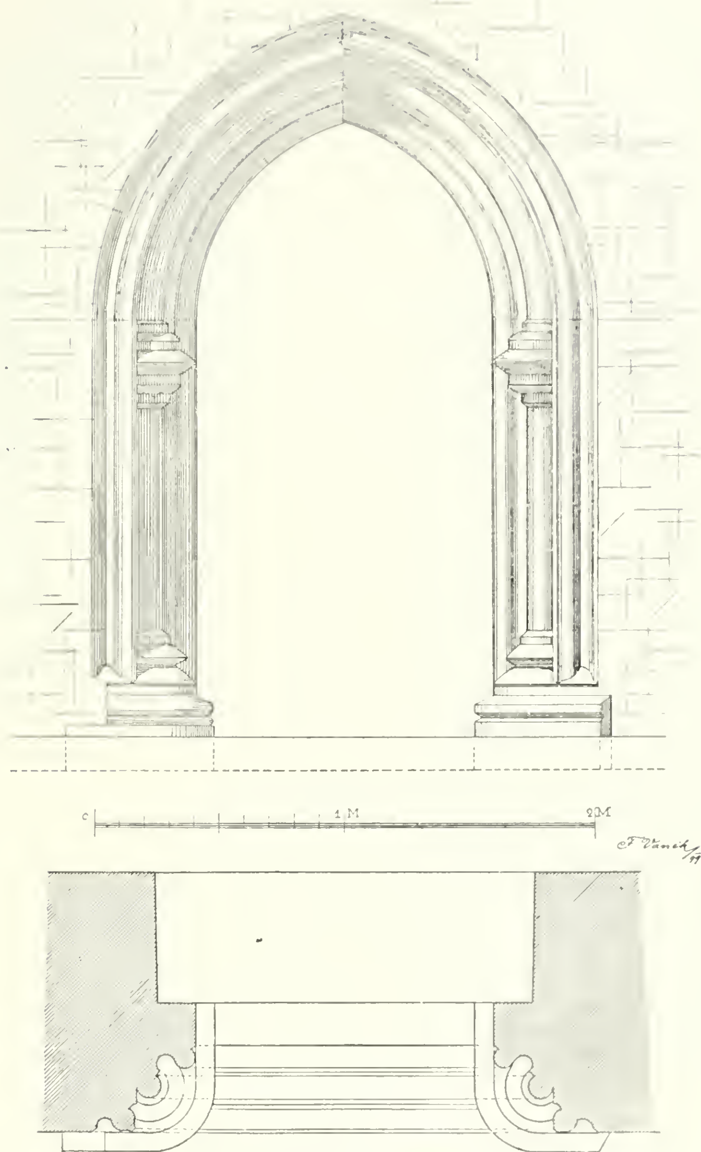
Obr. 137. Zbynice. Půdorys kostela.

Obr. 138. Zbynice. Pata štítu farního kostela.

úzké, ne příkré střechy na zbytku východního štítu lodního, viditelných v podkroví, pojila se tu k lodi románská apsis, na jejíž místě vyzdvižen as v 15. stol. nový chor s polygonálním závěrem a kaple, spolu sakristie, s ním souvisící.

Nevysoká věž v západním průčelí, krytá sedlovou střechou šindelovou s pěkně kutým barokovým křížem, prolomena jest v nejvyšším patře na všech stranách podvojnými okny, jichž ostění i zaklenutí provedeno z lomového kamene; vnitřní sloupky čtverhranné, tesané z jediného kusu žuly, nesou kamenné náběžníky, na jichž vnějších čelech, okno východní vyjímajíc, spatřují se zvětralé masky lidské; patek sloupky nemají. Do podvěžní kobky otvírá se na jižní straně gotický portál s vodorovným nadpražím. Loď i chor mají společnou střechu, okna na místech původních

Obr. 139. Zbynice. Portál.

byla později rozšířena a polokruhem sklenuta; původní jest zazděné okno na severní straně choru, nevelkých rozměrů, sklenuté taktéž polokruhem a jiné v čele závěru, též zazděné, ale širší a sklenuté obloukem lomeným. Chor, užší a nižší, má závěr polygonální, na čtyřech nárožích osazený opěráky o jednom ústupku, avšak bez soklu a bez krycích desk pultových stříšek, jež nuzně nahražují nyní prejzy. K jižní straně choru přiléhá sakristie sloužívší původně as za kapli, jak tomu nasvědčuje kruhové okénko v čele východním, jediné ze tří oken sakristie, které prozrazuje větší stáří.

Pozoruhodná jsou nároží štítů lodních, zejména štítu západního, jehož stupňovité hrany, provedené z cihel, jak se podobá, dle starého, původního vzoru, spočívají na zvláštních krakorcích, figurálními skulpturami zdobených (viz obr. 138.).

Do lodi 8·75 *m* dlouhé, 8·40 *m* široké, otvírá se z podvěžní kobky portál, přechodní gotikou zbudovaný; ostění jeho, profilované třemi oblouny a dvěma žlábky, spočívá na nízkém, rýhou a prutem přepásaném trnoži, jehož větší část dlažbou jest ukryta; vnější obloun je tupě hrotitý, prostřední (hlavní) spočívá na dvojaté kuželové patce a přepásán jest v patě lomeného oblouku, společného i všem ostatním článkům ostění, hladkým, členitým prstenem, jehož hlavní podstatou je echinový článek střední, charakteristický u tak mnohých portálů ranní gotiky (obr. 139.).

Obr. 140. Zbynice Soška Madonny.

Do lodi sestupuje se nyní po dvou stupních; táž má strop plochý. Od choru dělí ji lomený oblouk triumfální bez soklu, po levé straně nyní hladký, po pravé kordonovou římsou opatřený, na její spodní šikmě spatřují se tři primitivní ozdoby v podobě románských puklí poněkud neurčitého listového tvaru.

Chor 5·52 *m* šir., 10 *m* dl., skládá se ze dvou nestejně velikých křížových polí a závěru, sestrojeného z pěti stran osmiúhelníka a paprskovitě sklenutého.

Žebra jednoduše vykroužená vybíhají ve značné výši bezprostředně ze zdí a jen v koutech závěrových stran opírají se o trojboké, hladké krakorce; závěrníky jsou hladké.

Čtverhranný gotický portálek vede na pravé straně do nynější sakristie (bývalé kaple), 6·60 *m* dlouhé, 3·76 *m* široké, obdélníkové to síně, dělené pásem žebrovým na dvě křížová pole s žebry jako v presbyteriu utvářenými; ze dvou svorníků je přední označen pětilistou růží. V sakristii je zřízeno nízké oratorium, přístupné z venčí schůdky v tloušťce zdi; z něho dva široké, polokruhové oblouky otvírají se do presbyteria.

Z vnitřního zařízení zmínky zasluhuje pouze hlavní oltář, barokovú stavba velmi dobrých poměrů v celku i podrobnostech, z 18. století. Na

Obr. 141. Zbynice. Sochy sv. Petra a Pavla.

Obr. 142. Zbynice. Madonna (tepaná ze stříbra).

něm dřevěná socha Madonny s dítětem na měsíci, 1·20 *m* vysoká, dobrá řezba ze 16. století (viz obr. 140.) Nad portály hlavního oltáře sochy sv. Petra a Pavla 1·50 *m* vysoké, výborně ve dřevě řezané a polychromované, ze 17. stol. (pocházejí z Nezamyslic) (viz obr. 141.). Na dvou bočních oltářích jsou obrazy sv. Anny a sv. Martina od *Herzoga* v Plzni (novější).

Obrázek P. Marie s Ježíškem, v barokovém rámci, 20·5 *cm* vys. 15 *cm* šir., obličeje a ruce velmi pečlivě na dřevě malovány, roucha skvěle ze stříbra tepaná, značka: Velmi zdařilá práce dle vzoru byzantského (obr. 142.).

Cínová křtitelnice; prostý kotlík, s nápisem ve dvou řádkách:

VROZENA P: MARIANA POLEXINA RACZINOWA
· ROZENA · HERZANKA Z HARASOWA 16 | 45.

Žulová křtitelnice při levém boku portálu, hrubě tesaná a téměř beztvárná, z doby založení kostela (buď z hruba otesaný balvan, aneb původní zevní tvar zúmyslně otesán).

Zvony: 1. Výška 0·65 *m*, průměr 0·81 *m*, povrch bez ozdob, ucha hladká. Nápis kolem čepce gotickými majuskulemi:

HILF GOT ✿ OVERISWORT ✿ DEMLEIB
✿ HIEERSEL · DORT +

2. Výška 0·62 *m*, průměr 0·79 *m*. Kolem čepce gotickými minuskulemi jednou řádkou:

s ave maria 8 gracia † plena ✿ dominus + tecum ✿ benedicta s tu ✝ in mulierbus. leta + bozijo × m° + cccc + xxiii s Pod tím ian konvazr a relief Ukřižovaného v gotické arkádě, 7 *cm* vysoké (obr. 104.).

3. Výška 0·32 *m*, průměr 0·39 *m*, opis jednořádkový:

+ anno ∴ dom(i)ni ∴ m° s cccccxx vii° ave maria ✿ gratia + dominus tecum +; dílo dle jednoduchých obrub a liter téhož *Jana Konváře*, jemuž i první zvon přičísti se nerozpakujeme.

Pod chorem jest hrobka rodu hrabat Desfours a svobodných pánů ze Sturmfedrů, majitelů Hrádku v 18. a 19. století.

Ze dvou starších náhrobních kamenů v kostele jest jeden úplně vyšlapaný se slabými stopami erbu, druhý pod levým oltářem postranním nepřístupný, (lze jen čísti: ... RZELA DOROTA MANZELKA | VROZE ...) jest dle hrubého díla a způsobu provedení současný s náhrobníky v blízkém Zdounském kostele ze druhé polovice 16. století.

Deska žulová ve zdi kostela zvenčí, matky faráře Zbynického, Kateřiny Chmelíčkové, zemřelé 2. března 1714. Nápis zní:

IN DNO HIC TVMVLATA IACET CATARINA CHMELICK | OCTOGINTA ANIS VIXIT IN ORBE DEO | TRANSYT EX VITA HAC INVITAM SPERO SECWDA | MARTY ENIM MENSIS LVCE SECVNDA OBYT | POST HORAM SEXTAM VENERIS DIE MORTVA CHRISTO | CVM CHRISTO IVBILANS CREDO RESVRGET EA | HAEC MONVMENTA SVAES OBOLES DAT GRATA PARENTI | ÆTERNAM REQVIEM DONET EI DOMINVS

ACtVM OPVS IN ANO DEI INCARNATI

P·A·A·C·H·C·Z·

Zhůří (Haidl).

Trajer J., l. c. — Pamětní kniha farní.

KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE (farní od r. 1766) vystavěn byl r. 1762 na místě bývalé kaple, stávající od r. 1684, r. 1793 rozšířen, vyhořel r. 1809, věž na místě dřevěné vystavěna z kamene r. 1823.

Prostá, orientovaná stavba bez slohu. V západním průčelí zděná věž s jehlancovou střechou, pod ní kobka s hlavním vchodem vedoucím do obdélníkové lodě nevelkých rozměrů; loď osvětlena jest na každé podélné straně třemi barokovými okny a kryta rákosovým stropem, který bez přerušení prodlužuje se do užšího presbytáře, vytvořeného z pěti stran osmiúhelníka; stěny oživeny jsou jednoduchými pilastry a římsou táhnoucí se bez přerušení podél stěn lodě i presbytáře; k tomuto přiléhá na jižní straně sakristie a chudičká nad ní oratoř.

Hlavní oltář je slušná barokova stavba z 18. stol. s dvěma páry sloupů s kompositními hlavicemi a s obrazem Nejsvětější Trojice (novější kopie dle Rubense), po stranách sochy sv. Augustina a Jana evangelisty Boční dva oltáře a obrazy na nich jsou bezcenné.

Krucifix dřevěný a pod ním Matka Bolestná, skoro v životní velikosti, obstojné řezby z počátku 18. stol.

Kalich měděný, nově zlacený, barokový, bohatá rostlinná ornamentika práce tepané z 18. stol.

Zvony: 1. Výška 0·57 *m*, průměr 0·74 *m*, s německým nápisem na obrubě, ulit byl r. 1833 *Janem Vojt. Pernerem* v Budějovicích.

2. Menší ulit byl r. 1837 týmž zvonařem.

3. Nejmenší ulil r. 1867 *Vilém Schack* v Budějovicích.

Visuté skleněné lustry jsou výrobkem zdejších okolních skláren.

Žihobec (Žihobce).

Sommer Joh. Gottfr., l. c. 192. — Trajer Joh, l. c. 611. — Lumír r. 1858, 209, 256. Kuchynka R. v Šumavanu 1893, 233. — Gabriel J. A., l. c. 269 a v Archaeol. Pam. IV. 26. — Pamětní kniha farní od r. 1788. — Z téže doby matriky.

Starobylá osada pod jménem Živohybice připomíná se již v 11. stol. jako zbož kláštera Břevnovského; stávala zde tvrz, jejíž místo dnes neznámo.

KOSTEL PROMĚNĚNÍ KRISTA (farní), nová rozsáhlá budova románského slohu, vystavěná na místě sešlého kostela sv. Matouše mezi lety 1872—1876. Starý kostel jako farní připomínaný již r. 1360, byl od válek husitských bez faráře; teprve v 18. stol. přikázán k faře Strašínské, r. 1788 ustanoven při něm lokalista a r. 1856 zřízena opět fara.

Obr. 143. Žihobec. Gotický kalich z 15. stol.

Nová stavba, orientovaná, má v západním průčelí dvojramenné schodiště s parapetem a věž v jižním nároží; mezi lodí a přesbytářem křížová loď. Vnitřní zařízení nové; ze starého kostela pochází jedině dřevěné barokové zábradlí před chorem s bohatě vyřezávanými akantovými rozvilinami a akantové orámování obrazu sv. Jana Nep. na pravém bočním oltáři.

Monstrance paprsková; ze čtyřlaločné nohy vystupuje čtverhranný stvol, na něm plochý melchisedech s velkými, řídkými paprsky, uvnitř nohy vyrytý erb (vodorovné břevno, v klenotu dvě sloní trouby, na každé tři praporečky) nad ním písmeny: L· C · K· Z· R· ; 17. stol.

Kalich stříbrný, zlacený, 20·5 *cm* vysoký, gotický, noha šestidílná, zdobená rytými kružbovými ornamenty, vybíhá v podobný stvol, ovinutý pod ořechem jemně litými liliemi, nodus silně vystouplý s routami, na nich majuskule: VOMITN kupu prům. 10 *cm* obepíná plášť s prolamovanou a rytou kružbou, ověnčený jemným liliovým anthemiem. Z 15. stol. (obr. 143.).

Zvony: 1. Výška 0·57 *m*, průměr 0·69 *m*; pod korunou opis dvěma řádky:

IN HONOREM TRANSFIGVRATIONIS NOSTRI DOMINI IESV CHRISTI ET BEATISSIMÆ VIRGINIS ☞ | MARIÆ FVSA EST CAMPANA ISTA AD ECCLESSIAM ZCHIOWETZENSEM ANNO DOMINI 1659.

Na plášti psáno: FERDINANDVS | DE LANAV BARO | DE ISELIN DOMINVS | IN ZCHIOWIETZ | & &· Medalion a jméno zvonaře IOANNES PRICQVEY.

2. přelit byl od *Jos. Diepoldta* v Praze r. 1875 ze zvonu z r. 1740.

3. Výška 0·36 *m*, průměr 0·49 *m*, opis jednořádkový neumělými literami frakturovými: Pan Waczlaw· Kocz· dal mnie· Dionizowi Sulkesowi· slíti· zwon· s Pasowa· 1 · 60 · 1, na plášti dva otisky listů šalvěje.

ZÁMEK jest jednopatrová budova, vystavěná r. 1688, střízlivě vyzdobená pilastry s římsovými hlavicemi a štukovou ornamentikou na hlavní římse a na vlysech okenních štítů. Stavba tvoří jediný podélný trakt s mírnými risality na obou koncích, jež vybíhají v nízké věže s jehlancovými střechami; ve východním risalitu je renaissanční portál s bossáží a pilastry, jež podpírají oblamovanou římsu, nad ním kamenný erb pána z Lanau (lilie), jenž zámek vystavěti dal.

Frontispic má mezi risality 15 oken; uprostřed na místě okna kamenná deska s nápisem:

FERDINANDVS LIBER
BARO DE ISELIN · · · S·
GEORGII EQVES DNVS
IN ROLAND ET LANAV
DOWOT ZIJHOBICZ SHYLA(IRE)
INVIDENTE FORTVNA
ET PERSEQVENTE
INVIDIA CVM ÆRVMNA
PRIMVM ET VLTIMVM
HVIVS ÆDIFICII
LAPIDEM POSVIT
ANNO 1· 6· 88·
CONTINVVM
INDVSTRIÆ AC
PATIENTIÆ
SVÆ EPITHOME·

Žichovice.

Schaller Jarosl., l. c. III. 154. — Sommer Joh. Gottfr., l. c. — Sedláček Aug. Hrady a zámky XI. 98. — Gabriel J. A. l. c. 264. — Kuchynka R v Šumavanu 1892. 533.

Starobylá osada, jež od r. 1045 málem po plná čtyry století náležela ku zboží kláštera Břevnovského, po němž uvázali se v držení páni z Risenberka, připojivše ji

Obr. 144. Žichovice. Zámek.

k hradu Rabí. Tvrz založena zde teprv v 16. stol. za vlády pánů Říčanských; rod pánů z Kolovrat vládnoucí zde bez přestání od r. 1603—1707, dal jí nynější podobu. Po tom přešlo panství na hrabata z Lamberka, v jichž držení dosud ostává.

ZÁMEK, vystavěný v slohu renaissančním na počátku 17. st. bezpochyby panem Jindřichem Libštejnským z Kolovrat, tvoří dvě křídla pravoúhle k sobě doléhající, z nichž každé vystupuje samostatně příkrou prejzovou střechou, opírající se o čelné, kamenné štíty. Druhé dvě strany vnitřního dvoru obklíčeny jsou jednak mlýnem, jednak pivovarem, pod kterým je

Obr. 145. Žichovice. Tabulové obrazy v zámecké kapli.

Obr. 146. Žichovice. Tabulové obrazy v zámecké kapli.

hlavní, kdysi hájený vchod. Starý ráz budov zámeckých obráží se dosud v strmých prejzových střechách, dvojdílných oknech prvního patra a sgraffitové rustice, která tu a onde zpod omítky prohlédá; obzvláštní však malebnosti dodávají zámku zachované štíty renaissanční, které děleny dvěma římsami na tři patra, účinně ozdobenými výklenky, kariatidami a kartušovými štítky rozčlánkovány jsou. Nejozdobnější a nejlépe zachovaný je štít jižní. (Vyobraz. 144.) V středu křídla západního vypíná se nad polokruhovým podjezdem čtverhranná věž, nízkou stanovou střechou krytá; v traktu pod ní neveliký sál, čtyřmi dvojdílnými okny osvětlený, jehož

Obr. 147. Žichovice. Kamenný krucifix v zámku.

valené, výseky prostoupené klenutí ozdobeno jest vkusným štukovým dílem; nad renaissančním krbem dva sdružené, plastické erby Kolovratův a Lobkovicův, silnou vrstvou vápna pokryté. V křídle severním je mešní kaple, prostá místnost s valeným klenutím, založená dle consecrační, zde vyvěšené listiny r. 1680.

Na oltáři slušný barokový nástavec s obrazem stigmat sv. Františka prostřední hodnoty.

Bývalé antipendium (slouží nyní za koberec před oltářem) čtyřmi pruhy s erby Ditrichštejnskými na pět polí rozdělené, z vetché vzorkované tkaniny hedbávné, uprostřed dva sdružené erby již nezřetelné s písmeny: I· GS · · · AT | M ·M· S· G· P· V a letopočtem 1659.

Na zdi visí čtyry tabulové obrazy 0·83 *m* vysoké, 0·59 *m* široké, na každé desce dvojice světic: 1. sv. Apolena a Otilie, 2. sv. Kateřina a Barbora, 3 sv. Markéta a Uršula, 4. sv. Agata a Anežka (vyobraz 145. a 146.) zběžně a tempera, ale vyspělou technikou provedené, dobře zachované malby z počátku 16. stol., dle všeho z hradní kaple v Rabí.

Na schodišti severního traktu deska ze šedého mramoru 0·85 × 0·80 *m*, na ní plastický obraz Ukřižovaného s Marií a Janem pojetí naturalistického a provedení primitivního z 15 st. Přenesena byla sem z hradu Rabí, kdež byla nad branou. (Vyobraz. 147.)

PANSKÝ HOSTINEC čís. pop. 50 má gotické kamenné pažení o lomeném, hladkém oblouku.

MEŠNÍ KAPLE SV. ALOISE, neslohová stavba na počátku 19. stol. založená, r. 1861 vysvěcená; na oltáři 2 sochy svatých, polychromované řezby ze 16. stol.

Obr. 148. Velhartice. Pohled na hrad se strany jižní.

OPRAVY.

Str. 26. Prostřední řádek nápisu na kalichu »her ihesom« vytištěn omylem obráceně.
» 70. Mezi prameny ku článku Nezamyslice vřaď: Method X., 28. a 32. (s illustracemi).
» 91. Délka měřítka u obr. 67. správně 20 *m* místo 2 *m*.
» 102. U článku Rok uveď jako pramen: Pamětní kniha děkanství Sušického z roku 1707.
» 182. V nápisu 1. zvonu odděl tečkou slova HIEER · SEL

INDEX MÍSTNÍ.

JMÉNA UMĚLCŮ.

Politický okres
SUŠICKÝ.
Měřítko 0 1 2 3 4 km

